

Bundel - Beeldvormende bijeenkomst algemeen bestuur van 16 april 2025

- 1 13:00 - 14:00: Stedelijk Waterbeheer
20250416 Toelichting stedelijk water AB DB
- 2 14:15 - 15:15: Beregeningsbeleid
Presentatie Beeldvormend beregening BBG
- 3 15:30 - 16:30: Howabo
Presentatie HOWABO 16 april
- 4 16:45 - 17:45: KRW-Impuls Brabant
Presentatie-beeldvormend KRW-impuls-1
- 5 17:45 - 18:30: Pauze
- 6 18:30 - 19:30: Tussenevaluatie Waterbeheerprogramma 5
Bij de vaststelling van het Waterbeheerprogramma 5 (WBP5) heeft het Algemeen Bestuur (AB) d.d. 24 november 2021, besloten dat het WBP5 halverwege de planperiode wordt geëvalueerd. Het Dagelijks Bestuur (DB) heeft de kaders meegegeven voor het evalueren door middel van een bestuursopdracht (vastgesteld d.d. 16 april 2024). In de Commissie Bestuur, Communicatie en Financiën (Commissie BCF) d.d. 19 juni 2024 is de bestuursopdracht besproken. Een extern bureau heeft de tussenevaluatie uitgevoerd op basis van deze bestuursopdracht. De tussenevaluatie draagt bij aan het adaptief programmeren, zoals verwoord in het WBP5. De informatie uit deze tussenevaluatie wordt daarom gebruikt bij het opstellen van de Voorjaarsnota 2026 (VJN2026) en bij het opstellen van het Waterbeheerprogramma 6 (WBP6). Kern van de bestuursopdracht is:
 - *De onderzoeksvragen zijn gericht op output (is beter passend bij een tussenevaluatie);*
 - *De scope is gericht op de 3 kernprogramma's uit het WBP5, met overkoepelend de maatschappelijke opgaven (meekoppelkansen);*
 - *Het onderzoek is op basis van bestaande informatie (beleidsproducten, producten P&C-cyclus, eventueel aangevuld met interviews intern);*
 - *Het onderzoek wordt uitgevoerd door een extern bureau en geeft ook een reflectie op onze verantwoordingssystematiek.**In de beeldvormende bijeenkomst wordt de Tussenevaluatie WBP5 gepresenteerd. Het is één van de informatiebronnen voor de opbouw van scenario's in het kader van de Voorjaarsnota 2026 en voor het opstellen van het nieuwe Waterbeheerprogramma 6.*
Programma:
 - *Presentatie:*
 - *Wat is de bedoeling van de Tussenevaluatie WBP5? Toelichting door de Watergraaf*
 - *Wat was het WBP5 ook al weer? Toelichting door een strateeg*
 - *Hoe volgen we voortgang? Werken met DIN's. Toelichting door een informatievoordinator*
 - *Resultaten Tussenevaluatie WBP5. Toelichting door adviesbureau Sira Consulting*
 - *Iedereen is na de presentatie in de gelegenheid toelichtende vragen te stellen. Het rapport wordt oordeelsvormend besproken in de Commissie BCF van 7 mei.*Presentatie AB
Voorstel aan commissie (oordeelsvormend)
Rapport tussenevaluatie WBP5 v1.1
- 7 19:45 - 20:45: Burap 2024-3 en Jaarrekening 2024
Bestuursvoorstel Burap 2024-3
Burap 2024-3 en jaarstukken 2024
2024 Accountantsverslag WDD 190325 concept
Presentatie - Burap 2024-3 en jaarrekening

Stedelijk Waterbeheer

AB – beeldvormende bijeenkomst

Waterschap De Dommel

16 april 2025

Aanleiding toelichting stedelijk waterbeheer

**Toezegging portefeuillehouder om AB te informeren
over onze aanpak Stedelijk Waterbeheer**

Aanpak in stedelijk\bebouwd gebied

- A. Water en bodem sturend – lagenbenadering**
- B. Klimaatbuffers – bijdrage regelingen**
- C. Gemeentelijke uitvoeringsagenda's klimaatadaptatie**
- D. Overige mogelijkheden**

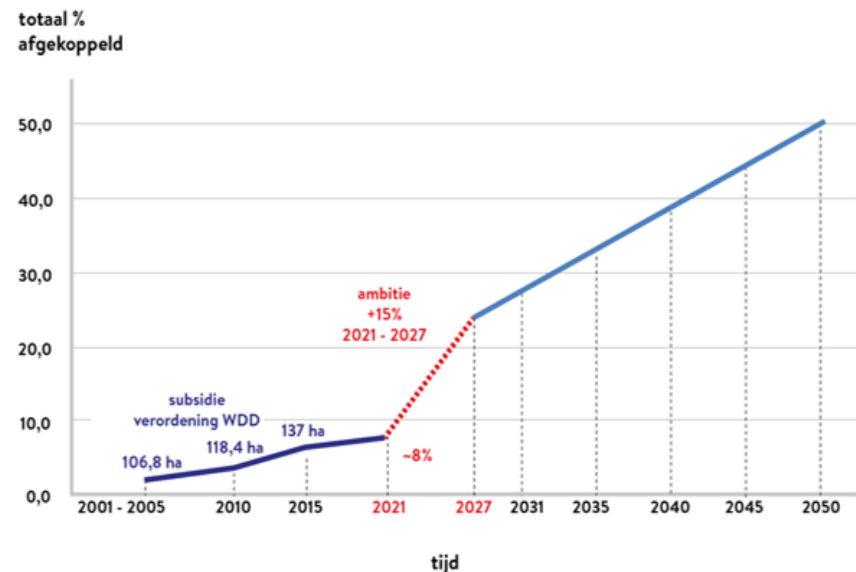
WATER ALS BASIS VOOR EEN TOEKOMSTBESTENDIGE LEEFOMGEVING

Waterbeheerprogramma 2022-2027

Ambitie afname schoon water naar rwzi

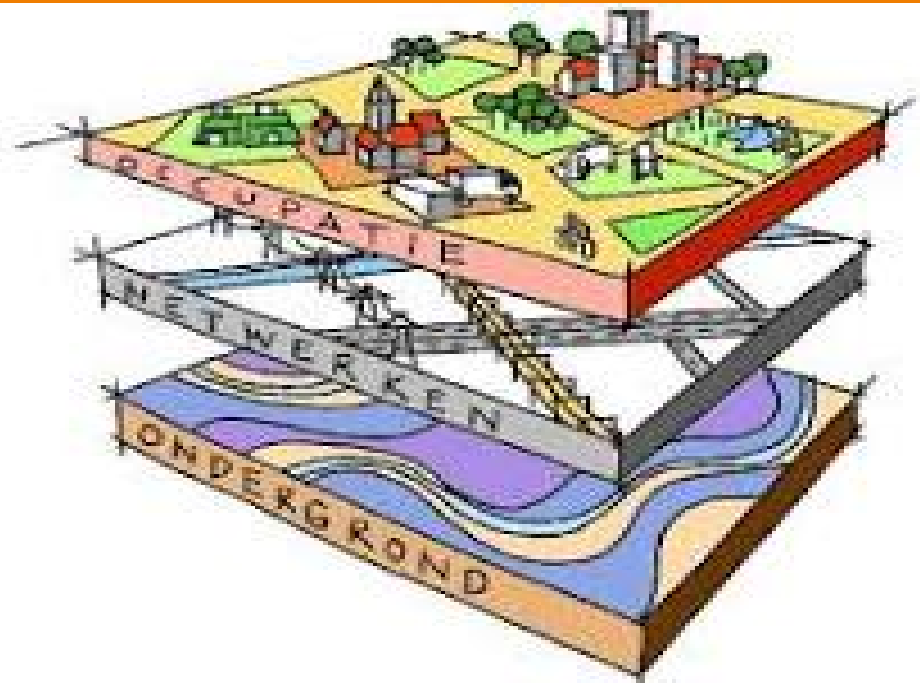
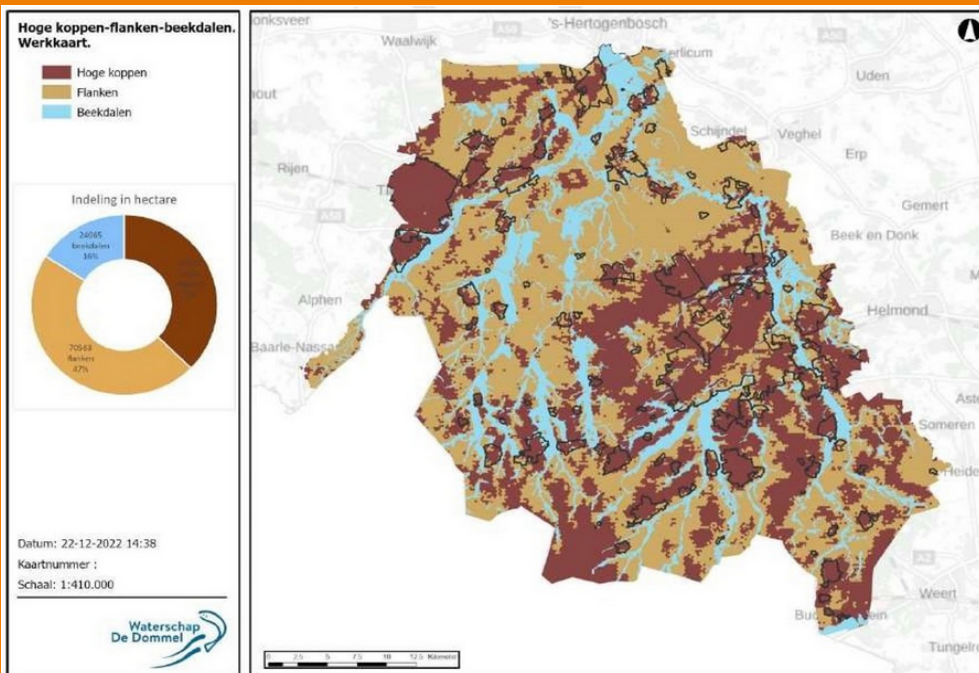
- In 2027 stroomt 15% minder schoon water af dan in 2021 naar de zuivering, waardoor lokaal wordt vastgehouden en geïnfiltreerd.

Maatregelen stedelijk gebied

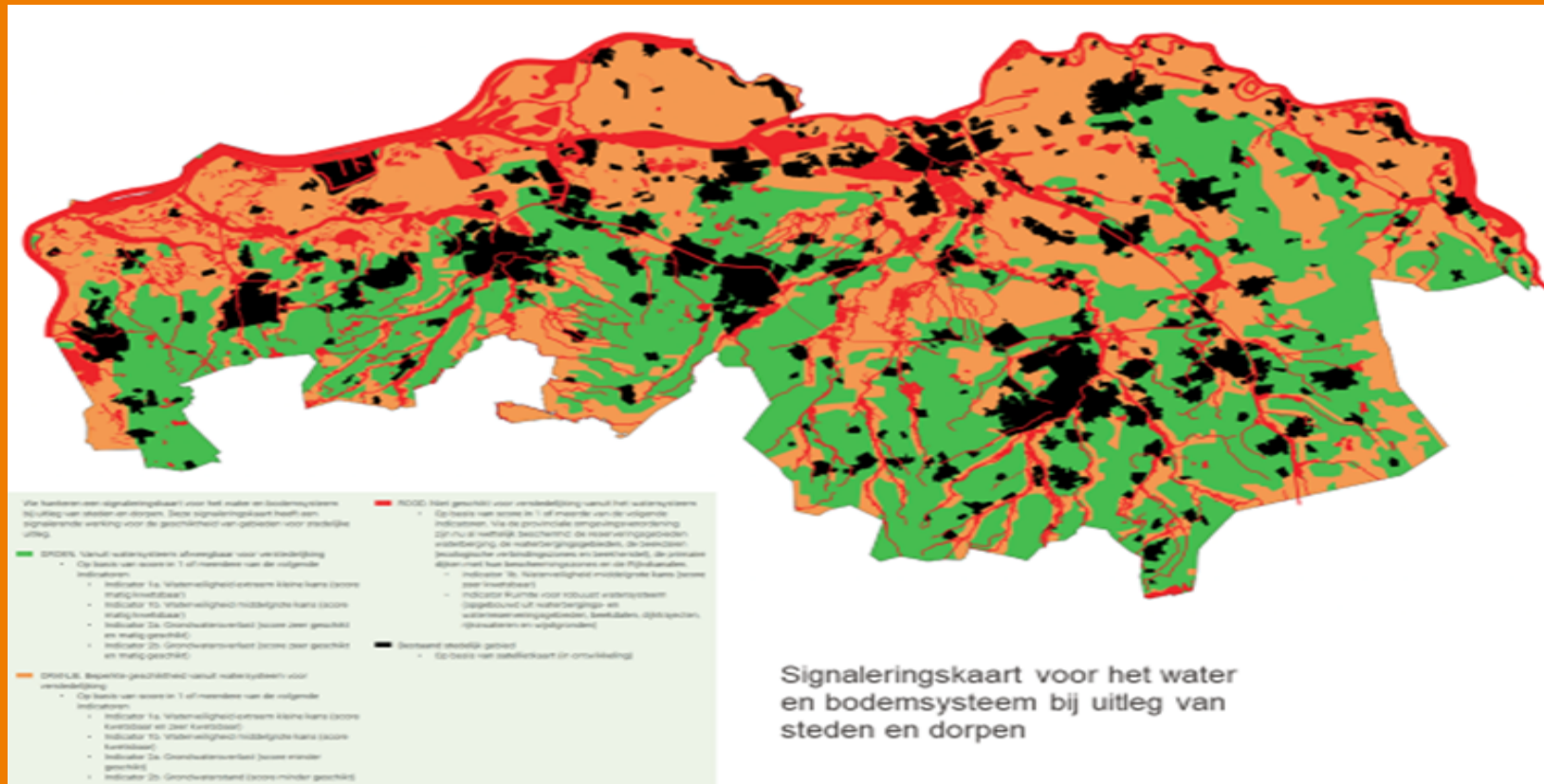
A. Water en bodem sturend

- Water en bodem zijn ordenend principe en de lagenbenadering wordt toegepast als basis bij besluiten in de ruimtelijke ordening.

A. Signaleringskaart watersysteem

Waar kun je bouwen vanuit watersysteem

A. Landelijke maatlat – hoe bouwen

A. DPRA-werkregio's

- Zuidoost Brabant: Actieplan Droogtebestrijding
- De Meierij: Bruidsschat Omgevingswet
- Hart van Brabant: Vertaling Landelijke Maatlat

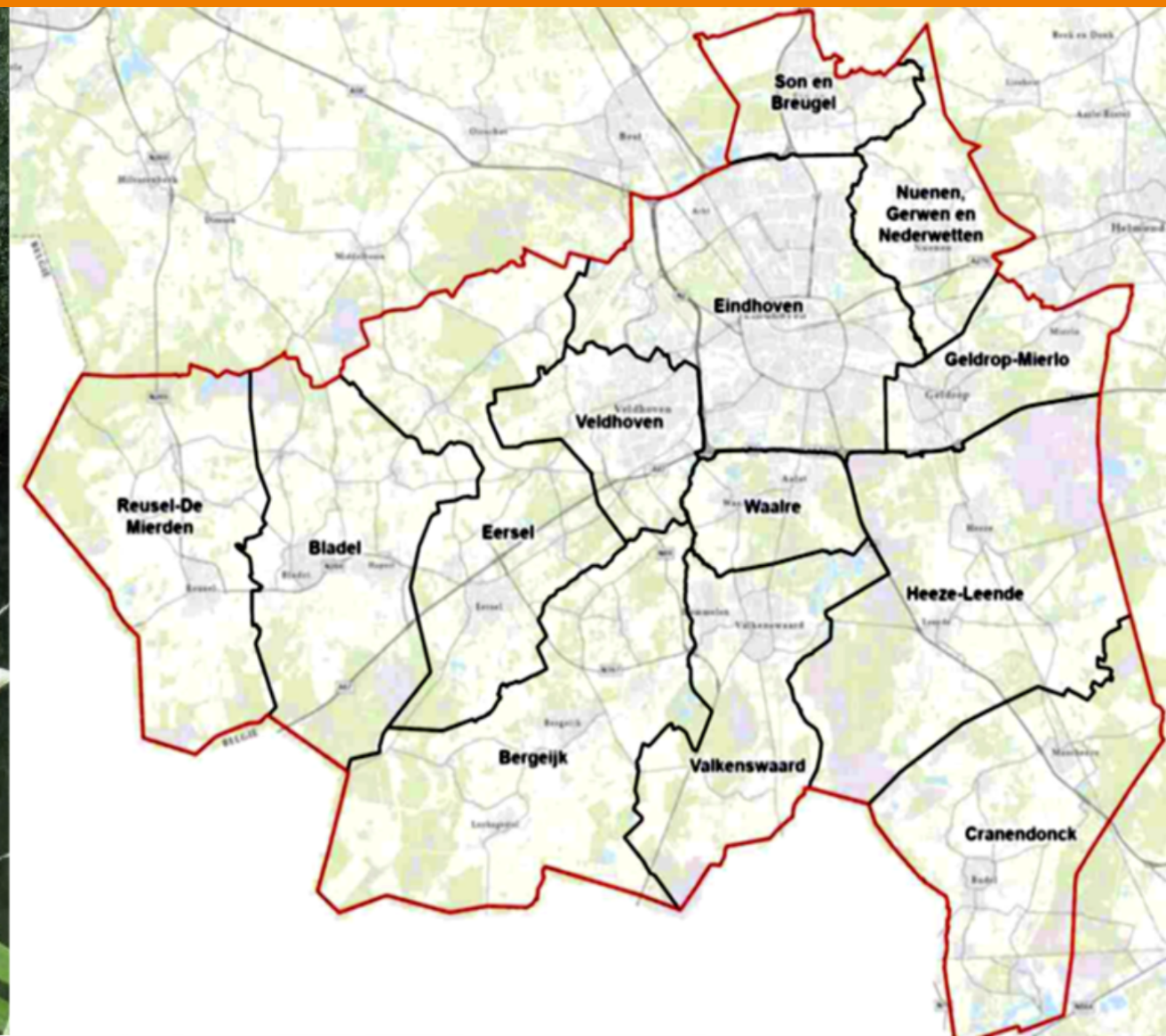
A. Actieplan droogtebestrijding Zuidoost Brabant

Actieplan Droogtebestrijding Zuidoost Brabant

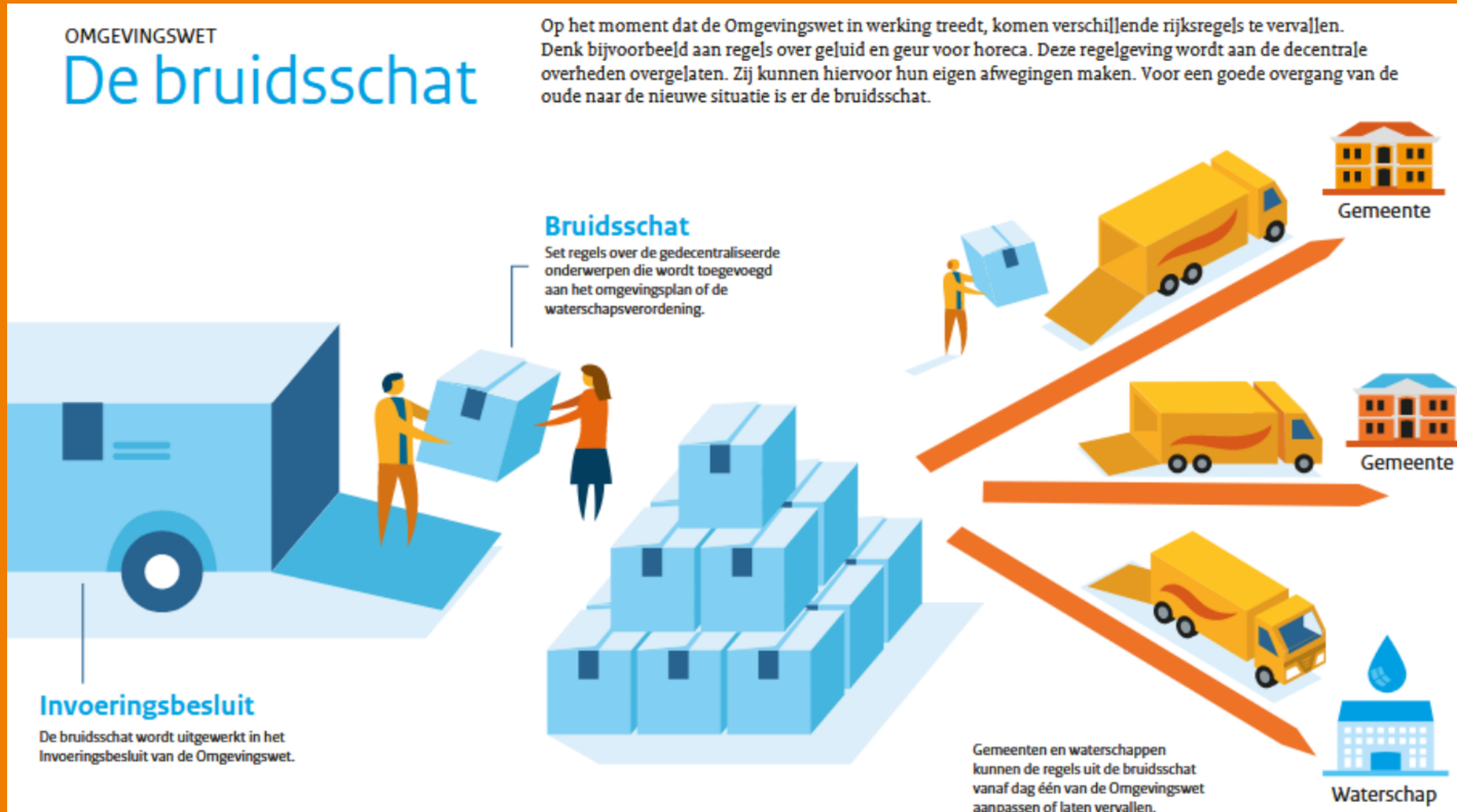
Samenwerkingsverband

Klimaatportaal Zuidoost-Brabant

17 maart 2025 - AGC

A. Bruidsschat Omgevingswet De Meierij

A. Regionale maatlat en klimaatscoretool Hart van Brabant

Landelijk

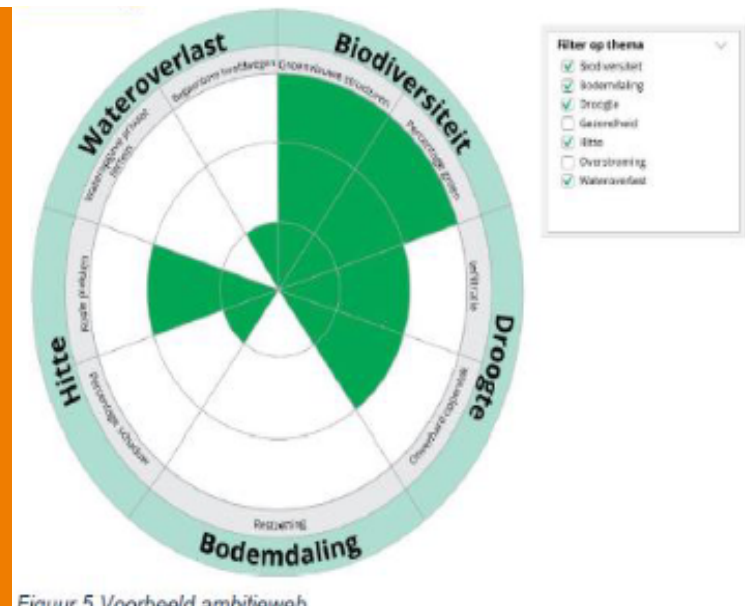
Maatlat

Regionaal

Raamwerk

Lokaal

Maatwerk

A. Koningswei Tilburg – Grijswatersysteem

Hergebruik bad- en douchewater voor toiletspoeling – 364 wooneenheden

Drinkwaterverbruik van 130 l/p/p/d naar circa 90 l/p/p/d

A. Waterschapsverordening – HNO

Type ontwikkeling	Waterschapsverordening
Toename verhard oppervlak	60 mm bergingseis vanaf 500 m ²
Vervanging\reconstructie bestaand verhard oppervlak van openbare ruimte en derden	Geen bergingseis

A. versus beïnvloeden gemeentelijk beleid

Programma Water en Riolering 2024-2027

Samen voor een klimaatbestendig Tilburg

12 september 2023

REKENTOOL KLIMAATOPGAVE

Regenwateropgave		Opgave bij $A < 50 \text{ m}^2$	Opgave bij $50 \leq A < 200 \text{ m}^2$	Opgave bij $A \geq 200 \text{ m}^2$
Ruimtelijke ontwikkeling	m2 Vervanging *	Geen	10 mm	60 mm ***
	m2 Toename *	Geen	20 mm	60 mm ***
Openbare ruimte	m2 Vervanging *	Geen	10 mm	Locatiespecifiek **
	m2 Toename *	Geen	20 mm	60 mm

HEMEL- GRONDWATERBELEID
HILVARENBEEK

Bijlage 1 van Riool- en Waterprogramma 2022-2026

Gemeenteraad Son en Breugel stemt in met
differentiatie rioolheffing

B. Klimaatbuffers

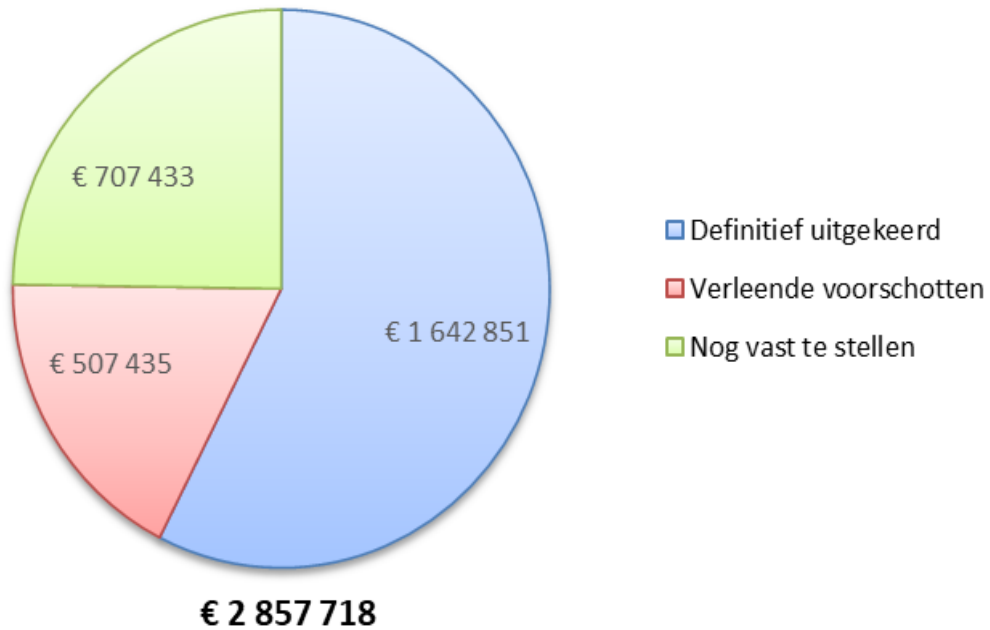
- In 2027 hebben de gemeenten (al dan niet i.s.m. WDD) 80 klimaatbuffers aangelegd, waar grondwateraanvulling en/of wateroverlast / inundatie een knelpunt was.

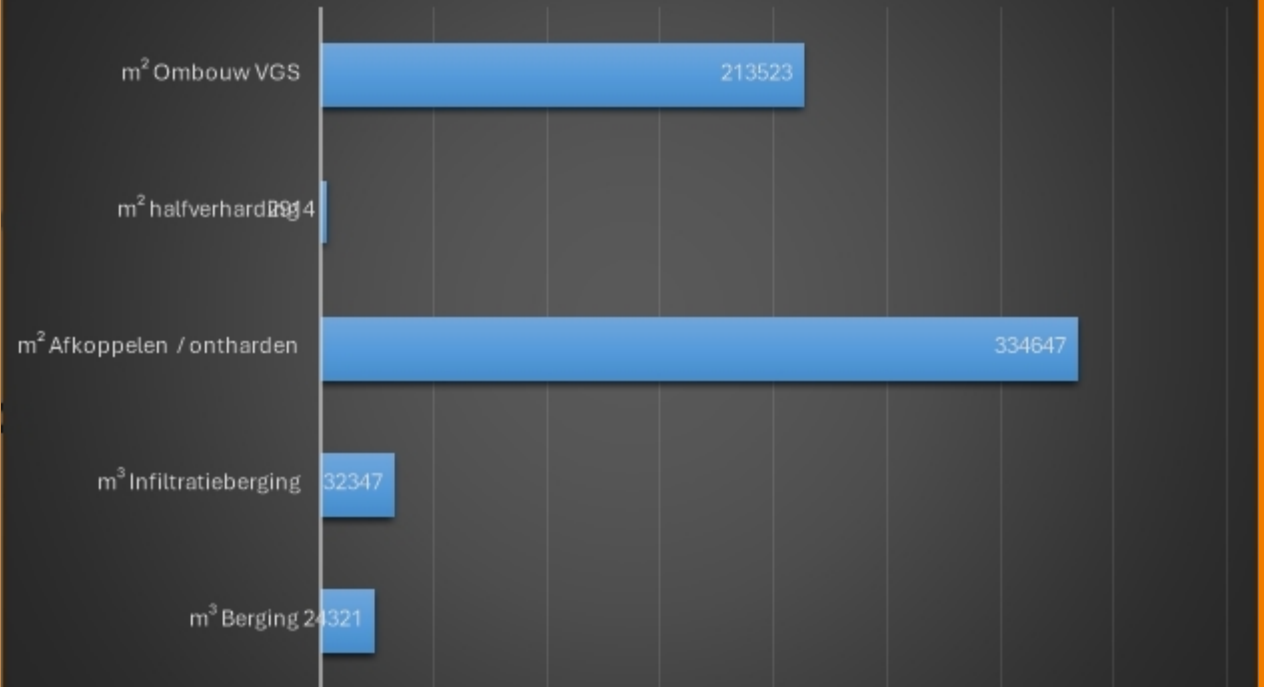
B. Bijdrageregeling Klimaatbuffers 2020-2021

Subsidie klimaatbuffers

2020, 2021

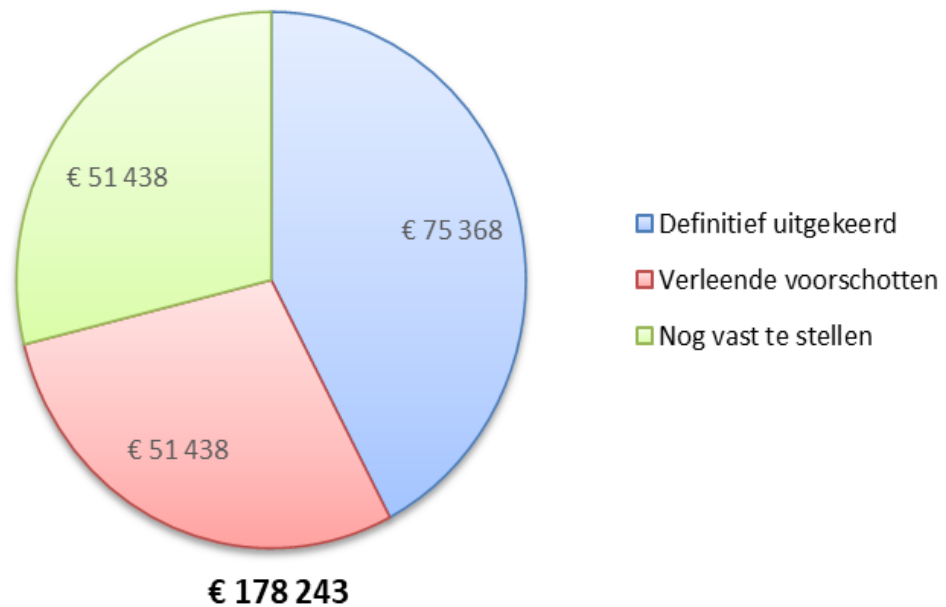
Resultaat

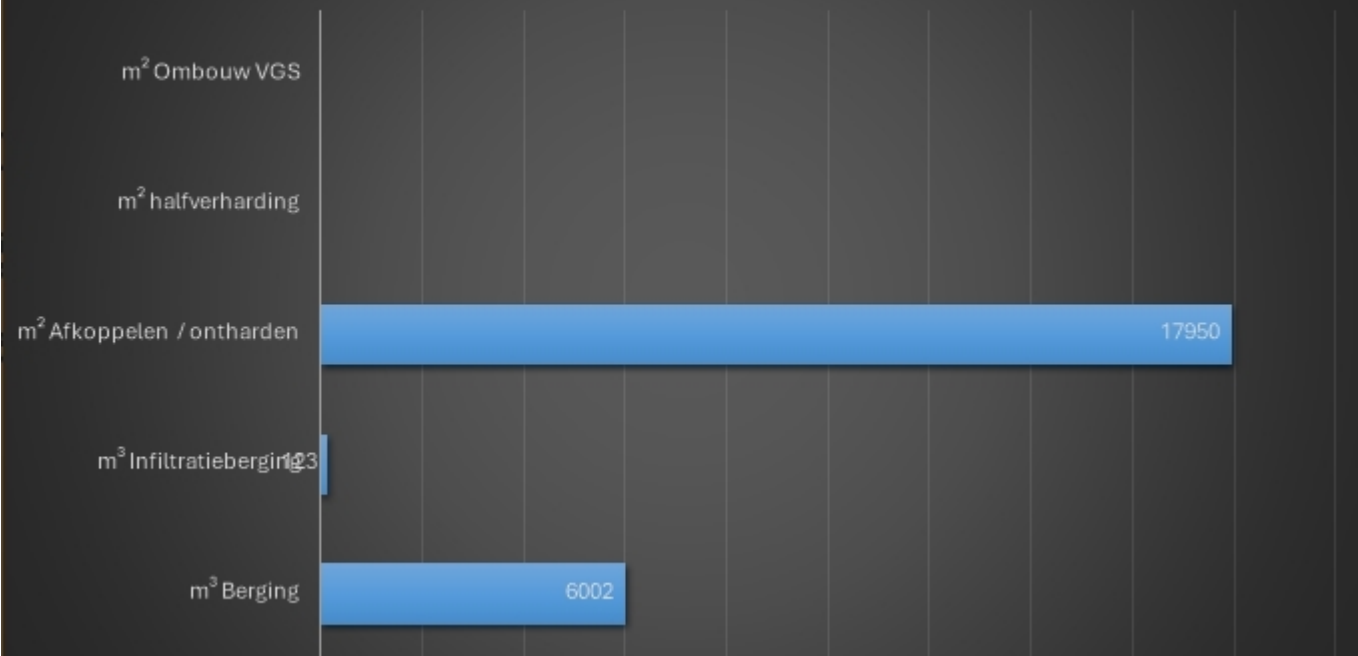
B. Bijdrageregeling Klimaatbuffers 2022-2023

Subsidie klimaatbuffers

2022, 2023

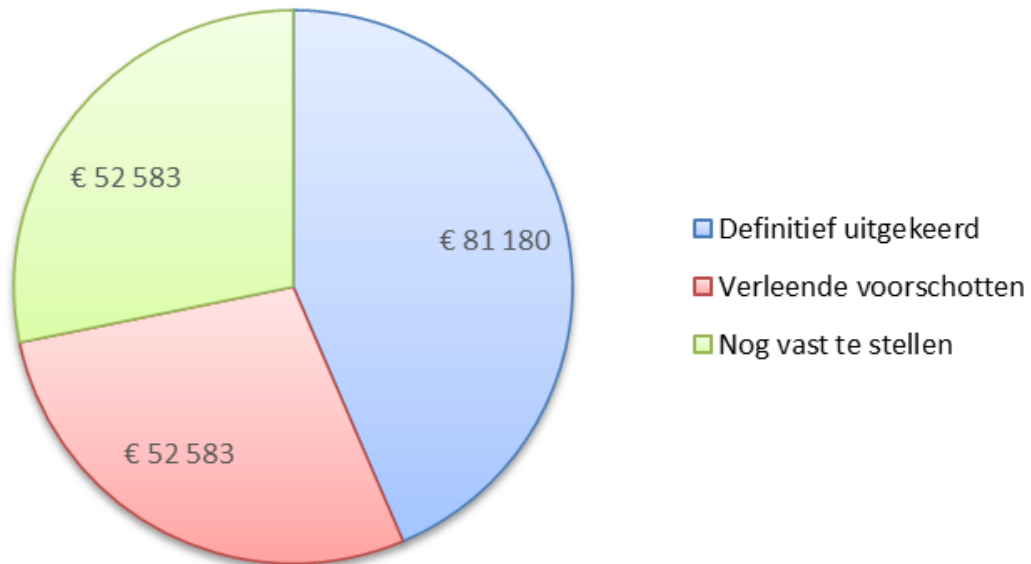
Resultaat

B. Bijdrageregeling Klimaatbuffers 2024-2026

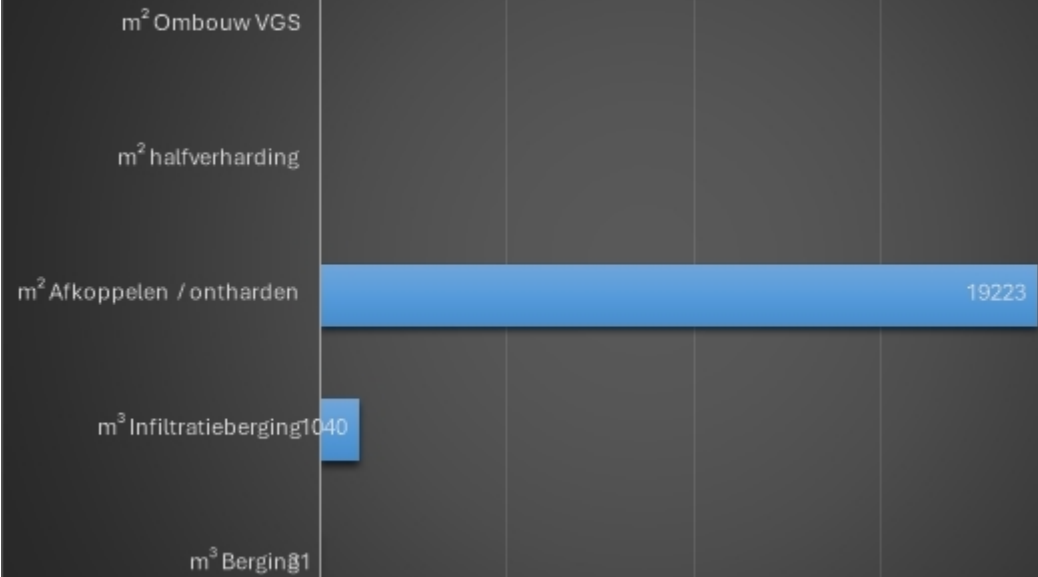
Subsidie klimaatbuffers

2024

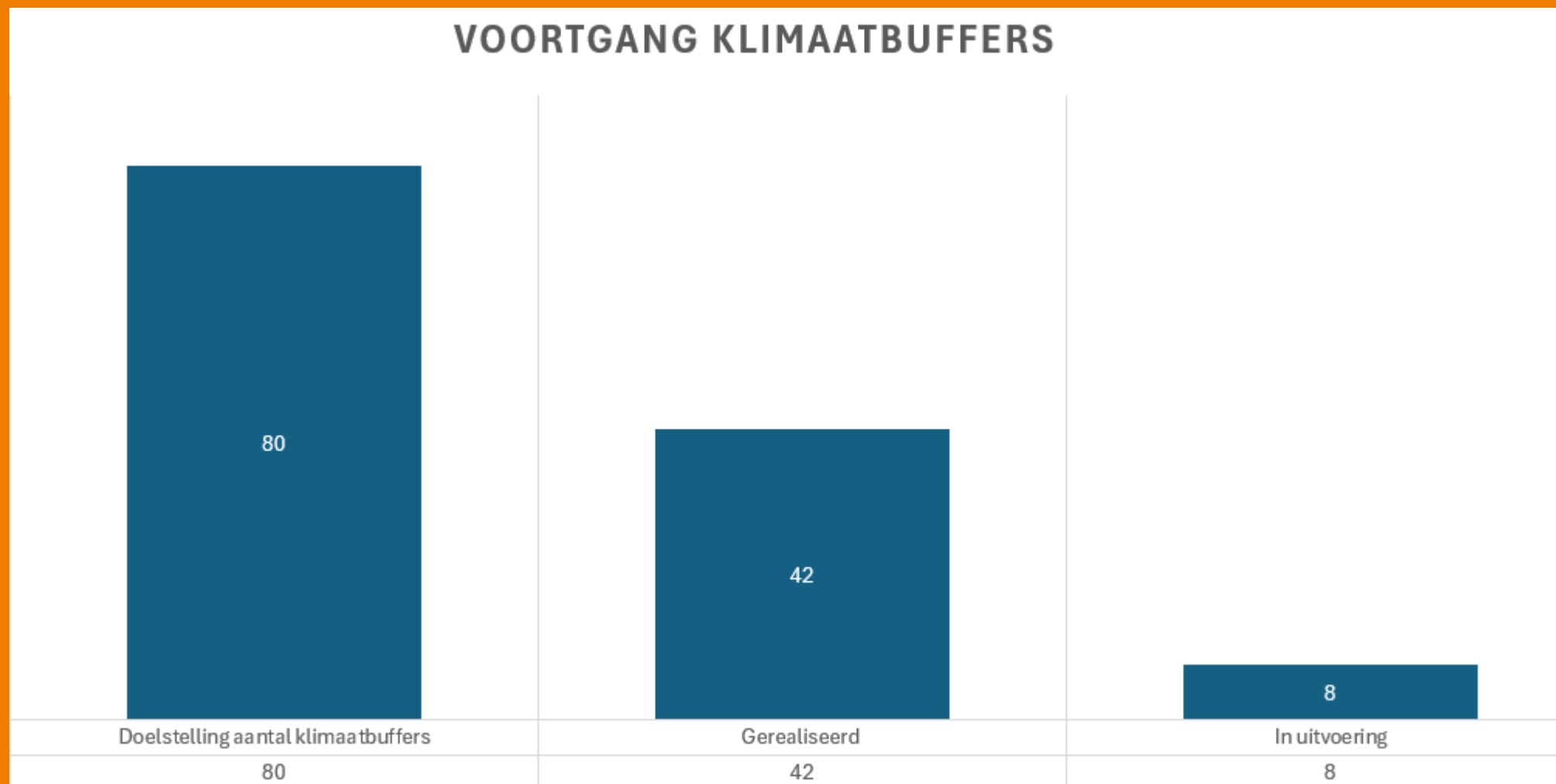

€ 186 346

Resultaat

B. Aantal Klimaatbuffers

B. Bijdrageregeling Klimaatbuffers

Edco (Eindhoven Airport). 7,3 ha afgekoppeld, circa 7700 m³ berging. Nieuwe locatie MH17 monument.

Afkoppelen hemelwater Moosbroek, Oirschot. 1348 m² afkoppelen, 225 m³ berging.

B. Bijdrageregeling Klimaatbuffers

Basisschool Zeelsterhof, Veldhoven. 2900 m² afkoppelen, 1100 m² ontharden, 1100 m³ berging.

ETZ, Tilburg. 3,7 ha afkoppelen. 2.212 m³ berging.

B. Bijdrageregeling Klimaatbuffers

Elsenhof, Bergeijk. 4.500 m² afkoppelen, 270 m³ berging.

Oostrikkerdijk, Heeze-Leende. 5 ha afkoppelen, 3.000 m³ berging, voedselbos.

B. Bijdrageregeling Klimaatbuffers

Kringloop Tilburg. 3.750 m² afkoppelen, 1.500 m² ontharden, 200 m³ berging met infiltratie

C. Gemeentelijke uitvoeringsagenda's klimaatadaptatie

- Elke gemeente heeft een uitvoeringsagenda klimaatadaptatie opgesteld en heeft de uitvoering ervan vastgesteld in operationele jaarprogramma's t/m 2027.

C. Subsidieregeling Gemeentelijke Uitvoeringsagenda's Klimaatadaptatie 2023

- Looptijd 2022 t/m 2027
- Beschikbaar budget € 4.000.000 per jaar
- Doel:
 - minder schoon water naar rwzi's;
 - koppelen aan versnelling en extra klimaatadaptieve maatregelen;
- Vastgesteld 21 maart 2023
 - Startpunt gesprekken met gemeenten

C. Subsidieregeling Gemeentelijke Uitvoeringsagenda's Klimaatadaptatie 2023

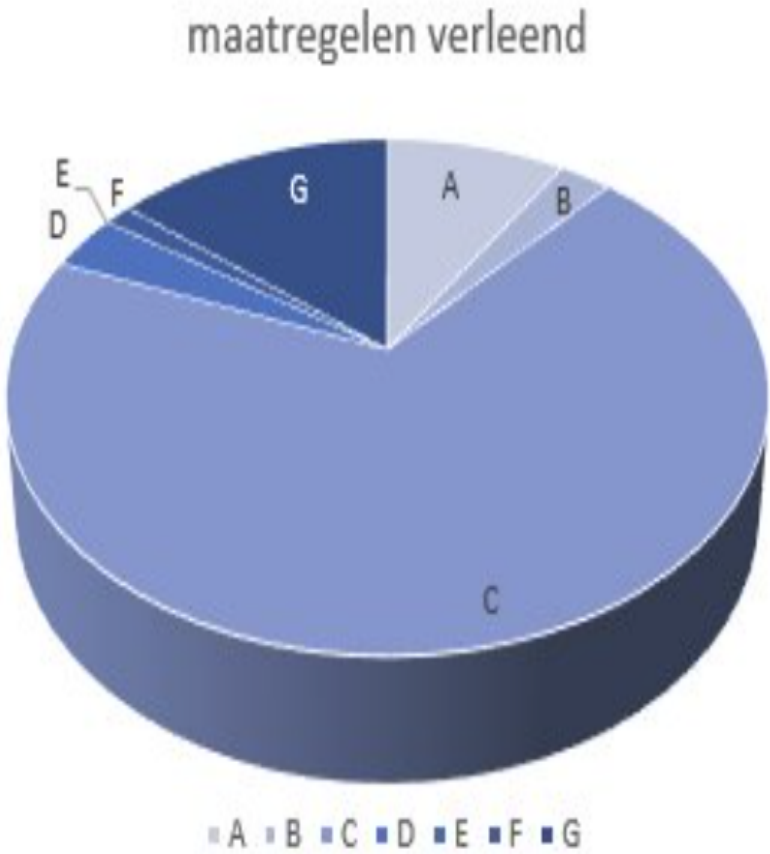
- Stand van zaken per januari 2025

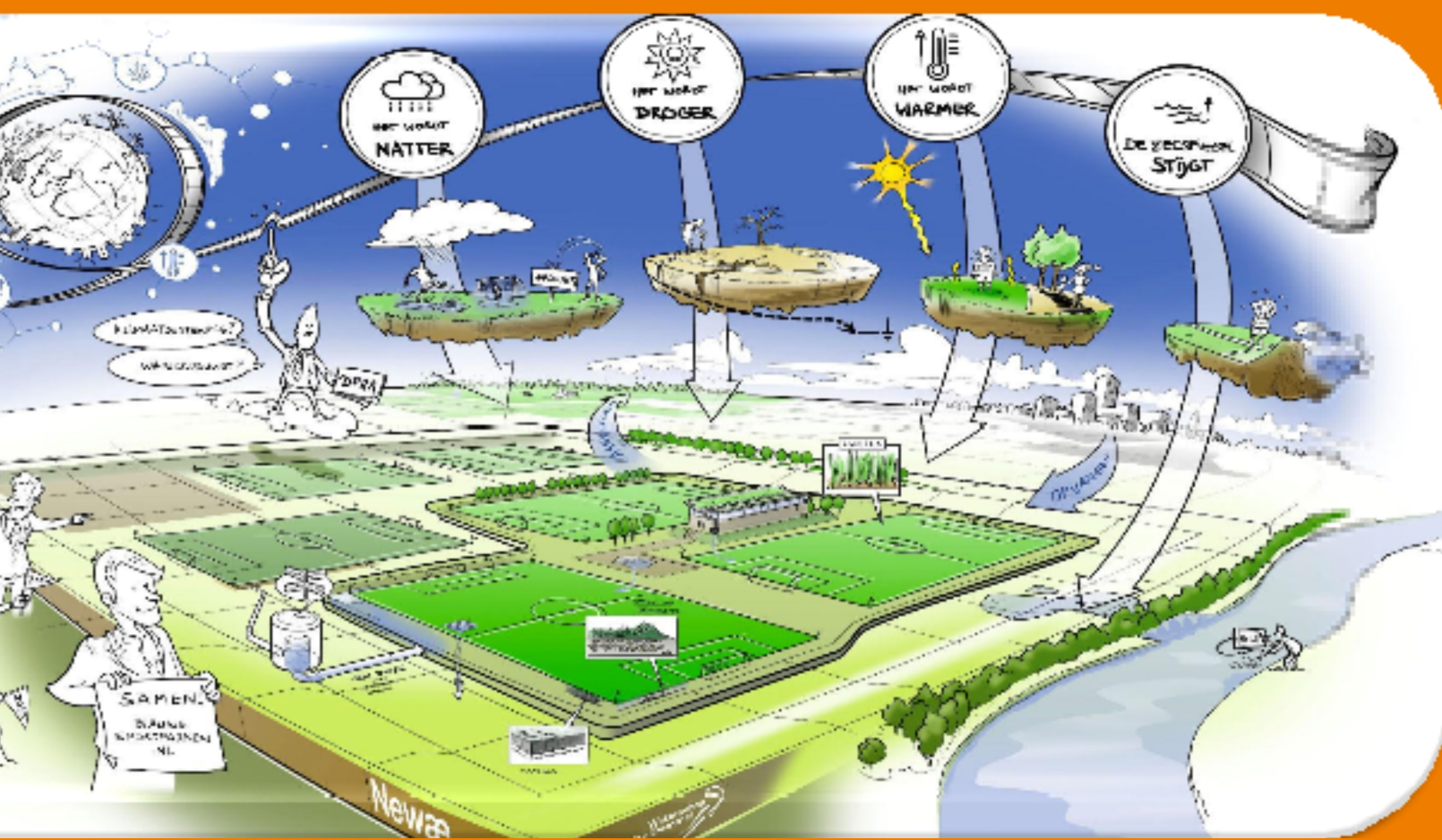
	agenda's	aanvragen
aantal gereed	17	17
aantal in de maak	6	1
aantal nog geen	3	8

C. Subsidiereregeling Gemeentelijke Uitvoeringsagenda's Klimaatadaptatie 2023

Verleend budget per type maatregel 2023-27

Bewustwording	A	€ 1.097.371
Afkoppeling particulier	B	€ 318.781
Afkoppeling openbaar	C	€ 8.382.300
Ontharden (en vergroenen)	D	€ 428.287
Verbetering oppervlaktewater	E	€ -
Verbetering stedelijk systeem	F	€ 166.042
Waterberging	G	€ 1.706.039
som verleend vanaf 2023		€ 12.098.820

D. Overige mogelijkheden

het
Cultuurfonds

**Fonds Schoolpleinen van de
toekomst**

• **Buurtnatuur- en
Buurtwaterfonds Noord-
Brabant**

Beregeningsbeleid en Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg

Aart van Wessel
16 april 2025

Inhoud:

- Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg
- Grondwaterconvenant en droogteagenda
- Eerder gemaakte afspraken in het BBG
- Huidig beregeningsbeleid
- Vooruitblik nieuw beregeningsbeleid
- Tijd voor vragen

- Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg 2017
- Aanleiding
- Draagkrachtstudie
- Urgentie door droogte 2018
- Zonder water geen later (droogte commissie Brabant, 2022)

Aan de slag met de uitvoering van
het: Grondwaterconvenant (2021-
2027)

- Uitvoering korte-termijn
maatregelen
- d.d. 15 december 2021
- Lange lijst met maatregelen en
acties

Droogte-advies (tijdshorizon 2040)

- Droogteadvies te beschouwen als toekomstbeeld
- 12 aanbevelingen
- Wederombouw op waterbasis
- Gemeenten beter betrokken
- Lange lijst maatregelen en acties convenant gecomprimeert

Droogte-advies (tijdshorizon 2040)

Droogte Agenda Brabant

Droogte advies 'Zonder water, geen later'

$$\begin{array}{l} \text{Droogterobuust} \\ \text{(grond)watersysteem} \\ \text{2040} \end{array} = \begin{array}{l} 100 \text{ Mln m}^3 \\ \text{minder} \\ \text{grondwater} \\ \text{gebruiken} \end{array} + \begin{array}{l} 150 \text{ Mln m}^3 \\ \text{meer water} \\ \text{vasthouden} \\ \text{(infiltreren)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{weder-} \\ \text{ombouw} \\ \text{op} \\ \text{waterbasis} \end{array}$$

Droogte-advies (tijdshorizon 2040)

100 miljoen m³
minder gebruiken

30% minder drinkwater (60 Mln. m³); 20-40% minder door landbouw (30 Mln. m³) en 10 Mln. m³ minder door industrie

Opgave

Hoe aan te vliegen

3. Minder onttrekking industrie

De **industrie** realiseert waterbesparingen en zet in op alternatieve bronnen waaronder hergebruik effluent

2. Minder grondwater onttrekken voor beregening door de landbouw

De **landbouw** zetten in op minder beregening voor alle teelten
De **waterschappen** maken beleid voor beregening en kleine onttrekkingen, rekening houden met verbeteren waterbeschikbaarheid en beregeningsbehoefte

1. Minder onttrekken t.b.v. drinkwatervoorziening

Brabant Water/Evides zetten in op alternatieve bronnen en waterbesparing
Huishoudens beperken drinkwaterverbruik

Droogte-advies (tijdshorizon 2040)

150 miljoen m³ meer
grondwateraanvulling

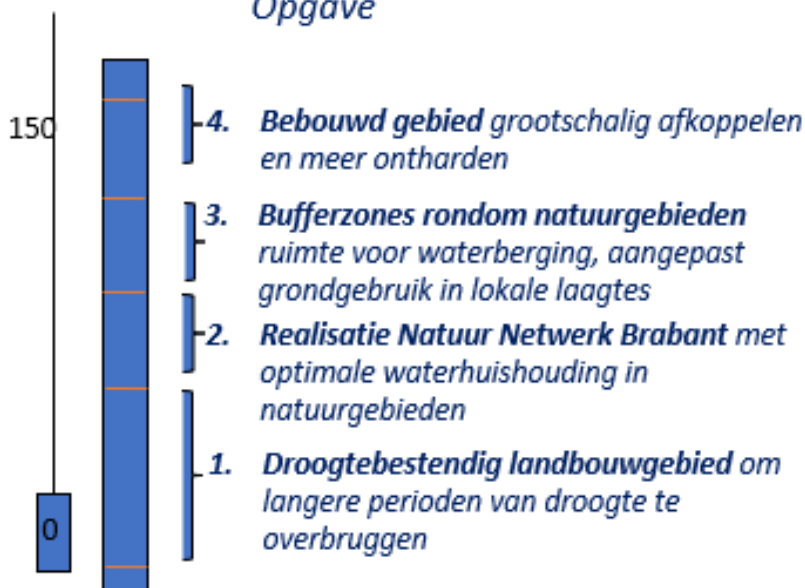

35 cm verhoging op de hoge gronden, 20 cm op de flanken en 10 cm op de lage gronden o.b.v. voorjaarsgrondwaterstand én de kans geven om te infiltreren én voldoende berging voor droge tijden

Opgave

Hoe aan te vliegen

Gemeentes / waterschappen: Combineren met verstedelijkingsopgave. Het hemelwater wordt benut of geïnfiltreerd;

Uitvoering bufferstrategie en Water en Bodem sturend door provincie, waterschappen en gebiedspartners, in GGA en volgende gebiedsprocessen;

De waterschappen voeren met andere gebiedspartners projecten uit in het kader van beek-en kreekherstel en natte natuurparels;

TBO's verminderen verdamping door omvorming bossen (tot 10 mln. m³ en passen terreinbeheer aan gericht op grootschalig water vasthouden (tot 100 mln. m³);

Water vasthouden en infiltreren; uitrol BedrijfsBodem en Waterplan (BBWP) bij alle agrarische bedrijven. Waterschappen vergroten de sponswerking; houden water vast in de leggerwaterlopen en de haarvaten en passen de Keur hierop aan.

Eerder gemaakte afspraken in het BBG

Speerpunt projecten	trekker
1. Sponswerking vergroten en vernattingsmaatregelen realiseren in de haarvaten van het watersysteem	Waterschap De Dommel
2. Werken aan revitalisering bossen om de verdamping van natuurterreinen te beperken	TBO's
3. Verkenning inzet van effluent met het oog op hergebruik in de omgeving	Waterschap Brabantse Delta
4. Alternatieve bronnen voor drinkwatervoorziening en andere bronnen huishoudens en industrie	Brabant Water
5. Impuls geven aan het klimaatbestendig inrichten van de bebouwde omgeving Aanpak ter voorkoming van droogte en verdroging in de bebouwde omgeving Gemeentes	Gemeentes
6. Monitoring om actuele data en waterbalansen beschikbaar te hebben Waterschap Aa en Maas	Waterschap Aa en Maas

+ ontwikkeling nieuw Beregeningsbeleid (Aa&M) en Inventarisatie kleine grondwateronttrekkingen (DD)

Droogte-advies (tijdshorizon 2040)

ontwikkeltrajecten

Ontwikkeltrajecten

- a. Uitwerking juridisch, financieel en ruimtelijk instrumentarium
- b. Cultuuromslag gericht op waterbewustzijn o.a.
 - (drink)waterzuinig zijn
 - en waterzuinig bouwen.
- c. Droogteprotocol (prov)

Meldingsplicht (flexibel gebied)

Overig Gebied

Bedrijfswaterplan
Waterbesparing en waterconservering op bedrijfsniveau

Onttrekkingsverbod voor grasland bij te lage grondwaterstand

Melding
+
voorwaarde bedrijfswaterplan

Vergunning
+
voorwaarde bedrijfswaterplan

Monitoring en toezicht

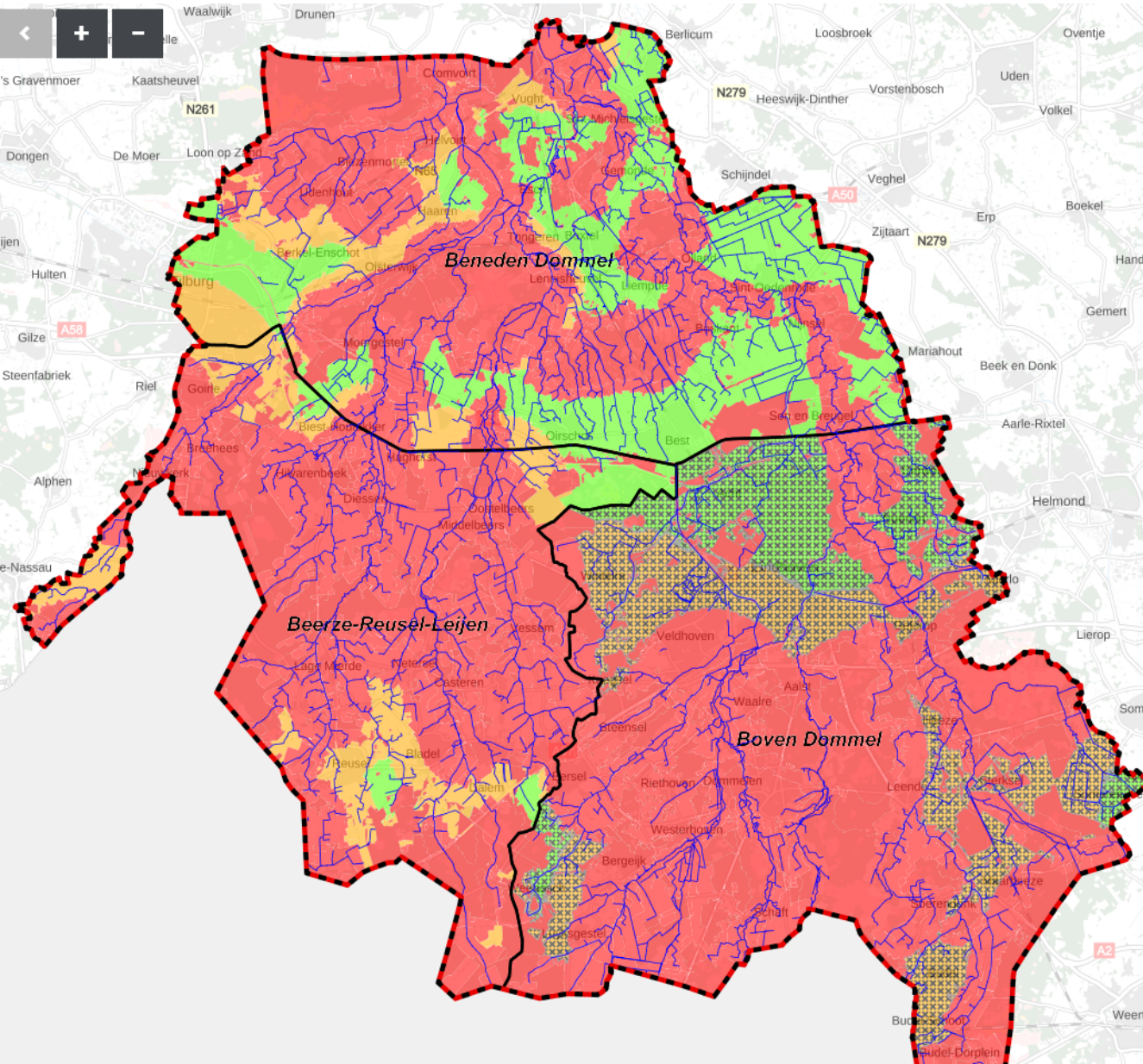
Vergunningsplicht (beschermd gebied)

EHS
+
attentiegebied
+
N2000 zone

Huidig beleid
continueren
(stand still)

Actualiseren vergunningen

Huidig Beregeningsbeleid

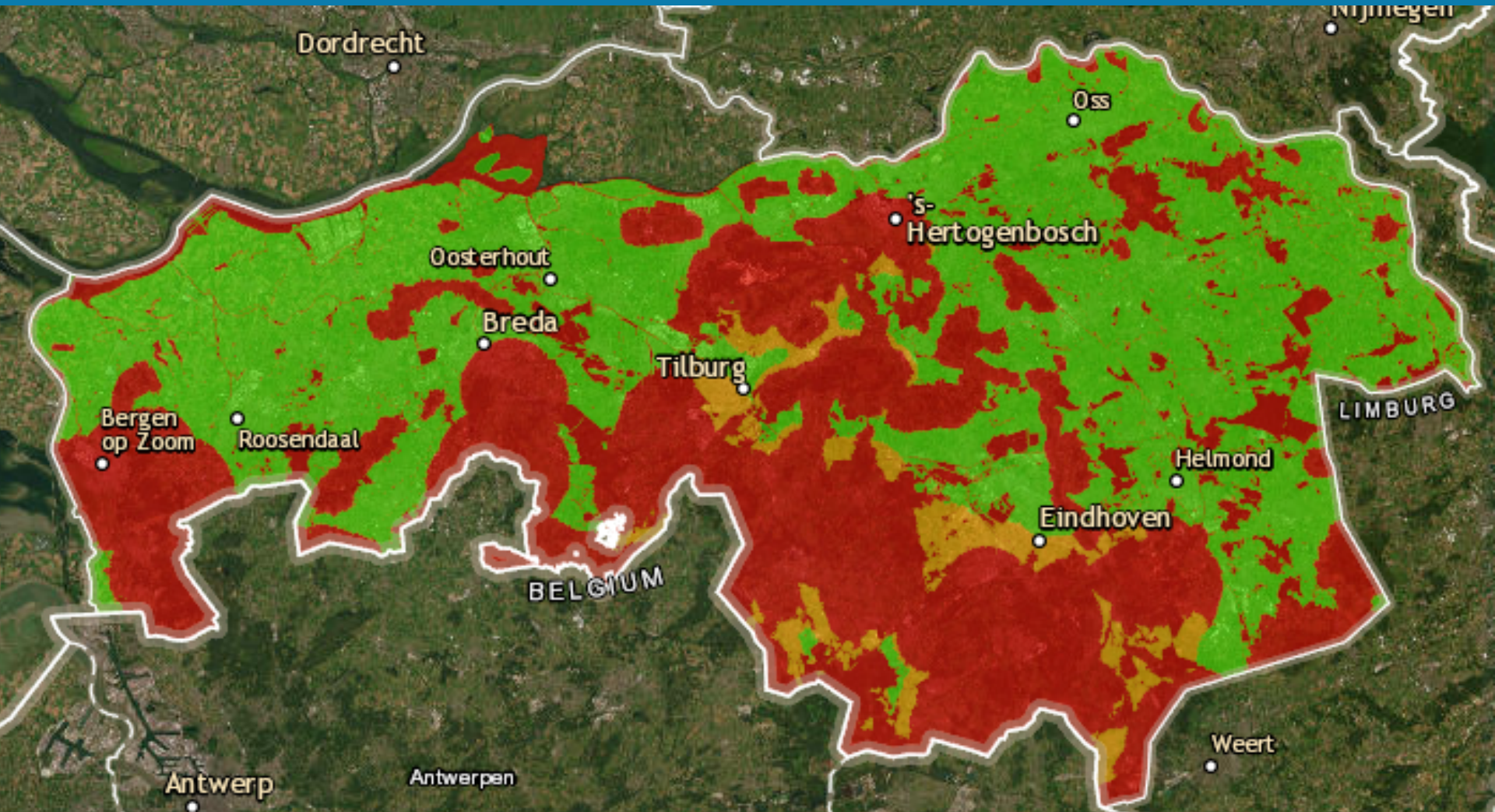

Beregeningsbeleid hoe werkt het ook alweer?

- Beregenen conform vergunning met voorjaarsverbod op grasland tot 1 juni.
- Beregenen conform vergunning met voorjaarsverbod op grasland tot 1 juni. Vrijstelling voorjaarsverbod indien bedrijfswaterplan is ingediend.
- Flexibel gebied, beregenen conform algemene regels.
- Algeheel onttrekkingsverbod van kracht voor grasland beregening.

Huidig Beregeningsbeleid

In vergelijking met de rest van Brabant:

Huidig Beregeningsbeleid (stand van zaken in getallen)

Vergunningen:

- Overgenomen: 1767 dossiers in beschermd gebied met 3200 putten
- Er zijn nu 3000 putten vergund in beschermd gebied

Bedrijfswaterplannen:

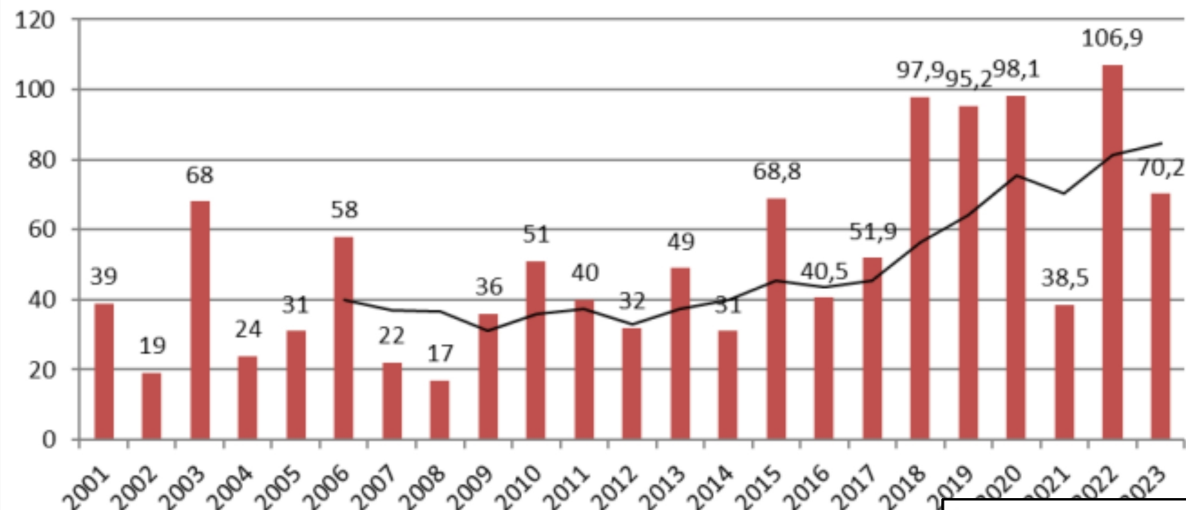
- 160 ingediende bedrijfswaterplannen in flexibel gebied
- 273 putten onder algemene regels

Handhaving:

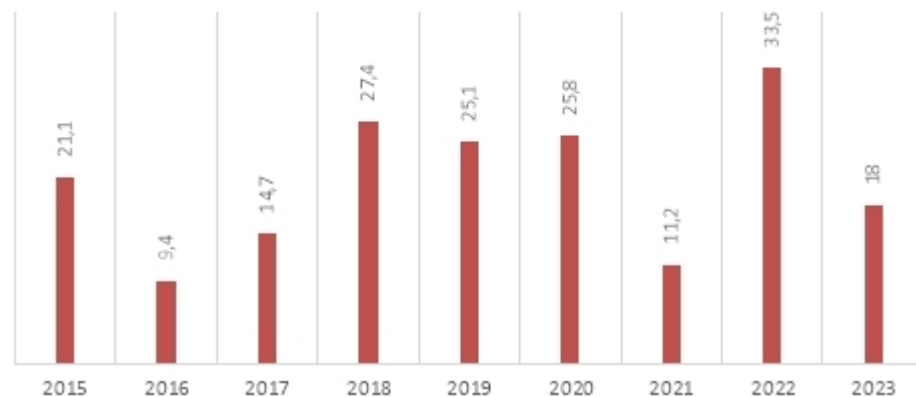
- Door de actualisatie van de vergunningen en de algemene regels voor flexibel gebied is handhaving nu mogelijk

Huidig Beregeningsbeleid (stand van zaken in getallen)

Onttrokken hoeveelheid grondwater voor beregening in Brabant (miljoenen m3)

**ONTTROKKEN HOEVEELHEID GRONDWATER VOOR
BEREGENING WATERSCHAP DE DOMMEL (X
MILJOEN M3)**

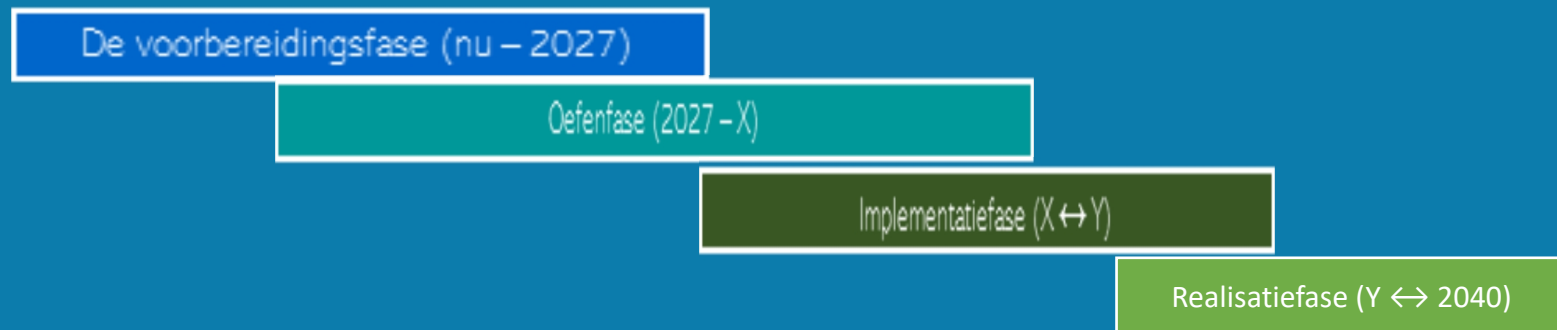

Vooruitblik nieuw Beregeningsbeleid

Afspraken:

- KRW en Nbw proof
- Plafond is 100 miljoen m³ dat moet op termijn naar 70 miljoen m³
- BBWP – VWHW
- Ondergrens N2000

Planning

Dank voor uw aandacht

Vragen?

HoWaBo

Hoogwater Aanpak Brabant Oost

Beeldvormende bijeenkomst 16 april 2025

Provincie Noord-Brabant

Stand van zaken Hoogwateraangepak Brabant Oost

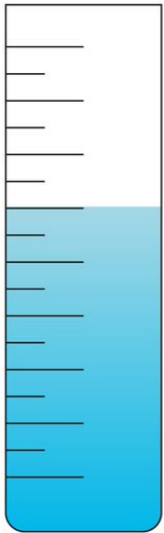
2

1. Informeren over de opgave:
 - a. Hoe groot is de opgave?
 - b. Waar komt al dat water vandaan?
 - c. De oplossing?
2. Informeren over het proces:
 - a. Hoe te komen tot een programma?
 - b. Planning?
 - c. Kosten en bekostiging?
3. Beantwoorden vragen.

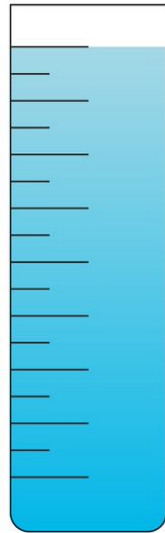

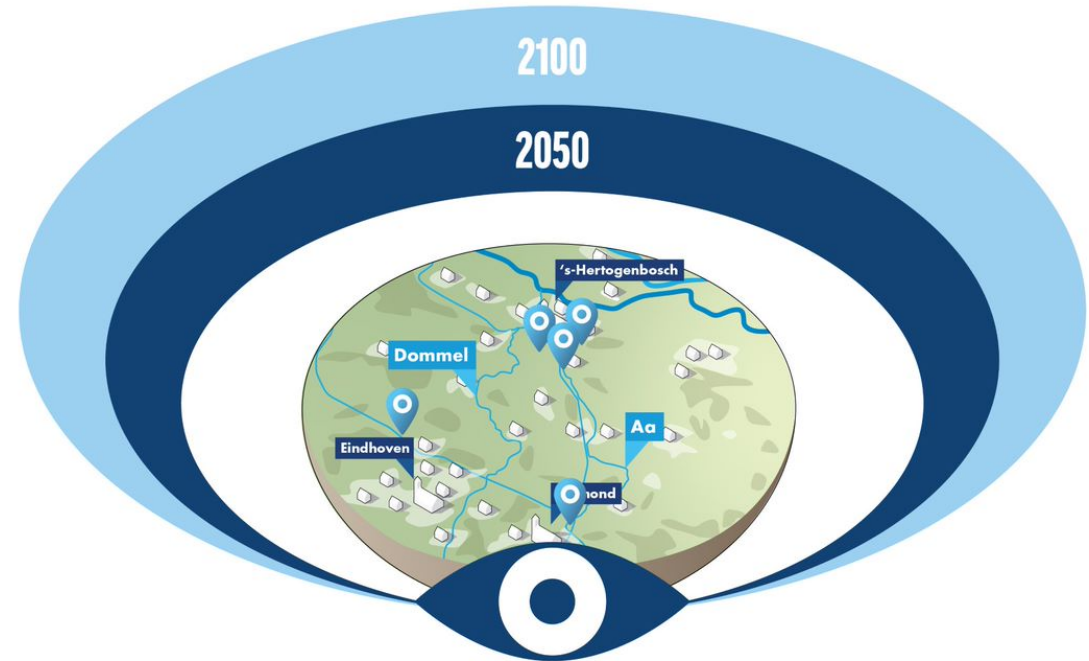
De opgave: Nu, straks (2050) en later (2100)

36 MILJOEN KUUB

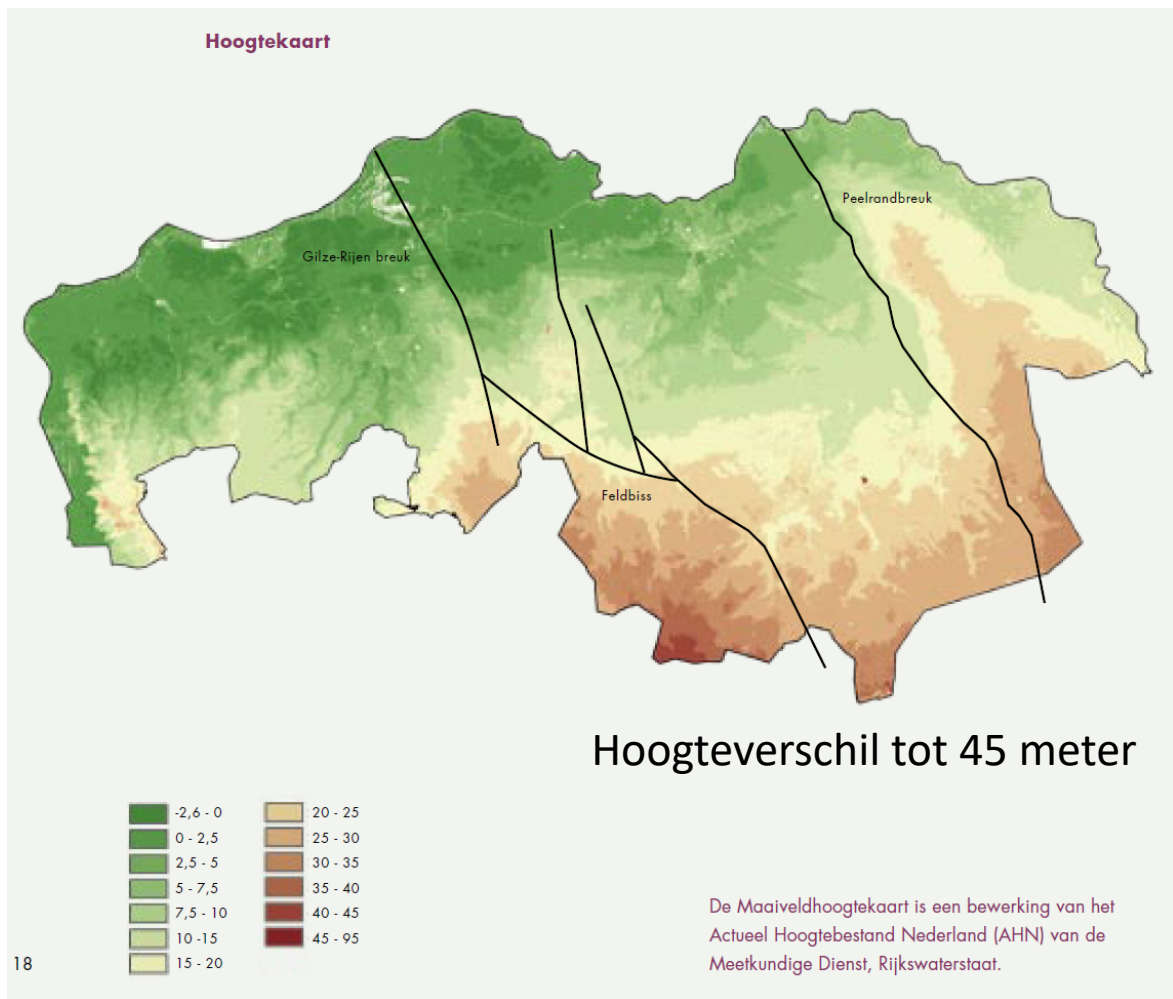

50 MILJOEN KUUB

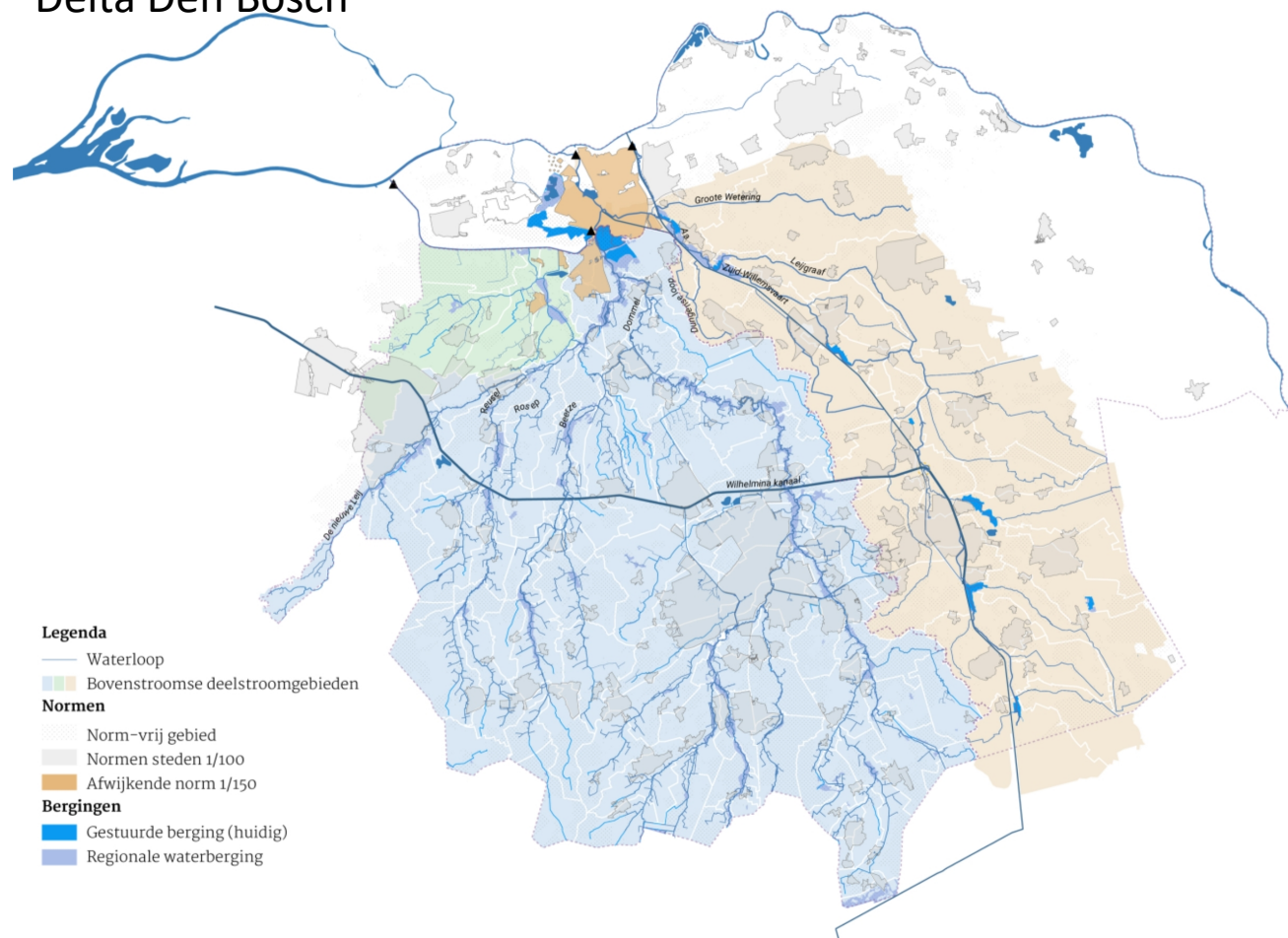

Het water stroomt richting Den Bosch

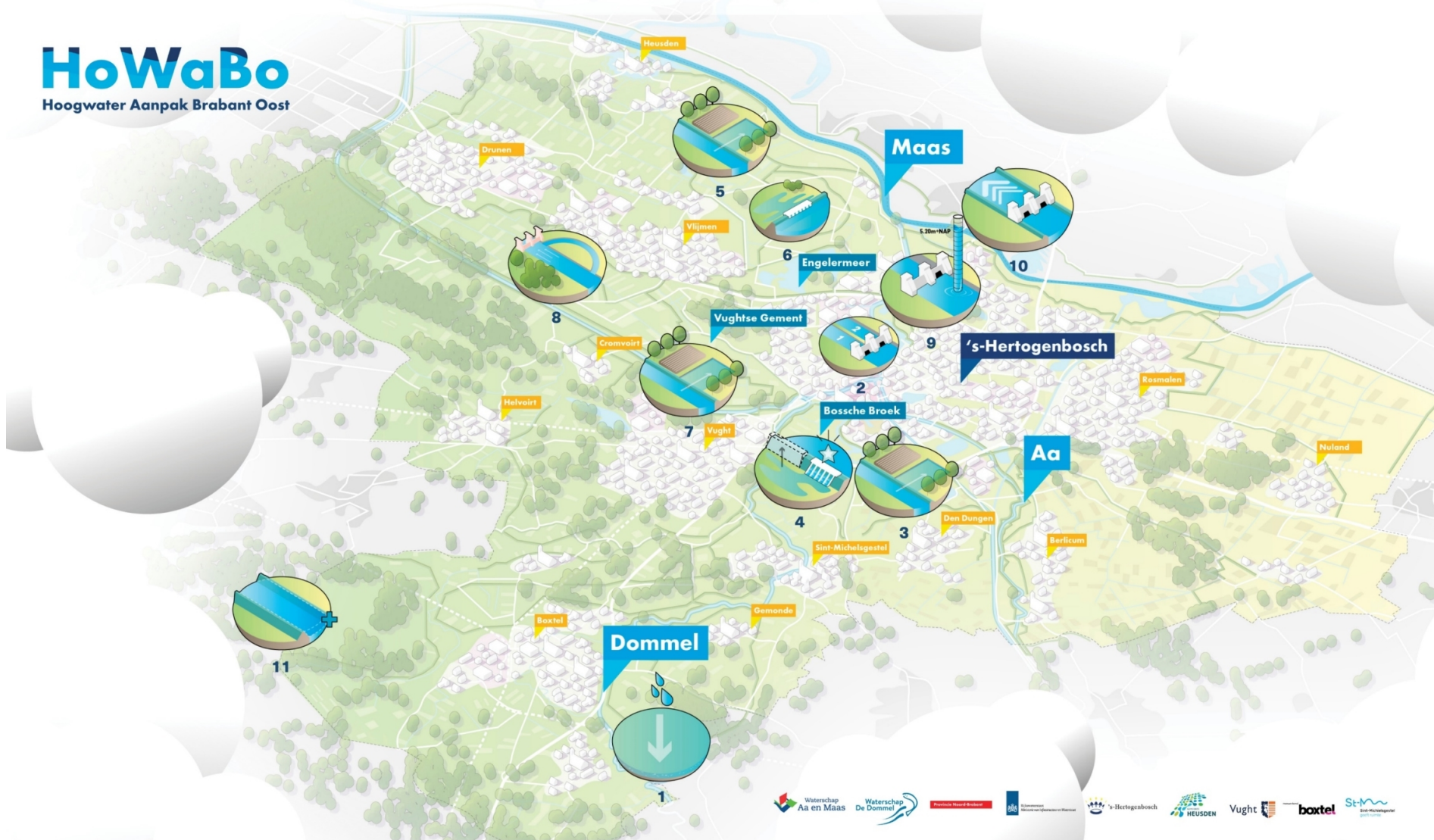
5

“Delta Den Bosch”

240.000 ha stroomgebied naar 's-Hertogenbosch

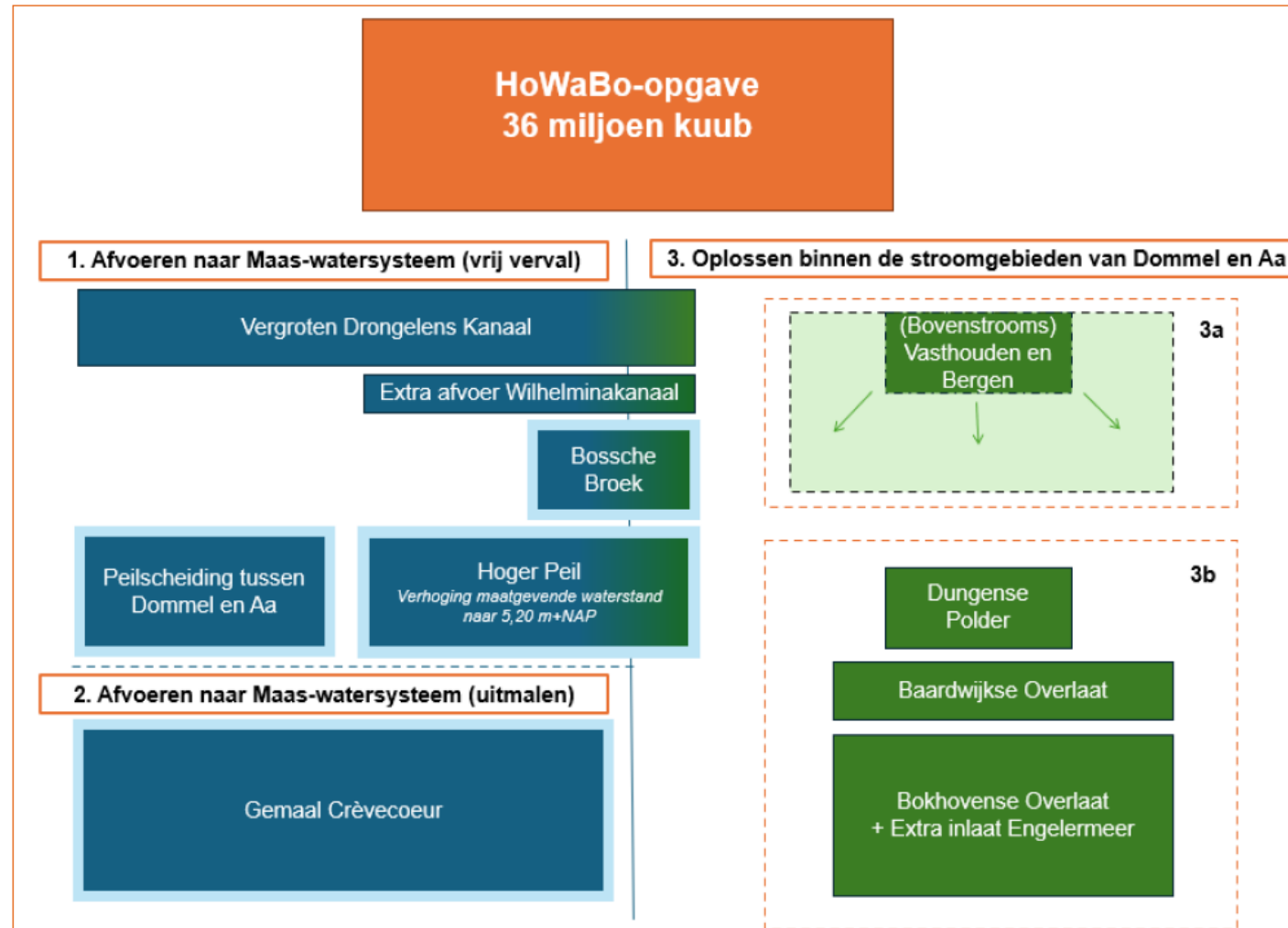

- 1 Bovenstrooms vasthouden (zowel ver weg als dichtbij 's-Hertogenbosch)
- 2 Peilscheiding: Regelbaar peilscheidingkunstwerk aanbrengen om Dommel en Aa te scheiden
- 3 Dungense Polder: Inrichten waterbergingsgebied
- 4 Bossche Broek Noord en Zuid: Verbeteren huidige waterberging
- 5 Bokhorstse Polder, Engelermeer en Sompers & Zooslagers: Inrichten waterbergingsgebied
- 6 Optimaliseren waterberging Engelermeer
- 7 Baardwijse overlaat: Inrichten waterbergingsgebied
- 8 Vergroten Drogengels Kanaal
- 9 Verhogen maatgevende waterstand naar 5.20m+ NAP tijdens calamiteit
- 10 Gemaaï Crèvecoeur: Aanleg gemaaï van bijv. 60 m³/sec of 75 m³/sec
- 11 Extra afvoer via Wilhelminakanal

11 oplossingsrichtingen

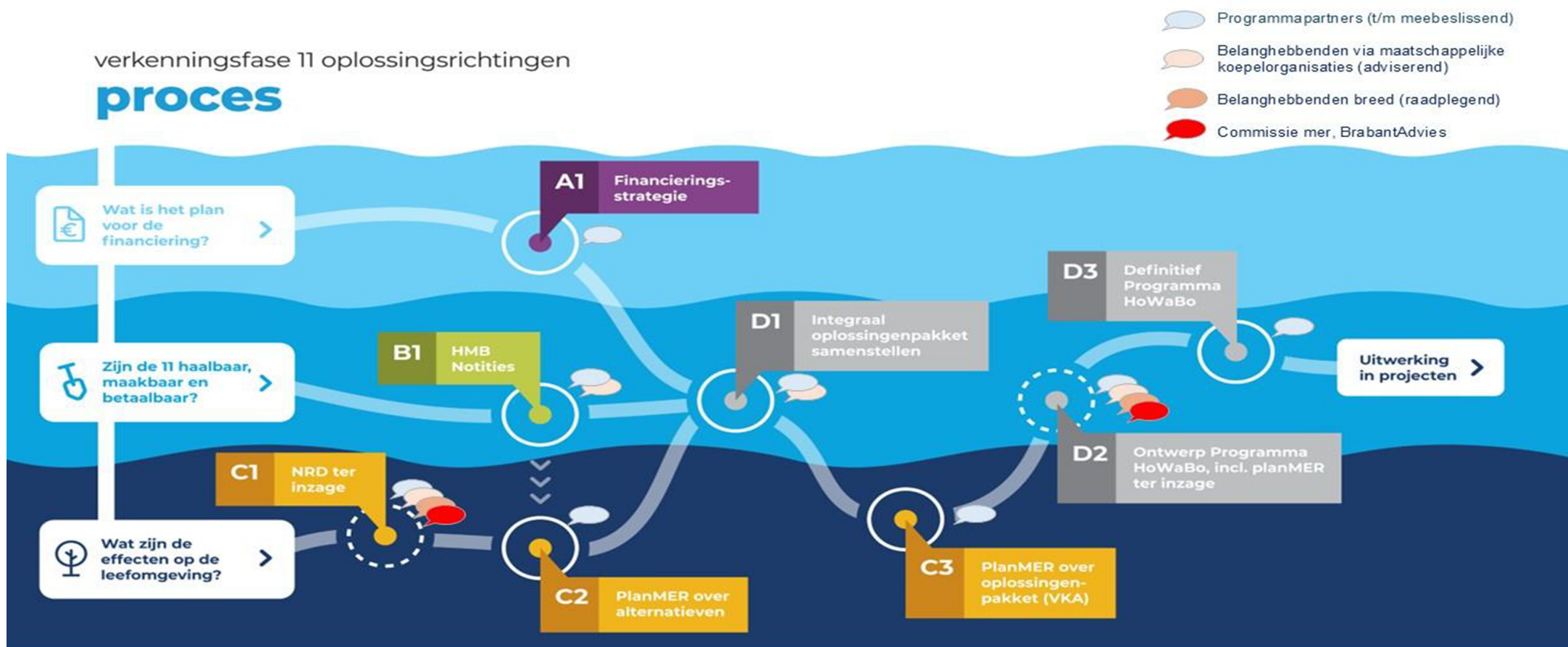
11 Oplossingsrichtingen

7

Hoe te komen tot een Omgevingsprogramma?

8

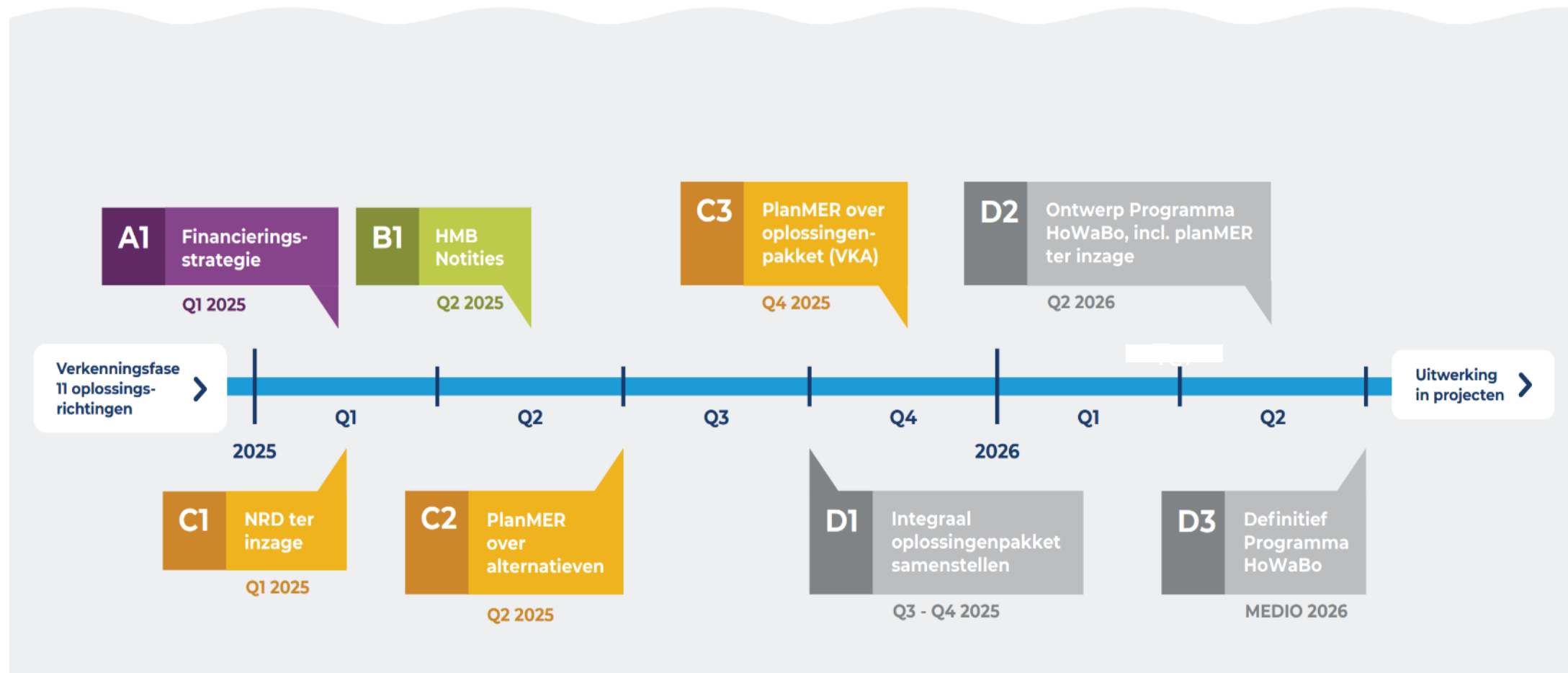
HoWaBo

Hoe betrekken we de omgeving?

1. PlanMER-traject
 - Betrekken gebiedspartners bij opstellen MER: TBO's, ZLTO en landgoedeigenaren
 - Inloopmoment tijdens ter inzage legging
 - Ter inzage legging onderzoeksopzet (NRD) → 7 zienswijzen
 - Advies Commissie voor de Milieueffectrapportage
 - Advies Brabant Advies
2. Digitale raadpleging inwoners (PWE = Participatieve Waarden Evaluatie)
3. Nieuwsbrieven
4. Ter inzage legging van het concept Programma en het planMER
5. Bij de verdiepende studies naar de 11 oplossingsrichtingen

verkenningfase 11 oplossingsrichtingen

planning

Waar komen we vandaan en gaan we naar toe?

- Mei: definitieve onderzoeksopzet effecten op de leefomgeving
- Stuurgroep / Dagelijks besturen / GS:
 - Beeldvormend kwartaal 2 en 3 2025
 - Oordeelvormend kwartaal 4 2025
 - Besluitvormend kwartaal 2 2026
- Beeldvormende AB bijeenkomst: kwartaal 3 2025
- Commissie VWDV: Oordeelvormend kwartaal 2 2026
- Algemeen bestuur. Besluitvormend kwartaal 3 2026

Wat kost het (ons)?

12

- Totaalkosten €200-400 miljoen
- Voorlopig uitgangspunt kostenverdeling:
 - 1/4 Waterschap De Dommel
 - 1/4 Waterschap Aa en Maas
 - 2/4 cofinanciering derde partijen
- In meerjarenbegroting WDD nu €75miljoen gereserveerd
- Zwaartepunt van de uitgaven in WBP6

Vragen?

Blijf op de hoogte of meld je aan voor
de digitale nieuwsbrief op
www.aaenmaas.nl/aanpakhoogwaterdenbosch

KRW Impuls Brabant

- beeldvormende bespreking -

16 april 2025

Aad Oomens

Doel presentatie

1. **Waarom een KRW-impuls?**
2. **Wat is de KRW-impuls? Wat zijn de voorgenomen maatregelen?**
3. **Hoe ziet het proces er uit?** Binnen welk kader wordt een besluit over de KRW-impuls gevraagd.

Doel van de KRW

“een achteruitgang op lange termijn van kwantiteit en kwaliteit van de zoetwatervoorraden te voorkomen” (bron: KRW)

- voldoende water: grondwatervoorraad op orde
- schoon water: waterkwaliteit (ecologisch, chemisch) op orde
- beschermen, verbeteren en herstellen watersysteem

“Water is geen gewone handelswaar, maar een erfgoed dat als zodanig beschermd, verdedigd en behandeld moet worden”

(bron: KRW)

Waar komen we vandaan?

- Noodzaak tot handelen: Essay 'Scherper aan de Wind' (Universiteit Utrecht), Goed Water, Goed Geregeld (RLI, 2023) en Tussenevaluatie KRW (Rijk, 2025).

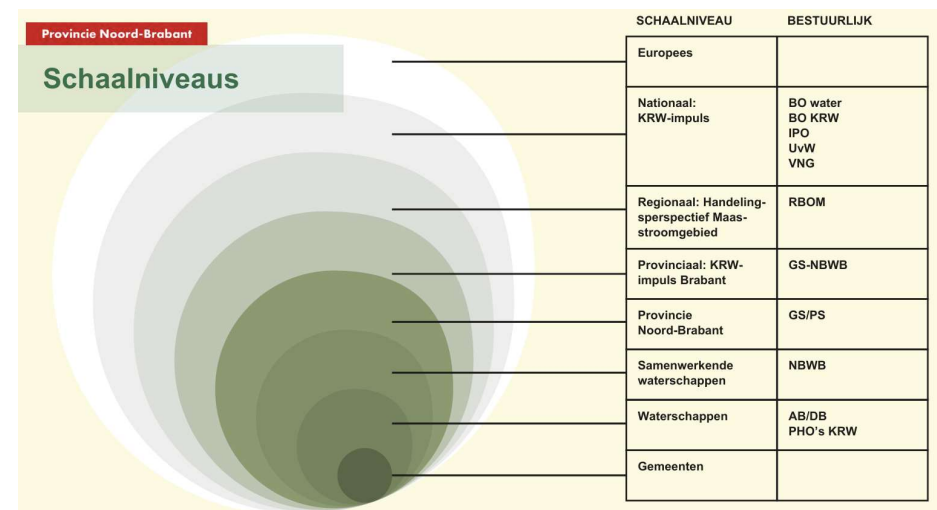
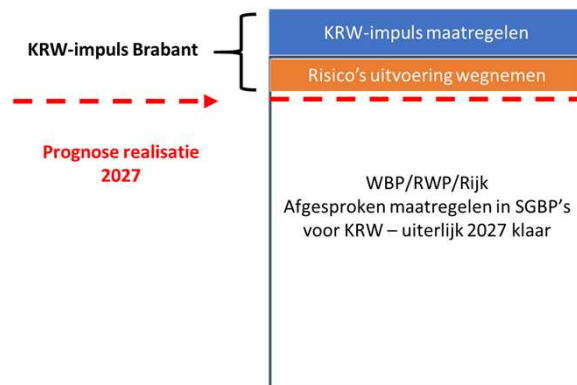

- Bestuurlijke opdracht van GS-NBWB (vastgesteld op 11 april 2024): aanvullend gezamenlijk handelingsperspectief voor de resterende KRW-opgave.
- Streven is geconcretiseerd in de KRW-Impuls Brabant
 - meer doen en versnellen maatregelen door waterschappen en provincie
 - stimulerende maatregelen
 - sturende/dwingende maatregelen als het niet anders kan
- maximale inspanning waterschappen en provincie om te voorkomen dat we in een “waterslot” terecht komen voor Brabant

Uitwerking

De KRW-Impuls Brabant:

- geeft invulling aan aanbevelingen uit het KRW-essay van de Universiteit Utrecht
- Brabantse uitwerking van het handelingsperspectief van het Maasstroomgebied
- geeft invulling aan regionale onderdelen uit het landelijke KRW-Impulsprogramma
- gebruik gemaakt van het adviesrapport van Arcadis (2025).

Werkwijze

- aanvullend handelingsperspectief voor de KRW-opgave ontwikkeld door Arcadis met input van een groep experts binnen de provincie, waterschappen en omgevingsdiensten
- bouwt voort op het handelingsperspectief dat is ontwikkeld door het programmabureau Maasstroomgebied (RBOM dec. 2024)
- strategie:
 - selectie van maatregelen met de grootste impact
 - waar de provincie en de waterschappen een cruciale rol kunnen spelen, vanwege hun specifieke verantwoordelijkheden, bevoegdheden en beschikbare instrumenten
 - maatregelen zijn beoordeeld op onder meer doelbereik, effectiviteit en uitvoerbaarheid

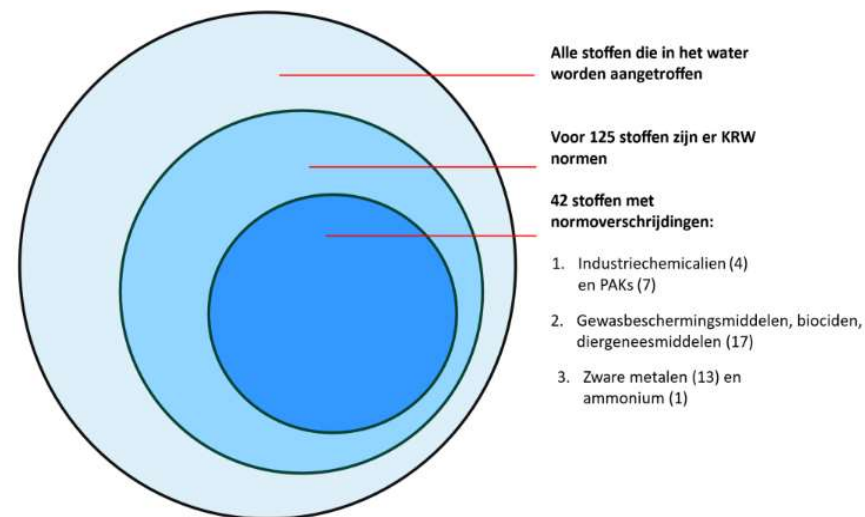
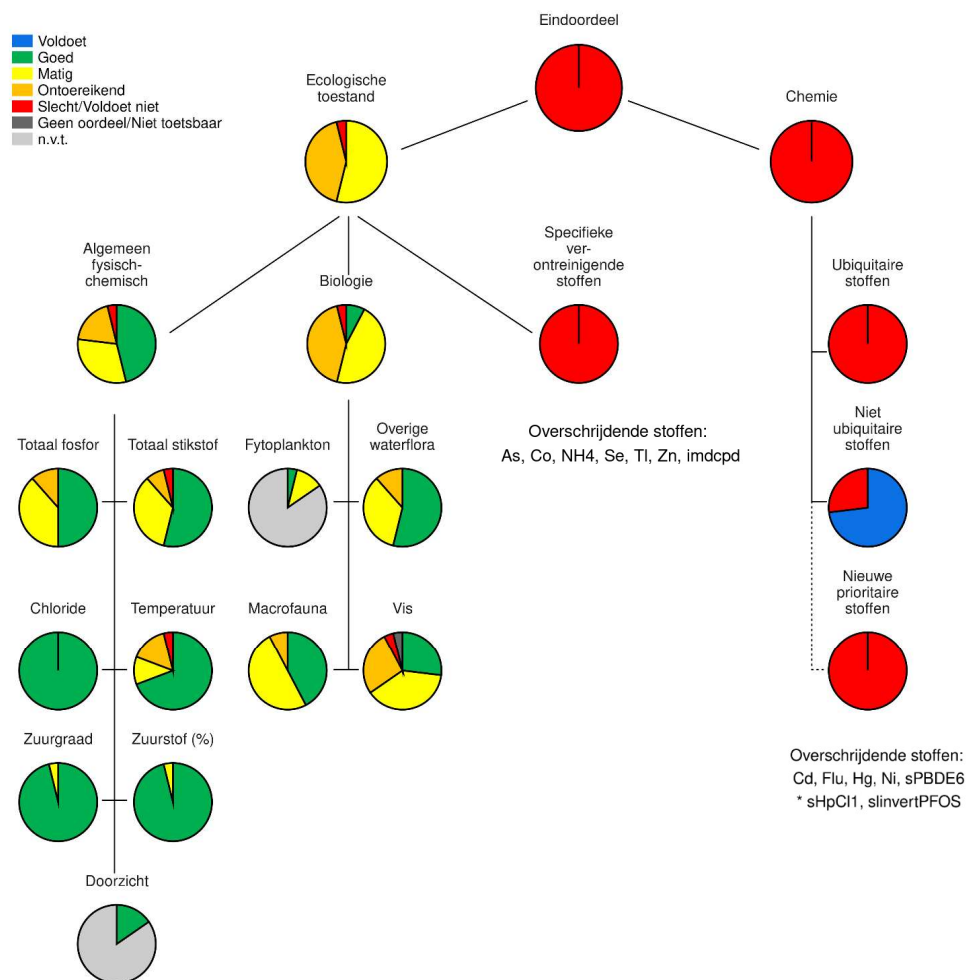
Samen werken aan water: gedeelde verantwoordelijkheid, heldere rollen

- Het overgrote deel van de maatregelen worden in gezamenlijkheid verder uitgewerkt en gerealiseerd, aangezien de Kaderrichtlijn Water (KRW) een gedeelde verantwoordelijkheid is.
- per maatregel duidelijke 'trekkerschap' vastgesteld (helder aanspreekpunt, bewaken voortgang, faciliteren bestuurlijke besluiten)
- Een gezamenlijke inspanning van alle partijen is nodig (drinkwater, landbouw, industrie, inwoners, overheidsinstanties).

Stand van zaken

we werken al lang (< 2010) aan de KRW en hebben veel bereikt maar we zijn er nog niet!

Maatregel	Totale opgave KRW	Gerealiseerd (2010-2023)	Restopgave tot 2027
Herinrichten waterlopen	296 km	180 km	116 km
Opheffen vismigratieknelpunten	96 stuks	>60	<36
Herstel Natte Natuurparels	19.880 ha	> 11.000 ha	<8.880 ha
Reductie nutriënten	6 RWZI's	4 RWZI's	2 RWZI's

KRW-impuls Brabant

A. Versnellen uitvoering inrichtingsmaatregelen

Waterschappen trekker:

- A1 versnellen inrichtingsmaatregelen
- A2 kleinschalige inrichtingsmaatregelen

Provincie trekker:

- A3 dwingend instrumentarium grondverwerving Natte Natuur Parels en beekdalen
- A4 watersysteemherstel NNP en beekdalen

B. Verminderen emissies uit landelijk gebied

Waterschappen trekker:

- B5 beperken erfemissies GWB
- B6 beperken van emissies stoffen uit agrarisch grondgebruik

Provincie trekker:

- B7 emissiereductie GWB en nutriënten in grondwaterbeschermingsgebieden
- B8 emissiereductie GWB en nutriënten in overgangsgebieden en af- en uitspoelingsgevoelige gebieden

C. Verminderen emissies uit stedelijk gebied en industrie

Waterschappen trekker:

- C9 procesmaatregelen RWZI's
- C10 herzien vergunningen directe lozingen, inclusief bronaanpak
- C11 versterken van toezicht

Provincie trekker:

- C12 herbeoordeling vergunningen grote indirecte lozingen, inclusief bronaanpak

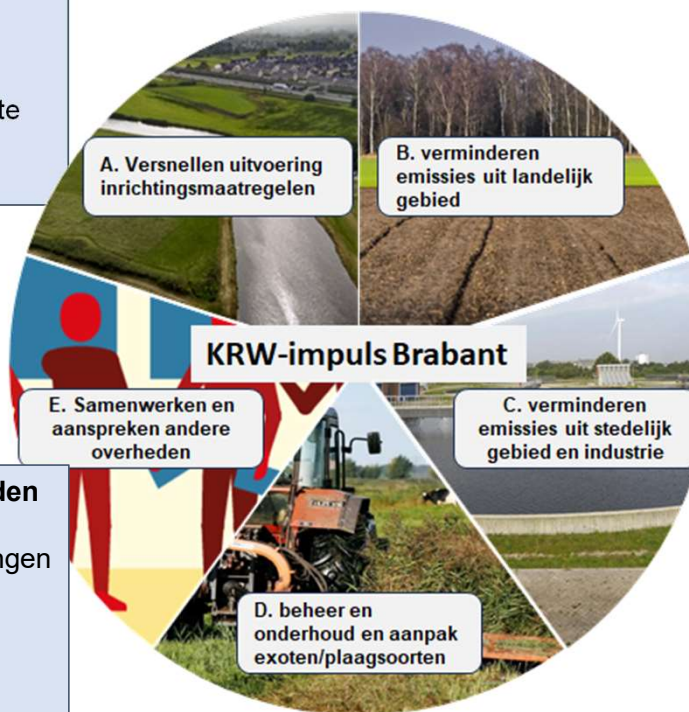
E. Samenwerken en aanspreken andere overheden

Waterschappen trekker:

- E15 aanpassen/aanscherpen Rijksbeleid voor lozingen
- E16 provincie en waterschappen ondersteunen gemeenten bij resterende KRW-opgave

Provincie trekker:

- E17 aanspreken andere overheden en buurlanden

D. beheer, onderhoud en aanpak exoten/plaagsoorten

Waterschappen trekker:

- D13 aangepast beheer en onderhoud
- D14 aanpak exoten/plaagsoorten

versnellen uitvoering inrichtingsmaatregelen

versnellen van geplande inrichtingsmaatregelen

- meer dwingend sturen op de beschikbaarheid van gronden
- provincie/ waterschappen/gemeenten duidelijk afspraken over plan- en vergunningprocedures
- aanvullende afspraken financiering KRW-maatregelen (pakket 2022-2027)

kleinschalige inrichtingsmaatregelen uitvoeren in watergangen

- beschaduwning door bomen/struiken, dood hout in beken, beekbegeleidend bos
- Kleine aanpassingen in het (peil)beheer, bv verwijderen van stuwen in kleinere bovenlopen

inzet dwingend instrumentarium voor grondverwerving van Natte Natuurparels

- inzet dwingend instrumentarium (VSS-o) binnen Natura 2000-, NNN- en NNP-gebieden op basis van knelpuntprojecten, in nauwe afstemming en samenwerking met de Aanpak Landelijk Gebied
- start met vijf knelpuntenprojecten in 2025

organiseren en implementeren (aanvullend) instrumentarium **watersysteemherstel in en rondom Natura 2000, Natte Natuurparels en beekdalen**

- ontwikkelen beleidsregel (provincie+waterschappen) juridische, technische en financiële instrumenten voor het omgaan met natschade (attentiezone waterhuishouding)
- gebieden in kaart waar de meeste natuurwinst te behalen is door verhoging van het waterpeil

verminderen emissies uit landelijk gebied (1)

beperken erfemissies van gewasbeschermingsmiddelen vanaf spoelplaatsen

- aangescherpt beleid in relatie tot de formele bevoegdheden en verantwoordelijkheden
- eigen inzet richt zich op voorlichting/communicatie en toezicht, in overleg met omgevingsdiensten

beperken van emissies stoffen uit agrarisch grondgebruik

- aanvullende inzet van financiële middelen vanuit waterschappen en provincie ten opzichte van bestaande maatregelen en activiteiten

sturing op emissiereductie van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten in grondwaterbeschermingsgebieden

- Provincie werkt in samenwerking met stakeholders de mogelijkheden uit voor gerichte vrijwillige en verplichte sturing op grondgebruik in GWBG's (omgevingsverordening)
- een combinatie van: verbod op of beperking van gebruik van bepaalde GBM of stofgroepen, sturen op (innovatieve) aanwendingstechnieken, beperking van de bemesting; alleen biologische landbouw toestaan, alleen permanent grasland toestaan, waar en zodra mogelijk (borging, toezicht, handhaving etc,) doelsturing voor GBM en bemesting.

verminderen emissies uit landelijk gebied (2)

sturen op emissiereductie van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten in overgangsgebieden rondom Natura-2000 gebieden af- en uitspoelings-gevoelige gebieden

- extensivering in overgangsgebieden rondom N-2000 en af- en uitspoelings-gevoelige gebieden
- operationaliseren doelsturing
- versterking van stimuleringsmaatregelen zoals BodemUP

verminderen emissies uit stedelijk gebied en industrie

procesmaatregelen en eventuele uitbreidingen op rwzi's

- reeds uitgevoerd of in uitvoering

voortzetten/waar nodig intensiveren van het bezien en herzien van vergunningen voor directe lozingen

- aanvullende maatwerkregels (vb waterschapsverordening) kunnen leiden tot extra benodigde capaciteit

versterken van toezicht bij vergunningplichtige en niet-vergunningplichtige directe lozingen, incl. bronaanpak

- prioritering uitwerken op basis van inzicht in de meest relevante directe en indirecte lozingen voor KRW-doelbereik (Schone Maas Water Keten) voor versterken van toezicht in 2025-2027
- basis nader onderzoek naar relevante bronnen van stoffen in de afvalwaterketen

(VTH) Herbeoordeling van vergunningen voor grote indirecte lozingen (circa 360) en versterkte toezicht en handhaving, incl. bronaanpak

- inventarisatie: vijf bedrijven worden als casus uitgewerkt voor PvA (Q2 2025)
- prioriteit op risicosectoren: aanpassing, inclusief inspraak en bezwaar (gemiddeld 6 maanden per vergunning)
- toezicht en handhaving

beheer en onderhoud en aanpak exoten/plaagsoorten

aangepast beheer en onderhoud van waterlichamen en aangrenzende waterlopen

- nagegaan wordt of er in verschillende waterlichamen nog ecologische winst mogelijk is door meer gedifferentieerd, extensiever maaibeheer uit te voeren

aanpak van verspreiding van exoten/plaagsoorten

- provincie Noord-Brabant heeft sinds 2020 een plan van aanpak voor invasieve exoten. In samenspraak vindt een verdere uitwerking en uitvoering door de waterschappen plaats

versterken van de samenwerking tussen overheden

aanpassing en aanscherping Rijksbeleid voor lozingen en aanpak van diffuse verontreinigingen

- Rijk blijvend aanspreken op het belang van generieke wet- en regelgeving

provincie en waterschappen ondersteunen gemeenten met expertise om de KRW-opgave aan te pakken. Hierbij ook aandacht voor vergroten waterbewustzijn van en handelingsperspectief voor inwoners en bedrijven (o.a. in afstemming met VNO-NCW, MKB en omgevingsdiensten).

- inzet KRW-ambassadeurs: 3 KRW-ambassadeurs, werkzaam binnen gemeenten, brengen in samenwerking met het waterschap de restopgave en handelingsperspectieven van gemeenten in kaart. Zij maken in 2025 concrete afspraken over aanvullende gemeentelijke acties richting de KRW-doelen, die gemeenten uit eigen middelen financieren.
- communicatie en bewustwording bedrijven: voor de communicatieaanpak ('bewustwording bedrijven') wordt ook afstemming gezocht met gemeenten, omgevingsdiensten en het impuls traject van VNO-NCW en MKB-Nederland
- Bestuurlijke gesprekken: om mede-eigenaarschap te creëren, organiseren de provincie en waterschappen bestuurlijke gesprekken met gemeenten. Dit proces start met een gezamenlijke kick-off in Q1 2025, per waterschapsregio

De provincie en de waterschappen spreken andere overheden en buurlanden (maximaal) aan op uitvoering van wettelijke taken rondom de KRW waar nodig

proces

25 febr./ 18 mrt	bespreken gezamenlijke Brabantse koers DB
18 maart	informereren AB over KRW-impuls
21 maart	Persbericht
3 april	Informereren partners in het RBOM
9 april	GS-NBWB
16 april	toelichting KRW-impuls beeldvormend
7 mei	oordeelsvorming KRW-impuls
11/25 juni	besluitvorming KRW-impuls in het kader van de Voorjaarsnota 2026

Tussenevaluatie WBP5

- Waar staat het WBP5 ook alweer voor?
- Hoe volgen we de voortgang van de inspanningen? Werken met DIN's
- Hoe staan we ervoor met de inspanningen/resultaten? Tussenevaluatie WBP5

WATER ALS BASIS VOOR EEN TOEKOMSTBESTENDIGE LEEFOMGEVING

Waterbeheerprogramma 2022-2027

Drie richtinggevende principes

- 1 Elke druppel vasthouden en infiltreren waar deze valt
- 2 Functies passen zich aan het bodem- en watersysteem aan
- 3 Wat schoon is moet schoon blijven

Koersverandering

1 Van beekdalgericht naar gebiedsgericht:

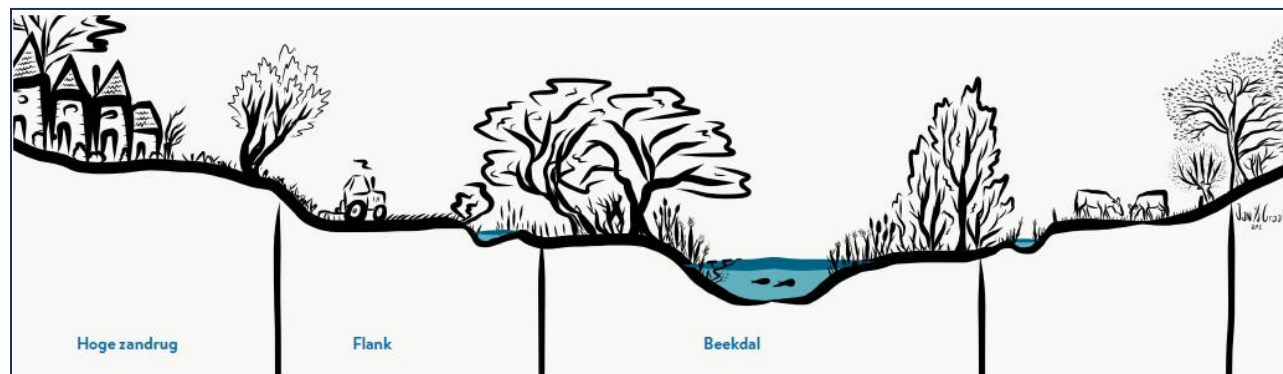
Ook focus op de flanken, hoge zandgronden en bebouwd gebied

2 Van sectoraal naar integraal:

Samen met overheden en gebiedspartners keuzes maken over de opgaven in een gebied

3 Van water afvoeren naar elke druppel telt:

Maximaal water conserveren, minder grondwater gebruiken en slimmer sturen

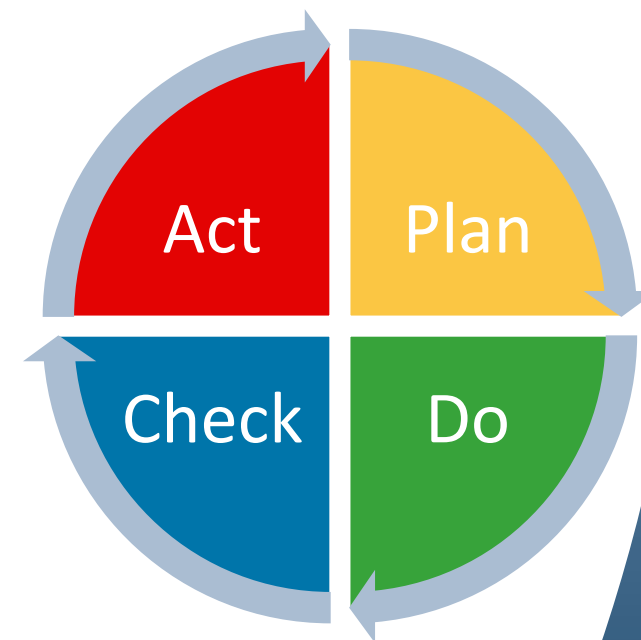
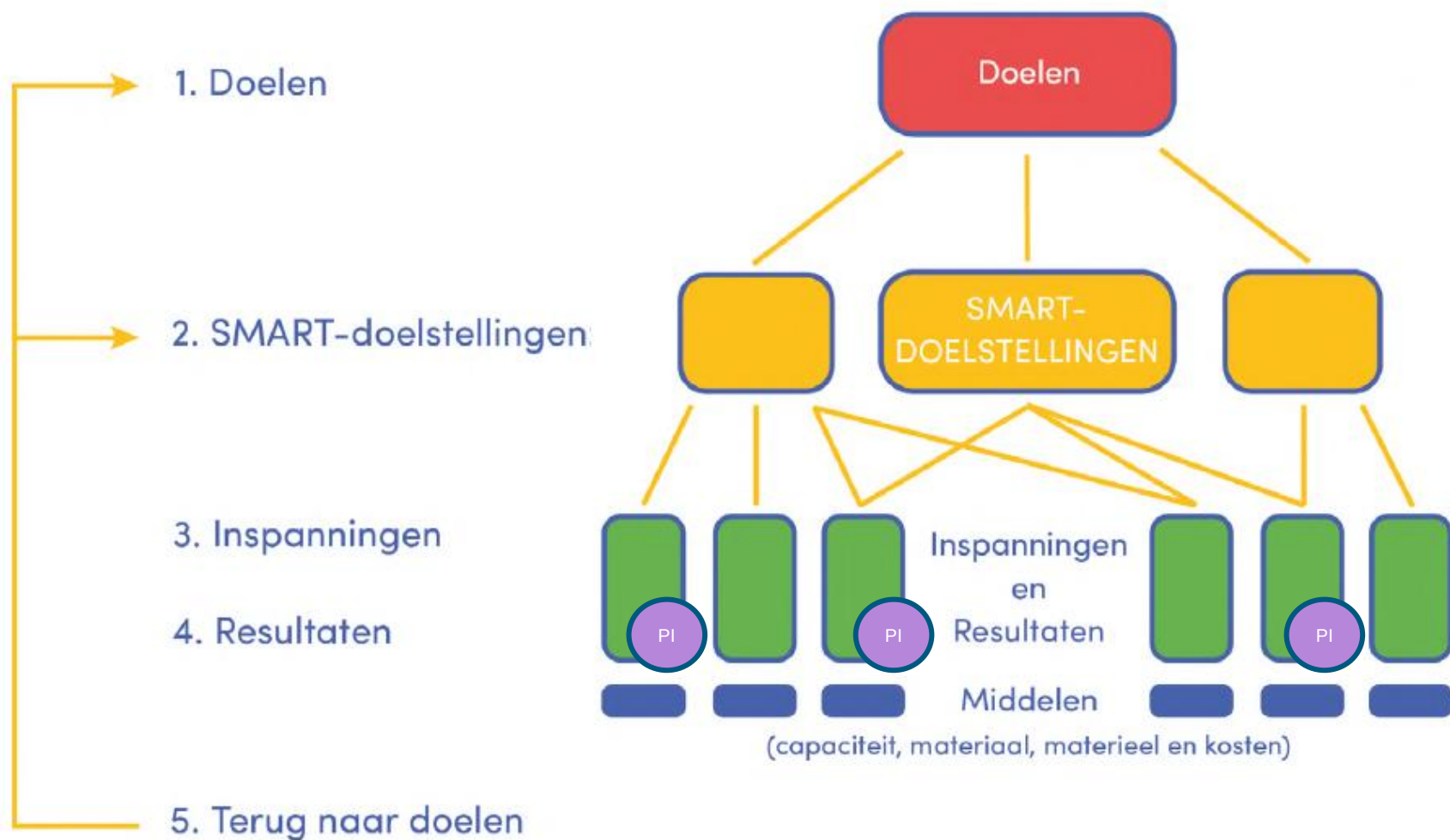

Onze werkwijze

- 1 We zijn een activerende overheid
 - ▶ Stellen kaders en agenderen
 - ▶ Sturen vanuit de urgentie scherp op het belang van water
 - ▶ Pakken onze verantwoordelijkheid, gaan lastige en complexe vraagstukken niet uit de weg
 - ▶ Niet alles kan meer overal en altijd
- 2 We stimuleren anderen om te veranderen
 - ▶ We verleiden, stimuleren én dwingen zo nodig af
- 3 We werken met een integrale, gebiedsgerichte aanpak

De aanpak is maatwerk per gebied aan de hand van knelpunten

Doelen-Inspanningen-Netwerk (DIN)

Schoon en Gezond Water

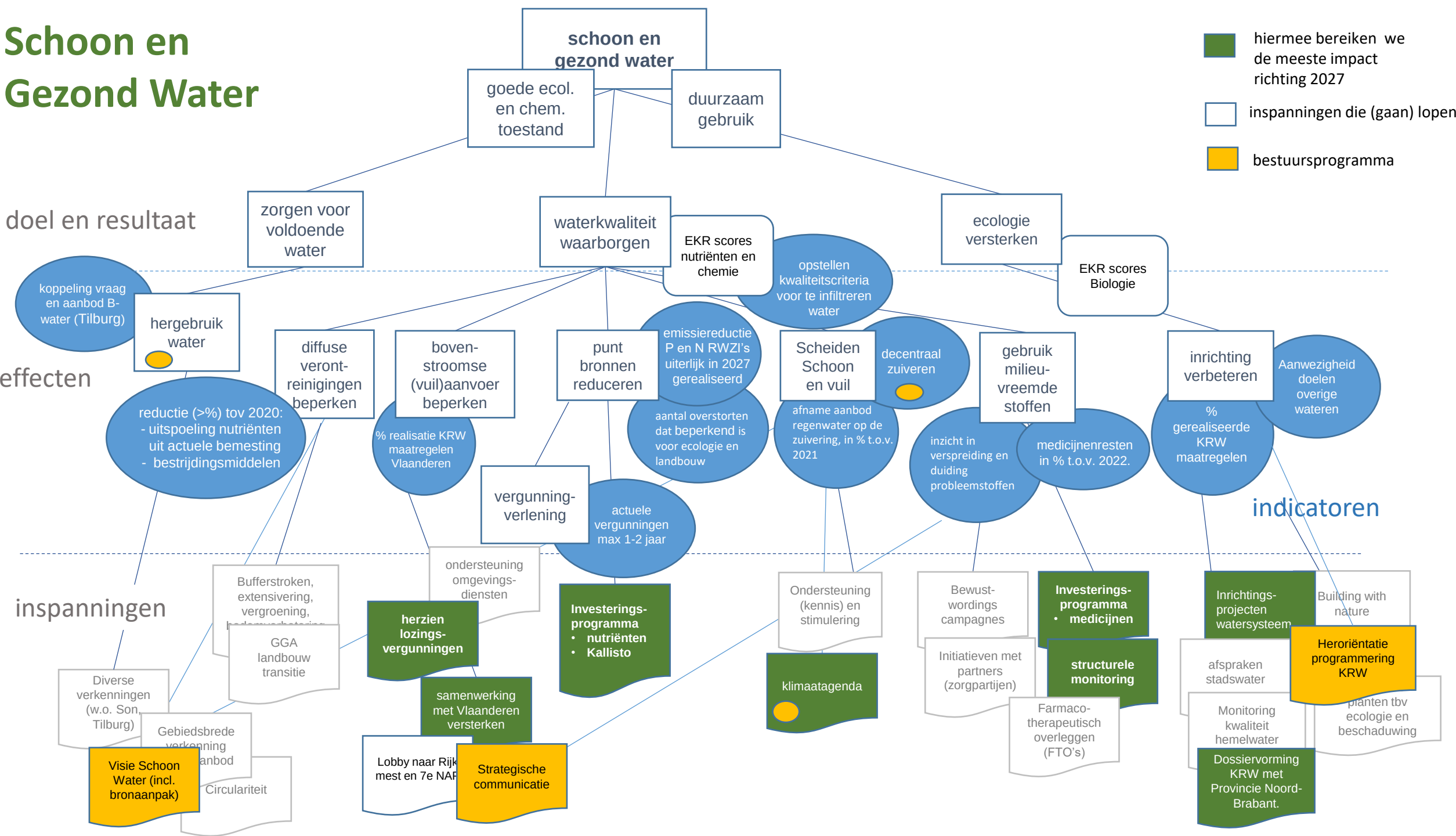
- hiermee bereiken we de meeste impact richting 2027
- inspanningen die (gaan) lopen
- bestuursprogramma

doel en resultaat

effecten

indicatoren

inspanningen

Tussenevaluatie WBP5

Aanleiding

- AB heeft bij start WBP5 besloten tot een tussenevaluatie halverwege de looptijd van het programma (2024)
- Focus: Verrichte inspanningen en geboekte resultaten van het WBP5 van de jaren 2022 t/m 2024
- Doel: voorbereiding VJN 2026-2030 en WBP6

Opdracht DB: scope en reikwijdte

Meerjarige terugblik op inspanningen en resultaten, breder dan alleen de DIN's

- Op basis van bestaande verantwoordingsdocumenten – aangevuld met interviews
- Focus op de 3 kernprogramma's WBP-5, samen met overkoepelend thema toekomstige leefomgeving
- Reflectie op systeem van verantwoording

Resultaten tussenevaluatie WBP5

Kayleigh Hoogenboom, Carolien Klein Haarhuis en Sjaak Tromp
Meesters

Q1 2025

Waterbeheerprogramma-5 (2022-2027)

Voor een juiste duiding van de weergegeven informatie dient deze infographic in gezamenlijkheid met het rapport 'Tussenevaluatie WBP5' gelezen te worden.

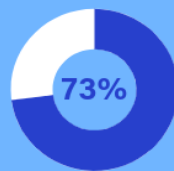
Tussenevaluatie door **Sira Consulting**

Voortgang inspanningen WBP5

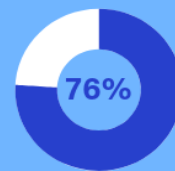
De figuren per programma tonen het percentage van de inspanningen dat op koers ligt richting het behalen van hun beoogde resultaten voor 2027

Droge Voeten

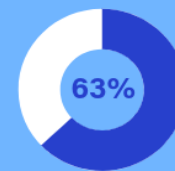
Op koers: 8 (van 11)

Schoon Water

Op koers: 16 (van 21)

Voldoende water

Op koers: 17 (van 27)

Opgaven Toekomstige Leefomgeving

Mate waarin de maatschappelijke opgaven worden meegenomen in beleid en uitvoering
Groen: meegenomen, oranje: gematigd meegenomen, rood: nog weinig meegenomen

Klimaat en energie

Circulariteit

Plaagsoorten

Biodiversiteit

Versnellende factoren

SMART-geformuleerde prestaties

Samenwerking met partners

Vertragende factoren

Onduidelijkheid beleidsdoelen

Tegenstrijdigheid tussen doelen

Dagelijkse praktijk remt de watertransitie

Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering

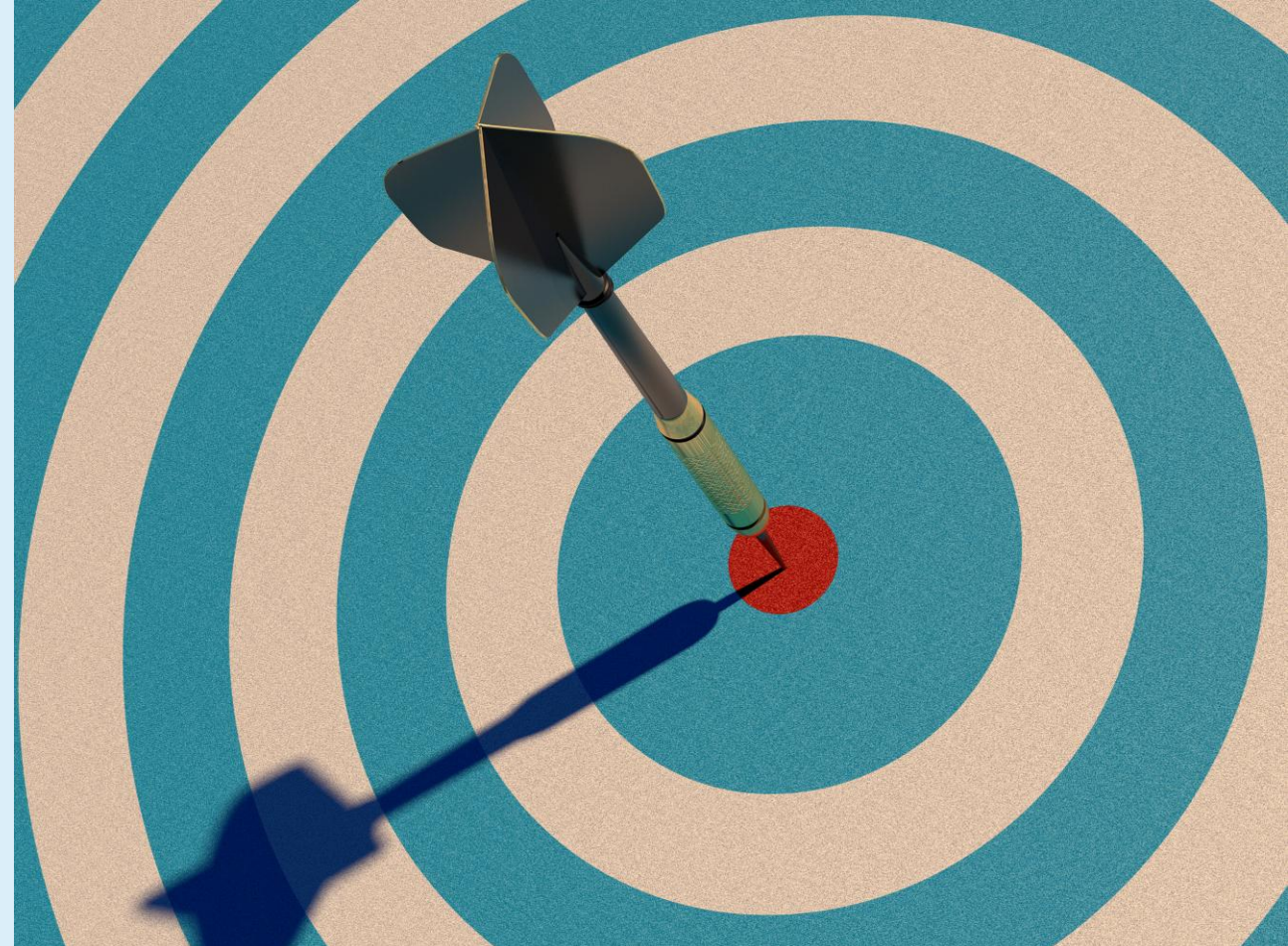
Aanbevelingen

- 1 Zet in op versnellende factoren en beperk vertragende factoren om resultaten nog tijdig te behalen
- 2 Formuleer doelen, effecten en prestaties SMART
- 3 Stel DIN's volledig top-down op om beter te sturen op doelen
- 4 Werk inspanningen nader uit op basis van de resultatenketen
- 5 Maak een expliciete koppeling tussen financiële middelen, resultaat en tijd
- 6 Blijf binnen WBP6 inzetten op een integrale en gebiedsgerichte aanpak
- 7 Betrek in een volgende evaluatie ook het veld voor een optimaal inzicht van de behaalde resultaten in de praktijk

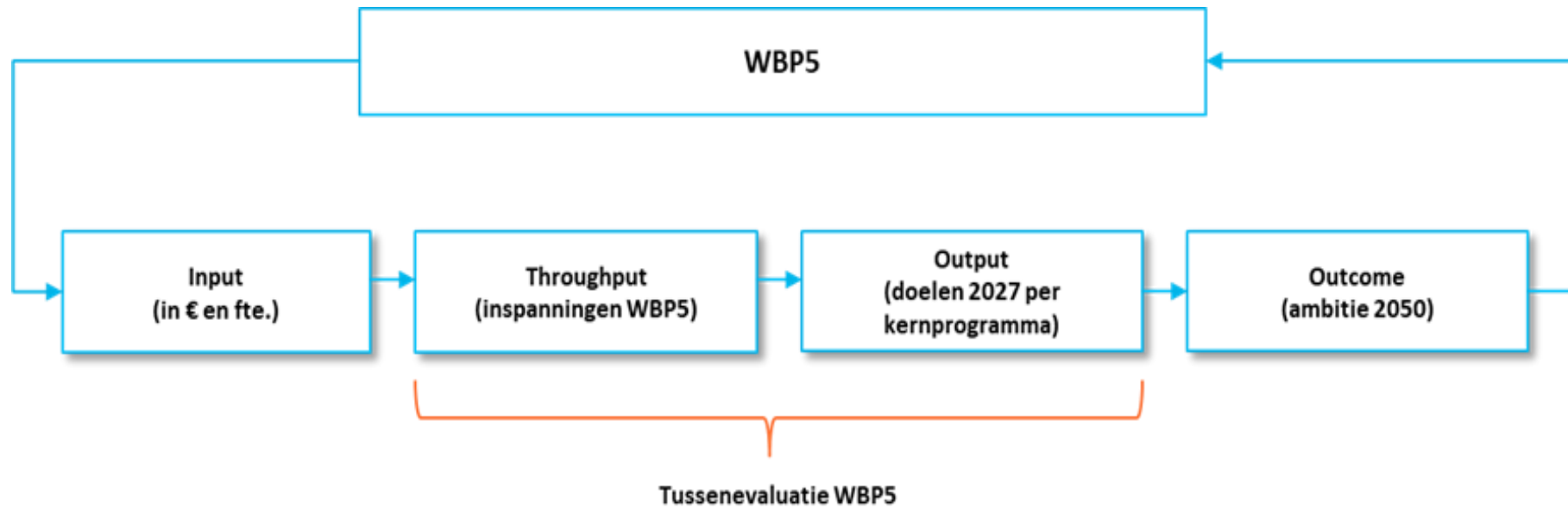
Doelstelling evaluatie

1. Het geven van inzicht in de voortgang van de inspanningen ten opzichte van doelrealisatie in 2027 (focus op de drie kernprogramma's van het WBP5)
2. Het geven van inzicht in hoeverre aanvullende maatregelen nodig zijn om de doelen voor 2027 te realiseren en het doen van concrete aanbevelingen hiervoor.

Reikwijdte evaluatie

Mogelijk resultaat per inspanning

- **Op koers:** de inspanning ligt op koers richting het behalen van de beoogde resultaten in 2027. De resultaten zijn al behaald of er zijn duidelijke aanwijzingen dat deze voor 2027 gerealiseerd zijn.
- **Niet op koers:** de inspanning ligt niet op koers richting het behalen van de beoogde resultaten in 2027. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat de inspanning stagneert of vertraagd is, waardoor nog onvoldoende resultaat is geboekt met het oog op 2027.
- **Onzeker:** er is onvoldoende informatie voorhanden om goed te kunnen beoordelen of de inspanning op koers ligt richting het behalen van de beoogde resultaten in 2027.

Voortgang inspanningen (1)

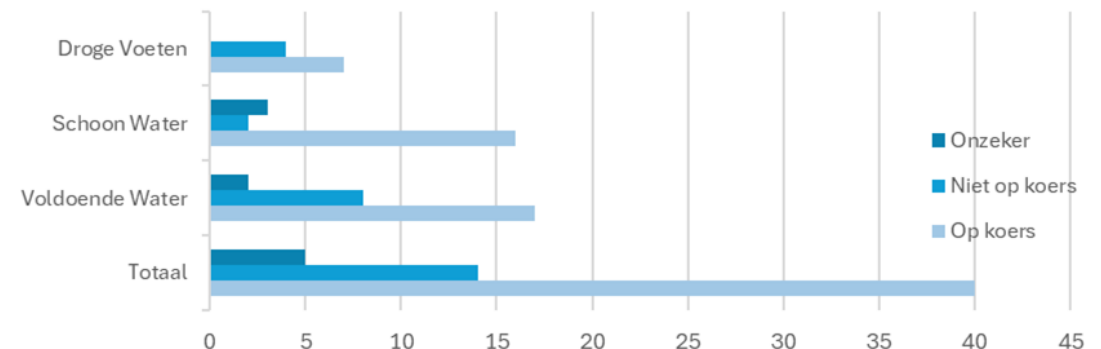

Conclusie 1

- De inspanningen liggen grotendeels op koers naar het behalen van beoogde resultaten voor 2027
 - 41 van de 59 op koers
 - 13 van de 59 niet op koers
- Toch nog niet zeker of de doelen van het WBP5 in 2027 gerealiseerd zullen worden, want:
 - De mate van impact varieert per inspanning
 - Inspanningen mogelijk niet dekkend voor de WBP-5-doelen

Conclusie 2

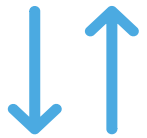
- Vertragende factoren spelen een rol:
 - Onduidelijk- en tegenstrijdigheid van beleidsdoelen
 - Dagelijkse praktijk remt de watertransitie
 - Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering

Voortgang inspanningen (2)

Aanbeveling 1, 2 en 3

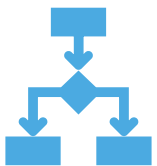

Zet nog meer in op versnellende factoren en beperk de vertragende factoren, om zo ook de inspanningen die momenteel niet op koers liggen te versnellen.

Formuleer doelen, effecten en prestaties SMART (in het WBP6)

- Inclusief streefwaarde én een nulmeting

Zorg voor een volledige top-down inrichting van DIN's, zodat beter gestuurd kan worden op het realiseren van doelen (WBP6)

Sturen op doelen

Conclusie 3

- Het huidige DIN functioneert (nog) niet optimaal als sturingsinstrument.
 - Mist uniformiteit in opbouw en terminologie
 - Inspanningen zijn mogelijk niet volledig dekkend
 - Niet integraal
 - Prestatie-indicatoren versnipperd omschreven in verschillende verantwoordingsdocumenten
 - Complexiteit m.b.t. het meten van effecten

Aanbeveling 3

- Zorg voor een volledige top-down inrichting van DIN's, zodat beter gestuurd kan worden op doelrealisatie (van het komende WBP6):
 - Onderscheid tussen doelen en effecten
 - Inspanningen gekoppeld aan concrete prestatie(s) en effecten
 - 1 integraal DIN, dat aansluit op de programmatische indeling

Verschuiving thematisch naar ruimtelijk

Conclusie 4

- De huidige indeling van inspanningen naar de drie kernprogramma's is ingehaald door de tijd
 - Inspanningen raken in de praktijk aan meerdere waterdoelen
 - Thematische indeling (huidig WBP5) is niet meer wenselijk
 - Een nieuwe ruimtelijke indeling (bijv. op basis van koppen, flanken en beekdalen) sluit beter aan op het handelingsperspectief watertransitie
 - Aandachtspunt hierbij: in praktijk moeilijk af te bakenen.

Aanbevelingen 3, 4 en 6

- Onderzoek welke programmatische aanpak passend is bij de watertransitie
- Nieuwe (ruimtelijke) indeling van inspanningen kan worden toegepast bij opstellen van één integraal DIN (passend bij integrale aanpak) voor aanvang WBP6.

Voortgangsinformatie is versnipperd

Conclusie 5

- Informatie over de voortgang van inspanningen is versnipperd
 - Geen totaaloverzicht van alle inspanningen van het WBP5, concrete prestaties en voortgang hierop

Aanbeveling 4 en 5

- Laat DIN's aansluiten op de onderdelen van de resultatenketen (input, throughput, output, outcome)
 - A. Koppel onderdelen resultatenketen aan DIN
 - B. Gebruik DIN als overkoepelend sturingsmodel en maak gebruik van een onderliggende resultatenketen op inspanningenniveau
- Krijg meer grip op de doelmatigheid van ingezette middelen door een expliciete koppeling te maken tussen financiële middelen, resultaat en tijd.

Aandacht voor maatschappelijke opgaven in een integrale aanpak

Conclusie 6

- Het waterschap heeft in toenemende mate aandacht voor de maatschappelijke opgaven
 - Volwaardige opgaven onder WBP5

Aanbeveling 6

- Blijf met het WBP6 inzetten op een integrale en gebiedsgerichte aanpak, waar de opgaven voor een toekomstbestendige leefomgeving centraal staan naast de wateropgaven
 - Onderzoek welke programmatische indeling passend is bij de watertransitie en hoe de maatschappelijke opgaven hier op natuurlijke wijze naast te plaatsen zijn
 - Sluit aan bij integrale en gebiedsgerichte aanpak

Waterbeheerprogramma-5 (2022-2027)

Voor een juiste duiding van de weergegeven informatie dient deze infographic in gezamenlijkheid met het rapport 'Tussenevaluatie WBP5' gelezen te worden.

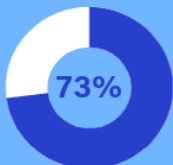
Tussenevaluatie door **Sira Consulting**

Voortgang inspanningen WBP5

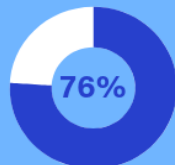
De figuren per programma tonen het percentage van de inspanningen dat op koers ligt richting het behalen van hun beoogde resultaten voor 2027

Droge Voeten

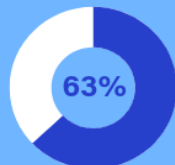
Op koers: 8 (van 11)

Schoon Water

Op koers: 16 (van 21)

Voldoende water

Op koers: 17 (van 27)

Opgaven Toekomstige Leefomgeving

Mate waarin de maatschappelijke opgaven worden meegenomen in beleid en uitvoering
Groen: meegenomen, oranje: gematigd meegenomen, rood: nog weinig meegenomen

Klimaat en energie

Circulariteit

Plagsoorten

Biodiversiteit

Versnellende factoren

SMART-geformuleerde prestaties

Samenwerking met partners

Vertragende factoren

Onduidelijkheid beleidsdoelen

Tegenstrijdigheid tussen doelen

Dagelijkse praktijk remt de watertransitie

Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering

Aanbevelingen

- 1 Zet in op versnellende factoren en beperk vertragende factoren om resultaten nog tijdig te behalen
- 2 Formuleer doelen, effecten en prestaties SMART
- 3 Stel DIN's volledig top-down op om beter te sturen op doelen
- 4 Werk inspanningen nader uit op basis van de resultatenketen
- 5 Maak een expliciete koppeling tussen financiële middelen, resultaat en tijd
- 6 Blijf binnen WBP6 inzetten op een integrale en gebiedsgerichte aanpak
- 7 Betrek in een volgende evaluatie ook het veld voor een optimaal inzicht van de behaalde resultaten in de praktijk

Aan de commissie Bestuur, Communicatie en Financiën

Datum: 7 mei 2025

Onderwerp: Tussenevaluatie Waterbeheerprogramma 5 (2022-2027)

Voorstel:

1. Kennis te nemen van het rapport "Tussenevaluatie Waterbeheerprogramma 5";
2. Het rapport oordeelvormend te bepreken;
3. Het rapport te benutten bij de bespreking van de Voorjaarsnota 2026 en bij het opstellen van het Waterbeheerprogramma 6.

0. Korte samenvatting

Bij de vaststelling van het Waterbeheerprogramma 5 (WBP5) heeft het Algemeen Bestuur (AB) d.d. 24 november 2021 besloten dat het WBP5 halverwege de planperiode wordt geëvalueerd. Het Dagelijks Bestuur (DB) heeft de kaders meegegeven voor het evalueren door middel van een bestuursopdracht (vastgesteld d.d. 16 april 2024). In de Commissie Bestuur, Communicatie en Financiën (Commissie BCF) d.d. 19 juni 2024 is de bestuursopdracht besproken. Een extern bureau heeft de tussenevaluatie uitgevoerd op basis van deze bestuursopdracht. In een beeldvormde bijeenkomst d.d. 16 april 2025 wordt toelichting gegeven op de resultaten van het onderzoek. De tussenevaluatie draagt bij aan het adaptief programmeren, zoals verwoord in het WBP5. De informatie uit deze tussenevaluatie wordt daarom gebruikt bij het opstellen van de Voorjaarsnota 2026 (VJN2026) en bij het opstellen van het Waterbeheerprogramma 6 (WBP6). Het rapport wordt oordeelsvormend besproken in de Commissie BFC, zodat de informatie ter toetsing benut kan worden bij de behandeling van de VJN in juni 2025.

1. Toelichting

De kern van de bestuursopdracht voor het tussenevalueren is:

- De onderzoeksvragen zijn gericht op output (is beter passend bij een tussenevaluatie);
- De scope is gericht op de 3 kernprogramma's uit het WBP5, met overkoepelend de maatschappelijke opgaven (meekoppelkansen);
- Het onderzoek is op basis van bestaande informatie (beleidsproducten, producten P&C-cyclus, eventueel aangevuld met interviews intern);
- Het onderzoek wordt uitgevoerd door een extern bureau.

Daarmee creëert de bestuursopdracht een meerjarige terugblik op inspanningen en resultaten en is het onderzoek intern gericht. Ook is ter toetsing een enquête uitgezet bij 5 belangrijke samenwerkingspartners van het waterschap.

Daarnaast zijn, lopen en komen dit jaar nog meer evaluaties, zoals:

- Provincie: Tussenevaluatie Grondwaterconvenant;
- Rijk/provincie: Tussenevaluatie KRW en daaropvolgend de invulling van de KRW-impuls;
- Provincie: Tussenevaluatie MaatwerkOvereenKoming;
- Waterschap: Inwonersonderzoek over bekendheid, imago en waterbewustzijn;

- Waterschap: in het kader van “Visie Schoon Water” verschillende rondetafel-gesprekken. waardoor de tussenevaluatie van het WBP5 in een context geplaatst dient te worden. Het evaluatierapport kan daarmee niet uitsluitend als enige evaluatietool gezien worden.

Ook geeft het addendum RWP een dwingender impuls aan inspanningen ten behoeve van het watersysteemherstel.

In de bijlage wordt de tussenevaluatie zelf nader toegelicht.

Beschouwing vanuit het DB op het rapport:

Het DB heeft kennisgenomen van het rapport en is content met de verkregen inzichten. Het is in grote lijnen herkenbaar en het DB vindt het rapport bruikbaar als (mede) input voor de VJN2026 en het WBP6. Een kleine kanttekening daarbij is dat het externe adviesbureau een enkele keer een eigen observatie en bewoordingen heeft gekozen, die niet per definitie door het DB wordt gedragen, maar wel haar voordeel mee wilt doen.

Het onderzoek laat zien dat we gestart en op weg zijn, maar dat er nog veel te doen is om de eindstreep te halen. We zijn met een transitie bezig en de opgaven zijn taai. Uit het onderzoek blijkt dat we grofweg met 70% van de inspanningen/resultaten op koers zijn, waarbij 80-90% van de middelen vastligt voor het reguliere werk en 20%-10% naar investering/verandering is toebedeeld.

De volgende thema's zijn van belang om te bespreken bij de ontwikkeling van de VJN2026:

- Goede verdeling middelen tussen growing – going concern;
- Minimaal 30% van de inspanningen vragen om aandacht. Bij de ontwikkeling van de VJN2026 is prioritering van deze aandacht belangrijk. De scenario's helpen om keuzes te maken.
- Bij de overige 70% van de inspanningen zoveel mogelijk belemmeringen wegnemen om het gestarte traject ook tot een goed einde te kunnen brengen. Ook hier is prioritering van belang.

De tussenevaluatie is één van de informatiebronnen voor de opbouw van de scenario's voor de VJN2026.

Bijlage(n):

- bijlage 1: Nadere toelichting op de Tussenevaluatie Waterbeheerprogramma 5 (2022-2027)
- Bijlage 2: Rapport

Hoogachtend,
Namens het dagelijks bestuur,

E. de Ridder

H.J. Kielenstijn

watergraaf

secretaris

Bijlage 1: Nadere toelichting op de Tussenevaluatie Waterbeheerprogramma 5 (2022-2027)

De kern van het Waterbeheerprogramma 5 (WBP5)

Door klimaatverandering en verdroging is er veel hinder in ons beheergebied, bij boeren, de natuur en inwoners. Het watersysteem is kwetsbaar geworden. Niets doen is geen optie, de urgentie om te handelen is groot. De ambitie, verwoord in het WBP5, is een toekomstbestendige leefomgeving in 2050, waarvoor een toekomstbestendige waterhuishouding nodig is.

Een waterhuishouding die:

- voorziet in een goede waterkwaliteit;
- robuust, wendbaar en in balans is met de omgeving.

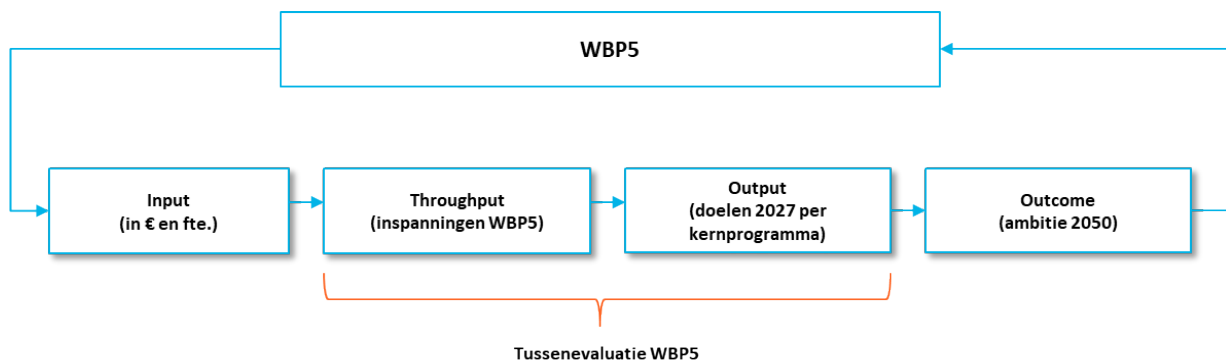
De watertransitie geeft daarbij richting aan verandering. Er is niet sprake van een optimalisatieprobleem, maar van fundamentele veranderingen, gericht op de lange termijn. Drie principes geven sturing:

- Elke druppelt vasthouden en infiltreren waar deze valt;
- Functies passen zich aan het bodem- en watersysteem aan;
- Wat schoon is moet schoon blijven

De Dommel pakt de opgaven op, met een werkwijze die consequent wordt toegepast:

- We zijn een activerende overheid – agenderen en stellen kaders
- We stimuleren anderen te veranderen – bieden een helpende hand
- We gaan naar een integrale gebiedsgerichte aanpak
- We differentiëren de aanpak per gebied aan de hand van knelpunten (maatwerk)

De kern van het onderzoek

Bron: Sira Consulting

De kern van de bevindingen

Uit het onderzoek blijkt dat we grofweg met 70% van de inspanningen/resultaten op koers zijn, waarbij 80-90% van de middelen naar regulier 20%-10% naar investering/verandering is toebedeeld. In het rapport zijn de aanvullende middelen voor investering/verandering beschreven.

Waterbeheerprogramma-5 (2022-2027)

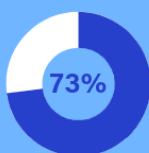
Tussenevaluatie door **Sira Consulting**

Voortgang inspanningen WBP5

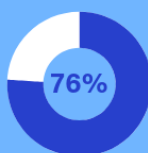
De figuren per programma tonen het percentage van de inspanningen dat op koers ligt richting het behalen van hun beoogde resultaten voor 2027

Droge Voeten

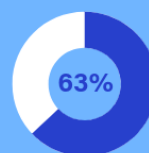
Op koers: 8 (van 11)

Schoon Water

Op koers: 16 (van 21)

Voldoende water

Op koers: 17 (van 27)

Opgaven Toekomstige Leefomgeving

Mate waarin de maatschappelijke opgaven worden meegenomen in beleid en uitvoering
Groen: meegenomen, oranje: gematigd meegenomen, rood: nog weinig meegenomen

Klimaat en energie

Circulariteit

Plaagsoorten

Biodiversiteit

Versnellende factoren

SMART-geformuleerde prestaties

Samenwerking met partners

Vertragende factoren

Onduidelijkheid beleidsdoelen

Tegenstrijdigheid tussen doelen

Dagelijkse praktijk remt de watertransitie

Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering

Aanbevelingen

- 1 Zet in op versnellende factoren en beperk vertragende factoren om resultaten nog tijdig te behalen
- 2 Formuleer doelen, effecten en prestaties SMART
- 3 Stel DIN's volledig top-down op om beter te sturen op doelen
- 4 Werk inspanningen nader uit op basis van de resultatenketen
- 5 Maak een expliciete koppeling tussen financiële middelen, resultaat en tijd
- 6 Blijf binnen WBP6 inzetten op een integrale en gebiedsgerichte aanpak
- 7 Betrek in een volgende evaluatie ook het veld voor een optimaal inzicht van de behaalde resultaten in de praktijk

Als versnellende factoren worden in het rapport genoemd het SMARTer maken van doelen/resultaten en het in samenwerking met partners oplossingen zoeken. Voor iedere inspanning, die niet op koers ligt, is een benodigde actie gedefinieerd. Deze zijn vooral gericht op het zoeken naar samenwerking.

Als vertragende factoren worden genoemd:

- Onduidelijkheid over beleidsdoelen. Er is niet altijd een helder en gezamenlijk beeld van de doelen die binnen een beleidsterrein moeten worden bereikt, wat tot vertraging van projecten kan leiden.
- Tegenstrijdigheid tussen doelen. Denk maar het balanceren tussen voldoende water en droge voeten.
- Dagelijkse praktijk remt watertransitie. In het verlengde van de tweede factor speelt de complexiteit tussen het willen vasthouden aan de gestelde doelen van de watertransitie en aandacht voor de mens (inwoners en gebiedspartners van het waterschap), bijvoorbeeld in relatie tot de wateroverlast van afgelopen jaar (2024).
- Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering. Hoewel het waterschap beleid en uitvoering zo goed mogelijk op elkaar aan probeert te laten sluiten, lukt dit niet altijd.

Deze genoemde factoren zijn herkenbaar, echter zijn ze taai en vragen om continue aandacht.

Over veel inspanningen en resultaten is gerapporteerd richting het bestuur via de BURAP's, behalve over de maatschappelijke opgaven uit het WBP5 (en daarmee de meekoppelkansen voor de programma's schoonwater, droge voeten en voldoende water). Daarmee geeft dit onderzoek nieuwe inzichten op de integrale thema's plaagsoorten, biodiversiteit, klimaat/energie en circulariteit.

Het rapport laat zien dat we bij ca. 30% van inspanningen niet op koers zijn. Over deze inspanningen en resultaten is veelal al eerder over gerapporteerd in de BURAP's. Het zijn vaak ook taaie inspanningen. De kern van ons waterbeheerprogramma is het werken aan watersysteemherstel, waarbij we ons richten op de samenhang tussen koppen, flanken en beekdalen in plaats van de beken zelf:

- Dat we werken aan een klimaatrobuuste inrichting in projecten en in GGA-gebieden, waarbij functies, doelen en bijbehorend peilbeheer daarmee in overeenstemming zijn. Ook in overige wateren en B&C-watgangen. Een aantal inspanningen op dit vlak lopen achter, omdat het taaie opgaven zijn. Veelal zijn we daarbij van anderen afhankelijk en is samenwerking essentieel.
- Dat we vanuit de watertransitie werken aan fundamentele veranderingen. Daarbij zijn een aantal beginstappen essentieel, namelijk het stimuleren en de achteruitgang afremmen. Een aantal inspanningen op dit vlak lopen achter, omdat het taaie opgaven zijn. Ook hier is het samenwerken, het gesprek aangaan met anderen en vastleggen van spelregels in een verordening essentieel.

Een enquête gehouden onder 5 belangrijke partners (4 hebben geantwoord) van het waterschap ondersteunen de uitkomsten.

Op de vraag op welk onderdeel uit het WBP5 echt resultaat is geboekt en de meeste impact heeft om tot een gezond en robuust watersysteem te komen, worden vele voorbeelden genoemd:

- Het denken van beekdalgericht naar gebiedsgericht (inspirator voor addendum op het RWP) en grote rol bij onderwerp water&bodemsturend;
- De bovenregionale aanpak droogte;
- De aanpak RWZI Eindhoven, groot onderhoud transportleiding Zuid;
- De consistentie in het hanteren van de “werkwijze in het veld”;
- De aanpak kleine onttrekkingen;
- De innovatieve aanpak en ondersteuning daarin;
- Het meewerken aan watersignaleringskaart, meewerken aan bovenregionale stresstesten.

Ten aanzien van de grootste uitdagingen wordt opgesomd:

- De watertransitie vraagt om afbreken en opbouwen van nieuwe structuren;
- De complexiteit van opgaven en belangen zowel in landelijk als in stedelijk gebied, voorbeeld woningbouw en de effecten daarvan op water. Gecombineerd met capaciteitsproblemen, gaan de projecten traag;
- Het doel om in 2027 15% minder regenwater te ontvangen op de zuiveringen dan in 2021;
- De aanpak droogte; het KRW-dossier;
- Het draagvlak voor het beleid en heldere/duidelijke communicatie hierover, specifiek voor land- en tuinbouw het herstellen van vertrouwen, samen aan de slag met oog voor elkaars belangen (positie van het waterschap bij ruimtelijk beleid - met name functies en peilen - wordt door agrariërs anders gezien);
- Klimaatadaptatie;
- bovennormatieve stresstesten.

De belangrijkste thema's worden genoemd:

- schoon water/waterkwaliteit, KRW-dossier, KRW-impulsprogramma;
- de watertransitie in gang zetten en vasthouden;
- droge voeten en de interactie tussen landelijk en stedelijk gebied daarin. Doen we goede dingen op de goede plek en zo efficiënt en doelmatig mogelijk.

Bij een aantal thema's wordt graag meer samenwerking gewenst: binnen stedelijk gebied (ook bij het behalen van de KRW-doelstellingen), met agrarische ondernemers op het gebied van KRW “wat schoon is moet schoon blijven”, op het gebied van klimaatadaptatie, bestuurlijk tussen waterschappen en provincie.

Aan het onderzoek zijn beperkingen verbonden:

- Het onderzoek is gebaseerd op gegevens t/m BURAP 2024-2. BURAP 2024-3 is niet in het onderzoek verwerkt.
- Het onderzoek is gericht op inspanningen/resultaat en niet op impact (outcome). De uitkomsten zeggen daarmee niet of we met deze beschreven inspanningen het feitelijke doel halen. Daarbij zijn ook de doelen/resultaten in het WBP5 niet altijd scherp geformuleerd. Ook zijn in het onderzoek de individuele inspanningen onderling niet gewogen op doelbereik (valt buiten scope onderzoek). Wel is onderscheid gemaakt naar de hoofddoelen en zijn de belangrijkste inspanningen in het hoofdrapport uitgeschreven. Gevolg is dat er een vertekend beeld kan ontstaan.
- De duiding “op koers” is niet eenvoudig. In de P&C-cyclus is in het verleden geen eenduidige definitie geformuleerd. Het adviesbureau heeft een objectieve lat gekozen, waarbij “gestart, maar niet lopend” ook tot “op koers” wordt gerekend. Dit kan een vertekend beeld geven ten aanzien van de uiteindelijke (doel)realisatie.
- Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van de bestaande DIN's binnen het waterschap. Een DIN is een Doelen-Inspanningen-netwerk. Een DIN geeft de relatie tussen doelen, resultaten/opgaven en inspanningen weer. De opgestelde DIN's behandelen echter niet alle onderwerpen uit het WBP5. Met name de opgaven met betrekking tot toekomstige leefomgeving zijn hierin niet opgenomen en worden daarmee niet scherp gevolgd en gerapporteerd in de BURAP's. Informatie is aangevuld met interviews. Ook zijn de DIN's nog niet optimaal uitgewerkt, waardoor het instrument nog niet toereikend genoeg is om inspanningen/resultaten integraal te kunnen beoordelen. Er is verder geen zuivere scheiding tussen “growing” en “going” concern in de BURAP's. “Growing concern” gaat over de lange termijn, verandering en de watertransitie. “Going concern” gaat over de korte termijn, regulier werk, beheer en onderhoud. Daardoor kan er een vertekend beeld ontstaan. De adviezen voor een betere inrichting van verantwoordingsystematiek in het rapport worden herkend. In het DT-plan 2025 is aandacht om onder het huidige WBP5 al verbeteringen aan te brengen. Voor het WBP6 kan versterkend werken door het programma en de rapportage erover meer integraal in te steken: van thematisch naar ruimtelijk (koppen, flanken en beekdalen).

De stand van Waterbeheerprogramma 5

Tussenevaluatie van het WBP5 van
Waterschap De Dommel

Versie: 1.0
Datum: Januari 2025

Sira Consulting

De stand van Waterbeheerprogramma 5

Tussenevaluatie van het WBP 5 van Waterschap De Dommel

Sira Consulting

Januari 2025

Auteurs

Kayleigh Hoogenboom

Carolien Klein Haarhuis

Sjaak Tromp Meesters

Sira Consulting B.V. is inhoudelijk verantwoordelijk voor deze rapportage. De in deze rapportage opgenomen teksten en onderzoeksresultaten mogen uitsluitend worden gebruikt als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldiging en/of openbaarmaking in welke vorm ook, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Sira Consulting B.V. Sira Consulting B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoud

Infographic	5
Managementsamenvatting	6
1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding en doelstelling	9
1.2 Onderzoeksverantwoording	9
1.3 Leeswijzer	11
2 Het WBP5	12
2.1 Het WBP5: de start van de watertransitie	12
2.2 De drie kernprogramma's	12
2.3 Monitoring en informatievoorziening in de P&C-cyclus	16
2.4 Financiële middelen	17
3 Tussenstand van het WBP5	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Inspanningen 'Droge Voeten'	19
3.3 Inspanningen 'Schoon Water'	21
3.4 Inspanningen 'Voldoende Water'	27
3.5 Maatschappelijke opgaven voor een toekomstbestendige leefomgeving	34
3.6 Versnellende factoren	36
3.7 Vertragende factoren	36
4 Conclusies en aanbevelingen	39
4.1 Conclusies	39
4.2 Aanbevelingen	42
Bijlage I: beleidscontext WBP5	48

Infographic

Onderstaande infographic geeft een beknopt overzicht van de resultaten van deze tussenevaluatie. Voor een juiste duiding van de weergegeven informatie dient de infographic in gezamenlijkheid met onderliggend rapport gelezen te worden. De infographic is ook als los document beschikbaar als beknopte vorm van kennisdeling.

Waterbeheerprogramma-5 (2022-2027)

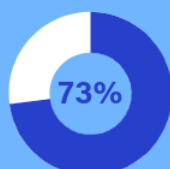
Tussenevaluatie door **Sira Consulting**

Voortgang inspanningen WBP5

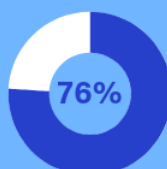
De figuren per programma tonen het percentage van de inspanningen dat op koers ligt richting het behalen van hun beoogde resultaten voor 2027

Droge Voeten

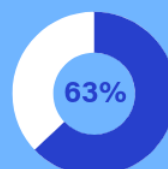
Op koers: 8 (van 11)

Schoon Water

Op koers: 16 (van 21)

Voldoende water

Op koers: 17 (van 27)

Opgaven Toekomstige Leefomgeving

Mate waarin de maatschappelijke opgaven worden meegenomen in beleid en uitvoering
Groen: meegenomen, oranje: gematigd meegenomen, rood: nog weinig meegenomen

Klimaat en energie

Circulariteit

Plaagsoorten

Biodiversiteit

Versnellende factoren

SMART-geformuleerde prestaties

Samenwerking met partners

Vertragende factoren

Onduidelijkheid beleidsdoelen

Tegenstrijdigheid tussen doelen

Dagelijkse praktijk remt de watertransitie

Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering

Aanbevelingen

- 1 Zet in op versnellende factoren en beperk vertragende factoren om resultaten nog tijdig te behalen
- 2 Formuleer doelen, effecten en prestaties SMART
- 3 Stel DIN's volledig top-down op om beter te sturen op doelen
- 4 Werk inspanningen nader uit op basis van de resultatenketen
- 5 Maak een expliciete koppeling tussen financiële middelen, resultaat en tijd
- 6 Blijf binnen WBP6 inzetten op een integrale en gebiedsgerichte aanpak
- 7 Betrek in een volgende evaluatie ook het veld voor een optimaal inzicht van de behaalde resultaten in de praktijk

Managementsamenvatting

Aanleiding tot onderzoek en doelstellingen

Het Waterbeheerprogramma 5 (WBP5) beschrijft de koers en ambities van waterschap De Dommel voor de periode 2022-2027 en voor de lange termijn (2050). De ambitie voor 2050 is een robuuste en wendbare waterhuishouding, die in balans is met de omgeving. Om deze ambitie te realiseren wordt met het WBP5 een trendbreuk in gang gezet met een nieuwe, integrale en gebiedsgerichte aanpak. In deze aanpak verschuift de aandacht van beekdalgericht naar gebiedsgericht, van sectoraal naar integraal en van 'water afvoeren' naar 'elke druppel telt'.

Voor de planperiode 2022-2027 heeft het waterschap doelen gesteld binnen de drie kernprogramma's Droge Voeten, Voldoende Water en Schoon Water. Het waterschap voert inspanningen uit om deze 'waterdoelen' te realiseren. Zo werkt zij aan dynamisch waterpeilbeheer door onderhoud aan keringen, verbetert zij de waterkwaliteit door ongewenste stoffen als medicijnresten uit water te filteren en zet zij in op (her)gebruik van effluent. Deze waterdoelen worden volgens de integrale en gebiedsgerichte aanpak in samenhang gezien met de zogenoemde 'maatschappelijke opgaven' vanuit natuur, stikstof, economie, landbouw, energie, biodiversiteit, mobiliteit en woningbouw, die in gezamenlijkheid bijdragen aan een toekomstbestendige leefomgeving.

Momenteel is het WBP5 halverwege de looptijd en heeft waterschap De Dommel behoefte aan een tussenstand in de gang naar 2027. Bij de vaststelling van het WBP5 heeft het Algemeen Bestuur besloten tot een tussentijdse evaluatie, waarin de verrichtte inspanningen en geboekte resultaten van het WBP5 van de jaren 2022 t/m 2024 centraal staan. Met de resultaten van de tussenevaluatie wil het waterschap zich voorbereiden op het opstellen van de Voorjaarsnota 2026-2030 en input leveren voor het opvolgende beheerprogramma WBP6. Dit is vertaald naar de volgende doelen voor de tussenevaluatie:

1. Het geven van inzicht in de voortgang van de inspanningen ten opzichte van doelrealisatie in 2027 (liggen de inspanningen op koers?). Daarbij ligt de focus op de drie kernprogramma's van het WBP5.
2. Het geven van inzicht in hoeverre aanvullende maatregelen nodig zijn om de doelen voor 2027 te realiseren en het doen van concrete aanbevelingen hiervoor.

Aanpak en scope van de tussenevaluatie

Om op transparante en onderbouwde wijze inzicht te geven in de voortgang van inspanningen, is een systematische evaluatiemethodiek gehanteerd voor inzicht in hoe (de uitvoering van) beleid bijdraagt aan het behalen van de gestelde (beleids)doelen. Deze methodiek sluit aan bij de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE 2022) van de Rijksoverheid.¹ De resultatenketen vormt de basis van de tussenevaluatie. Deze beschrijft de logica van beleid in termen van input (middelen), throughput (uitvoering/inspanningen), output (prestaties) en outcome (effecten).

Binnen de P&C-cyclus maakt De Dommel gebruik van een Doelen-Inspanningen-Netwerk (DIN) per kernprogramma, waarin de samenhang tussen doelen en inspanningen zichtbaar gemaakt is. De DIN's vormden in deze tussenevaluatie het uitgangspunt voor het in kaart brengen van de inspanningen onder het WBP5. Per inspanning is nagegaan (i) wat deze inhoudt, (ii) tot welke beoogde prestaties dit moet leiden, (iii) welke prestaties tot op heden zijn gerealiseerd en (iv) aan de hand van welke indicatoren dit meetbaar gemaakt is. Hiervoor is gebruik gemaakt van interne verantwoordingsdocumenten van het Waterschap De Dommel, zoals BURAPS, MARAPS en VJN's. Ontbrekende informatie vanuit de documentstudie is aangevuld met informatie uit interviews, waarmee de onderzoekers tot een beoordeling van de voortgang per inspanning zijn gekomen: op koers, niet op koers of onzeker. Rapportage van deze bevindingen is gedaan in het 'Overzicht Bureau studie WBP5', dat als separate bijlage bij dit rapport is geleverd.

¹ De RPE is een kader dat ministeries verplicht om periodiek de doeltreffendheid en doelmatigheid van hun beleid te evalueren en biedt richtlijnen om dit op systematische wijze te doen.

Hoofdconclusie: inspanningen liggen grotendeels op koers

Uit de evaluatie blijkt dat 41 van de 59 inspanningen op koers liggen voor het behalen van de beoogde resultaten voor 2027. Versnellende factoren, zoals het SMART-formuleren van prestaties en het samenwerken met partners, zorgen ervoor dat inspanningen eerder hun doel realiseren. Zo werkt De Dommel onder het kernprogramma 'Schoon Water' aan het verbeteren van de zuivering van medicijnresten uit water middels waterzuiveringsinstallaties. In 2027 moet De Dommel, in samenwerking met gebiedspartners rondom de Maas, een 20% afname van medicijnresten in water hebben gerealiseerd. Hoewel het eerstvolgende relevante peilmoment om de percentuele afname te meten pas over 2 à 3 jaar plaatsvindt, geven de huidige cijfers voldoende aanwijzing dat dit resultaat voor 2027 behaald zal worden.

Daarnaast blijkt dat 13 van de 59 inspanningen niet op koers liggen om de beoogde resultaten voor 2027 te behalen. In bepaalde gevallen ligt de oorzaak bij het waterschap zelf, in andere gevallen is zij afhankelijk van haar gebiedspartners of spelen er andere externe factoren. Vertragende factoren, zoals onduidelijkheid en tegenstrijdigheid van doelen en de complexiteit hiervan tegenover de dagelijkse praktijk, spelen een rol bij het niet tijdig realiseren van de beoogde resultaten. Zo beoogt De Dommel onder het kernprogramma 'Voldoende Water' een gedragsverandering richting zelfvoorzienend boeren te realiseren onder boeren. Het waterschap neemt stimulerende maatregelen om boeren aan te zetten tot zelfvoorzienend boeren, maar de beoogde gedragsverandering is nog niet zichtbaar. Eén van de redenen hiertoe is dat de economische belangen van een boerenbedrijf niet altijd in lijn zijn met de waterbelangen, waardoor de motivatie om te veranderen uit blijft.

Hoewel de inspanningen grotendeels op koers liggen richting het behalen van hun beoogde resultaten voor 2027, is niet met zekerheid te stellen dat hierdoor ook de hoofddoelen van het WBP5 worden behaald. Dit komt door twee zaken:

1. **De mate van impact varieert per inspanning.** Sommige inspanningen hebben een meer directe koppeling met een hoofddoel van het WBP5, waardoor de ene inspanning meer impact heeft op het realiseren van doelstellingen dan de andere.
2. **De DIN's zijn zowel top-down opgesteld vanuit doelen, als bottom-up vanuit de inspanningen.** Hoewel de doelen het vertrekpunt hebben gevormd bij het opstellen van de DIN's, zijn een aantal inspanningen op een later moment nog toegevoegd. Hierdoor is het mogelijk dat de inspanningen niet volledig dekkend zijn in het realiseren van de WBP5-doelen voor 2027.

Aanbevelingen voor het WBP6

Het waterschap wil zich op basis van deze tussenevaluatie voorbereiden op de VJN 2026-2030 en het WBP6. Onderstaande aanbevelingen die voortkomen uit de bevindingen uit deze tussenevaluatie kunnen hierbij helpen.

1. **Zet nog meer in op versnellende factoren en beperk de vertragende factoren, om zo ook de inspanningen die momenteel niet op koers liggen te versnellen.** Per vertraagde of stagnerende inspanning is nagegaan wat de reden hiervoor is en van welke vertragende factor mogelijk sprake is. Daarbij is ook in kaart gebracht wat er nodig is om de beoogde resultaten alsnog tijdig te realiseren. De volledige tabel is uitgewerkt in de aanbevelingen (paragraaf 4.2). We bevelen aan om per inspanning na te gaan of de knelpunten op korte termijn zijn op te lossen, om zo toch de beoogde resultaten voor 2027 te behalen.
2. **Formuleer doelen, effecten en prestaties SMART in het WBP6.** Uit de tussenevaluatie blijkt dat prestaties vaak SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden) geformuleerd zijn, maar doelen en effecten (nog) niet. Een SMART-doel dwingt tot een duidelijke formulering van wat er precies bereikt moet worden. Door een streefwaarde toe te voegen, wordt concreet gemaakt welk niveau van doelrealisatie wordt nagestreefd en kan de voortgang van een doel objectief worden gemeten. We bevelen aan om voor het WBP6 na te gaan welke doelen uit het WBP5 meer SMART geformuleerd kunnen worden, zodat duidelijk is hoe het doel gerealiseerd moet worden en beter meetbaar is wanneer dit gerealiseerd is.

3. **Zorg voor een volledige top-down inrichting van DIN's, zodat beter gestuurd kan worden op het realiseren van doelen (van het komende WBP6).** Om inzicht te verkrijgen en te behouden in hoeverre doelstellingen van het WBP6 gerealiseerd worden, is het noodzakelijk om de hoofddoelen als vertrekpunt te hanteren en vervolgens na te gaan met elke inspanning deze doelen bereikt zullen worden. Door vanuit de doelen te redeneren worden logische veronderstellingen over de samenhang van doelen en inspanningen expliciet gemaakt. Daarmee fungeren inspanningen als 'knoppen' waaraan gedraaid kan worden om te sturen op doelen en doelrealisatie.
4. **Overweeg om inspanningen in de DIN's nader uit te werken aan hand van de resultatenketen voor optimaal inzicht in de voortgang van inspanningen.** We adviseren om de inspanningen onder de DIN's te structureren aan de hand van de resultatenketen. Dit biedt de ruimte om alle relevante (voortgangs)informatie per inspanning (input, throughput, output, outcome) inzichtelijk weer te geven.
5. **Krijg meer grip op de doelmatigheid van ingezette middelen door een expliciete koppeling te maken tussen financiële inzet, resultaat en tijd.** Dit kan worden gerealiseerd door doelstellingen, beoogde prestaties en (waar mogelijk) effecten consequent SMART te formuleren en bij de start van nieuwe inspanningen de nulsituatie vast te leggen. Hiermee wordt het mogelijk om de voortgang en resultaten van inspanningen beter te monitoren en de doelmatigheid van de ingezette middelen nauwkeuriger te beoordelen.
6. **Blijf met het WBP6 inzetten op een integrale en gebiedsgerichte aanpak, waar de maatschappelijke opgaven voor een toekomstbestendige leefomgeving centraal staan naast de wateropgaven.** Een mogelijk nieuwe structurering aan de hand van 'koppen-flanken-beekdalen' verlegt de focus naar ruimtelijke domeinen waarbinnen verschillende doelen, waaronder de maatschappelijke opgaven, kunnen worden behaald. Door te werken vanuit ruimtelijke domeinen kan Waterschap De Dommel bijvoorbeeld op een heldere manier uitdragen naar omgevingspartners welke rol een sector als de woningbouw heeft in verschillende gebieden. Maatschappelijke opgaven zijn zo op een meer natuurlijke manier te plaatsen naast de doelen van de watertransitie in het beleidsprogramma. Dit sluit ook aan bij de integrale en gebiedsgerichte aanpak, die met de start van het WBP5 steeds meer wordt gehanteerd.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Met de introductie van het vijfde Waterbeheerprogramma (WBP5) van waterschap De Dommel is sprake van een toekomstgerichte en adaptieve benadering van waterbeheer, waarmee het waterschap streeft naar een robuust en toekomst- en klimaatbestendig watersysteem in 2050. Met deze benadering kiest waterschap De Dommel bewust voor een andere aanpak ten opzichte van voorgaande waterbeheerprogramma's. Dit ligt in lijn met de veranderende maatschappelijke en klimatologische prioriteiten van het waterschap.

Het WBP5 beschrijft de koers en ambitie van het waterschap voor de periode 2022 tot en met 2027. De stappen die het waterschap neemt om dit binnen het gestelde tijdpad te realiseren, vinden plaats via drie kernprogramma's: Droge Voeten, Voldoende Water en Schoon Water. Daarnaast raakt het WBP5 aan verschillende transities (zoals de energie- en landbouwtransitie) en maatschappelijke doelen (zoals circulariteit en biodiversiteit) die gezamenlijk bijdragen aan een toekomstbestendige leefomgeving. Het WBP5 besteedt specifiek aandacht aan hoe de inspanningen onder de drie kernprogramma's samenhangen met en invloed uitoefenen op deze maatschappelijke doelen en transities.

Waterschap De Dommel heeft in het WBP5 de te behalen doelen voor 2027 gedefinieerd en haar ambitie voor 2050 uitgesproken. Momenteel is het programma halverwege de looptijd en heeft waterschap De Dommel behoefte aan een tussenstand in de gang naar 2027. Bij de vaststelling van het WBP5 heeft het Algemeen Bestuur besloten tot een tussentijdse evaluatie, waarin de verrichte inspanningen en geboekte resultaten van het WBP5 van de jaren 2022 t/m 2024 centraal staan. Met de resultaten van de tussenevaluatie wil het waterschap zich voorbereiden op het opstellen van de Voorjaarsnota 2026-2030 en input leveren voor het WBP6.

Dit vertaalt zich naar de volgende doelen van deze tussenevaluatie:

1. Het geven van inzicht in de voortgang van de inspanningen ten opzichte van doelrealisatie in 2027 (liggen de inspanningen op koers?). Daarbij ligt de focus op de drie kernprogramma's van het WBP5.
2. Het geven van inzicht in hoeverre aanvullende maatregelen nodig zijn om de doelen voor 2027 te realiseren en het doen van concrete aanbevelingen hiervoor.

1.2 Onderzoeksverantwoording

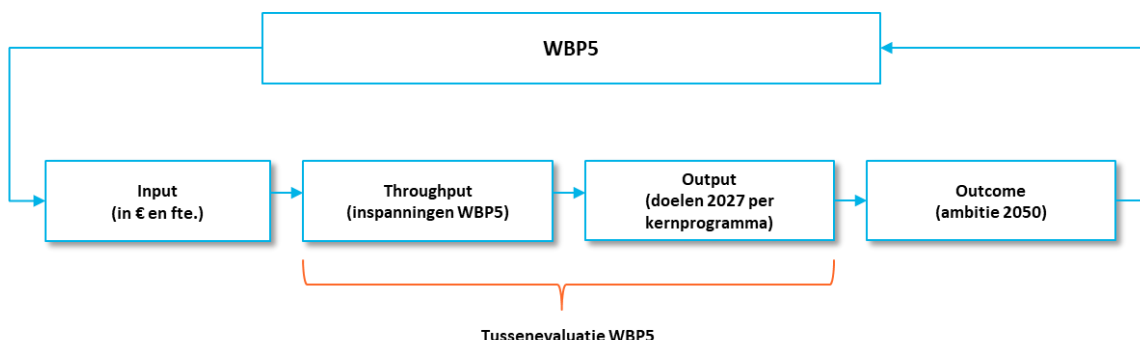
De resultatenketen binnen een bewezen en werkbare evaluatiemethodiek

Waterschap De Dommel wil inzicht in de verrichte inspanningen en gerealiseerde resultaten van het WBP5 in de jaren 2022-2024, t.o.v. de beoogde inspanningen en resultaten voor 2027. Om hier transparant en onderbouwd inzicht in te geven, is een evaluatiemethodiek gehanteerd waarbij op systematische wijze inzicht is verkregen in hoe (de uitvoering van) beleid bijdraagt aan het behalen van de gestelde (beleids)doelen. Deze methodiek sluit aan bij de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE 2022) van de Rijksoverheid.²

De resultatenketen vormt de basis van de tussenevaluatie. Deze beschrijft de logica van beleid in termen van input (middelen), throughput (uitvoering/inspanningen), output (prestaties) en outcome (maatschappelijke effecten). In de resultatenketen is de onderlinge samenhang tussen de doelen van het WBP5 en de wijze waarop de drie kernprogramma's (Droge Voeten, Schoon Water, Voldoende Water) hieraan bijdragen inzichtelijk gemaakt. Aan de hand van de resultatenketen kan inzicht worden gegeven in de gerealiseerde prestaties van elk kernprogramma's tot in 2024, door deze af te zetten tegen wat vooraf was beoogd. Bij een tussenevaluatie ligt de focus op de onderdelen 'throughput' en 'output', omdat het

² De RPE is een kader dat ministeries verplicht op periodiek de doeltreffendheid en doelmatigheid van hun beleid te evalueren en biedt richtlijnen om dit op systematische wijze te doen.

inzichtelijk maakt in hoeverre de inspanningen (throughput) op koers liggen richting het realiseren van de doelen in 2027 (output). Dit is weergegeven in onderstaande figuur.

In paragraaf 2.1 zijn de resultatenketens op hoofdlijnen per kernprogramma uitgewerkt. In een separaat Excel-bestand zijn de resultatenketens per kernprogramma op inspanningniveau nader uitgewerkt.

Systematisch (en complementaire) inrichting van documentstudie en interviews

De dataverzameling voor dit onderzoek vond plaats via een uitgebreide documentstudie (P&C-cyclus) en aanvullende interviews met betrokkenen binnen het waterschap.

Documentstudie

De Doelen-Inspanningen-Netwerken (DIN's) per kernprogramma vormden de basis voor het in kaart brengen van de inspanningen onder het WBP5. De documentstudie is op systematische wijze uitgevoerd door informatie uit bestaande documenten te structureren aan de hand van de resultatenketen. Per inspanning is nagegaan (i) wat deze inhoudt, (ii) tot welke beoogde prestaties dit moet leiden, (iii) welke prestaties tot op heden zijn gerealiseerd en (iv) aan de hand van welke indicatoren dit meetbaar gemaakt is. Omdat het een grote hoeveelheid informatie betreft, is ervoor gekozen om de informatie weer te geven in een Excel, dat als aparte bijlage bij dit rapport geleverd is (Overzicht Bureaustudie WBP5).

In de dataverzameling is gebruik gemaakt van interne verantwoordingsdocumenten van De Dommel, zoals de bestuurs- en managementrapportages, de voorjaarsnota's, dossiers en overige voortgangsdokumentten. Voor het formuleren van de beoogde prestaties per inspanning is gebruik gemaakt van deze documenten en het WBP5, en niet van de doelen in de DINs. Deze zijn te weinig concreet geformuleerd om de voortgang per inspanning te kunnen bepalen. De peildatum voor de documentstudie is 1 oktober 2024. Eventuele ontwikkelingen of behaalde resultaten van inspanningen na deze datum zijn niet meegenomen in dit onderzoek.

Interviews

Informatie die niet voorhanden was op basis van beschikbare bronnen, is opgehaald aan de hand van interviews. Ook deze informatie is toegevoegd aan het Excel-bestand. In totaal zijn 10 interviews uitgevoerd met beleidscoördinatoren, adviseurs en managers van waterschap De Dommel om ontbrekende informatie op te halen en dieper in te gaan op bepaalde inspanningen. Tevens dienden de interviews als betrouwbaarheidstoets op de documentgegevens – en vice versa. Belangrijk onderdeel van de interviews waren ook de vertragende dan wel versnellende factoren die van invloed zijn op het realiseren van de beoogde prestaties en doelen.

Beoordeling van de voortgang van inspanningen

Om te bepalen in hoeverre inspanningen op koers liggen richting het behalen van hun beoogde resultaten in 2027, hebben de onderzoekers zich gebaseerd op de informatie uit de documentstudie en de interviews. Zoals hierboven vermeld is de opgehaalde informatie uit documenten getoetst in de interviews, en andersom. Op basis van beide informatiebronnen en de inzichtelijke structurering van informatie aan de resultatenketen, zijn de onderzoekers tot een beoordeling per inspanning gekomen. Daarbij zijn de volgende definities gehanteerd:

- **Op koers:** de inspanning ligt op koers richting het behalen van de beoogde resultaten in 2027. De resultaten zijn al behaald of er zijn duidelijke aanwijzingen dat deze voor 2027 gerealiseerd zijn. Een voorbeeld van een duidelijke aanwijzing is aantoonbare voortgang gekoppeld aan een concrete streefwaarde, zoals in het geval van de stimuleringsregeling landelijk gebied die voor 90% (en binnenkort waarschijnlijk volledig) gecontroleerd is op overeenstemming met staatssteunwetgeving.
- **Niet op koers:** de inspanning ligt niet op koers richting het behalen van de beoogde resultaten in 2027. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat de inspanning stagneert of vertraagd is, waardoor nog onvoldoende resultaat is geboekt met het oog op 2027. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de inrichting van de klimaatbuffers, waarbij 10 van de 80 voorgenomen klimaatbuffers zijn aangelegd. Voor deze inspanningen geldt dat meer actie, middelen of capaciteit zijn vereist om de resultaten nog tijdig te realiseren.
- **Onzeker:** er is onvoldoende informatie voorhanden om goed te kunnen beoordelen of de inspanning op koers ligt richting het behalen van de beoogde resultaten in 2027. Bijvoorbeeld omdat hier niet over gerapporteerd is in de verantwoordingsdocumenten.

Op basis van de beoordelingen per inspanning is een volledig beeld verkregen in hoeverre de inspanningen in totaliteit op koers liggen richting het behalen van de beoogde resultaten voor 2027.

De opgehaalde informatie heeft in gezamenlijkheid geleid tot de conclusies en aanbevelingen in dit rapport.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de ambitie, doelen en context van het WBP5. In dit hoofdstuk zijn onder andere de resultatenketens per kernprogramma weergegeven en beschreven. Hoofdstuk 3 geeft de bevindingen uit het bureauonderzoek en de interviews weer, door per kernprogramma te beschrijven welke inspanningen op koers liggen voor het behalen van de beoogde resultaten, en welke niet. Ook worden in dit hoofdstuk versnellende en vertragende factoren beschreven die invloed kunnen hebben op het al dan niet tijdig realiseren van deze resultaten. Tot slot bevat hoofdstuk 4 de conclusies en aanbevelingen.

2 Het WBP5

2.1 Het WBP5: de start van de watertransitie

In het Waterbeheerprogramma 5 (WBP5) wordt de problematiek geschetst waar het waterschap in 2021, bij de start van het WBP5, mee van doen heeft: “Onze leefomgeving staat onder druk: klimaatverandering, de stikstofproblematiek, de intensivering van gebruik van de openbare ruimte, een toenemend gebruik van (grond)water en de afname van biodiversiteit. Zowel de landbouw, de natuur als het bebouwde gebied hebben veel hinder ondervonden van deze ontwikkelingen. We voelen de urgentie om te handelen en zien dat een fundamentele verandering in ons denken en doen nodig is. Als waterschap zien we de noodzaak om te komen tot een [watertransitie](#).”

Waterschap De Dommel is voornemens middels het WBP5 een trendbreuk in gang zetten, op weg naar 2050. Die ambitie voor 2050 is als volgt: “Uiterlijk in 2050 is de waterhuishouding in ons hele beheergebied toekomstbestendig: robuust, wendbaar en in balans is met de omgeving. Zowel in het bebouwde als het landelijke gebied en van de beekdalen tot en met de hoge zandruggen.”

Om deze ambitie te kunnen realiseren is een integrale gebiedsgerichte aanpak noodzakelijk. Deze is alleen succesvol als naast de wateropgaven ook de opgaven vanuit natuur, stikstof, economie, landbouwtransitie, energietransitie, biodiversiteit, mobiliteit en woningbouw onderdeel zijn van de aanpak. Met het WBP5 brengt het waterschap meer focus aan in haar aanpak, waarin drie punten centraal staan:

1. Van [beekdalgericht](#) naar [gebiedsgericht](#): de aandacht gaat naast het beekdal ook naar de flanken, hoge zandruggen en bebouwd gebied.
2. Van [sectoraal](#) naar [integraal](#): samen met overheden en gebiedspartners maakt het waterschap keuzes over meerdere opgaven in een gebied.
3. Van [water afvoeren](#) naar [elke druppel telt](#): maximaal water conserveren, minder grondwater gebruiken en slimmer sturen.

Het WBP5 beschrijft hoe invulling wordt gegeven aan deze nieuwe, integrale aanpak. Daarbij werken zowel het bestuur als de ambtelijke organisatie gezamenlijk aan het realiseren van de ambitie voor 2050. Het bestuur doet dit door te agenderen en neemt een belangrijke rol in binnen de beleidsbepaling. Vervolgens is de ambtelijke organisatie aan zet om uitvoering te geven aan de gekozen koers en aanpak.

Het waterbeheerprogramma staat niet op zichzelf, maar heeft een plek in het breder ruimtelijk beleid. De beleidscontext waarbinnen het WBP5 plaatsneemt en opereert, is beschreven in [bijlage 1](#).

2.2 De drie kernprogramma's

De kern van het WBP5 bestaat uit een drietal waterdoelen: Droge Voeten, Schoon Water en Voldoende Water. Deze waterdoelen reflecteren het beleid van De Dommel om wateroverlast te minimaliseren, waterkwaliteit te borgen en te garanderen dat water voldoende wordt vastgehouden en wordt geïnfiltreerd. De waterdoelen en de bijbehorende inspanningen die De Dommel binnen deze waterdoelen levert, moeten niet als geïsoleerd van elkaar worden gezien. Veel maatregelen hebben immers zowel een impact op de waterkwaliteit als op de waterkwantiteit.

Onderstaand zijn de drie kernprogramma's visueel weergegeven aan de hand van de resultatenketen. Een resultatenketen laat op een gestructureerde manier de samenhang zien tussen middelen, inspanningen en de beoogde resultaten en effecten die daaruit voortvloeien. Voor elk van de drie kernprogramma's is een resultatenketen op hoofdlijnen opgesteld waarin op [programmaniveau](#) wordt aangegeven welke doelen voor 2050 (lange termijn) en 2027 (korte termijn) behaald dienen te worden, en welke middelen en inspanningen daartoe worden ingezet. Het WBP5 is hierbij leidend geweest. In het onderliggende Excel-bestand ([bijlage bij dit rapport](#)) zijn de individuele programma's op [inspanningniveau](#) nader uitgewerkt,

waar het gelijknamig DIN de basis voor vormt. In dit Excel is per inspanning weergegeven welke resultaten en effecten werden beoogd, en in hoeverre dit op de peildatum van het onderzoek (1 oktober 2024) gerealiseerd is (zie ook [paragraaf 1.2. onderzoeksverantwoording](#)).

Droge Voeten

In onderstaande figuur is de resultatenketen voor 'Droge Voeten' weergegeven. Deze wordt onder de figuur nader toegelicht met diverse voorbeelden.

Figuur 1. Resultatenketen Droge Voeten

Probleemstelling

Het waterschap werkt aan een robuust en klimaatbestendig watersysteem. Dit houdt in dat het waterschap zowel rekening houdt met de kans op wateroverlast als met de gevolgen van deze wateroverlast. Het waterschap neemt zijn verantwoordelijkheid en gaat duidelijk sturen met kaders, vanuit het belang van de toekomstbestendige waterhuishouding.

Middelen

Voor de uitvoering van het programma Droge Voeten heeft het waterschap voor de periode 2022-2027 €1,5 miljoen beschikbaar. Een belangrijk middel tegen wateroverlast en wateronveiligheid is het beheer en onderhoud van keringen en dijken. Daarnaast stelt het waterschap kaders en normen om de waterhuishouding in de ruimtelijke omgeving, zeker in het beekdal, op orde te houden en draagt De Dommel financieel bij aan specifieke programma's als het landelijk Hoog Water Beschermingsprogramma.

Uitvoering

De uitvoering kenmerkt zich in twee sporen: (a) het verbeteren van overige en regionale keringen en (b) watersysteemherstel. Beide sporen worden afzonderlijk en programmatisch aangestuurd om te komen tot een robuust en klimaatbestendig watersysteem.

Beoogde prestaties (doelen 2027)

Het WBP5 beschrijft een drietal doelen voor 2027 met betrekking tot het programma Droge Voeten.

1. In 2027 is het watersysteem aantoonbaar verbeterd: we voldoen aan de geldende normen voor wateroverlast, de regionale keringen zijn op orde, alle belanghebbenden weten wat ze van ons mogen verwachten in het tegenaan van wateroverlast, de normloze beekdalen zijn vanuit de ruimtelijke ordening beschermd als een natuurlijk overstromingsgebied en de grondgebruikers kennen de impact hiervan.

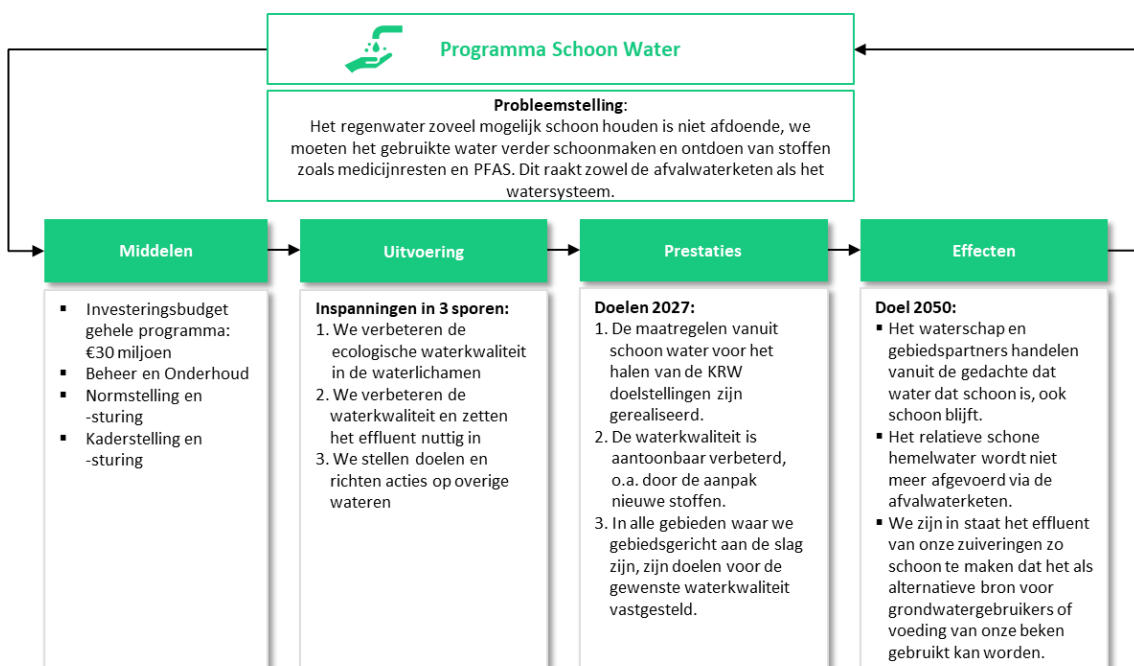
2. Het groot onderhoud aan de belangrijkste overige keringen is in deze planperiode uitgevoerd. Het uitvoeringsprogramma voor de overige keringen is vastgesteld, inclusief een plan van aanpak voor handhaving en een doorkijk voor de periode na 2027.
3. De aanpak van wateroverlast (zoals de aanleg klimaatbuffers) komt expliciet terug in de uitvoeringsagenda's voor (ruimtelijke) klimaatadaptatie bij gemeenten. Alle gemeenten hebben hierover afspraken gemaakt met het waterschap, met daarbij duidelijk gedefinieerde resultaten en afspraken over de inzet van capaciteit en middelen vanuit het waterschap

Het realiseren van de gestelde doelen voor 2027 moeten bijdragen aan het realiseren van de ambitie voor 2050: een robuust en klimaatbestendig watersysteem.

Schoon water

De onderstaande figuur geeft de resultatenketen weer voor het waterdoel 'Schoon Water'. Onder de figuur geven wij concrete voorbeelden voor verschillende onderdelen van de resultatenketen.

Figuur 2. Resultatenketen Schoon Water

Probleemstelling

Het waterschap levert inspanningen om de waterkwaliteit te verbeteren. Het WBP5 zet in op een versterking van het beleid om de streefwaarden en de vereiste KRW-normen te behalen.

Middelen

Voor de uitvoering van het programma Schoon Water heeft het waterschap voor de periode 2022-2027 €30 miljoen beschikbaar.

Inspanningen

De aanpak van overstorten, ofwel het minimaliseren van de afvoer van rioolwater naar het oppervlaktewater bij waterpieken, is een prioriteit voor De Dommel. Ook de aanpak van nieuwe vervuilende stoffen, zoals medicijnresten en PFAS, staat hoog op de agenda. Het waterschap werkt hieraan middels de investeringsprogramma's nutriënten en medicijnresten.

Beoogde prestaties (doelen 2027)

Het WBP5 beschrijft een drietal doelen voor 2027 met betrekking tot het programma Schoon Water.

1. De maatregelen vanuit Schoon Water voor het halen van de KRW doelstellingen zijn in 2027 gerealiseerd. Alle overstorten in ons beheergebied zijn niet meer beperkend voor het realiseren van de KRW doelstellingen.
2. Eind 2027 is de waterkwaliteit aantoonbaar verbeterd. De gestructureerde aanpak van nieuwe stoffen heeft onze grip op deze stoffen verhoogd. Door verdergaande zuivering van het effluent is de waterkwaliteit verbeterd.
3. In alle gebieden waar we gebiedsgericht aan de slag zijn, zijn in 2027 doelen voor de gewenste waterkwaliteit vastgesteld. Dit zijn alle watergangen in deze gebieden. Ook zijn afspraken met partners over passende maatregelen vastgelegd en deels in uitvoering.

Het realiseren van de gestelde doelen voor 2027 moeten bijdragen aan het realiseren van de ambitie voor 2050: een robuust en klimaatbestendig watersysteem.

Voldoende water

De onderstaande figuur geeft de resultatenketen voor het waterdoel 'Voldoende Water' weer. Onder de figuur geven wij concrete voorbeelden voor verschillende onderdelen van de resultatenketen.

Figuur 3. Resultatenketen Voldoende Water

Probleemstelling

Het waterschap heeft in toenemende mate te maken met periodes van extreem weer: niet alleen in de vorm van wateroverlast, maar ook van droogte. Het is gedurende droge periodes een uitdaging om de waterhoeveelheid in het waterschap op een voldoende niveau te houden. Via het WBP5 stuurt De Dommel actief op water op de juiste plek, op het juiste moment.

Middelen

Voor de uitvoering van het programma Voldoende Water heeft het waterschap voor de periode 2022-2027 €30 miljoen beschikbaar.

Inspanningen

Een manier waarop De Dommel zo veel mogelijk water vast kan houden, is door de stuwen hoog te zetten. Geautomatiseerde stuwen kunnen zich aanpassen aan de wateromstandigheden, waardoor deze langer

hoog kunnen blijven staan en daardoor meer water vasthouden. Ook stuurt De Dommel op actief peilbeheer en het dempen en verondiepen van stuwen bij B&C-watgangen.

Beoogde prestaties (doelen 2027)

Het WBP5 beschrijft een drietal doelen voor 2027 met betrekking tot het programma Voldoende Water:

1. Eind 2027 zien we een aantoonbare trendbreuk in de verdroging in ons gebied. Samen met onze gebiedspartners zijn forse maatregelen genomen voor waterconservering.
2. In 2027 is het grondwater meer in balans en laat het grondwaterpeil een positieve trend zien. Inspanningen zijn verricht door het waterschap en de partners uit het Breed Bestuurlijk overleg Grondwater in Brabant, conform het bestuursconvenant Grondwater, dat in het najaar 2021 is vastgesteld. In lijn met dit convenant, is onze ambitie om de gemiddelde voorjaars grondwaterstand te laten stijgen met 10 cm, ten opzichte van referentiejaar 2002 (zoals ook in de Europese KRW wordt gehanteerd). In de lagere en in sommige gevallen nu al natte delen van ons beheergebied kan dat misschien minder, maar op de flanken en hogere delen kan dit oplopen tot meerdere decimeters (35cm).
3. In 2027 zijn we door inzet van slimme en innovatieve technieken en innovatieve projecten beter in staat om te sturen in het watersysteem. Data is op orde en is breed toegankelijk voor grondgebruikers en gebiedspartners. Zo kunnen we effecten van droogte (en wateroverlast) minimaliseren.

Het realiseren van de gestelde doelen voor 2027 moeten bijdragen aan het realiseren van de ambitie voor 2050: een robuust en klimaatbestendig watersysteem.

De doelen die het WBP5 stelt voor 2027 drukken over het algemeen een kwalitatieve ambitie uit, en bevatten vaak geen (kwantitatieve) streefwaarde. Een doel waar juist wel sprake is van een kwantitatieve streefwaarde is doel 2 onder programma Voldoende Water (zie hierboven). De concreetheid van dit doel maakt dat duidelijk is wat beoogd wordt voor 2027 en hoe dit behaald moet worden.

Toekomstbestendige leefomgeving (maatschappelijke opgaven)

De Dommel is als waterschap primair gericht op het doorvoeren van de watertransitie. Binnen deze watertransitie kijkt het waterschap ook welke mogelijkheden er zijn om andere maatschappelijke doelen te verwezenlijken. Deze doelen zijn circulariteit, klimaat en energie, maar ook biodiversiteit, inclusief het bestrijden van plaagsoorten en de landbouwtransitie. De Dommel kijkt actief waar er zich mogelijkheden voordoen om voortgang van de watertransitie te koppelen aan een verbetering binnen een andere sector.

2.3

Monitoring en informatievoorziening in de P&C-cyclus

Doelen-Inspanningen-Netwerk

Aan de hand van haar Planning & Control (P&C)-cyclus geeft Waterschap De Dommel invulling aan hoe ze haar doelen bereikt en welke inspanningen en financiële middelen hiervoor nodig zijn. Binnen de P&C-cyclus maakt De Dommel gebruik van Doelen-Inspanningen-Netwerken (DIN). Het DIN geeft de (visuele) samenhang weer tussen de gestelde doelen en de inspanningen waarmee deze behaald moeten worden. Daarbij is de informatie weergegeven in verschillende lagen: doelen, effecten en inspanningen. In de laag van de effecten zijn daarnaast indicatoren opgenomen, waaraan het realiseren van de effecten meetbaar wordt gemaakt. Per kernprogramma is een DIN opgesteld. Binnen de inspanningen-laag wordt onderscheid gemaakt tussen inspanningen met de meeste impact in het behalen van de doelen in 2027 (groen gekleurd) en inspanningen die onderdeel zijn van het bestuursprogramma (geel gekleurd).

Het DIN kan als nuttig sturingsmodel worden ingezet wanneer de drie kernprogramma's in samenhang van elkaar worden gezien en zij hetzelfde overkoepelende doel realiseren. Ook is het belangrijk dat een DIN *top-down* is opgesteld, waarbij het overkoepelend doel het startpunt is en onderliggende doelen, effecten, prestaties en inspanningen vervolgens aan dit doel worden gekoppeld én dat deze SMART geformuleerd zijn. Zo ontstaat een logische structuur, waarbij met de onderste laag (op inspanningsniveau) (bij)gestuurd kan worden op het realiseren van doelen.

De DIN's van de drie kernprogramma's geven een integraal beeld, maar vormen in de huidige staat geen goed sturingsmodel. De DIN's zijn destijds opgesteld met als doel als praatplaat te dienen en inzicht te bieden hoe processen en inspanningen bijdragen aan de doelen van het WBP5. Na vaststelling van het WBP5 zijn de DIN's niet verder geconcretiseerd en daarmee niet geschikt als sturings- en monitoringsinstrument.

Documentatie ter verantwoording

Het verantwoorden over de voortgang van inspanningen en resultaten doet De Dommel aan de hand van verschillende verantwoordingsdocumenten, zoals Bestuursrapportages (BURAP's), managementrapportages (MARAP's), Voorjaarsnota's (VJN), dossiers (over de KRW en Hoogwater) en overige voortgangsdokumentten (bijv. over realisatie Waterketen en Watersysteem). Voor het monitoren van inspanningen en resultaten maakt De Dommel gebruik van verschillende systemen. In de huidige situatie is het niet mogelijk om aan de hand van één systeem of documenttype inzicht te krijgen in inspanningen, welke beoogde en gerealiseerde resultaten en doelen hieraan gekoppeld zijn en wat de voortgang hierop is. Dit maakt dat informatie enigszins versnipperd is.

2.4

Financiële middelen

Inrichting financiële middelen

Financiële middelen zijn binnen De Dommel ingedeeld naar de drie beleidsterreinen 'watersysteem', 'waterketen' en 'bestuur en bedrijfsvoering'. Rapportage over de inzet van middelen gebeurt op dit beleidsniveau. Van de totaal beschikbare financiële middelen wordt 80 tot 90% toebedeeld aan regulier beheer en onderhoud van bijvoorbeeld waterzuiveringsinstallaties en keringen. De inspanningen en verbeterdoelen onder het WBP5 zijn aanvullend op deze reguliere activiteiten.

De financiële middelen voor het WBP5 zijn verdeeld naar investeringskosten en exploitatiekosten. Investeringskosten zijn kosten die gemaakt worden voor de verschillende projecten, op inspanningsniveau met een meerjarig profijt die voldoen aan de activeringscriteria. Exploitatiekosten betreffen alle kosten die direct genomen worden, zoals voor beheer en onderhoud, materialen, dienstverlening en ook de manuren die gemaakt worden voor bijvoorbeeld het opstellen van beleid en het monitoren van resultaten.

Binnen het WBP5 zijn budgetten toegekend aan de drie kernprogramma's (Droge Voeten, Schoon Water, Voldoende Water), het programma toekomstbestendige leefomgeving en de digitale transformatie. Voor de looptijd van het WBP5 (2022 – 2027) is in totaal € 71,5 miljoen extra³ beschikbaar voor deze vijf onderdelen. In onderstaande tabel is weergegeven welk extra budget gekoppeld is aan de verschillende programma's. Daarbij is per programma aangegeven wat de voornaamste investeringen zijn.

Tabel 1. Investeringsbudgetten per programmaonderdeel WBP5

Programma	Investeringsbudget 2022 - 2027
Programma Droge Voeten - Investeringskosten overige keringen en zomerpiekbuien	€ 1,5 miljoen ⁴
Programma Schoon Water - Hotspots Eindhoven en Tilburg, Collse molen en structurele kwaliteitsmonitoring	€ 30 miljoen
Programma Voldoende Water - Gebiedsgerichte aanpak, investeringen in de blauwe opgaven	€ 30 miljoen
Toekomstbestendige leefomgeving - Woningbouw, bebouwd gebied en landbouwtransitie	€ 5 miljoen

³ Bij het WBP5 is extra budget beschikbaar gesteld boven op de investeringsraming die al was opgenomen.

⁴ Waarvan € 1 miljoen voor overige keringen en € 0,5 miljoen voor zomerpiekbuien.

Digitale transformatie	€ 5 miljoen
- Investerings in het kader van digitale transformatie, waaronder automatiseren stuwen	
Totaal	€ 71,5 miljoen

Projecten worden gefinancierd vanuit de budgetten in bovenstaande tabel, met als voorwaarde dat ze een bijdrage leveren aan het realiseren van de doelstellingen van het WBP5. Omdat projecten over het algemeen bijdragen aan meerdere waterdoelen tegelijkertijd, worden de toebedeelde middelen aan projecten niet gekoppeld aan individuele waterdoelen. Om die reden wordt niet op inspanningsniveau gemonitord, maar op de voortgang van projecten in relatie tot de inzet van financiële middelen.

Monitoring van financiële middelen

Binnen het waterschap is er een duidelijke behoefte om financiële middelen te koppelen aan concrete resultaten binnen een vastgestelde tijdsperiode, zodat de relatie tussen financiën, resultaat en tijd beter inzichtelijk wordt en meer gestuurd kan worden op een doelmatige inzet van middelen⁵. De huidige systemen en administratieve processen laten dit echter onvoldoende toe, waardoor het op dit moment niet mogelijk is om financiële middelen op een concrete manier te verbinden aan specifieke inspanningen en resultaten. Om hierin verbetering te brengen, wordt momenteel onderzocht welk systeem of welke combinatie van systemen het gewenste inzicht kan bieden en beter aansluit bij de financiële bedrijfsvoering. Het realiseren van deze gewenste situatie vraagt om verdere professionalisering in de formulering van doelen, beoogde prestaties en effecten. Volgens het waterschap worden met name doelstellingen en effecten lang niet altijd SMART⁶ geformuleerd, wat een effectieve monitoring en evaluatie van de voortgang en resultaten van uitgevoerde inspanningen in de weg staat⁷. Welke prestaties met de inspanningen gerealiseerd dienen te worden, is vaak wel SMART geformuleerd. In theorie kan het waterschap op deze resultaten sturen, echter wordt aangegeven dat dit in de praktijk niet gebeurt, onder andere vanwege het niet (altijd) vastleggen van de nul-situatie. Het ontbreken van dit referentiepunt maakt het moeilijk om objectief vast te stellen of en in welke mate de beoogde prestaties zijn gerealiseerd.

Door doelstellingen SMART te formuleren en een nul-situatie vast te leggen, ontstaat de mogelijkheid om de doelmatigheid van de ingezette middelen beter te beoordelen en gericht te sturen op resultaten. Dit biedt kansen om de transparantie in verantwoording te vergroten en beleidskeuzes en uitvoeringspraktijken sterker te baseren op concrete resultaten en meetbare inzichten.

⁵ Gebaseerd op het interview over financiële middelen, uitgevoerd in het kader van deze tussenevaluatie.

⁶ Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden.

⁷ Meermaals is door respondenten aangegeven dat hier aan gewerkt wordt, maar dat het meten van effecten in de praktijk een complexe opgave is, omdat verschillende inspanningen kunnen bijdragen aan het realiseren van hetzelfde effect. Zie ook paragraaf 3.6.

3 Tussenstand van het WBP5

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat de bevindingen uit het bureauonderzoek en de interviews op inspanningen-niveau. Per kernprogramma is voor elke inspanning aangegeven in hoeverre deze op koers ligt (op koers – onzeker – niet op koers)⁸ richting het behalen van de beoogde resultaten voor 2027. Omdat de DIN's het uitgangspunt zijn in deze evaluatie, is voornamelijk gerapporteerd over de inspanningen uit het DIN⁹. Daarmee is geen volledig dekkend beeld gegeven van alle inspanningen uit het WBP5. Over enkele inspanningen die wel in het WBP5 zijn genoemd, maar niet zijn opgenomen in een DIN, is wel gerapporteerd. Deze inspanningen zijn beschreven in tekstkaders. De overige inspanningen die niet in dit rapport zijn beschreven, zijn opgenomen in het 'overzicht bureauonderzoek WBP5' (bijlage).

De beoordeling in hoeverre inspanningen op koers liggen is gebaseerd op de uitgebreide informatie uit het 'overzicht bureauonderzoek WBP5', dat als aparte bijlage bij dit rapport geleverd is. In die bijlage is per inspanning aangegeven (i) wat deze inhoudt, (ii) welke beoogde prestatie de inspanning heeft voor 2027, (iii) welke prestaties tot op heden gerealiseerd zijn en (iv) aan de hand van welke indicatoren dit meetbaar gemaakt is. De voortgang van de inspanningen is beoordeeld en gecategoriseerd naar de status van de inspanning: 'op koers', 'niet op koers' en 'onzeker'. De hierbij gehanteerde definitie is opgenomen in de [onderzoeksverantwoording](#) (paragraaf 1.2). In onderstaande teksten is dit respectievelijk weergegeven met een groen bolletje (op koers), rood bolletje (niet op koers) en geel bolletje (onzeker).

Inspanningen dragen bij aan realisatie van meerdere waterdoelen

Het watersysteem en de waterketen verwijzen naar verschillende onderdelen van het waterbeheer. De inspanningen en projecten die worden uitgevoerd in het kader van het watersysteem en de waterketen zijn overstijgend aan de waterdoelen. Hoewel ze in de DIN's zijn ondergebracht in een bepaald kernprogramma, dragen ze vaak bij aan meerdere waterdoelen.

3.2 Inspanningen 'Droge Voeten'

In onderstaande tabel is voor de inspanningen onder 'Droge Voeten' weergegeven onder welke categorie (op koers, niet op koers, onzeker) deze vallen. Onder de tabel is dit uitgewerkt.

Tabel 2. Status inspanningen 'Droge Voeten'

Status inspanning	In evaluatierapport	In brononderzoek	Totaal
Op koers	3: - Herstelprogramma regionale en overige keringen - HoWaBo - Calamiteitenbestrijding	5	8
Niet op koers	1: Begrenzing beekdal	2	3
Onzeker	0	0	0

⁸ Peildatum voor het bureauonderzoek is 1 oktober 2024. Eventuele ontwikkelingen of behaalde resultaten van inspanningen na deze datum zijn niet meegenomen in dit onderzoek.

⁹ In onderstaande paragrafen is een deel van het totaal aan inspanningen uit de DIN's beschreven, namelijk de inspanningen die zijn aangemerkt als inspanningen met de meeste impact ('groene inspanning' in DIN) en inspanningen die zijn besproken in de interviews omdat er na de documentstudie nog onduidelijkheden waren.

Op koers

Herstelprogramma regionale en overige keringen

De Dommel heeft als kerntaak om regionale en overige keringen te onderhouden en te herstellen. De provincie stelt eisen aan de staat van de regionale keringen en zijn verantwoordelijk voor de controle hierop. De Dommel is verantwoordelijk voor het groot onderhoud van alle overige keringen en van het normaal onderhoud van de keringen waarvan het de eigenaar is. Deze inspanning beoogt alle regionale keringen, bestaande uit 7 initiële en 5 aanvullende opgaven binnen het WBP5, op orde te hebben in 2027.

Uit de VJN 2025-2030 blijkt dat 4 van de 7 initiële opgaven zijn gerealiseerd. Voor de programmaperiode WBP5 resteren nog drie herstelprojecten: Dijken aan het Bossche Broek Zuid, Bossche Broek Noord en de keringen rondom de waterberging Logtse Baan/Logtse Velden. De oplevering van deze projecten is voorzien in de periode 2024-2026, waardoor het herstel van de initiële opgaven op koers ligt.

Met betrekking tot de opgave overige keringen is op basis van nader onderzoek een aanvullende opgave voor regionale keringen ontstaan. Door meevallers bij de overige keringen in de periode tot 2027 kunnen deze volgens de VJN 2025-2030 binnen het bestaande programma opgevangen worden. Deze aanvullende versterkingsopgaven voor planperiode WBP5 zijn de regionale waterkering Klotputten en de dijkversterkingsopgave Esch-Vught-Sint-Michielgestel. Op basis van de BURAP 2024 wordt verwacht dat Klotputten volgens projectplanning wordt gerealiseerd in 2025. De realisatie van de versterkingsopgave Esch-Vught-Sint-Michielgestel start echter pas in 2026. De verkenning vroeg meer tijd dan voorzien vanwege de grootschaligheid en complexiteit van deze opgave.

Alle initiële opgaven van het herstelprogramma regionale en overige keringen zijn naar verwachting gerealiseerd in 2027, waarmee de inspanning voor de oorspronkelijke opgave op koers ligt. Ook de aanvullende opgave voor de regionale waterkering Klotputten ligt op koers richting 2027. Enkel de versterkingsopgave Esch-Vught-Sint-Michielgestel zal naar verwachting niet vóór 2027 gerealiseerd zijn. Omdat deze opgave echter geen onderdeel uitmaakte van de oorspronkelijke doelen van het WBP5, is het te zwaar om het volledige herstelprogramma als 'niet op koers' te bestempelen. Wel is het een belangrijk aandachtspunt richting het realiseren van de aanvullende opgaven binnen het herstelprogramma regionale en overige keringen.

Hoogwater Aanpak Brabant Oost (HoWaBo)

Een specifieke regio waar De Dommel extra in zet op het borgen van de waterveiligheid en de bescherming tegen wateroverlast, is de regio Brabant Oost. Samen met het waterschap Aa en Maas, gemeenten, provincies en Rijkswaterstaat spant De Dommel zich via de HoWaBo in om hoogwater te bestrijden in de hele regio, onder andere rond steden als 's-Hertogenbosch, Helmond en Eindhoven.

In het WBP5 is beschreven dat het doel van de HoWaBo is om gedurende de planperiode knelpunten te analyseren en te verkennen met welke maatregelen 's-Hertogenbosch droge voeten kan houden. Dit is vertaald naar 3 fasen:

- Fase 1: Verkenning kansrijke bouwstenen en mogelijke oplossingen, gezamenlijk met partners.
- Fase 2: Bepalen kansrijke alternatieven en een voorkeursbeslissing.
- Fase 3: Projectbesluiten en de realisatie in opvolgende deelprojecten.

Uit de VJN 2025 – 2030 blijkt dat stap 1 van de aanpak gerealiseerd is: inmiddels zijn de kaders voor een vervolgstap duidelijk en voldoende afgestemd. De komende periode neemt de coalitie stap 2 van de aanpak. Deze verkenning startte in 2024 en loopt tot eind 2025. De verkenning resulteert in een voorkeursbeslissing en een vastgesteld (uitvoerings-)programma. Daarmee zullen stap 1 en 2 gerealiseerd zijn in 2027. De realisatie van de maatregelen zal plaatsvinden in deelprojecten over een langjarig traject vanaf 2026 tot en met 2030, waardoor de laatste fase gerealiseerd wordt na afloop van het WBP5.

Hoewel de volledige aanpak in drie fasen nog niet is gerealiseerd zal zijn bij afloop van het WBP5, is wel verkend welke maatregelen genomen moeten worden, hetgeen het doel was van het WBP5 met betrekking tot de HoWaBo. Om die reden ligt deze inspanning op koers richting het behalen van dit doel. Het *realiseren* van de maatregelen valt hier echter buiten. Dit maakte geen onderdeel uit van het oorspronkelijke doel in het WBP5.

Calamiteitenbestrijding continueren

De Dommel voert actief calamiteitenbestrijding uit in het geval van wateroverlast en wateronveiligheid. Door lessen te trekken uit oefeningen werkelijke calamiteiten probeert de eigen organisatie en paraatheid op peil te houden. Na elke opschaling en afschaling voert het een evaluatie uit. Dit deed het waterschap ook naar aanleiding van de wateroverlast in 2021. Aangezien De Dommel de calamiteitenbestrijding op orde heeft, ligt het waterschap voor deze inspanning op koers.

Niet op koers

Begrenzing beekdal en agenderen bij gemeenten en provincies

Waterschap De Dommel streeft naar een zodanige bescherming van het beekdal, dat het grondgebruik is afgestemd op het watersysteem. Om meer ruimte te maken voor het vertraagd afvoeren van water, beschouwt De Dommel het onder andere als essentieel dat het beekdal vrij blijft van bebouwing.

Het doel van deze inspanning is dat beekdalen in de gemeentelijke bestemmingsplannen ruimtelijk beschermd zijn als uiterwaarden. Om dit te bereiken moet De Dommel bepalen welke rol het in de algemene ruimtelijke (water)ordening wil spelen, welke instrumenten het daarbij inzet en wat het van andere partijen als gemeenten vraagt.

De gesprekken binnen De Dommel om de eigen rol in het ruimtelijk beleid te bepalen, verlopen niet soepel en komen moeizaam op gang. Bovendien worden de bestemmingsplannen pas rond 2032 aangepast, waardoor op dit moment niet duidelijk is welke gemeenten een bestemmingsplan hebben of gaan aanpassen voor het beekdal, waarbij het beekdal vrij blijft van bebouwing. Om deze reden ligt De Dommel niet op koers om de beoogde prestaties te behalen.

3.3 Inspanningen 'Schoon Water'

In onderstaande tabel is voor de inspanningen onder 'Schoon Water' weergegeven onder welke categorie (op koers, niet op koers, onzeker) deze vallen. Onder de tabel is dit uitgewerkt.

Tabel 3. Status inspanningen 'Schoon Water'

Status inspanning	In evaluatierapport	In brononderzoek	Totaal
Op koers	12: - Visie schoon water - Knelpunten overstorten aanpakken in samenwerking met gemeenten - Inrichtingsprojecten watersysteem - Heroriëntatie programmering KRW - Dossier KRW met provincie Noord-Brabant - Structurele monitoring en investeringsprogramma medicijnen - Afvalwatertransportsysteem RWZI Eindhoven op orde houden - Aanbod en gebruik effluent - Herzien lozingsvergunningen - Ondersteunen en aanspreken omgevingsdiensten aanpak lozingen - Ondersteuning en stimulering klimaatagenda samen met gemeenten - Monitoren kwaliteit hemelwater dat infiltreert	4	16
Niet op koers	3:	0	3

	▪ Bufferstroken ▪ Samenwerking met Vlaanderen versterken ▪ Functies, doelen en bijbehorend beheer afleiden voor overige wateren		
Onzeker	2: ▪ Groenblauwe dooradering ▪ Investeringsprogramma nutriënten	0	2

Op koers

Visie Schoon Water, inclusief bronaanpak

De aanpak Schoon Water is gericht op vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen die een risico vormen voor de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. De Brabantbrede bronaanpak (primair gericht op medicijnen) is hieraan gerelateerd. Met deze inspanning wil het waterschap de bronaanpak doorzetten, onderzoek doen naar inzet van bevoegdheden van het waterschap en hernieuwd onderzoek doen naar de aanpak van diffuse bronnen. Dit moet leiden tot een (nieuwe) visie Schoon Water.

In het kader van deze visie heeft De Dommel projecten voor de bestuurs- en Voorjaarsnotaperiode gepland en geraamd. Het waterschap werkt momenteel de bijbehorende plannen voor de realisatie van een goede waterkwaliteit na 2027 uit, inclusief de rol en aanpak van de rioolwaterzuiveringsinstallaties. Verder brengt het in kaart welke inspanningen nu al bijdragen aan de voorbereiding van deze aanpak. De Dommel lijkt in 2027 dus een heldere visie te hebben op Schoon Water en de bijbehorende bronaanpak, waardoor het waterschap voor deze inspanning op koers ligt.

Knelpunten overstorten aanpakken in samenwerking met gemeenten

Een potentieel grote bron van ecologische schade zijn overstorten. Sommige overstorten binnen het waterschap worden beheerd door De Dommel zelf, gemeenten zijn verantwoordelijk voor het beheer van de andere overstorten. De inspanning beoogt de volgende resultaten te realiseren:

- In 2027 wil De Dommel inzicht in hebben in het effect van gemengde overstorten op de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en de interactie met stedelijk water.
- In 2027 wil De Dommel inzicht in de eisen waar een gemengde overstort aan moet voldoen voor waterkwaliteit en Schoon Water.
- In 2027 wil De Dommel afspraken met gemeenten hebben vastgelegd over wanneer gemeenten, eventueel in samenwerking met De Dommel, de overstorten op orde hebben gebracht.

Om dit inzicht te verkrijgen en de overstorten aan te pakken, heeft De Dommel een plan van aanpak opgesteld, waarvan de uitvoering volgens de BURAP 2024 op koers ligt. Zo heeft De Dommel in de Beleidsbegroting 2024 aangekondigd een volledig overzicht op te stellen van het effect van gemengde overstorten en van de maatregelen die De Dommel treft in het beheersgebied om deze effecten aan te pakken. De meest urgente overstorten pakt De Dommel aan. Zo is de aanpak van een knelpunt bij een overstortlocatie, 't Stepke in Budel, gerealiseerd en opgeleverd, in samenwerking met een gemeente. De Dommel heeft voor de Nooduitlaat Collse Molen in 2022 een verkenning uitgevoerd, waarbij meerdere opties voor een aanpak zijn verkend en zijn afgewogen. Met dit opgestelde plan van aanpak en verkregen inzicht ligt De Dommel voor deze inspanning op koers om de beoogde resultaten voor 2027 te behalen.

Inrichtingsprojecten Watersysteem

Via het spoor van de watertransitie (bodem en water sturend) wordt gewerkt aan de algemene robuustheid van het watersysteem. De inrichtingsprojecten Watersysteem en algemene conserveringsprojecten op de flanken en koppen dragen hieraan bij. Voorbeelden van inrichtingsprojecten zijn beekherstel, inrichting van waterlopen en het oplossen van vismigratieknelpunten, waar concrete indicatoren zoals het aantal kilometers en hectares aan gekoppeld zijn. Veel projecten binnen het watersysteem zijn gericht op het behalen van de KRW-doelstellingen, waardoor de beoogde prestatie van deze projecten gekoppeld is aan

het percentage gerealiseerde KRW-maatregelen: Het doel met betrekking tot de inrichtingsprojecten watersysteem is dat 70% van de KRW-maatregelen gerealiseerd is in 2027.

Inrichtingsprojecten die momenteel worden uitgevoerd dragen bij aan het realiseren van de KRW-maatregelen. Momenteel is 65% van alle KRW-maatregelen gerealiseerd. Verwacht wordt dat in 2027 minimaal 70% van de maatregelen gerealiseerd is. Daarmee ligt het waterschap op koers voor het behalen van het beoogde resultaat. Voor de overige 30% van de KRW-maatregelen is besloten dat een geïntegreerde, gebiedsgerichte aanpak nodig is (zie [heroriëntatie programmering KRW](#)).

Hoewel de inrichtingsprojecten bijdragen aan het realiseren van de KRW-maatregelen op korte termijn (2027), zijn de processen om tot volledig watersysteemherstel te komen veel langer. De inrichtingsprojecten Watersysteem stoppen dus niet met het behalen van de KRW-doelstellingen.

Heroriëntatie programmering KRW

De heroriëntatie KRW houdt in dat opnieuw wordt bekeken wat de stand van zaken is met betrekking tot het realiseren van de KRW-maatregelen. Eerder werden de omgeving en sectoren als mobiliteit en woningbouw minder betrokken binnen de realisatie van de KRW-maatregelen. Bij maatregelen die nog gerealiseerd dienen te worden (nieuwere projecten), wordt de bredere ruimtelijke omgeving en de watertransitie daarom meegenomen in de aanpak. Ter illustratie: waar de eerdere KRW-aanpak zich enkel richtte op de beek, is binnen de watertransitie het bredere beekdal van belang.

Momenteel is 65% van alle KRW-maatregelen gerealiseerd op basis van de oorspronkelijke aanpak. Voor de overige 35% van de KRW-maatregelen wordt nagegaan hoe projecten een geïntegreerde aanpak kunnen hanteren, waardoor zowel natuur als water beschermd wordt. Het beoogde resultaat van deze inspanning is het opstellen van een afwegingskader om KRW-maatregelen te prioriteren langs de watertransitie, om zo een realistisch uitvoeringsprogramma op te bouwen. Dit beoogde afwegingskader KRW is in 2024 door DB vastgesteld. In de komende VJN 2025-2030 zal een overzicht gereed zijn waarin duidelijk is welke projecten en KRW-maatregelen nog uitgevoerd dienen te worden. Daarmee ligt het realiseren van deze inspanning op koers.

Dossier KRW met provincie Noord-Brabant

Waterschap De Dommel moet zich verantwoorden richting Europa over de voortgang van de KRW-maatregelen. Wanneer maatregelen niet tijdig gerealiseerd zijn, moet verantwoord en onderbouwd worden waarom dit niet is gelukt. In sommige gevallen kiest het waterschap bewust voor een andere richting, waardoor KRW-maatregelen niet op tijd gerealiseerd worden. Een voorbeeld is het willen meenemen van meerdere opgaven tegelijkertijd, in het kader van de watertransitie.

Het doel van deze inspanning is het vormen van een dossier om de belangrijkste besluiten te achterhalen waarmee is afgeweken van de koers. Dit dossier moet in samenspraak met het bestuur worden opgesteld en moet een tijdlijn bevatten met informatie over de genomen besluiten van De Dommel en hoe is omgegaan met veranderde omstandigheden. Waterschap De Dommel doet dit in samenwerking met de provincie Noord-Brabant en Brabantse waterschappen.

In 2024 is het dossier opgesteld, maar de verantwoordingsinformatie moet nog verzameld worden. Verwacht wordt dat het dossier voor 2027 afgerond is, inclusief de verantwoordingsinformatie. Daarmee ligt het behalen van de resultaten voor deze inspanning op koers.

Structurele monitoring en investeringsprogramma medicijnen¹⁰

De aanwezigheid van medicijnresten en andere ongewenste stoffen in De Dommel is een probleem voor de waterkwaliteit van het waterschap. Met partners binnen de Schone Maaswaterketen is een structureel monitoringsprogramma opgezet om in kaart te brengen welke reductie van ongewenste stoffen (zoals medicijnresten) gerealiseerd is en welke andere stoffen gemonitord moeten worden. Ieder jaar voert dit samenwerkingsverband een nulmeting uit met betrekking tot de hoeveelheid medicijnresten.

¹⁰ Inclusief de inspanning 'structurele monitoring ongewenste stoffen (waaronder medicijnresten)

Los van de monitoring werkt De Dommel aan het verbeteren van de zuivering van medicijnresten door installaties binnen de RWZI's te onderhouden en door hier te investeren in meer capaciteit. Zo werkt De Dommel tot 2025 aan een ozoninstallatie binnen de RWZI in Hapert en aan een installatie op de RWZI in Tilburg. In 2027 zou De Dommel een 20% afname van medicijnresten in water moeten hebben gerealiseerd (t.o.v. 2021). Dit is een gezamenlijk doel van alle samenwerkingspartners. In totaal zou 70% van de medicijnresten dan moeten worden verwijderd.

Momenteel is het onduidelijk wat de percentuele afname van de medicijnresten is, omdat het relevante peilmoment pas over 2 à 3 jaar plaatsvindt. Een recent ontdekte lekkage in de ozoninstallatie in Hapert zorgt mogelijk voor vertraging van de oplevering van de installatie. Wel wordt verwacht dat de 20% afname in gezamenlijkheid met alle partners rondom de Maas wordt gerealiseerd. Daarmee ligt deze inspanning op koers richting het behalen van de resultaten.

Afvalwatertransportsysteem RWZI Eindhoven op orde houden

Deze inspanning is niet opgenomen in het DIN, maar gezien het belang van deze inspanning voor het WBP5 is deze hier separaat opgenomen. Om de RWZI's goed te laten functioneren, moet de ondergrondse waterinfrastructuur op orde zijn. De Dommel werkt hiervoor aan een plan van aanpak om deze infrastructuur voor onder andere de zuiveringsinstallatie Eindhoven te onderhouden. Het waterschap heeft een planning opgesteld voor dit onderhoud en voert al veel projecten uit die de infrastructuur op de lange termijn moeten verbeteren. De Dommel wil deze uitvoering in toenemende mate risico-gestuurd uitvoeren, maar door onvolledige data is het lastig gebleken om exact te bepalen waar de risico's in de infrastructuur zich bevinden. Om de dataverzameling te verbeteren heeft De Dommel het traject 'Data op Orde' opgesteld. Deze verbeterde data-governance zou in staat moeten stellen om beter te analyseren welke ondergrondse leidingen niet goed functioneren.

Aanbod en gebruik effluent

Deze inspanning is niet opgenomen in het DIN, maar gezien het belang van deze inspanning voor het WBP5 is deze hier separaat opgenomen. Effluent (gezuiverd rioolwater) kan een potentieel belangrijke rol spelen in de watertransitie. Om efficiënt om te gaan met het beschikbare water, bekijkt De Dommel waar en op welke manier effluent als alternatief voor grondwater kan worden ingezet door watergebruikers. De Dommel voert een gebiedsbrede verkenning uit naar effluentgebruik om te kijken waar vraag en aanbod van effluent op elkaar aansluiten. Daarbij kijkt De Dommel ook naar eventuele negatieve effecten van effluentgebruik op grondwaterstanden benedenstrooms van de effluentlozingspunten. De uitwerking van de kansen bij de landbouw en aanvulling van het grondwater loopt momenteel. De voorlopige resultaten van deze uitwerking zijn besproken met de gebiedspartners.

Het waterschap heeft verder een pilotproject uitgevoerd om te kijken welke mogelijkheden het (bedrijfs)effluent vanuit de RWZI's hiervoor biedt. Dit project is inmiddels afgerond, waarbij bleek dat er geen behoefte is aan externe levering van industriewater uit de RWZI's. De aanvulling van effluent voor natuur en landbouw is wel een mogelijkheid. In specifieke gebieden bekijkt De Dommel nu hoe en voor wie het effluent als alternatief voor het grondwater kan worden ingezet. Daarmee ligt De Dommel op koers voor deze inspanning.

Herzien lozingsvergunningen

Met deze inspanning beoogt de Dommel 50 vergunningen te herzien voor directe lozingen van nieuwe en opkomende stoffen op het oppervlaktewater. Van deze 50 vergunningen moeten 38 vergunningen met spoed worden herzien, omdat het onder andere gaat om lozingen van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). Op deze manier beperkt De Dommel de bovenstroomse (vuil)aanvoer.

In 2024 zouden tussen de 25 en de 30 vergunningen moeten zijn bezien. Het actualiseren van de vergunningen gaat langzamer dan initieel gedacht, omdat het duidelijk is geworden dat meer factoren en stoffen, zoals de ZZS en PFAS, moeten worden meegenomen in de herziening van de vergunning. Ook zorgt onduidelijkheid over het beleid met betrekking tot de stoffen voor vertraging. Het is bijvoorbeeld niet exact duidelijk welke stoffen onder de KRW-norm vallen en waarvoor dus een vergunning moet worden gegeven. Dit zorgt ervoor dat De Dommel soms vergunningen moet uitgeven, terwijl deze vergunningen niet in het belang zijn van de watertransitie. Onder meer op landelijk niveau wordt geprobeerd hier duidelijkheid over te geven via een werkgroep.

Momenteel bekijkt De Dommel hoe het vergunningsbeleid moet worden aangepast om consistent te zijn met de watertransitie. Daarbij heeft De Dommel geconstateerd dat hiervoor een jaar extra nodig is, waardoor het herzien van de vergunningen eind 2026 afgerond moet zijn. Hoewel deze inspanning daarmee nog op koers ligt om de resultaten in 2027 te behalen, vraagt het door het bewegende kader veel aandacht.

Ondersteunen en aanspreken omgevingsdiensten aanpak lozingen

Gemeenten zijn als omgevingsdiensten verantwoordelijk voor de vergunningverlening en het beleid met betrekking tot indirecte lozingen, bijvoorbeeld via bedrijfsriolering. Met deze inspanning adviseert De Dommel omgevingsdiensten over manieren waarop kan worden voorkomen dat bevuild water in het riool terecht komt. Op deze manier probeert De Dommel een kanteling van de beleidsaanpak van gemeenten te realiseren en deze aan te scherpen en zodoende de waterkwaliteit in het algemeen binnen het waterschap te verbeteren.

Het beleid rond de vergunningverlening voor indirecte lozingen was lang geen prioriteit voor gemeenten en het ontbrak gemeenten aan kennis en ervaring op dit vlak. Dit hinderde het toezicht van De Dommel zelf, aangezien het waterschap voor het eigen toezicht deels afhankelijk is van de informatievoorziening van gemeenten. Hierdoor stond de rol van gemeenten als omgevingsdienst ter discussie. Dit heeft gemeenten ertoe aangezet om de eigen aanpak van indirecte lozingen te verbeteren. Het overleg tussen het toezicht van De Dommel en de omgevingsdiensten is om deze reden verbeterd en vindt structureler plaats. Daarmee ligt De Dommel voor deze inspanning op koers.

Ondersteuning en stimulering klimaatagenda samen met gemeenten

De Dommel helpt gemeenten met als doel om de watertransitie te betrekken in de gemeentelijke klimaatagenda's en in de gemeentelijke programmering van de activiteiten. De realisatie van deze activiteiten is verankerd in de meerjarige uitvoeringsplannen van de gemeenten.

De Dommel heeft op deze inspanning verschillende successen geboekt. Zo heeft het 20 miljoen euro beschikbaar gesteld voor gemeentelijke uitvoeringsprogramma's van klimaatadaptatie. Deze regeling is er mede op gericht om meer regenwater te scheiden van afvalwater en te laten infiltreren in de bodem. Momenteel zijn 10 aanvragen voor in totaal circa 5,6 miljoen euro gehonoreerd, al blijft het aantal huidige aanvragen wat achter (3 aanvragen voor in totaal 0,2 miljoen).

Ook heeft De Dommel in de stedelijke omgeving van Eindhoven en Tilburg de samenwerking in het kader van de klimaatagenda verstevigd, organiseert het kennissessies om best practices te delen en helpt het waterschap gemeenten met het aanvragen van DPRA-subsidies. Mede door deze inspanningen hebben veel gemeenten een klimaatagenda opgesteld. Daarmee ligt De Dommel voor deze inspanning op koers.

Monitoren kwaliteit hemelwater dat infiltreert

De kwaliteit van het hemelwater, zoals regen en sneeuw, dat afstroomt en infiltreert, heeft een significante impact op de kwaliteit van het grondwater in het algemeen. De Dommel metingen aan regenwaterstelsels met als doel een helder beeld te krijgen van de kwaliteit van het stedelijk hemelwater. Dit biedt inzicht in het functioneren en de robuustheid van het algemene waterstelsel in stedelijke gebieden. In dit opzicht heeft De Dommel net een onderzoek afgerond naar de kwaliteit van afstromend regenwater dat via een gescheiden stelsel op een bedrijven terrein afstroomt. Dit gescheiden stelsel voert zowel afvalwater als schoon regenwater af, waarbij dit laatste type water in het hemelwaterriool ter plekke infiltreert. Uit dit onderzoek distilleert het waterschap een aanpak en analysepakket om te gebruiken bij gelijkaardige onderzoeken en initiatieven. Met de Gemeente Tilburg overlegt De Dommel hoe de kwaliteit van het stedelijk regenwater in dergelijk gescheiden stelsel kan plaatsvinden.

Verder bereidt De Dommel zich voor op een nieuwe richtlijn van de EU over stedelijk water die nog moet worden opgenomen in nationale wetgeving. Deze nieuwe wetgeving zal naar verwachting voor aanvullende eisen zorgen aan regenwaterlozingen. Na de opname van deze richtlijn in de nationale wetgeving kijkt De Dommel wat voor exacte consequenties dit heeft voor het waterschap. Dit vormt ook een aanleiding om de algemene rol van het waterschap op dit onderwerp in de toekomst te evalueren. De Dommel monitort met andere woorden zowel de kwaliteit van het hemelwater, maar heeft ook oog voor toekomstige

ontwikkelingen rond de kwaliteit van het hemelwater en de eigen verplichtingen op dit vlak. Daarom ligt De Dommel goed op koers om deze inspanning in 2027 goed te hebben uitgevoerd.

Onzeker

Groenblauwe dooradering

De inspanning 'groenblauwe dooradering' behelst het aanleggen en/of behouden van groenblauwe stroken in lijnvorm, waardoor biodiversiteit kan migreren. Het beoogde resultaat is dat 10% van het areaal groenblauw dooraderd is. De provincie en het Rijk zijn primair verantwoordelijk voor de realisatie van deze dooradering. Om hieraan bij te dragen, werkt De Dommel samen met samenwerkingsverband Brabants Bodem en levert het een financiële bijdrage aan de realisatie van de groenblauwe dooradering. Deze bijdrage is echter beperkt. Het is daarom onbekend in welke mate dit bijdraagt aan het doel om de groenblauwe dooradering te bewerkstelligen. Daardoor is het onzeker of deze inspanning op koers ligt voor het behalen van de beoogde resultaten voor 2027.

Investeringsprogramma nutriënten

De reductie van de hoeveelheid stikstof en fosfaat, twee nutriënten, is traditioneel een kerntaak van De Dommel. Ook binnen deze inspanning spelen de RWZI's een cruciale rol. Voor zes RWZI's zijn specifieke streefwaarden gedefinieerd voor de kwaliteit van het effluent, ofwel het gezuiverd rioolwater dat de RWZI verlaat. Door de RWZI's te beheren en te onderhouden moet De Dommel deze streefwaarden voor de zuivering behalen. Ongeveer 70% van de middelen die binnen het investeringsprogramma nutriënten beschikbaar zijn, gaat naar onderhoudsprojecten. Dit onderhoud is een randvoorwaarde om de doelen te behalen, daarnaast zijn ook nog aanvullende investeringen nodig om de uiteindelijke doelen te behalen.

Op dit moment voldoen alle aangewezen RWZI's aan de huidige streefwaarden. De omvang van de vereiste investeringen in de RWZI Tilburg is vrij groot, zeker de investeringen in deze RWZI zullen dus pas in 2029 kunnen zijn afgerond. Voor deze en de andere RWZI's hangt het behalen van de toekomstige streefwaarden in de komende jaren af van de mate waarin cruciale investeringen worden gedaan. Omdat het onduidelijk is of deze cruciale investeringen ook zullen kunnen worden uitgevoerd en of De Dommel daarmee de toekomstige streefwaarden zal behalen, is het onzeker of De Dommel voor deze inspanning op koers ligt.

Niet op koers

Bufferstroken

De inspanning 'bufferstroken' beoogt mestvrije en teeltvrije stroken van één, drie of vijf meter breed langs agrarisch land aan te leggen, om te voorkomen dat nutriënten in het water terechtkomen. Het Rijk is primair aan zet om het gebruik van bufferstroken beleidsmatig op te pakken. Het handhaven van deze bufferstroken blijkt praktisch moeilijk realiseerbaar. De enige mogelijkheid tot handhaven is het op heterdaad betrappen en/of het gebruik van drones. Bovendien zorgt onduidelijkheid over de exacte definitie en het gevoerde beleid voor verwarring, wat de voortgang van de inspanning belemmert. Daarmee ligt De Dommel niet op koers om deze inspanning in 2027 te hebben gerealiseerd.

Samenwerking met Vlaanderen versterken

Om de kwaliteit van het water dat uit Vlaanderen komt te verbeteren, bouwt De Dommel de samenwerking met Vlaanderen uit. In de afgelopen jaren heeft De Dommel het netwerk met Vlaanderen verbeterd, met als doel om tot een tijdpad of akkoord te komen. Dit akkoord moet concrete afspraken bevatten over het verbeteren van de waterkwaliteit en het beperken van de bovenstroomse vuilaanvoer. Specifiek gaat het om maatregelen in Vlaanderen om de RWZI's te verbeteren, de uit- en afspoeling vanuit de landbouw te verminderen en een reductie van de lozingen van bedrijven.

Momenteel probeert De Dommel de informatievoorziening over de eigen inspanningen transparanter te maken naar Vlaanderen toe, om te laten zien wat het zelf doet. In recente jaren is er veel publieke aandacht ontstaan voor de waterkwaliteit uit Vlaanderen. Dit vraagt om een andere tijdsinzet en vaardigheden van De Dommel. Als organisatie heeft De Dommel moeite om zich te verhouden tot deze maatschappelijke opwinding. Samen met andere bestuurlijke partners in Nederland als de Provincie Noord-Brabant,

omgevingsdiensten en gemeenten moet een nieuwe tactiek worden afgestemd, waarin de verschillende rol van elke overheid naar Vlaanderen toe duidelijk afgestemd is. Het is hierdoor nog onduidelijk of een akkoord in 2027 zal zijn gesloten. Daarmee is het onzeker of De Dommel voor deze inspanning op koers ligt.

Functies, doelen en bijbehorend beheer afleiden voor overige wateren

Deze inspanning is niet opgenomen in het DIN, maar gezien het belang van deze inspanning voor het WBP5 is deze separaat opgenomen. Voor twee derde van de wateren in het waterschap bestaan geen richtlijnen of normen vanuit de KRW. Hierdoor is de bestuurlijke status van deze wateren onzeker. Niettemin zijn deze wateren belangrijk voor de algemene toestand van de waterhuishouding in De Dommel. Bovendien monden veel van deze overige wateren uit in wateren die wel zijn gedekt door de KRW. De Dommel heeft zich gecommitteerd om heldere doelen, functies en beheer voor deze overige wateren op te stellen en af te spreken met relevante partners als gemeenten.

Het waterschap is in gesprek gegaan met verschillende gemeenten over concreet vast te stellen streefbeelden en de ambitieniveaus. Met de gemeente Eindhoven is een traject gestart. Verder loopt een proces met betrekking tot de toekomstige kwaliteit van het water in de Zandleij, waar water uit de rioolwaterzuivering Tilburg naartoe stroomt.

De status van de overige wateren wint ook aan aandacht in het publieke debat en de maatschappelijke interesse groeit. De keerzijde hiervan is dat veel partijen onrealistisch hoge verwachtingen hebben over de waterkwaliteit. Er is nog geen consensus over, ook niet op bestuurlijk vlak. Vanwege dit gebrek aan consensus ligt De Dommel niet op koers om de inspanning in 2027 te hebben gerealiseerd.

3.4 Inspanningen ‘Voldoende Water’

In onderstaande tabel is voor de inspanningen onder ‘Voldoende Water’ weergegeven onder welke categorie (op koers, niet op koers, onzeker) deze vallen. Onder de tabel is dit uitgewerkt.

Tabel 4. Status inspanningen ‘Voldoende Water’

Status inspanning	In evaluatierapport	In brononderzoek	Totaal
Op koers	12 - De Waterbank - Verbrede grondwaterheffing - Aanpak Oude Wijers - Waterbesparende technieken en stimuleringsregeling landelijk gebied - Klimaatbestendig bouwen/wonen - Handhaving en vergunningen aanpassen grondwateronttrekkingen - Grondstrategie en actieve ruimtelijke sturing - Extreme droogte art. 3.13 - Blauwe sportparken - Geautomatiseerde stuwen - Afspraken Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg	5	17
Niet op koers	6 - Zelfvoorzienend boeren - Inrichten klimaatbuffers samen met gemeenten - Klimaatrobuuste inrichting in projecten en GGA-gebieden	1	7

	▪ Dempden, verondiepen en opstuwen van B&C watergangen ▪ Besluitvorming Beleidsrijke Waterschapverordening (WSV) ▪ Verdringingsreeks		
Onzeker	2 ▪ Peilbeheer ▪ Strategische communicatie ingelanden	1	3

Op koers

De Waterbank¹¹

De Waterbank, een coöperatieve vereniging waar bedrijven en overheidsinstanties lid van zijn, is mede opgericht door De Dommel met als doel het herstel van de grondwaterbalans via het hergebruik van water. Momenteel heeft de vereniging circa 40 leden en een bestuur. Vanuit de Waterbank wordt gewerkt aan het koppelen van vraag en aanbod naar restwater. De beoogde prestatie van De Dommel in dit kader is om bij te dragen aan de verdere ontwikkeling van de waterbank en actief projecten aan te dragen, zodat de koppeling van vraag en aanbod efficiënter kan plaatsvinden. Ook moet de bekendheid van de waterbank worden vergroot.

Deze inspanning loopt goed, er vinden constructieve gesprekken plaats met externe financiers en er wordt gewerkt aan concrete waterdeals die moeten leiden tot een betere grondwaterbalans. Verder is de overdracht naar proces Externe Planvorming afgerond. Vanwege deze ontwikkeling van de waterbank en de bijdrage van De Dommel ligt De Dommel op koers om deze inspanning in 2027 te behalen.

Verbrede grondwaterheffing

De provincie Noord-Brabant bekijkt momenteel de mogelijkheden tot een verbrede grondwaterheffing. Dit zou voor De Dommel mogelijk een nieuwe inkomstenbron vormen en tegelijk de watergebruikers stimuleren het grondwater minder te vervuilen en meer water te besparen. De beoogde prestatie voor De Dommel is in dit opzicht de realisatie van een verbrede grondwaterheffing. De Dommel volgt de ontwikkelingen rond deze verbreding dus op de voet, analyseert het bestuursakkoord dat de provincie sluit en maakt afspraken over de gevolgen voor het waterschap zelf. Omdat De Dommel assertief en actief de beleidsmatige gevolgen van een verbrede heffing in kaart brengt en hierop acteert, ligt De Dommel dus op koers.

Aanpak Oude Wijers

Wijers bevinden zich op de hoge koppen en vervullen de functie van buffer. Wijers waren vroeger vennetjes, waar vandaan diepe watergangen zijn gegraven naar lager gelegen watergangen. Zo kon landbouwgrond worden ontwaterd. Deze vennetjes zijn in de loop der jaren steeds verder uitgedroogd. De aanpak oude wijers heeft als beoogde prestatie verdroging van de vennen tegen te gaan en daarmee te zorgen voor een breed waterherstel van het omliggend gebied.

Voor zes van deze wijers probeert De Dommel tot oplossingen te komen voor deze knelpunten, onder andere door bewustwording van grondgebruikers te stimuleren en het maken van afspraken met boeren. De omstandigheden in deze gebieden verschillen sterk, waardoor in elk gebied maatwerk geboden moet worden en oplossingen variëren. Voor 2 wijers ligt er momenteel een concreet plan van aanpak. Verder is de aanpak Oude Wijers in alle GGA-gebieden ingebracht en is met partners afspraken gemaakt over deze aanpak in het grondwaterconvenant. Daarmee ligt deze inspanning op koers richting het behalen van de beoogde resultaten.

¹¹ Deze inspanning is opgenomen in dit rapport op basis van het aangeleverde DIN en wordt niet genoemd in het waterbeheerprogramma.

Waterbesparende technieken en stimuleringsregeling landelijk gebied

Deze inspanning heeft als beoogde prestatie voor in 2027 dat de stimuleringsregeling landelijk gebied open is gesteld. De regeling stimuleert het nemen van bepaalde maatregelen, zoals duurzaam bodembeheer, transitiegewassen telen en het vasthouden van oppervlaktewater. In een maatregelentabel is opgenomen welke maatregelen financieel gestimuleerd worden.

Op dit moment is 90% van de maatregelen in de stimuleringsregeling gecontroleerd op overeenstemming met staatssteunwetgeving. Naar verwachting zal de volledige maatregelentabel in december 2024 goedgekeurd worden en in maart 2025 opengesteld. Daarmee ligt deze inspanning op koers.

Klimaatbestendig bouwen/wonen

Om de ruimtelijke omgeving klimaatrobuust te maken en om water vast te houden, is het noodzakelijk om partners aan te sturen om klimaatrobust te bouwen. Daarom spoort De Dommel gemeenten, provincies en bouwbedrijven aan om bodem- en waterkarakteristieken mee te wegen in de ruimtelijke keuzes. Op deze manier kunnen toekomstige opgaven en knelpunten met betrekking tot het watersysteem worden voorkomen. De Dommel heeft als beoogde prestatie om in 2027 een regionaal raamwerk vast te hebben gesteld waarbinnen gemeenten in het Hart van Brabant op een vergelijkbare manier de lokale eisen voor klimaatadaptief bouwen inzichtelijk maken. Ook hebben bouwbedrijven de watertransitie en de waterdoelen als uitgangspunt in hun projectontwikkeling geïntegreerd.

Voor 2024 had De Dommel als concreet doel om een marktconsultatie voor de opdracht om een regionaal raamwerk uit te hebben gevoerd, de opdracht uit te hebben gezet en deze te hebben gestart. Deze marktconsultatie is inmiddels uitgevoerd en de opdracht is gegund. De opdracht is ook gestart, aangezien een interviewronde heeft plaatsgevonden en relevante beleidsstukken van de gemeenten in het Hart van Brabant zijn opgevraagd om de verdere beleidsanalyse en vervolgtraject op te zetten. De Dommel ligt dus op koers om een raamwerk in 2027 vast te hebben gesteld.

Handhaving en vergunningen aanpassen grondwateronttrekkingen

Om de onttrekkingen van water te verminderen, spreekt De Dommel watergebruikers aan op hun grondwatergebruik. Als beoogde prestatie voor in 2027 heeft De Dommel dat controles uitgevoerd zijn zoals gepland en dat vergunningen worden aangepast wanneer deze verantwoordelijk zijn voor disproportioneel veel onttrekkingen. Het waterschap eist een waterboekhuishouding van onttrekkers wanneer De Dommel het bevoegd gezag heeft. Dit jaar hebben 24.000 kleine onttrekkers zich gemeld, waarbij het aantal onttrekkingen wordt geïnventariseerd. De Dommel onderzoekt of specifieke sectoren verantwoordelijk zijn voor disproportioneel veel onttrokken water en bekijkt of voor deze onttrekkers gericht beleid nodig is. Momenteel loopt het uitvoeringsprogramma 2024 zonder grote afwijkingen en alle controles op waterkwaliteit en kwantiteit worden zoals gepland uitgevoerd. De Dommel ligt voor deze inspanning dus op koers.

Extreme droogte art. 3.13

In het geval van extreme droogte en een groot tekort aan water is het mogelijk om een onttrekkingsverbod in te stellen via artikel 3.13 eerste lid van de Keur. Als beoogde prestatie heeft De Dommel voor deze inspanning om het gebruik van dit artikel te verkennen en af te stemmen met andere waterschappen. Hier is De Dommel momenteel mee bezig, waardoor De Dommel voor deze inspanning op koers ligt.

Grondstrategie en actieve ruimtelijke sturing

Om de watertransitie goed door te voeren heeft De Dommel een grondstrategie opgesteld. De beoogde prestatie voor in 2027 met betrekking tot de grondstrategie is het verkrijgen van duidelijkheid en een goede positie op de grondmarkt om tot goede afspraken met ruimtelijke partners te komen. De (on)beschikbaarheid van grond bepaalt hoeveel zeggenschap De Dommel heeft over de grond en wat het kan partners kan opleggen. Het grondbeleid zou het waterschap in staat moeten stellen om het bredere beleidspakket van De Dommel goed uit te voeren.

Dit beleid verloopt minder soepel dan gehoopt. De grondverwerving stagneerde langere tijd, mede door landelijke ontwikkelingen en het uitblijven van de Grondstrategie van De Dommel. Inmiddels is de grondstrategie vastgesteld aangenomen en De Dommel blijft proactief handelen op de grondmarkt, waar

dit mogelijk is. Ook ontwikkelt De Dommel de vakgroep Grondzaken verder, om toekomstige kansen op de grondmarkt aan te grijpen. Daarmee ligt De Dommel op koers voor deze inspanning.

● Blauwe sportparken

De aanpak Blauwe Sportparken heeft als beoogde prestatie voor in 2027 om een nieuw soort standaard te laten gelden wat betreft de inrichting van sportparken. Deze sportparken hebben een actieve functie in de waterhuishouding en waterbalans van het omliggende gebied. In de periode 2020-2023 is een project gerealiseerd om, in samenwerking met de organisaties Newae en Topgrass, 12 sportvelden om te bouwen volgens een innovatieve techniek, de berging door peilgestuurde drainage. Daarbij monitort het gedurende drie jaar het succes van deze techniek op Sportpark De Neul, in Sint-Oedenrode.

Los van dit project lopen ook innovatieve plannen om sportvelden van onderaf te bewateren. Dit wordt onder meer getrokken door de gemeente Eindhoven, De Dommel is hier verder niet bij betrokken.

De Dommel evalueert begin 2025 de aanpak Blauwe Sportparken, waaronder het project De Neul en andere onderzoeken en pilots in de regio. Momenteel is de huidige dataset die de voortgang van het project De Neul meet nog onvoldoende ontwikkeld om tot heldere conclusies te komen. Toch verwacht De Dommel via de algemene analyse wel beter invulling te kunnen geven aan het concept Blauwe Sportparken, om dit tot nieuwe standaard te maken voor sportparken in het algemeen. Daarmee ligt De Dommel voor deze inspanning op koers.

● Geautomatiseerde stuwen

De Dommel heeft als beoogde prestatie om een groot aantal stuwen te hebben geautomatiseerd in 2027. Geautomatiseerde stuwen reageren uit zichzelf op veranderde wateromstandigheden, waardoor deze vaker hoger kunnen blijven staan en daardoor meer water kunnen vasthouden. Momenteel heeft De Dommel ongeveer 150 stuwen geautomatiseerd, op korte termijn worden dit er 180. In totaal zijn binnen het waterschap tussen de 200 en de 250 stuwen geautomatiseerd, op een totaal aantal stuwen van circa 1500. Op cruciale plekken als industrieterreinen of lozingslocaties, waar hoge waterpieken kunnen plaatsvinden, zijn de stuwen geautomatiseerd.

Het bestuur van De Dommel heeft nog geen besluit genomen hoeveel van de overige stuwen nog geautomatiseerd moeten worden. Voor verdere automatisering zijn niet direct middelen beschikbaar, hiervoor moet een kosten/batenanalyse worden gemaakt, welke nog niet is uitgevoerd. Gezien het groot aantal stuwen dat al is geautomatiseerd, ligt De Dommel voor deze inspanning wel op koers.

● Afspraken Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg

Het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg (BBG) is een overlegstructuur waaraan waterschap De Dommel deelneemt met de provincie, verschillende andere waterschappen, milieuorganisaties en landbouworganisatie ZLTO om afstemming en samenwerking te bevorderen met betrekking tot grondwaterbeheer en -kwesties. Het doel van dit overleg is om gezamenlijk beleid en strategieën te ontwikkelen voor het duurzaam beheer van het grondwater, het beschermen van de kwaliteit van het grondwater, en het behandelen van specifieke vraagstukken, zoals verontreiniging, droogte, en andere milieukwesties.

Uit het BBG zijn onder andere het Grondwaterconvenant en de Droogteagenda voortgekomen. In het Grondwaterconvenant staan afspraken tussen verschillende overheidsinstanties en belanghebbenden over duurzaam gebruik en beheer van grondwater. De Droogteagenda is een actieplan dat beschrijft hoe effectief om te gaan met periodes van droogte. De beoogde prestatie voor deze inspanning is het uitvoeren van de afspraken die zijn gemaakt binnen het BBG en meer specifiek binnen het Grondwaterconvenant en de Droogteagenda.

Onder het BBG lopen verschillen trajecten en projecten, waarvan waterschap De Dommel van enkele de trekker is. Een voorbeeld hiervan is 'het vergroten van sponswerking en het realiseren van vernattingsmaatregelen in de haarvaten van het watersysteem'. Onderdeel hiervan is een Quickscan kansrijke gebieden vernatting (per waterschap), die in 2024 is uitgevoerd. De realisatie van de vernattingsmaatregelen staat gepland voor 2025. Daarmee ligt het waterschap op koers in het realiseren van de beoogde resultaten voor 2027.

Daarnaast is De Dommel trekker van het project 'kleine onttrekkingen', dat onder het Grondwaterconvenant valt. Dit behelst o.a. het invoeren van de meldings- en vergunningsplicht, het doen van een analyse op de meldingen en het evalueren van huidige regelgeving. Dit project verloopt volgens planning, waardoor het op koers ligt voor het behalen van de resultaten in 2027.

Onzeker

Peilbeheer

Het peilbeheer van de A-wateren, de wateren die van primair belang zijn voor het waterbeheer, behoort tot de absolute kerntaken van De Dommel. De Dommel wil dit peilbeheer uitvoeren op basis van correct en goed datamanagement, waarbij voor elke stuw een specifiek streefpeil is opgeslagen in het beheersysteem. De beoogde prestatie voor deze inspanning is dat de streefpeilen in 2027 gebaseerd zijn en geüpdatet worden aan de hand van de onderliggende grondwaterstanden en dat het beheer plaatsvindt op basis van de geactualiseerde streefpeilen. Gemiddeld voor alle A-watgangen en in de beken streeft De Dommel naar een peilstijging van 20 cm.

De Dommel meldt dat het vastleggen en up-to-date houden van de streefpeilen in het datasysteem op koers ligt om eind dit jaar gereed te zijn. Ook heeft De Dommel vooruitgang geboekt door een helder kader op te stellen dat aangeeft wat legitieme situaties en redenen zijn om stuwen te verlagen. Dit kader leidt tot meer vastgehouden water, doordat stuwen minder vaak onnodig worden verlaagd.

Op andere vlakken is de vooruitgang van het peilbeheer onzeker. Zo is het niet duidelijk in welke mate de gewenste peilstijging van 20 cm is gerealiseerd. Ook is het niet duidelijk of het streefpeil nu meer in lijn is met de onderliggende grondwaterstand. Gezien het gebrek aan informatie wat betreft de laatste twee punten, is het onzeker of De Dommel op koers ligt om deze inspanning in 2027 te hebben gerealiseerd.

Strategische communicatie ingelanden

Aan de hand van strategische communicatie probeert De Dommel de eigen communicatie naar externe partijen te professionaliseren en meer uniform uit te dragen. De beoogde prestatie is het bewerkstelligen van een heldere inlichting van ingelanden over de verantwoordelijkheden bij wateroverlast en over de watertransitie in het algemeen. Hiervoor stelt het waterschap een plan van aanpak op voor het professionaliseren van het stakeholdermanagement, inclusief een lobbyagenda voor het bestuur. Ook werkt De Dommel aan een basis-set van kernboodschappen die zij doorvertaalt in een strategische communicatieagenda. Verder organiseert De Dommel bijeenkomsten met jongeren over de watertransitie, die grotendeels soepel verlopen. Ook heeft het waterschap een profiel opgesteld voor een strategie *public affairs* die de strategische communicatie verder moet vormgeven.

Tegelijk heeft De Dommel moeite om effectief te communiceren met inwoners en gebiedspartners van het waterschap over de wateroverlast (hoog water), in relatie tot de watertransitie. De operationele communicatie omtrent het hoog water in 2023 was in dit opzicht onvoldoende en heeft De Dommel in de communicatierelatie met inwoners op een achterstand gezet. Hoewel dit primair een probleem met betrekking tot de operationele communicatie betreft en niet de strategische communicatie, zorgt het beschadigde vertrouwen van inwoners ook voor problemen op de lange termijn. Daarmee is dit ook relevant voor de strategische communicatie. Om deze reden is het onzeker of De Dommel op koers ligt om de beoogde resultaten met betrekking tot de strategische communicatie in 2027 te realiseren.

Niet op koers

Zelfvoorzienend boeren

Deze inspanning heeft als beoogde prestatie de realisatie van een gedragsverandering bij landbouwers om zelfvoorzienend te gaan boeren. Dit houdt in dat het landgebruik past bij de locatie, waarin het natuurlijk systeem zijn werk kan doen. De beoogde gedragsverandering zou de bredere landbouwtransitie moeten sturen, zodat deze binnen de watertransitie past. Vanaf 2030 moeten boeren handelen volgens de gemaakte afspraken, tot die tijd neemt het waterschap stimulerende maatregelen om boeren aan te zetten richting zelfvoorzienend boeren. Onderdeel hiervan is de stimuleringsregeling landelijk gebied.

De beoogde gedragsverandering is nog maar beperkt in gang gezet, waardoor deze nog niet zichtbaar is. Dit heeft te maken met een aantal zaken:

- Niet alleen water, maar ook stikstof, energie, woningbouw en natuurontwikkeling zijn belangrijke onderwerpen die aandacht vragen in de ruimtelijke vraagstukken. Dit heeft effect op de sociaaleconomische componenten van het boeren.
- De economische belangen van een boerenbedrijf zijn niet altijd in lijn met de waterbelangen. Percelen worden door stoppers niet verkocht, maar verpacht. Hierdoor is er bij de pachter geen zorg voor de langere termijn en dus weinig interesse voor de watertransitie en maatregelen die genomen moeten worden om daaraan te voldoen.

Ondanks deze punten probeert het waterschap goede praktijken toch te stimuleren, onder andere via de stimuleringsregeling landelijk gebied en het vergoeden van geleverde ecosystemendiensten. Dit lijkt op dit moment echter onvoldoende om de beoogde gedragsverandering in 2027 te realiseren.

Dossierevaluatie Hoogwater

De Dossierevaluatie Hoogwater is geen inspanning in het DIN, maar is omwille van de maatschappelijke onrust rond dit thema en de bestuurlijke consequenties daarvan wel van belang geweest in de planperiode WBP5. In 2023 en 2024 kende Brabant veel neerslag, wat in beheergebied De Dommel zorgde voor hoge grondwaterstanden en afvoeren. Veel inwoners van De Dommel ervoeren wateroverlast als gevolg. Het hoge water en de resulterende wateroverlast hebben bij bepaalde inwoners van het waterschap tot het vermoeden geleid dat de inspanningen van De Dommel (om meer water vast te houden) de ervaren wateroverlast hebben verergerd.

Inrichten klimaatbuffers samen met gemeenten

Klimaatbuffers aan de rand van bebouwd gebied bieden ruimte om overtollig regenwater op te slaan. Ook kunnen deze buffers droogte tegengaan door dit water vrij te laten in het geval van droogte. De Dommel heeft als beoogde prestatie voor deze inspanning om tegen 2027 80 klimaatbuffers te hebben aangelegd. Tot en met 2022 zijn 10 klimaatbuffers aangelegd.

Op dit moment stagneert de realisatie van deze klimaatbuffers echter. Het laaghangend fruit is inmiddels geplukt en een deel van de middelen uit de regeling om klimaatbuffers aan te leggen is opgegaan in de stimuleringsregeling gemeenten. Daardoor ligt De Dommel niet op koers om de beoogde prestaties te halen.

Klimaatrobuuste inrichting in projecten en GGA-gebieden

De focus van deze inspanning betreft het toekomstbestendig maken van de ruimtelijke inrichting en het gebruik van het gebied, waarin duurzaamheid en klimaatbestendigheid centraal staan. Hoewel deze inspanning onder 'Droge Voeten' staat, reikt het dus verder dan de bescherming tegen wateroverlast.

De klimaatrobuuste inrichting in projecten en GGA-gebieden beoogt verschillende prestaties te behalen: (1) in 2027 is voor elk van de 52 deelgebieden een gebiedsvisie opgesteld, (2) eind 2024 is het handelingsperspectief watertransitie omarmd door de verschillende gebiedstafels (GGA'S), is een grondtafel geïnstalleerd en zijn spelregels voor nauwe samenwerking overeengekomen en (3) eind 2024 is de financiering vanuit BPLG toegekend aan de GGA's en heeft de provincie een afwegingskader vastgesteld.

In 2022 is het Handelingsperspectief Watertransitie¹² verschenen, waarin de integrale werkwijze op het watersysteem wordt toegelicht door handelingsperspectieven te bieden voor de hoge koppen, flanken en beekdalen. Eind 2024 is dit handelingsperspectief Brabant-breed aangenomen, waardoor waterschappen, gemeenten en provincies in Brabant dezelfde taal spreken.

Hoewel het aannemen van het handelingsperspectief een eerste stap is in het realiseren van de beoogde resultaten, vindt uitvoering van en communicatie over de watertransitie nog mondjesmaat plaats. Daarnaast boeken GGA's die door derden worden getrokken te weinig voortgang. Er is onvoldoende capaciteit bij zowel het waterschap als de overige gebiedspartijen om de 52 gebiedsvisies uit te werken. Tot slot is nog geen gezamenlijk afwegingskader vastgesteld en komt de financiering vanuit de provincie niet op tijd om uitvoering te geven aan de projecten. Een groot deel van de betrokken gebruikers voelt geen

¹² Nota handelingsperspectieven watertransitie.

noodzaak om te veranderen. Het waterschap mist beleidsinstrumentarium om actie van gebruikers te stimuleren of zelfs af te dwingen. Dit bemoeilijkt een klimaatrobuuste inrichting in projecten en GGA-gebieden. Het lijkt er daarom op dat deze inspanning niet op koers ligt in het behalen van de beoogde resultaten.

● Dempen, verondiepen en opstuwen van B&C watergangen

In het beheergebied van het waterschap is de grondwaterstand deels afhankelijk van de staat van sloten en greppels. Een voldoende grondwaterstand in het gebied van het waterschap vereist dat er water wordt vastgehouden in deze B- en C-watergangen. Door deze watergangen op de hoge flanken te verondiepen, te dempen en op te stuwen wordt water minder snel afgevoerd. Samen met watergebruikers zet De Dommel hierop in, waarbij wel rekening wordt gehouden met de kans op schade in het geval van wateroverlast. De beoogde prestatie voor deze inspanning is de realisatie van systeemherstel door het anders inrichten en beheren van B&C watergangen.

De Dommel boekt moeizaam vooruitgang op deze inspanning. Het waterschap heeft weinig zeggenschap over de B- en C-watergangen, de eigenaren van het aangrenzende grond zijn verantwoordelijk voor het onderhoud, waardoor De Dommel minder direct kan sturen op het verondiepen van de watergangen. Op dit moment is het niet duidelijk of De Dommel meer zeggenschap wil verkrijgen of op een andere manier voortgang wil boeken. Ook heeft de grote hoeveelheid neerslag in 2023 en in 2024 voor minder animo gezorgd om water vast te houden, waardoor het dempen, verondiepen en opstuwen van watergangen minder draagvlak geniet.

Verder heeft De Dommel door een gebrek aan capaciteit nog weinig actie kunnen ondernemen om het grondwatergestuurd peilbeheer, een dynamische vorm van peilbeheer die het mogelijk maakt om sneller stuwen aan te passen, in de B- en C-watergangen uit te breiden. Wel heeft De Dommel inmiddels een beleidsstructuur opgezet en een projectleider aangewezen die zich inzet voor deze inspanning. Desondanks blijft er een capaciteitsprobleem, er is nog steeds behoefte aan een extra projectleider en het opstellen van een procedure Vergunning Eigen Dienst (in verband met de start van de Omgevingswet) blijkt tijdrovender dan gedacht. Hierdoor ligt De Dommel niet op koers om deze inspanning in 2027 te hebben gerealiseerd.

● Besluitvorming Beleidsrijke Waterschapverordening (WSV)

Waterschap De Dommel wil de Waterschapsverordening (WSV), welke alle regels vanuit het waterschap voor inwoners en bedrijven bevat, aanpassen om achteruitgang van grondwaterstanden te voorkomen. Als beoogde prestatie heeft De Dommel voor deze inspanning dus het tegengaan van nieuwe grote onttrekkingen van het water door besluitvorming rond de WSV. In de aangepaste verordening zou opgenomen moeten worden dat het vasthouden van water en het minder onttrekken van water de norm/regel is. Uit de Voorjaarsnota 2025 – 2030 blijkt dat de besluitvorming en werkzaamheden rondom deze 'Beleidsrijke Waterschapsverordening' verschoven zijn in de tijd, door tijdrovende interactie met verschillende allianties. Hoewel het waterschap ervan uitgaat dat de waterschapsverordening aangepast gaat worden, is dit mogelijk niet voor 2027 gerealiseerd. Gezien de eerdere vertraging en de moeizame interactie ligt De Dommel niet op koers om deze inspanning te hebben gerealiseerd in 2027.

● Verdringingsreeks

In het geval van waterschaarste moet bepaald zijn welke partijen voorrang krijgen bij de aanvoer van water.¹³ De provincie stelt, in samenspraak met de waterschappen, een verdringingsreeks op om deze voorrang te bepalen en houdt deze bij. De provincie Noord-Brabant heeft recent niet actief geacteerd op deze inspanning, waardoor De Dommel hier zelf ook geen vooruitgang op kan boeken. Daarmee ligt De Dommel, buiten de eigen schuld om, niet op koers om deze inspanning in 2027 te hebben behaald.

¹³ Deze inspanning komt niet voor in het WBP, maar enkel in het DIN. Een beoogde prestatie is niet geformuleerd.

3.5 Maatschappelijke opgaven voor een toekomstbestendige leefomgeving

De creatie van een toekomstbestendig watersysteem, het doel van de watertransitie, is nauw verbonden met de eerder genoemde brede maatschappelijke opgaven. Deze opgaven hebben betrekking op 'klimaat en energie', 'circulariteit', 'biodiversiteit' en 'plagsoorten'. De Dommel beschouwt deze doelen als volwaardige opgaven die opgepakt en nagestreefd moeten worden. Het waterschap kijkt actief waar inspanningen met betrekking tot de watertransitie efficiënt kunnen worden gecombineerd met voortgang op deze maatschappelijke opgaven. Het gebruik van de verschillende waterdoelen heeft ertoe geleid dat deze maatschappelijke doelen via een apart DIN 'Toekomstbestendige Leefomgeving' zijn meegenomen. De maatschappelijke opgaven vanuit de inspanningen van het WBP5 zijn hieronder per maatschappelijk doel beschreven.

Klimaat en Energie

In het kader van Klimaat en Energie heeft waterschap de Dommel de ambitie om in 2035 energieneutraal te zijn. Om dit te realiseren werkt het waterschap aan de reductie van de eigen CO₂-uitstoot en de adoptie van schone energie in de eigen bedrijfsprocessen. Zo wordt binnen het eigen machinepark duurzaam elektrisch materieel gebruikt. Voor machines die op diesel draaien, gebruikt beheer en onderhoud momenteel voor 50% biodiesel, waar dit volgend jaar¹⁴ 100% wordt. Het waterschap maakt daarnaast afspraken met aannemers om meer elektrisch te werken. Door al deze maatregelen is de CO₂-uitstoot aan de watersysteem-kant met 99% gedaald.

Om de gestelde ambitie te realiseren, is het echter nodig om meer groene energie op te wekken. Hier wordt onder andere op ingezet middels de installatie van zonnepanelen, onder meer op het terrein van de RWZI Boxtel.

Andersom kijkt De Dommel wat voor rol de doelen van de watertransitie kunnen spelen binnen inspanningen van bedrijven en inwoners om klimaat neutraler te werken. Veel bedrijven zetten in op een verduurzaming van hun bedrijfsprocessen, waarbij vaak mogelijkheden ontstaan om ook de waterhuishouding te verbeteren. Zo kan water dat vrijkomt bij de aanleg van groene daken ook elders worden ingezet en gebruikt, wat goed is voor het borgen van Voldoende Water.

Circulariteit

De Dommel zet binnen de watertransitie op verschillende manieren in op een circulaire manier van werken, zowel in de eigen gebouwen als op de zuiveringen. Eén inspanning van De Dommel die bijdraagt aan een circulaire economie, is het nastreven van beter medicijngebruik. Zoals eerder aangegeven zorgen medicijnresten in het afvalwater voor een lagere waterkwaliteit. Minder verspilling en beter gebruik van medicijnen zorgen zowel voor meer bruikbaar water als voor minder verspilling van medicijnen. De Dommel geeft gewicht aan maatschappelijke initiatieven die een beter medicijngebruik nastreven. Een voorbeeld hiervan is de Green Deal die in Tilburg die mede is ondertekend door De Dommel.

Naast de voortgang wat betreft de aanpak van medicijnresten, heeft De Dommel in 2024 ook stappen gezet door het duurzaam sloopbeleid van het waterschap vast te stellen. Dit houdt in dat assets van De Dommel die gesloopt zullen worden, beoordeeld worden op basis van de R-ladder, die de mate van circulariteit aangeeft. Op deze manier kunnen waardevolle materialen uit deze eigendommen worden behouden en hergebruikt.

Biodiversiteit

De Dommel werkt aan het versterken van biodiversiteit door verbetering van water- en landeconomie, een blauwgroen netwerk en biodiversiteitsvriendelijk beheer. Zo wordt door middel van ecologisch maaien (en vergunningverlening hiertoe) het soortenrijkdom onderhouden, terwijl verbonden landschappen soorten de kans bieden om zich te verplaatsen en te handhaven. Het water functioneert daarbij als randvoorwaarde voor een sterke biodiversiteit en een robuuste natuur. Met andere woorden: er is geen groen zonder blauw. Binnen het bredere beleid blijft biodiversiteit als maatschappelijke opgave achter bij thema's als klimaat, energie en circulariteit. Na het plukken van laaghangend fruit zijn verdere stappen moeilijker. Bovendien

¹⁴ In 2025.

ontbreekt een financieel terugverdieneffect, wat wel speelt bij beleid rondom energie en circulariteit. Deze factoren maken een meer ingebedde positie van biodiversiteit in WBP6 noodzakelijk.

Plaagsoorten

De Dommel werkt aan het bestrijden van plaagsoorten of invasieve exoten. Voorbeelden van deze exoten zijn de Japanse Duizendknoop en de Grote Waternavel. In het waterschap leven meer dan 100 verschillende plaagsoorten, die voor verschillende problemen kunnen zorgen. Door wateren te overwoekeren, kunnen ze voor onveilige situaties zorgen, infrastructuur beschadigen en de biodiversiteit aantasten. Het tegengaan van deze plaagsoorten kost De Dommel ongeveer een half miljoen euro per jaar, waarbij het waterschap verwacht dat deze kosten in de toekomst verder zullen stijgen.

Succesfactoren

In de realisatie van de maatschappelijke doelen voor een toekomstbestendige leefomgeving spelen de volgende factoren een positieve rol:

- De Dommel committeert zich aan de verschillende maatschappelijke doelen door middel van het opstellen van of aansluiten bij verbanden en het ondertekenen van convenanten. Zo is onder andere voor de opgave 'ecologie/biodiversiteit' een convenant ondertekend, waarmee het waterschap aantoont zich voor deze opgave in te zetten. Dit verankert het beleid en geeft het signaal af aan partners dat het waterschap vooruitgang wil boeken.
- Het waterschap steekt veel energie in het realiseren van de maatschappelijke doelen, zodat deze een grotere kans op slagen hebben. Het is van belang dat hier continu aandacht voor blijft.
- Waar mogelijk worden de maatschappelijke doelen aan de voorkant meegenomen door al vóór de start van projecten na te gaan waar maatschappelijke opgaven liggen. De benodigde investeringen die bijdragen aan het realiseren van deze maatschappelijke doelen hebben een lange looptijd, waardoor ze niet vaak worden uitgevoerd. Dit maakt het wenselijk om de maatschappelijke doelen in één keer mee te nemen in het beleid, mits dit niet tot onacceptabele vertraging van uitvoering leidt.

Aandachtspunten

Uit het onderzoek blijkt dat er ook enkele aandachtspunten te benoemen zijn in relatie tot het realiseren van de maatschappelijke doelen daartoe:

- Binnen belangrijke samenwerkingsverbanden als de GGA's worden de verschillende domeinen als mobiliteit, recreatie en watermanagement nog te veel als separaat van elkaar gezien. Hoewel de GGA's bedoeld zijn om slimme combinaties van oplossingen voor natuur, water en landbouw te realiseren, blijven maatschappelijke opgaven onderbenut door een onvoldoende integrale aanpak over de sectoren heen. Tegelijk blijven de GGA's nuttig om maatschappelijke opgaven te realiseren, bijvoorbeeld door betere coördinatie van het grondbeleid en meer ruimtelijke samenwerking.
- Crisissituaties waarbij wateroverlast of juist droogte tot maatschappelijke schade leidt, leiden af van het langetermijndoel om maatschappelijke opgaven op te pakken. Energieneutraal werken of het beschermen van de ecologie heeft voor veel gebiedspartners in een dergelijke situatie minder prioriteit.
- Er bestaan verschillende afruilen tussen voortgang op de verschillende maatschappelijke opgaven. Zo kan een toenemende vraag naar aquathermie (duurzame warmte uit grondwater) in bepaalde gevallen de ecologie in het water aantasten. De Dommel gaat met deze afruilen om door concrete afspraken te maken met partners als aannemers, waarbij de verschillende relevante kansen tegen elkaar worden afgewogen en de huidige wet- en regelgeving centraal staat.
- In bepaalde gevallen is afstemming tussen beleidsmakers en het uitvoerend beheer en onderhoud een aandachtspunt. Door al in het beleidsproces heldere keuzes te maken over het ruimtelijk beleid en het waterbeleid, kan beheer en onderhoud beter het belang van maatschappelijke opgaven borgen. Zo kunnen beleidsmakers strategische keuzes maken over de locatie waar bomen geplant worden, zodat het maaien van planten en plaagsoorten effectiever door beheer en onderhoud kan worden uitgevoerd.

3.6 Versnellende factoren

Onderstaand zijn succesfactoren beschreven die voor versnelling kunnen zorgen bij het realiseren van de beoogde prestaties van inspanningen. Deze versnellende factoren zijn opgehaald in het dossieronderzoek en tijdens de interviews. De factoren zijn algemeen beschreven en overstijgen daarmee de individuele inspanningen. Waar mogelijk is een concreet voorbeeld gegeven van een inspanning of beleidsveld waar dit speelt.

1. SMART-geformuleerde prestaties

Aan inspanningen zijn over het algemeen concrete beoogde prestaties met streefwaarden gekoppeld. Dit maakt dat gerealiseerde prestaties goed meetbaar zijn op inspanningsniveau, waardoor het waterschap een goed overzicht heeft van de voortgang van inspanningen richting het behalen van de doelen van het WBP5. Ook zorgt het hebben van SMART-geformuleerde prestaties en monitoring hiervan voor heldere verantwoording richting het bestuur.

2. Samenwerking met partners

De introductie van het WBP5 heeft een nieuwe werkstructuur voortgebracht met meer dynamiek, waardoor er onder andere meer ruimte is voor samenwerking met derden om doelen van de watertransitie te realiseren. Waar dit goed verloopt, is de samenwerking van het waterschap met haar gebiedspartners een versnellende factor in het realiseren van prestaties en doelen. Door samen te werken ontstaat meer slagkracht. Twee concrete voorbeelden waar samenwerking versnellend werkt zijn als volgt:

- De investeringsprogramma's medicijnen en nutriënten. Via een innovatief partnerschap worden in het project RWZI Tilburg nutriënten gezamenlijk met (nieuwe) ongewenste stoffen verwijderd uit water.
- De Waterbank. Dit is een coöperatieve vereniging van bedrijven en overheidsorganisaties, opgericht door De Dommel in samenwerking met een bedrijf in Tilburg. Het doel van de waterbank is om de grondwaterbalans te herstellen via het hergebruik van water. Het is een mooi voorbeeld van een samenwerking waarin vanuit verschillende disciplines gezamenlijk wordt gewerkt verdrogingsproblematiek.

3.7 Vertragende factoren

Onderstaand zijn aandachtspunten en factoren beschreven die voor vertraging kunnen zorgen bij het realiseren van de beoogde prestaties van inspanningen. Deze vertragende factoren zijn opgehaald in de documentstudie en tijdens de interviews. De factoren zijn algemeen beschreven en overstijgen daarmee de individuele inspanningen. Dit hoeft echter niet te betekenen dat deze factoren bij elke inspanning van toepassing zijn. Het zijn factoren die mogelijk kunnen optreden en daarom als aandachtspunt meegenomen dienen te worden. Waar mogelijk is een concreet voorbeeld gegeven van een inspanning of beleidsveld waar dit speelt.

1. Onduidelijkheid over beleidsdoelen

Er is binnen het waterschap niet altijd een helder en gezamenlijk beeld van de doelen die binnen een beleidsterrein moeten worden bereikt. Dit leidt tot onduidelijkheid over welke resultaten worden nagestreefd en welke inspanningen daarvoor nodig zijn. Een concreet voorbeeld is het drainage- en beregeningsbeleid, waar onduidelijk is welke specifieke doelen moeten worden behaald. Deze onzekerheid maakt het moeilijk om te sturen en om keuzes te maken over de meest geschikte maatregelen, zoals het al dan niet reguleren van drainage- en beregeningssystemen.

2. Tegenstrijdigheid tussen doelen

Sommige beleidsdoelen blijken tegenstrijdig, waardoor inspanningen om het ene doel te behalen, de voortgang voor een ander doel kunnen belemmeren. Dit leidt tot dilemma's en kan het vertrouwen en

begrip binnen het beleidsproces ondermijnen. Een voorbeeld hiervan is het bevorderen van vismigratie door vistrappen open te stellen, wat botst met het vasthouden van water om droogte te voorkomen. Het waterschap voor de uitdaging om tussen deze tegenstrijdige doelen een evenwichtige afweging te maken, wat vaak leidt tot vertraging en onzekerheid in de uitvoering (zie ook [factor 3 en 4](#)).

3. Dagelijkse praktijk remt de watertransitie

In het verlengde van de tweede factor speelt de complexiteit tussen willen vasthouden aan de gestelde doelen van de watertransitie, óók als dit betekent dat in de ogen van gebiedspartners soms onlogische keuzes worden gemaakt ten opzichte van de dagelijkse praktijk. Sinds de invoering van het waterbeheerprogramma is er veel betrokkenheid van het waterschap bij het doorvoeren van de watertransitie, inclusief bijbehorende maatregelen. Dit brengt echter uitdagingen met zich mee. Zo vereist de transitie soms meer ruimte voor water, terwijl tegelijkertijd perioden van wateroverlast heersen, wat resulteert in zorgen bij inwoners en gebiedspartners.

Een voorbeeld is de maatschappelijke wens om stuwen relatief laag te houden, wat de kans op wateroverlast kleiner maakt. De afwisseling tussen te droog en te nat maakt dat het waterschap zich bezighoudt met het ontwikkelen van de dynamiek in het peilbeheer en dit aan het concretiseren is binnen de watertransitie. Dit kan betekenen dat stuwen soms hoger staan dan logisch lijkt vanuit perspectief van de gebiedspartners en inwoners. Het bestuur bevindt zich hierdoor in een complexe positie waarin het enerzijds de watertransitie wil realiseren en anderzijds moet inspelen op de zorgen van de omgeving.

Daarnaast zijn onderstaande concrete voorbeelden van vertragende factoren genoemd richting het realiseren van de brede watertransitie:

- Ontwikkelingen zoals de stikstofcrisis en [veranderende politieke prioriteiten](#) hebben een directe invloed op het WBP5 en de watertransitie. Deze (onvoorspelbare) context maakt het moeilijk om consistente voortgang te boeken en het beleid aan te laten sluiten op actuele uitdagingen. Zo is in de huidige situatie sprake van afnemende landelijke prioriteit en financiële steun. Water en bodem zijn op nationaal niveau niet langer sturend in ruimtelijk beleid en de financiële steun voor de watertransitie vanuit het Rijk neemt af. Zonder deze steun is het de vraag of het waterschap zelf voldoende bestuurlijke en financiële slagkracht heeft om de watertransitie zelfstandig voort te zetten.
- Het [ontbreekt aan een duidelijke en breed gedeelde definitie](#) van wat de watertransitie inhoudt en waarom deze noodzakelijk is. Dit belemmert het creëren van draagvlak en urgentiebesef bij gebruikers en gebiedspartners.
- Aansluitend op voorgaand punt voelen veel gebiedspartners, zoals boeren, [geen dringende noodzaak om te veranderen](#). Samen met het punt dat beleid of beleidsinstrumenten soms niet tijdig van kracht zijn vanwege lange besluitvormingstrajecten, kan het waterschap verandering niet afdwingen en kunnen transitieprocessen stagneren.
- Gemeenten hebben vaak niet de middelen of capaciteit om watervisies om te zetten in concrete projecten. Dit beperkt de samenwerking met waterschappen, die zelf niet bevoegd zijn om ruimtelijke initiatieven te nemen.

4. Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering

Binnen het waterschap werken adviseurs en beleidscoördinatoren (beleid) zo goed mogelijk samen met beheer en onderhoud (uitvoering). Idealiter wordt helder beleid opgesteld dat is afgestemd op en met de uitvoering. In de praktijk blijkt echter dat de schakel tussen beleid en uitvoering vaak ontbreekt of onvoldoende wordt ingevuld, waardoor beleid niet altijd goed aansluit op de uitvoering en andersom. Enkele voorbeelden hiervan zijn als volgt:

- Het afbakenen van gebieden zoals koppen, flanken en beekdalen blijkt in de praktijk moeilijk uitvoerbaar door geografische complexiteit. Een landbouwperceel kan bijvoorbeeld over meerdere zones liggen, wat de implementatie van beleid ingewikkeld maakt.

- Het toezicht op en de handhaving van beleidsmaatregelen, zoals het gebruik van bufferstroken, is lastig uit te voeren. Dit kan leiden tot inconsistenties in naleving en een beperkte effectiviteit van het beleid.
- Het opstellen van beleidsinstrumenten om uitvoering te faciliteren kost veel tijd. De uitvoering heeft soms last van de langdurige besluitvormingstrajecten om beleid vast te stellen, waardoor belangrijke projecten vertragen en er een stevig beleidsfundament ontbreekt om de uitvoering te ondersteunen.
- Beleidsmakers hebben soms minder aandacht voor de implicaties van algemene beleidsplannen voor het concrete beheer. Dit zorgt ervoor dat de beleidsplannen moeilijk uitvoerbaar kunnen zijn.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

1. **De inspanningen onder de drie kernprogramma's liggen grotendeels op koers richting het behalen van hun beoogde prestaties voor 2027. Daarmee is echter nog niet met zekerheid te zeggen of de doelen van het WBP5 in 2027 gerealiseerd zullen worden.**

Van de in totaal 59 onderzochte inspanningen binnen het WBP5, liggen er 41 op koers om de beoogde resultaten voor 2027 te behalen. De inspanningen in deze categorie zijn zodanig ver gevorderd dat met zekerheid kan worden gesteld dat ze de beoogde resultaten voor 2027 behalen.

Echter, omdat de huidige DIN's zowel top-down vanuit een overkoepelend doel, als (later) bottom-up vanuit de inspanningen zijn ingericht, is het mogelijk dat de inspanningen niet dekkend zijn in het realiseren van de doelen van het WBP5 voor 2027 en verder (ambitie voor 2050). Om inzicht te krijgen in de doelrealisatie richting 2027 is het noodzakelijk om de doelen volledig als vertrekpunt te hanteren, met daaronder vallende inspanningen waarmee gestuurd kan worden op doelrealisatie (zie aanbeveling 3). Daarnaast hebben niet alle inspanningen een evenredige impact op het (mogelijk) realiseren van doelen.

Van de 59 inspanningen liggen er 13 niet op koers om de beoogde resultaten voor 2027 te behalen. Hier zijn diverse verklaringen voor. In bepaalde gevallen ligt de oorzaak bij het waterschap zelf, in andere gevallen is zij afhankelijk van haar gebiedspartners of spelen er andere externe factoren. De vertragende factoren (zie paragraaf 3.6 en conclusie 2) spelen een rol bij het niet tijdig realiseren van de beoogde resultaten.

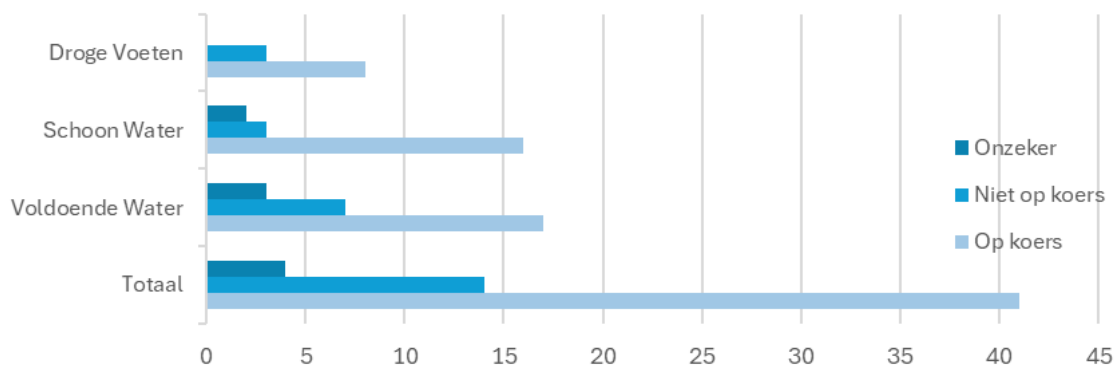
Van de 59 inspanningen zijn er 4 waarvan het onzeker is of deze de beoogde resultaten voor 2027 zullen behalen. Die onzekerheid komt voort uit ontbrekende of onvoldoende informatie over de betreffende inspanning. Bij deze inspanningen zien we dat bijvoorbeeld geen beoogde resultaten of indicatoren zijn geformuleerd of niet bekend is welke resultaten zijn behaald.

In onderstaande tabel en figuur is weergegeven in hoeverre inspanningen per kernprogramma op koers liggen. Dit betreft het totaalbeeld van de 59 onderzochte inspanningen. Hierbij moet worden opgemerkt dat de inspanningen qua impact, omvang en tijdspad variëren, waardoor er geen harde kwantitatieve vergelijking is gemaakt tussen de inspanningen. Op basis van het brononderzoek en de interviews is echter per inspanning een beeld verkregen over de status met betrekking tot het realiseren van de resultaten.

Tabel 5. Overzicht aantal inspanningen op koers, niet op koers, onzeker per kernprogramma

Programma	Op koers	Niet op koers	Onzeker
Droge Voeten	8	3	0
Schoon Water	16	3	2
Voldoende Water	17	7	3
Totaal	41	13	5

Figuur 4. Aantal inspanningen op koers, niet op koers, onzeker per kernprogramma en totaal

2. Vertragende factoren spelen een rol in het niet tijdig realiseren van de beoogde resultaten van inspanningen.

Uit het onderzoek blijkt dat 4 factoren vertragend werken in het realiseren van de beoogde resultaten van individuele inspanningen en daarmee de doelen van het WBP5. Deze zijn beschreven in paragraaf 3.5 van dit rapport en komen in het kort neer op:

1. **Onduidelijkheid over beleidsdoelen.** Er is niet altijd een helder en gezamenlijk beeld van de doelen die binnen een beleidsterrein moeten worden bereikt, wat tot vertraging van projecten kan leiden.
2. **Tegenstrijdigheid tussen doelen.** Sommige beleidsdoelen blijken tegenstrijdig, waardoor inspanningen om het ene doel te behalen, de voortgang voor een ander doel kunnen belemmeren.
3. **Dagelijkse praktijk remt watertransitie.** In het verlengde van de tweede factor speelt de complexiteit tussen het willen vasthouden aan de gestelde doelen van de watertransitie en aandacht voor de mens (inwoners en gebiedspartners van het waterschap), bijvoorbeeld in relatie tot de wateroverlast van afgelopen jaar (2024).
4. **Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering.** Hoewel het waterschap beleid en uitvoering zo goed mogelijk op elkaar aan probeert te laten sluiten, lukt dit niet altijd.

De vertragende factor die het vaakst benoemd is door respondenten, is de spanning tussen het realiseren van de langetermijndoelen uit het WBP5 en de omgang met de dagelijkse praktijk van inwoners en gebiedspartners. Op bestuurlijk niveau ligt de uitdaging om vast te houden aan de uitgezette koers en gestelde doelen en tegelijkertijd te luisteren naar de zorgen vanuit het gebied en de mens. Uit het onderzoek blijkt dat de uitvoerende partijen binnen het waterschap behoefte hebben aan koersvastheid om (langdurige) projecten succesvol en binnen het gestelde tijdpad af te ronden. Zonder een vaste koers lopen deze projecten vertraging op. Projecten zijn dus gebaat bij duidelijke en eenduidige (beleids)doelen en een koers waar aan vastgehouden wordt. In feite hangen deze vertragende factoren dus sterk met elkaar samen.

3. Het huidige DIN functioneert (nog) niet optimaal als sturingsinstrument.

De huidige DIN's bieden nog onvoldoende houvast om als sturingsmodel te volstaan: ze tonen onvoldoende welke prestaties en prestatie-indicatoren bij specifieke inspanningen horen en hoe deze samenhangen met een effect of doel. Hoewel niet in het DIN opgenomen, is voor veel prestaties wel sprake van SMART-geformuleerde prestatie-indicatoren. Deze zijn echter versnipperd omschreven in verschillende verantwoordings-documenten, en niet op één plaats terug te vinden. Bovendien zijn de DIN's niet integraal, maar opgesteld per kernprogramma, waardoor een totale samenhang mist.

Daarnaast kennen de DIN's per kernprogramma een wisselende opbouw en terminologie. Het DIN Droge Voeten bestaat uit de lagen 'doelen', 'effecten', 'indicatoren' en 'inspanningen'¹⁵, terwijl het DIN Schoon Water bestaat uit de lagen 'doel en resultaat', 'effecten' en 'inspanningen'. Het DIN Voldoende Water heeft ongeveer dezelfde opzet als het DIN Schoon Water, behalve dat er nog een extra laag bestaat tussen 'effecten' en 'inspanningen', die niet gelabeld is. Hierbij valt op dat de termen 'doelen' en 'effecten' door elkaar heen worden gebruikt en niet eenduidig zijn.

Complexiteit bij het meten van effecten

Het waterschap ondervindt uitdagingen bij het meten en aantonen van de effecten van inspanningen, voornamelijk vanwege de complexe samenhang tussen de gekozen aanpak, andere inspanningen en externe factoren. Hierdoor wordt het lastig om een directe koppeling te maken tussen de uitgevoerde inspanning(en) en het beoogde effect. Meerdere inspanningen kunnen tot een bepaald effect leiden, waarvan het gewenste resultaat niet altijd te kwantificeren is.

4. De huidige indeling van inspanningen naar de drie kernprogramma's is ingehaald door de tijd.

De onderzochte inspanningen in dit onderzoek zijn ingedeeld naar de drie kernprogramma's op basis van de gelijknamige DIN's. Hoewel het DIN een mooie manier is om informatie te structureren en de samenhang met andere inspanningen en effecten weer te geven, zorgt dit er ook voor dat bepaalde inspanningen op papier enkel toebedeeld worden aan één bepaald kernprogramma. Deze inspanningen raken in de praktijk echter aan meerdere waterdoelen. Zo kunnen bepaalde inspanningen onder 'Droge Voeten' bijvoorbeeld ook samenhangen met 'Voldoende Water' of een effect hebben op 'Schoon Water'. Dit maakt dat het indelen van inspanningen niet altijd makkelijk is en/of niet goed aansluit op de praktijk.

Uit het onderzoek blijkt dan ook dat de indeling van inspanningen naar de drie kernprogramma's (thematisch) niet meer wenselijk is voor het WBP6. De bevroegde respondenten denken aan een verschuiving van deze thematische benadering naar een ruimtelijke benadering, waarbij de koppen, flanken en beekdalen centraal staan. Ook sluit deze aanpak beter aan op het handelingsperspectief watertransitie¹⁶. Echter zijn er ook aandachtspunten bij deze indeling. Zo blijkt het afbakenen van gebieden naar koppen, flanken en beekdalen in de praktijk moeilijk uitvoerbaar door geografische complexiteit (zie vertragende factoren).

5. Informatie over de voortgang van inspanningen is versnipperd.

Voortgangsinformatie over inspanningen ter verantwoording aan het bestuur zijn opgenomen in diverse verantwoordingsdocumenten, zoals de BURAP's, MARAP's en Voorjaarsnota's. Over 'grote' inspanningen of inspanningen waarvan wordt verwacht dat deze veel impact hebben, wordt vaker en meer expliciet gerapporteerd. Over inspanningen die van minder groot belang zijn, wordt niet of minimaal gerapporteerd. Zo is uit het onderzoek gebleken dat voor bepaalde inspanningen helemaal geen informatie voorhanden is. Dit betreft in ieder geval de inspanningen die door ons als 'onzeker' zijn beoordeeld.

Het verschil in de mate waarin en de plek waar gerapporteerd wordt over een inspanning, zorgt ervoor dat informatie over de voortgang van inspanningen versnipperd is. Hierdoor is het moeilijk een totaaloverzicht te verkrijgen van alle inspanningen die het waterschap in het kader van het WBP5 verricht. Uit het onderzoek blijkt dat men op de hoogte is van de status van het de inspanningen waar hij of zij zelf bij betrokken is, maar slechts in beperkte mate zicht heeft op alle andere inspanningen.

6. Het waterschap heeft in toenemende mate aandacht voor de maatschappelijke opgaven.

Klimaat en energie, circulariteit, biodiversiteit en de bestrijding van plaagsoorten zijn volwaardige opgaven geworden van het WBP5. Het waterschap neemt deze maatschappelijke opgaven standaard mee in veel

¹⁵ Van boven naar onder.

¹⁶ Nota handelingsperspectieven watertransitie

inspanningen, bijvoorbeeld bij het gebruik van circulair beton bij het aanleggen van infrastructuur. De Dommel heeft zich binnen convenanten en de GGA's gecommitteerd aan de realisatie van deze maatschappelijke doelen, waardoor voortgang van de realisatie van de maatschappelijke opgaven niet meer vrijblijvend is. De Dommel moet op dit punt leveren en doet dit ook door actief de realisatie van maatschappelijke opgaven na te streven. Zeker wat betreft de reductie van CO₂-uitstoot heeft De Dommel grote vorderingen gemaakt. De complete organisatie van De Dommel stuurt bewust op vooruitgang van de verschillende maatschappelijke opgaven en kijkt constant waar verbetering mogelijk is.

4.2

Aanbevelingen

1. Zet nog meer in op versnellende factoren en beperk de vertragende factoren, om zo ook de inspanningen die momenteel niet op koers liggen te versnellen.

Uit het onderzoek blijkt dat 13 inspanningen niet op koers liggen richting het behalen van de beoogde resultaten in 2027. Om ervoor te zorgen dat deze inspanningen toch hun beoogde resultaten behalen, is voor deze 13 inspanningen nagegaan van welke vertragende factoren sprake is en welke versnellende factoren ingezet kunnen worden om de resultaten alsnog tijdig te realiseren.

In onderstaande tabel is per vertraagde of stagnerende inspanning (waar mogelijk) weergegeven van welke vertragende factor sprake is en wat de reden is dat deze momenteel niet op koers ligt. Daarbij is ook aangegeven welke acties nodig (kunnen) zijn en welke partijen hiervoor aan zet zijn om de resultaten alsnog te behalen. We bevelen aan om per inspanning na te gaan of deze op korte termijn zijn op te lossen, om zo toch de beoogde resultaten voor 2027 te behalen. Hierdoor bestaat een grotere kans dat de doelen voor 2027 ook behaald worden. Deze inventarisatie kan als input dienen voor de Voorjaarsnota 2026-2030.

Tabel 6. Benodigde acties en betrokken partijen voor inspanningen 'niet op koers'

Inspanning	Reden 'niet op koers'	Benodigdheden	Betrokken partijen
Droge Voeten			
Begrenzing beekdal en agenderen provincies/gemeenten	Onduidelijkheid beleidsdoelen - Gesprekken binnen waterschap over de eigen rol in de ruimtelijke omgeving verlopen niet soepel - Geen zicht op voortgang bestemmingsplan gemeenten	Actie op de samenwerking en afstemming	Waterschap De Dommel, provincie Noord-Brabant, gemeenten in het gebied
Schoon Water			
Bufferstroken	Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering - Handhaven is moeilijk - Onduidelijkheid definitie bufferstrook in relatie tot beleid	Opstellen en uitdragen van een heldere definitie van een bufferstrook, die passend is bij het gebied in de praktijk en is afgestemd met alle gebiedspartners. Om bufferstroken als instrument te laten slagen, moet De Dommel het juiste gebruik hiervan kunnen afdwingen. Hier moet perspectief op komen.	Gebieds- en omgevingsmanagers (waterschap), handhaving (waterschap), gebiedspartners, het Rijk

Samenwerking met Vlaanderen versterken	Dagelijkse praktijk remt watertransitie Vlaamse publieke opinie richt zich op waterkwaliteit m.b.t. PFAS, waar De Dommel moeite heeft met deze maatschappelijke opwindning.	Het onderhouden van de relatie met Vlaamse beleidsmakers en het afstemmen van beleid blijft essentieel om de Vlaamse beleidspraktijk te begrijpen en hiermee beleidsmatig te kunnen omgaan.	Waterschap De Dommel, Vlaamse overheid
Functies, doelen en bijbehorend beheer afleiden voor overige wateren	Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering Onrealistisch hoge verwachtingen van de waterkwaliteit zorgen ervoor dat nog geen consensus bereikt is over de status van de overige wateren op bestuurlijk vlak.	Afstemming over verwachtingen waterkwaliteit en bijstelling van die verwachtingen op bestuurlijk vlak.	Waterschap De Dommel, gemeenten in het gebied, andere gebiedspartners
Voldoende water			
Zelfvoorzienend boeren	Dagelijkse praktijk remt watertransitie Zelfvoorzienend boeren vraagt om een gedragsverandering van boeren, die moeizaam plaatsvindt vanwege eigen economische belangen van de boer en andere onderwerpen die de aandacht vragen bij het boeren.	Gebruik huidige instrumenten (stimuleringsregeling landelijke gebied) om boeren naar duurzaam watermanagement te begeleiden. Verken met andere overheden en partners nieuwe instrumenten (regulering) om duurzaam boeren af te dwingen.	Waterschap De Dommel, boeren (en andere gebiedspartners)
Inrichten klimaatbuffers samen met gemeenten	Beperkte middelen De middelen voor deze inspanning zijn benut. Een deel is opgegaan in de stimuleringsregeling gemeenten, waardoor gemeenten nu aan zet zijn.	Zoek de samenwerking met gemeenten op om meer klimaatbuffers aan te leggen, zodat het waterschap niet alleen aan de lat staat.	Waterschap De Dommel, gemeenten in het gebied
Klimaatrobuuste inrichting in projecten	- Er is onvoldoende capaciteit bij het waterschap en bij gebiedspartijen om de 52 gebiedsvisies uit te werken. - Financiering vanuit de provincie komt te laat. - Betrokkenen voelen geen noodzaak om te veranderen.	Om deze inspanning tijdig te kunnen realiseren zijn diverse acties nodig. Het lijkt erop dat de grootste uitdaging zit in de beperkte capaciteit, waardoor gebiedsvisies niet uitgewerkt worden. Het waterschap kan een start maken door in te zetten op meer medewerkers die hiervoor aan de lat staan, of meer tijd vrij te maken voor huidige	Waterschap De Dommel, gebiedspartners

		medewerkers die hiermee aan de slag gaan.	
Dempen, verondiepen en opstuwen B&C watergangen	▪ Het waterschap heeft weinig zeggenschap over de B- en C-watergangen, omdat eigenaren van aangrenzende grond eigenaar zijn. ▪ Weinig actie op grondwater gestuurd peilbeheer. ▪ Het opstellen van een procedure Vergunning Eigen Dienst is tijdrovender dan gedacht.	Het aantrekken van een extra projectleider voor deze inspanning. Op gebied van het onderhoud van de B- en C-watergangen kan De Dommel weinig actie nemen: grondeigenaren staan hiervoor aan de lat. Eventueel kan het waterschap een poging doen hen aan te sporen.	Waterschap De Dommel, grondeigenaren
Besluitvorming WSV	Ontbrekende schakel tussen beleid en uitvoering ▪ Besluitvorming en werkzaamheden omtrent de nieuwe waterschapsverordening (WSV) verlopen langzaam vanwege afstemming met verschillende partijen.	Om een nieuwe WSV in werking te hebben in 2027 moet dit proces versneld worden. Ga na waar besluitvorming sneller kan, om dit alsnog te realiseren.	Waterschap De Dommel
Verdringingsreeks	De provincie Noord-Brabant heeft niet actief geacteerd op deze inspanning.	De Dommel kan de provincie NB aan blijven zetten tot actie. Dit ligt echter buiten de invloedssfeer van het waterschap, waardoor het eigen handelingsperspectief beperkt is.	Provincie Noord-Brabant

2. Formuleer doelen, effecten en prestaties SMART (in het WBP6).

Uit de tussenevaluatie blijkt dat prestaties vaak SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden) geformuleerd zijn, maar doelen en effecten nog niet. Een SMART-doel dwingt tot een duidelijke formulering van wat er precies bereikt moet worden. Door een streefwaarde toe te voegen én de nul-situatie te bepalen, wordt concreet gemaakt welk niveau van doelrealisatie wordt nagestreefd en wat het vertrekpunt is. Ook kan de voortgang van een doel middels een streefwaarde objectief gemeten worden. Het behoeft daarom aanbeveling om voor het WBP6 na te gaan welke doelen uit het WBP5 meer SMART gemaakt kunnen worden, zodat duidelijk is hoe het doel gerealiseerd moet worden en beter meetbaar is wanneer dit gerealiseerd is. In onderstaand tekstkader is een voorbeeld van een niet SMART-doel en een SMART-doel uit het WBP5 opgenomen.

Voorbeelden van SMART en niet-SMART doelen

Een voorbeeld van een niet volledig SMART doel in het WBP5 is er een onder Droge Voeten: 'Alle overstorten in ons beheergebied zijn niet meer beperkend voor het realiseren van de KRW-doelstellingen'. Dit doel is te algemeen omschreven. Zo is niet duidelijk wat wordt bedoeld met 'niet meer beperkend'. Ook ontbreekt een duidelijke indicator om te bepalen wanneer overstorten niet langer beperkend zijn. Een SMART-omschrijving van dit doel zou zijn: 'In 2027 zijn alle overstorten in ons beheergebied aangepast zodat het aantal

overstortmomenten beperkt is tot maximaal 1 per jaar per locatie, en de waterkwaliteit voldoet aan de KRW-doelstellingen'.

Een voorbeeld van een redelijk SMART doel in het WBP5 is er een onder Schoon Water: 'In 2027 is het grondwater meer in balans en laat het grondwaterpeil een positieve trend zien. Dit betekent dat de optelling van alle aanvullingen in beginsel gelijk is aan de optelling van alle onttrekkingen gerekend over iedere periode van twee jaren.' Binnen dit doel wordt ook de ambitie uitgesproken gemiddeld voorjaarsgrondwater te laten stijgen met 10 cm t.o.v. het referentiejaar (2002). Door de formulering nog concreter te maken (wat is 'meer in balans' en wat is 'een positieve trend'?) is het doel volledig SMART te maken.

Een tweede aandachtspunt bij het formuleren van SMART-doelen is het adequaat registreren van doelen die in de loop der tijd worden aangepast, met als resultaat een afgezwakte dan wel verstevigde ambitie. Dit inzicht is noodzakelijk voor het adequaat kunnen sturen op doelen en voor monitoring en evaluatie (van de mate waarin de doelen zijn gerealiseerd).

3. Zorg voor een volledige top-down inrichting van DIN's, zodat beter gestuurd kan worden op het realiseren van doelen (van het komende WBP6).

Binnen het WBP5 is een goede start gemaakt met het opstellen en inrichten van DIN's. Echter bieden de DIN's in hun huidige vorm (nog) onvoldoende houvast om goed te kunnen sturen op het realiseren van doelen. Voor het WBP6 kunnen de DIN's verder geoptimaliseerd worden door:

- Een helder onderscheid te maken tussen doelen en effecten. Doelen vormen de stip op de horizon en zijn het vertrekpunt voor het opstellen van een DIN. Effecten zijn het overkoepelend resultaat van verschillende inspanningen en daaruit volgende prestaties. Deze kunnen zowel verwacht of onverwacht zijn (denk aan neveneffecten).
- Het DIN volledig *top-down* op te stellen, waarbij de doelen (van het komende WBP6) het vertrekpunt zijn en onderliggende effecten, prestaties en inspanningen vervolgens aan dit doel worden gekoppeld. Zo ontstaat een logische structuur, waarbij met de onderste laag (op inspanningsniveau) (bij)gestuurd kan worden op het realiseren van doelen.
- Voor elke inspanning in het DIN de koppeling te maken met een concrete prestatie. Zo bevat de inspanning 'strategische communicatie' of 'calamiteitenbestrijding' in de huidige DIN's geen concrete prestatie, waardoor het niet direct aan een effect of doel gekoppeld is. Communicatie is bijvoorbeeld een randvoorwaarde, maar niet relevant om als individuele inspanning op te nemen in een DIN.
- Rekening te houden met de integrale en gebiedsgerichte aanpak die vanaf het WBP5 gehanteerd wordt, waardoor doelen in samenhang met elkaar moeten worden bekeken. Het vertalen van een overkoepelende ambitie en doelen naar één integraal DIN faciliteert deze aanpak.

Gebleken is dat de huidige DIN's van het WBP5 geen accurate vertaling van alle inspanningen onder het WBP5 zijn. Binnen het waterschap vinden momenteel gesprekken plaats over een mogelijk nieuwe indeling (van inspanningen) naar koppen, flanken en beekdalen. Onderzoek wel programmatische verschuiving passend is bij de watertransitie en laat de gekozen programma-indeling aansluiten bij de onderdelen van de P&C-cyclus, zodat inspanningen in beide onderdelen overeenkomen.

4. Overweeg om inspanningen in het DIN nader uit te werken aan hand van de resultatenketen voor optimaal inzicht in de voortgang van inspanningen.

Een DIN is een goedwerkend instrument om te sturen op doelen. We adviseren om de DIN's aan te laten sluiten bij de onderdelen van de resultatenketen (input, throughput, output, outcome) voor een optimaal inzicht en optimale sturingsmogelijkheid. Het betrekken van de elementen van de resultatenketen kan op twee manieren:

- A. Koppel de onderdelen van de resultatenketen aan het DIN, waardoor het DIN een volledig beeld bevat van de doelen, effecten, prestaties en inspanningen.
- B. Gebruik het DIN als overkoepelend sturingsmodel en maak gebruik van een onderliggende resultatenketen op inspanningenniveau, waarin de voortgangsinformatie van individuele inspanningen een plek krijgt. Dit biedt de ruimte om alle relevante informatie per inspanning (input, throughput, output, outcome) inzichtelijk weer te geven.

Een eventuele herstructurering van inspanningen van de drie huidige kernprogramma's naar 'koppert, flanken en beekdalen' is een kans om het DIN op één van de twee bovenstaande manieren in te richten, zodat flexibel gestuurd kan worden op het realiseren van doelen.

5. Krijg meer grip op de doelmatigheid van ingezette middelen door een expliciete koppeling te maken tussen financiële middelen, resultaat en tijd.

Maak de koppeling tussen financiële middelen en concrete resultaten meer expliciet. Koppel hier ook een vastgestelde tijdsperiode aan vast, zodat de relatie tussen financiën, resultaat en tijd beter inzichtelijk wordt. Dit kan worden gerealiseerd door doelstellingen, beoogde prestaties en (waar mogelijk) effecten consequent SMART te formuleren en bij de start van nieuwe inspanningen de nulsituatie vast te leggen. Hiermee wordt het mogelijk om de voortgang en resultaten van inspanningen beter te monitoren en de doelmatigheid van de ingezette middelen nauwkeuriger te beoordelen.

6. Blijf met het WBP6 inzetten op een integrale en gebiedsgerichte aanpak, waar de opgaven voor een toekomstbestendige leefomgeving centraal staan naast de wateropgaven.

In het huidige waterbeheerprogramma en de DIN's krijgen maatschappelijke opgaven een relatief separate positie ten opzichte van de watertransitie en bijhorende wateropgaven. Onderzoek welke programmatische verschuiving wenselijk is en passend is binnen de watertransitie, waarbinnen ook de maatschappelijke opgaven op een meer natuurlijke manier te plaatsen zijn naast de wateropgaven en doelen van de watertransitie. Dit sluit ook aan bij de integrale en gebiedsgerichte aanpak, die met de start van het WBP5 steeds meer wordt gehanteerd. Daarbij gelden de volgende aandachtspunten en aanbevelingen voor de maatschappelijke opgaven in het WBP6:

- Zowel beleidsmakers als beheerders geven aan dat uitvoerders niet altijd voldoende worden meegenomen bij het opstellen van beleid. Door dit stelselmatig wel te doen, kan De Dommel maatschappelijke opgaven efficiënter oppakken.
- Beleidsdoelen waarvoor de baten pas op langere termijn tastbaar en merkbaar zijn, kunnen ambtelijk en beleidsmatig sterker verankerd worden in het beleidsproces van De Dommel. Dit is in het bijzonder het geval voor het stimuleren van biodiversiteit. Op deze manier kan de voortgang op deze doelen worden geborgd.
- De Dommel kan in toekomstige waterbeheerprogramma's explicieter benoemen wat voor effecten de verschillende waterdoelen en bredere maatschappelijke opgaven op elkaar hebben. In bepaalde gevallen, zoals eerder benoemd, werken specifieke doelen tegen elkaar in. Door dit te erkennen en expliciet uit te leggen hoe De Dommel hiermee omgaat, wint het beleid bij de gebiedspartners aan legitimiteit en aan vertrouwen. Aangezien het slagen van de watertransitie afhangt van de medewerking van deze partners, is dit vertrouwen cruciaal.

7. Betrek in een volgende evaluatie ook 'het veld' voor een optimaal inzicht van de behaalde resultaten in de praktijk.

Voorliggende evaluatie betreft een tussenevaluatie van het WBP5, waarbij inzicht in de throughput en output als onderdelen van de resultatenketen centraal staan. Bij de eindevaluatie van het WBP5, na afloop ervan in 2027, zal het doelbereik en de doeltreffendheid van het programma geëvalueerd kunnen worden.

In een dergelijke eindevaluatie staan dan ook alle onderdelen van de resultatenketen centraal, met een specifieke focus op de output en outcome, op basis waarvan de mate van doeltreffendheid bepaald wordt. Om bij de eindevaluatie een volledig beeld te krijgen van doelrealisatie en doeltreffendheid van het WBP5, bevelen wij aan om ook het veld te betrekken. De gebiedspartners van het waterschap hebben gezamenlijk volledig zicht op de uitwerking van het beleid in de praktijk. Door dit beeld af te zetten tegen de beoogde uitwerking van het beleid (in termen van prestaties en effecten), wordt inzicht verkregen in de doeltreffendheid van het WBP5.

Bijlage I: beleidscontext WBP5

Aanleiding

Het ruimtelijk beleid in Nederland bevindt zich in een stroomversnelling. In 2027 moet Nederland voldoen aan de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Deze verplichting maakt grote investeringen en ambitieuzere beleidsplannen noodzakelijk. Het Rijk heeft daarbij aangekondigd actief regie te willen gaan voeren op het vlak van de ruimtelijke omgeving, onder meer door water en bodem sturend te verklaren.¹⁷ Het antwoord van Waterschap De Dommel op deze plannen is het WBP5 (2022-2027).

De Kaderrichtlijn Water (KRW)

De KRW biedt een integraal kader dat de bescherming van landoppervlaktewater, overgangswater, kustwateren en grondwater moet borgen.¹⁸ Sinds 2000 verplicht de Europese Unie haar lidstaten via de KRW om de waterkwaliteit te verbeteren. Hiervoor stelt de KRW concrete doelen voor oppervlakte- en grondwaterlichamen en beschermde gebieden, zoals de Natura 2000-gebieden. Lidstaten zijn verplicht per stroomgebiedsdistrict een stroomgebiedsbeheerplan (SGBP) op te stellen, waarin zij de doelen voor het grond- en oppervlaktewater uiteenzetten en uitleggen welke maatregelen zij nemen om deze doelen te behalen.¹⁹ De Rijksoverheid, provincies, maar ook waterschappen zelf zijn juridisch gebonden aan het behalen van deze doelen.²⁰ In de huidige cyclus 2022-2027 is de deadline voor het bereiken van de doelstellingen het jaar 2027. Deze cyclus en deadline zijn identiek voor het WBP5, met als reden dat het behalen van de KRW-maatregelen een belangrijke doelstelling is van het WBP5, net als van eerdere waterbeheerprogramma's. In het WBP5 zet Waterschap De Dommel uiteen hoe het de concrete maatregelen uit het SGBP wil behalen.

Nationaal beleid

De Rijksoverheid voert beleid op ruimtelijke opgaven binnen sectoren als de woningbouw, natuurherstel, stikstofreductie, waterkwaliteit, energie en luchtkwaliteit. Programma's als Ruimte voor de Rivier, het Nationaal Water Programma 2022-2027 (NWP), Integraal Riviermanagement (IRM) en de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) scheppen randvoorwaarden voor het water- en bodemsysteem en kaderen daardoor de aanpak van deze beleidstechnische uitdagingen. Ook de invoering van de Omgevingswet zorgt voor kansen en uitdagingen. Zo ziet Waterschap De Dommel deze wetgeving als een kans om 'water als ordenend principe meer handen en voeten te geven'.²¹ Waterschap De Dommel is op decentraal niveau een belangrijke partner van de Rijksoverheid in al deze opgaven.

Met betrekking tot de uitvoering van het WBP5 veranderen er een aantal zaken met het aantreden van het kabinet-Schoof. Zo hebben de huidige minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening het principe 'water en bodem sturend' van een nieuwe lading voorzien, waarbij relatief meer aandacht wordt gegeven aan de woningbouw.²² Deze nieuwe insteek in het ruimtelijk beleid kan ertoe leiden dat bebouwing dichtbij wateren wordt geplaatst dan mogelijk gewenst is vanuit het perspectief van de verschillende waterdoelen van De Dommel.

Een ander gevolg van het huidige kabinetsbeleid is dat het Transitiefonds en het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zijn komen te vervallen. Deze beleidsinitiatieven waren essentieel om als land te voldoen aan nationale wettelijke verplichtingen op het gebied van natuur, water en klimaat. Overheden als waterschappen konden via het Transitiefonds aanvragen indienen voor eigen projecten. Het schrappen van deze beleidsinitiatieven betekent voor Waterschap De Dommel dus mogelijk een financiële tegenvaller.

¹⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/25/water-en-bodem-sturend>

¹⁸ https://ecer.minbuza.nl/ecer/dossiers/klimaat-en-milieu/waterkwaliteit-en-beheer#Kaderrichtlijn_water

¹⁹ <https://europadecentraal.nl/praktijkvraag/voortgang-kaderrichtlijn-water/>

²⁰ <https://www.uu.nl/nieuws/scherper-aan-de-wind-brabantse-waterschappen-en-de-krw-doelen-in-2027>

²¹ Overdrachtsdossier Algemeen Bestuur Waterschap De Dommel

²² <https://unievandwaterschappen.nl/unie-van-waterschappen-spreekt-met-minister-wonen-over-water-en-bodem-sturend/>

Tot slot is het huidige kabinet van plan om de Europese verplichtingen ten aanzien van de KRW te laten versoepelen. Hoewel dit het eenvoudiger zou maken voor Waterschap De Dommel om aan de eigen bestuurlijke verplichtingen te voldoen, zou dit ook de urgentie achter de watertransitie kunnen laten verslappen. Dit lijkt ongewenst te zijn voor Waterschap De Dommel, gezien de geuite ambitie om een toekomstbestendige leefomgeving te creëren en te borgen.

Decentrale overheden

Decentrale overheden spelen een belangrijke rol binnen de transitie van het ruimtelijk beleid in Nederland. Provincies en waterschappen vullen het beleid verder in en zijn mede verantwoordelijk voor uitvoering van de KRW. Het regionale waterprogramma dat provincies opstellen geeft mede uiting aan deze plicht. Waterschappen moeten zich houden aan deze programma's binnen hun eigen waterbeheerprogramma's.²³

De provincie Noord-Brabant maakt eerder ook ruimtelijk beleid via het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG), wat afhankelijk was van het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Waterschap De Dommel nam deel aan gesprekken rond de vormgeving van deze programma's. Vanwege het vervallen van het NPLG hebben de Gedeputeerde Staten (GS) besloten ook het BPLG stop te zetten en vol in te zetten op de Groenblauw Gebiedsgerichte Aanpak.²⁴

Ook gemeenten zijn een belangrijke partij in de ruimtelijke ordening. De ruimtelijke plannen van gemeenten, bijvoorbeeld wat betreft de woningbouw en bouw van nieuwe bedrijfspanden, beïnvloeden het watersysteem en de waterketen sterk. Dit beleid raakt daardoor het werk van waterschappen, die de taak hebben om voldoende waterkwaliteit en kwantiteit te garanderen. Gemeenten nemen in Noord-Brabant verder deel aan verschillende regionale samenwerkingsverbanden, waar ook waterschappen deel van uitmaken. Zo is De Dommel aangesloten bij de stadsregio's SGE, SRsH en SRBT.²⁵ Deze verbanden faciliteren het overleg over ruimtelijke ontwikkelingen met een bovenlokale impact. Dit stelt waterschappen in staat hun beleidstandpunten onder de gemeentelijke aandacht te brengen, onder andere over de watertransitie, klimaatadaptatie en de sponswerking van de stad.

Rol van het Waterschapsbeleid in het ruimtelijk beleid – Waterbeheerprogramma 5

Onder de Omgevingswet is het opstellen van een waterbeheerprogramma (WBP) verplicht.²⁶ In een WBP geven waterschappen aan wat hun visie en ambitie is in een toekomstbestendige leefomgeving en hoe dit bijdraagt aan algemene maatschappelijke doelen. Zij zetten daarbij hun concrete beleidsplannen uiteen om deze langetermijnvisie te realiseren. In het WBP geeft het Waterschap De Dommel verder aan hoe het eigen beleid zich verhoudt tot het beleid van andere overheden, zoals hierboven eerder aangegeven. De visie van het Rijk, provincies en gemeenten is in elk WBP dus sterk verweven, terwijl de KRW vanuit de EU het waterschapsbeleid kadert. Ook actuele rapporten over de stand van het watersysteem spelen een belangrijke rol in de inhoud van een WBP. Specifiek voor het WBP5 van Waterschap De Dommel geldt dat het rapport "Zonder Water Geen Later" (2022) van de Brabantse Droogtecommissie de inhoud van het programma sterk heeft beïnvloed.²⁷

Ambitie

In het WBP5 van Waterschap De Dommel stelt het waterschap dat verschillende uitdagingen een toekomstbestendige waterhuishouding en watersysteem in 2050 bedreigen. Extremer weer, een toegenomen vraag naar water en ruimte, dalende grondwaterstanden, onvoldoende Schoon Water en algemene ruimtelijke uitdagingen als de energietransitie en verminderde biodiversiteit maken een andere

²³<https://iplo.nl/thema/water/beleid-regelgeving-water/programma-omgevingswet-water/regionaal-waterprogramma/>

²⁴ <https://www.brabant.nl/actueel/nieuws/koers-houden-landelijk-gebied/>

²⁵ Overdrachtdossier Algemeen Bestuur De Dommel (2023)

²⁶<https://unievandwaterschappen.nl/convenantakkoord/handreiking-waterbeheerprogrammas-van-plan-naar-programma/?highlight=waterbeheerprogramma>

²⁷ Bestuursprogramma 2023-2027 De Dommel

aanpak in het waterbeleid noodzakelijk. Deze nieuwe aanpak heet de watertransitie. Water en bodem zijn leidend in de deze aanpak.²⁸ Specifiek heeft Waterschap De Dommel de volgende ambitie:

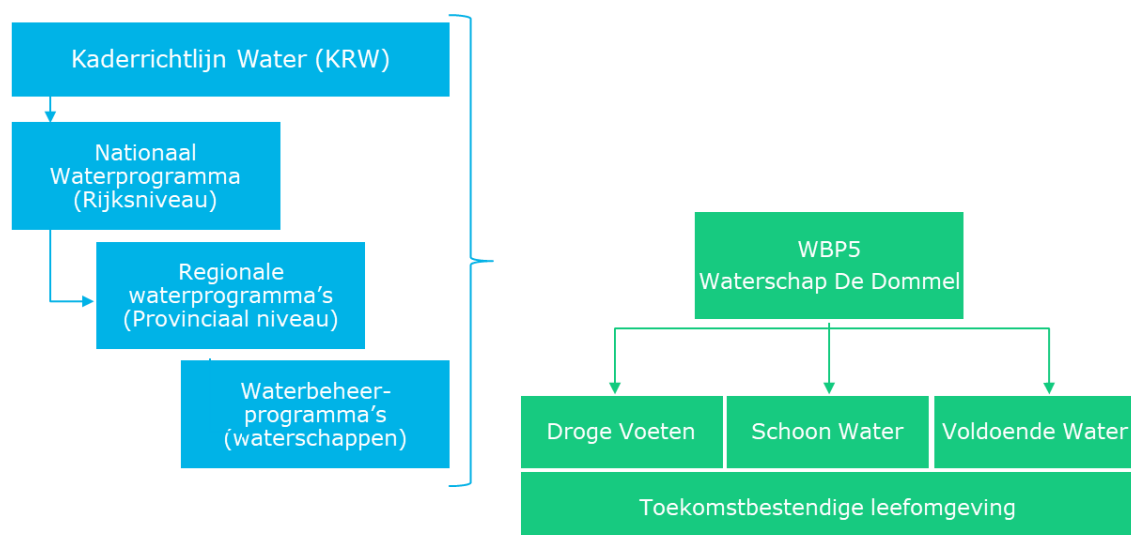
Ambitie 2050 waterschap De Dommel

De ambitie die het waterschap heeft voor 2050 is als volgt opgenomen in het WBP5:

“We werken aan een toekomstbestendige leefomgeving, waarvoor een toekomstbestendige waterhuishouding nodig is. Uiterlijk in 2050 is de waterhuishouding in ons hele beheergebied toekomstbestendig. Dit betekent een waterhuishouding die in een goede waterkwaliteit voorziet. En een waterhuishouding die robuust, wendbaar en in balans is met de omgeving. Zowel in het bebouwde als het landelijke gebied en van de beekdalen tot en met de hoge zandruggen. Het grond- en oppervlaktewatersysteem kan de grotere weersextremen opvangen door maximaal gebruik te maken van de dempende sponswerking van de bodem/ondergrond en de natuurlijke hoogteverschillen voor het vasthouden van water.”

De ambitie van het waterschap vertaalt zich naar de drie waterdoelen/kernprogramma's van het WBP5: Droge Voeten, Schoon Water en Voldoende Water. In de onderstaande figuur is weergegeven hoe de KRW zich vertaalt naar beleid op nationaal, regionaal en waterschapsniveau. Ook is zichtbaar gemaakt hoe dit zich verhoudt tot het WBP5, de onderliggende kernprogramma's en toekomstbestendige leefomgeving.

Figuur 5. Samenhang KRW en beleid op nationaal, provinciaal en waterschapsniveau

²⁸ <https://www.dommel.nl/wbp>

Aan het algemeen bestuur

Datum: 21 mei 2025

Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024

Voorstel

1. in te stemmen met de Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024 inclusief bijlagen;
2. in te stemmen met de kostenoverschrijdingen per beleidsveld;
3. kennis te nemen van het accountantsverslag; **CONCEPT**
4. kennis te nemen van de controleverklaring; **VOLGT LATER**
5. kennis te nemen van de reactie van de auditcommissie op het accountantsverslag en de controleverklaring. **VOLGT LATER**

0. Korte samenvatting

Hierbij biedt het dagelijks bestuur de bestuursrapportage over 2024 aan, aan het algemeen bestuur. De Bestuursrapportage 2024-3 en Jaarstukken 2024 geven de resultaten weer ten opzichte van de Begroting 2024 (na wijziging). In de Burap 2024-3 wordt per beleidsveld inzicht gegeven in de realisatie van doelen en prestaties en de daarvoor ingezette middelen. In totaal komt de realisatie van de netto-lasten ten opzichte van de Beleidsbegroting 2024 uit op 96% (realisatie 2024 negatief € 151.482.000, begroot na wijziging negatief € 158.173.000). De netto-lasten na correctie onzekerheid ten opzichte van de Beleidsbegroting 2024 op 99,9% (realisatie 2024 negatief € 151.482.000, begroot na wijziging en na correctie onzekerheden negatief € 151.873.000). Onderstaand worden per beleidsveld de belangrijkste afwijkingen toegelicht.

Beleidsveld Waterketen en schoon water

De gerealiseerde lasten van beleidsveld Waterketen en schoon water zijn hoger dan de begroting na wijziging. Deze overschrijding komt door hogere kosten voor energie (energiebelastingen, electra en netwerkkosten), hogere kosten SNB (slibverwerking en afwaardering garantieregeling vanuit afspraken bij herziening kostenverdeelsleutel) en hogere overall onderhoudskosten..

De investeringen zijn circa € 25,5 miljoen lager dan begroot (circa 32%). Dit wordt met name veroorzaakt door de herijking van de geplande investeringen in tijd en middelen. Externe factoren zoals inflatie, rentestijging, loonkosten stijging en tekorten in personeel leiden tot hogere investeringsvolumes voor de toekomst. De daadwerkelijk realisatie doet geen materiële afbreuk aan de doelrealisatie.

Beleidsveld Watersysteem

De gerealiseerde lasten van beleidsveld Watersysteem zijn lager dan de begroting na wijziging. Dit wordt met name veroorzaakt door het achterblijven van de uitgaven voor de stimuleringsregeling klimaatadaptatie. In totaal is voor een bedrag van € 12,1 miljoen beschikt en bedragen de uitgaven tot en met 2024 circa € 720.000.

De investeringen zijn circa € 3,6 miljoen lager dan begroot (circa 19%). Dit wordt met name veroorzaakt door verschuivingen in de planning (o.a. vergunningen), krapte op de arbeidsmarkt en capaciteitsproblemen bij partners.

De gerealiseerde lasten van het beleidsveld Bestuur en Bedrijfsvoering zijn lager dan de begroting na wijziging. Dit komt met name door lagere personele lasten.

De investeringen zijn circa 11,3 miljoen lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door opname van diverse projecten (investeringen) in de exploitatie omdat er volgens het beleid van het waterschap geen actief is ontstaan. Voorbeelden hiervan zijn WBP5 Data voor datadoelen, Gegevenslandschap, Dataverzameling WBP. Daarnaast is het budget voor Energie en Klimaat in 2024 nauwelijks gebruikt. Een deel van het budget is overgezet naar projecten die nog uitgevoerd moeten worden en doorgeschoven naar 2025. Daarnaast zijn diverse projecten zoals bijvoorbeeld huisvesting 3.0 en Energie neutrale RWZI Boxtel vertraagd.

Het nog te bestemmen resultaat 2024 bedraagt € 2.3 miljoen negatief (begroot na wijziging € 7.7 miljoen negatief). Het resultaat valt uiteen in:

- Resultaat voor bestemming zuiveringsbeheer € 3,5 miljoen negatief (begroot na wijziging € 7,4 miljoen negatief)
- Resultaat voor bestemming watersysteembeheer € 1,2 miljoen positief (begroot na wijziging € 0,3 negatief).

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Hierbij ontvangt u de Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024. De jaarstukken bestaan uit een beleidsmatige toelichting op de doelen, prestaties en de inzet van de financiën (Jaarverslag) en een verantwoording over het financiële beheer (Jaarrekening).

1.2. Beleidscontext/Historie

Het Jaarverslag en de Jaarrekening vloeien beiden voort uit de Waterschapswet.

De controleverklaring van de accountant geldt alleen voor de Jaarrekening en wordt besproken in de Auditcommissie. Deze commissie adviseert het algemeen bestuur over de bevindingen van de accountant.

2. Doel/meetbaar effect

De Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024 dragen bij aan de maatschappelijke verantwoording en transparante overheid.

3. Uitwerking van het voorstel

3.1. Inhoud en argumenten

Voorstel 1: in te stemmen met de Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024 incl. bijlagen

Het resultaat van 2024 is uitgekomen op € 2,3 miljoen negatief ten opzichte van de begroting na wijziging van € 7,6 miljoen negatief. Ten opzichte van de 2^e jaareinde verwachting in Burap 2024-2 is het resultaat gunstiger uitgekomen.

Het nog te bestemmen resultaat 2024 bedraagt € 2,3 miljoen negatief. Hiervoor is een separaat bestuursvoorstel "Resultaatbestemming 2024" opgesteld.

Toelichting bij Exploitatie 2024:

Exploitatie 2024 (bedragen x € 1.000)	<u>Rekening</u>	<u>Begroting</u>	<u>Begroting</u> <u>na wijziging</u>	<u>JEV</u> <u>2^e</u> <u>Burap</u>
Lasten	173.099	177.546	177.546	174.735
Baten	170.904	169.891	169.891	165.846
	--2.194	-7.655	-7.655	-8.889
Nagekomen baten	-106	0	0	0
Nog te bestemmen resultaat 2024	<u>-2.301</u>	<u>-7.655</u>	<u>-7.655</u>	<u>-8.889</u>

De verschillen ten opzichte van de begroting na wijziging zijn uitgebreid toegelicht in de Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024.

Toelichting bij Investerings 2024:

Investerings 2024 * (bedragen x € 1.000)	<u>Rekening</u>	<u>Begroting</u>	<u>Begroting</u> <u>na wijziging</u>	<u>JEV</u> <u>2^e</u> <u>Burap</u>
Bruto investeringen	83.609	129.260	129.260	94.105
Inkomsten (m.n. subsidies)	<u>-11.654</u>	<u>-16.848</u>	<u>-16.848</u>	<u>-10.095</u>
Netto investeringen	<u>71.955</u>	<u>112.412</u>	<u>112.412</u>	<u>84.010</u>

* exclusief grondbank

De lagere investeringen in 2024 hebben een gering effect op de exploitatie en tarieven omdat de kapitaallasten pas in latere jaren in de exploitatie doorwerken.

De verdere verschillen ten opzichte van de begroting zijn uitgebreid toegelicht in de Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024.

Voorstel 2: in te stemmen met de kostenoverschrijdingen per beleidsveld

Om rechtmatigheid te borgen wordt het algemeen bestuur gevraagd in te stemmen met de kostenoverschrijding bij beleidsveld Waterketen. De vraag bij rechtmatigheid is of de lasten per beleidsveld binnen de begrote lasten zijn gebleven.

Alleen bij beleidsveld Waterketen is er een overschrijding. Deze overschrijding is reeds aan het algemeen bestuur gemeld bij de Burap 2024-2.

<i>Afwijking ten opzichte van:</i>	<i>Begroting na wijz.</i>	<i>JEV Burap 2024-2</i>
• Beleidsveld Waterketen	€ 3.774.000	€ 0
• Beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering	€ 750.000	€ 0

De gerealiseerde lasten van beleidsveld Waterketen zijn hoger dan de begroting na wijziging maar lager dan de jaareindeverwachting bij de 2^e bestuursrapportage. Deze verklaring van de overschrijding ten opzichte van de begroting na wijziging is gelijk aan de verklaring van de afwijkingen voor de toekenning van de correctie. De overschrijdingen zijn dus te relateren aan uitgaven passend binnen de reguliere beleidsuitgangspunten.

De gerealiseerde lasten van beleidsveld Bestuur en Bedrijfsvoering zijn hoger dan de begroting na wijziging maar lager dan de jaareindeverwachting bij de 2^e bestuursrapportage. Deze overschrijding is een gevolg van onder andere hogere lasten onderhoud software. De overschrijdingen zijn te relateren aan uitgaven passend binnen de reguliere beleidsuitgangspunten.

Voorstel 3: kennis te nemen van het accountantsverslag

Het accountantsverslag is als bijlage toegevoegd. **CONCEPT**

Voorstel 4: kennis te nemen van de controleverklaring

De goedkeurende controleverklaring is door de accountant toegevoegd aan de gewaarmerkte versie van de Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024. **VOLGT LATER**

Voorstel 5: kennis te nemen van de reactie van de auditcommissie op het accountantsverslag en de controleverklaring

De reactie van de auditcommissie is als bijlage toegevoegd. **VOLGT LATER**

Directieparagraaf

Het jaar 2024 kenmerkt zich door grote hoeveelheden neerslag in de eerste helft van het jaar en een volledig verzadigd grondwatersysteem in het gehele jaar, ondanks de zeer hoge afvoeren in de beken. De winterperiode was spannend omdat iedere regenbui door de hoge grondwaterstanden direct zou doorwerken in de peilen en risico op overlast. De medewerkers hebben eind 2024 extra wachtdiensten gedraaid maar een situatie als tijdens de kerst in 2023 heeft zich niet voorgedaan. Wel heeft de tweede helft van 2024 in het teken gestaan van inzet op wateroverlast met betrekking tot de geplande en afgesproken nazorg acties, onderzoeken, werkzaamheden en vragen als gevolg van de wateroverlast.

Bij de begroting is een correctie van 4 % aangehouden waarvan de afgelopen jaren laat zien dat de ingeschatte uitgaven een te optimistische inschatting zijn en er gemiddeld circa 4% niet uitgegeven is aan het einde van het jaar. Halverwege het jaar was er rekening mee gehouden dat we hoger zouden uitkomen in verband met hogere kosten voor o.a. HWBP, extra onderhoud en energie, deels door de wateroverlast en was rekening gehouden dat 2% alsnog niet uitgegeven zou gaan worden in 2024. Met de correctie van 2% zouden de netto uitgaven 1,2 mln hoger zijn dan de begroting. Nu blijkt dat de inschatting van 4% reëel was. Het positieve saldo is te verklaren door hogere belastingopbrengsten.

Hier dient zich ook een bestuurlijke vraag aan of het echt meerwaarde heeft om vast te blijven houden aan in totaal drie bestuurlijke rapportages. Graag geven we in overweging om een meer uitgebreide rapportage op te stellen halverwege het jaar - in plaats van de huidige eerste twee rapportages. En uiteraard wel vast blijven houden aan een afsluitende rapportage waarin we terugblikken zoals nu ook gebeurt.

Historisch gezien realiseren we een hoog investeringsniveau al ligt het niveau wel aanzienlijk lager dan gepland. Dit is al langer een repeterend beeld. In de VJN zal hiervoor, mede door het AB gevraagd, inschattingen voorgelegd worden waarbij de risico's al grotendeels zijn ingecalculeerd. Dit maakt onderdeel uit van de stappen die de organisatie maakt op het gebied van resultaatgericht werken en voor verbetering van de P&C cyclus. Resultaatgericht werken verdient in 2025 opnieuw extra aandacht en is opgenomen als speerpunt in het directieplan 2025 met acties voor het consequent doorvertalen van (strategische en tactische) doelen naar concrete resultaten met realistische planningen, en acties om het instrument DIN (doelen en inspanningen netwerk) verder te versterken. De organisatie ontwikkelt zich en is lerende om op basis van impact, middelen en tijd steeds beter scenario's en daarmee keuzes aan het bestuur voor te leggen. De uitdaging is om voldoende voortgang op het leren en ontwikkelen te houden terwijl er tegelijk een aanzienlijke omgevingsdynamiek gaande is en er een grote inhoudelijke opgave voor de waterdoelen ligt die veel van onze aandacht vraagt.

Controllersparagraaf

Boekjaar 2024 is wederom een bijzonder jaar geweest. De dynamiek van het nieuwe bestuur in het eerste volledige bestuurlijke jaar en de voortdurende wateroverlast betekenen dat de verschillende “transities” (o.a. water- en energietransitie) te maken hebben gekregen met extra druk op het realisatietempo. Immers, de aanpak van de wateroverlast kost de nodige capaciteit die je daardoor niet voor andere ontwikkeltrajecten kunt inzetten.

De focus in de rapportages ligt op het beter in beeld brengen van de doelen - inspanningen - netwerk (DIN). Het zichtbaar maken van de doelen en inspanningen in relatie tot de planning en inzet van de middelen (formatie en €) blijft echter een ontwikkelpunt. Hierbij is het belangrijk om het zichtbaar maken van de relatie tussen doelen en inspanningen en de inzet van middelen niet te beperken tot de nieuwe ontwikkelingen (o.a. projecten) maar ook aandacht te besteden aan de reguliere (proces)activiteiten.

In zowel de eerste als de tweede bestuursrapportage is geconstateerd dat de exploitatielasten qua jaareindeverwachting nauwelijks zijn bijgesteld ten opzichte van de begrote bedragen. In het traject rondom de herijking van de P&C cyclus is het raadzaam om deze constatering van de beperkte bijstelling van de financiële raming in zowel de eerste als tweede bestuursrapportage mee te nemen.

De realisatie van de netto lasten ligt in lijn met de begrote netto lasten na correctie onzekerheden van de 4%. De bij de begroting doorgevoerde “correctie onzekerheden” van 4% (op basis van ervaringscijfers) blijkt een “verstandige” keuze te zijn geweest. Door het corrigeren van de netto lasten is de omvang van de op te halen belastingen neerwaarts bijgesteld en zijn deze daarmee beter in lijn gebracht met de werkelijke netto lasten. De afwijking in het uiteindelijke saldo van baten en lasten met het begrote saldo c.q. het saldo “Jaareindeverwachting” wordt hoofdzakelijk verklaard door een fors hogere netto belastingopbrengst. Deze hogere netto belastingopbrengsten worden met name veroorzaakt door de hogere opbrengsten Zuiveringsheffing vanuit het waterverbruik bedrijven en fors lagere kosten voor kwijschelding en oninbaarheid.

Dit benadrukt nogmaals het belang van een adequate raming van kosten en opbrengsten en het ontwikkelen van een relatie tussen de doelen en inspanningen en de planning van benodigde inzet van middelen (formatie en €).

Door het leggen van deze relatie kan gedurende het jaar aan de hand van de periodieke verantwoordingsgesprekken over onder andere de voortgang c.q. bijstelling van de plannings van doelen en inspanningen ook de inzet van de middelen worden bijgesteld. Voor het voeren van de verantwoordingsgesprekken is het van belang om de Rollen en de Taken-Bevoegdheden-Verantwoordelijkheden (R en TBV) helder vast te leggen, te handelen in het uitvoering geven aan de Rollen en TBV en het elkaar aan te spreken als er sprake is van afwijkingen.

Op een aantal vlakken zijn reeds stappen gezet of worden stapjes gezet (Investeringsboard Waterketen, Assetmanagement, overleggen rondom subsidies en MOK/BOK, managementontwikkelingstraject) maar ook hier geldt dat het verbeteren van het vastleggen van R en TBV, het elkaar aanspreken op deze R en TBV maar vooral om er in de praktijk mee aan de slag te gaan nodig zijn om ECHT stappen te kunnen zetten.

3.2. Risico's

De risico's zijn in de bestuursrapportage nader toegelicht.

4. Financiën

De financiën zijn opgenomen in paragraaf 3.1. bij voorstel 1.

5. Uitvoering en evaluatie

5.1 Bestuurlijke vervolgstappen:

De verbetervoorstellen uit het rapport van de accountant worden door de ambtelijke organisatie opgepakt. De voortgang hiervan wordt gemonitord met de interne controles en besproken met de portefeuillehouder.

5.2 Externe communicatie:

Op de website van Waterschap De Dommel.

5.3 Bestuurlijke evaluatie:

Er zal geen bestuurlijke evaluatie plaatsvinden.

Hoogachtend,
Namens het dagelijks bestuur,

E. de Ridder
watergraaf

H.J. Kielenstijn
secretaris

Bijlage(n): **nog te ontvangen**

Gewaarmerkte Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024 inclusief bijlagen

Getekende controleverklaring

Accountantsverslag

Reactie auditcommissie op het accountantsverslag en de controleverklaring

Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024

Het algemeen bestuur besluit conform voorstel zonder hoofdelijke stemming.

1. In te stemmen met de Burap 2024-3 en Jaarstukken 2024 inclusief bijlagen;
2. In te stemmen met de kostenoverschrijdingen per beleidsveld;
3. Kennis te nemen van het accountantsverslag;
4. Kennis te nemen van de controleverklaring;
5. Kennis te nemen van de reactie van de auditcommissie op het accountantsverslag en de controleverklaring.

Aldus vastgesteld in de vergadering van 21 mei 2025.

het algemeen bestuur

E. de Ridder
watergraaf

H.J. Kielenstijn
secretaris

WATERSCHAP DE DOMMEL

Bestuursrapportage 2024-3 en Jaarstukken 2024

januari – december 2024

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2024

1	INLEIDING	4
1.1	De financiële resultaten over 2024 in één oogopslag	4
1.2	Opbouw Jaarstukken 2024	4
1.3	Voorstel resultaatbestemming	5
2	BELEIDSVELDEN	
	Beleidsveld Watersysteem	6
	Beleidsveld Waterketen en schoon water	26
	Beleidsveld Bestuur en Bedrijfsvoering	43
3	UITGANGSPUNTEN, HOOFDLIJNEN EN VERPLICHTE PARAGRAFEN	60
3.1	Ontwikkelingen sinds vorig jaar	60
3.2	Uitgangspunten en normen	60
3.3	Incidentele lasten en baten	60
3.4	Kostentoerekening	60
3.5	Bestemmingsreserves en voorzieningen	61
3.6	Waterschapsbelastingen	61
3.7	Weerstandvermogen	62
3.8	Financiering	66
3.9	Verbonden partijen	69
3.10	Bedrijfsvoering	73
3.11	Investerings	74
3.12	EMU-saldo	74

Jaarrekening 2024

1	EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTENDRAGERS	
1.1	Exploitatierekening naar kostendrager Watersysteembeheer	77
1.2	Exploitatierekening naar kostendrager Zuiveringsbeheer	81
2	EXPLOITATIEREKENING NAAR BELEIDSVELDEN	85
3	EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN	87
3.1.	Exploitatierekening van baten en lasten	87
3.2.	WNT-verantwoording	88
3.3.	Begrotingsrechtmatigheid	90
4	BALANS EN TOELICHTING	93
5	GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM	109
	CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	110
	LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN	111

Bijlage 1: SISA-verantwoording

Bijlage 2: Nadere informatie Beleidsveld Watersysteem

Bijlage 3: Nadere informatie Beleidsveld Waterketen en schoon water

Bijlage 4: Nadere informatie Beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering

Bijlage 5: WKC Jaaroverzicht 2024

Bijlage 6: Rapportage majeure projecten beleidsveld Watersysteem

Bijlage 7: Rapportage majeure projecten beleidsveld Waterketen en schoon water

Bijlage 8: Renteresultaat

JAARVERSLAG 2024

1 INLEIDING

Voor u ligt het Jaarverslag en de Jaarrekening 2024.

De indeling van het Jaarverslag 2024 is ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar en komt overeen met de indeling van de Beleidsbegroting 2024. De indeling sluit ook aan bij de inhoud van de commissies, namelijk Voldoende water en droge voeten, Waterkwaliteit en Waterketen en Bestuur, Communicatie en Financiën.

1.1 De financiële resultaten over 2024 in één oogopslag

In onderstaande tabellen zijn het exploitatieresultaat en het investeringsvolume weergegeven ten opzichte van de begroting 2024, de begroting 2024 na wijziging en de jaareindeverwachting.

Exploitatie 2024 (bedragen x € 1.000)	<u>Rekening</u>	<u>Begroting</u>	<u>Begroting</u> <u>na wijziging</u>	<u>JEV</u> <u>2e Burap</u>
Lasten	173.099	171.246	171.246	174.735
Baten	170.904	163.581	163.581	165.846
	-2.194	-7.665	-7.665	-8.889
Nagekomen lasten	-106	0	0	0
Nog te bestemmen resultaat 2024	-2.301	-7.655	-7.655	-8.889

Investerings 2024 * (bedragen x € 1.000)	<u>Rekening</u>	<u>Begroting</u>	<u>Begroting</u> <u>na wijziging</u>	<u>JEV</u> <u>2e Burap</u>
Bruto investeringen	83.609	129.260	129.260	94.105
Inkomsten (m.n. subsidies)	-11.654	-16.848	-16.848	-10.095
Netto investeringen	71.955	112.412	112.412	84.010

* exclusief grondbank

1.2 Opbouw Jaarstukken 2024

De Jaarstukken 2024 bestaan uit twee delen:

- Het jaarverslag, met de belangrijkste ontwikkelingen in 2024, het in 2024 gerealiseerd beleid in de verschillende beleidsvelden, met toelichtingen per beleidsveld en de verplichte paragrafen;
- De jaarrekening met het financiële deel met de exploitatierekening 2024 naar kostendrager, naar beleidsvelden, de exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten en de balans per 31 december 2024 met toelichting.

1.3 Voorstel resultaatbestemming

Het nog te bestemmen resultaat 2024 bedraagt € 2.301.000 negatief (begroot € 7.655.000 negatief).

Voor kostendrager zuiveringsbeheer is het resultaat voor bestemming 2024 € 3,5 mln. negatief (begroot na wijziging € 7,4 mln. negatief).

Voor kostendrager watersysteembeheer is het resultaat voor bestemming 2024 € 1,2 mln. positief (begroot na wijziging € 0,3 mln. negatief).

Een nadere toelichting op de afwijking ten opzichte van de begroting na wijziging is opgenomen in hoofdstuk 1 van de Jaarrekening 2024.

Er zal een afzonderlijk voorstel voor resultaatbestemming 2024 aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.

2 BELEIDSVELDEN

Beleidsveld Watersysteem

1. Doelen van het beleidsveld

Het beleidsveld Watersysteem omvat de inrichting, beheer en onderhoud van watersystemen, vergunningverlening en handhaving, Keur en beleid, innovatie en strategie met betrekking tot watersysteembeheer.

Waterschap De Dommel heeft in het waterbeheerprogramma 2022-2027 ambitieuze plannen en werkt concreet aan drie doelen: droge voeten, schoon water en voldoende water. Deze doelen vormen de basis van de 'watertransitie'; de weg naar een toekomstbestendige waterhuishouding in 2050. Het is een uitdagende klus met complexe vraagstukken waar we de komende jaren met elkaar antwoorden op gaan vinden. Meer dan voorheen brengen we een focus aan in onze aanpak. We gaan daarbij:

- Van beekdalgericht naar gebiedsgericht: onze aandacht gaat naast het beekdal ook uit naar de flanken, de hoge zandruggen en bebouwd gebied.
- Van sectoraal naar integraal; samen met overheden en gebiedspartners maken we keuzes over meerdere opgaven in een gebied.
- Van water afvoeren naar elke druppel telt; maximaal water conserveren, minder grondwater gebruiken en slimmer sturen.

Alleen dan gaan we oplossingen vinden voor een ook op langere termijn leefbaar Midden-Brabant met een duurzaam en toekomstbestendig watersysteem dat goed is voor inwoners, bedrijven, landbouw en natuur. En het waterschap zal hierin een voortrekkersrol gaan vervullen. Deze aanpak vraagt echter ook om verandering in gedrag, in denken en in doen. En dus ook in een verandering hoe we tot voor kort prioriteerden en programmeerden. Het proces Realisatie Watersysteem heeft in deze transitie een grote rol en pakt deze ook, ondanks dat dit kan leiden tot onzekerheid in 'prestatiegraad' op korte termijn (tót 2027). We moeten namelijk vanaf vandaag stappen zetten richting ons doel van een toekomstbestendig watersysteem in 2050. In de eerste jaren wordt het verschil gemaakt en dé basis gelegd.

Concreet betekent dit dat wij, samen met andere processen, nog duidelijkere keuzes en prioriteiten gaan bepalen richting 2050. Ook betekent dit dat we léf zullen moeten tonen, met het risico op het maken van fouten. Het maken van fouten is niet erg, als we hier maar lering uit trekken en de lessen gebruiken om uiteindelijk te versnellen. De komende jaren zetten wij daarom (ondanks de onzekerheid van de provinciale koers) nog nadrukkelijker in op de GGA-processen die wij trekken, omdat wij er van overtuigd zijn dat we daar het verschil kunnen maken in de watertransitie. Daarnaast willen we experimenteren met het 'afwaarderen van grond in beekdalen' en het beschikbaar gestelde instrumentarium van Volledige Schadeloosstelling inzetten op plekken die cruciaal zijn in het halen van de doelen van de watertransitie. In deze managementrapportage doen we hiervoor geen concrete voorstellen, omdat deze rapportage vooral terugkijkt naar de geleverde prestaties in 2024. Echter, het is wel een aankondiging richting de VJN2026.

2. Prestaties van het beleidsveld

2.1. Jaaroverzicht Watersysteem

Het jaar 2024 was erg nat en warm. Er viel iets minder neerslag dan in 2023, maar kende wel een zeer natte voorgeschiedenis. In de eerste week van januari 2024 was de calamiteitenorganisatie nog actief en waren de medewerkers van beheer en onderhoud nog hard aan de slag om buiten alles onder controle te houden. In het voorjaar werd het niet droger. In mei zorgde veel regen in korte tijd ervoor dat de calamiteitenorganisatie weer actief werd. Vanaf augustus werd de hoeveelheid neerslag per maand gemiddeld, met alleen een iets hoger dan gemiddelde november maand. De grondwaterstanden zijn bijna het hele jaar nat tot zeer nat voor de tijd van het jaar geweest. Ook in de laatste 4 maanden van het jaar waarin de neerslag weer redelijk gemiddeld was.

Het volledige jaaroverzicht WKC watersysteem 2024 is als bijlage 5 opgenomen.

2.2. Voldoende Water

De ambitie is dat er in 2050 genoeg water beschikbaar is om het hoofd te kunnen bieden aan drogere periodes in het jaar. Dat betekent dat we:

- Een gezonde grondwatervoorraad hebben,
- Een positieve trend van het grondwater in ons stroomgebied hebben bereikt, én
- De cruciale beken die zijn aangemerkt vanuit de KRW jaarrond watervoerend zijn door natuurlijk kwelwater.

Resultaten uit Beleidsbegroting 2024 in één oogopslag voor Voldoende Water

De resultaten waarover gerapporteerd wordt zijn afkomstig uit de Beleidsbegroting 2024.

Legenda (afwijking alleen ingevuld indien resultaat niet gehaald):	
	= Resultaat is gehaald in 2024
	= Resultaat heeft nog aandacht, volledige realisatie vindt in 2025 plaats
	= Resultaat wordt naar verwachting niet gehaald

Resultaten 2027	Resultaten 2024	Burap 2024-1	Burap 2024-2	Burap 2024-3	Toelichting
<i>Dempen, verondiepen, stuwen van B/C watergangen en aanpak oude weijers</i>					
In het kader van het Grondwaterconvenant verkennen we met de partners waar de grootste kansen en mogelijkheden liggen en geven we uitvoering aan maatregelen die bijdragen aan het aanvullen van meer grondwater. Uitvoering van projecten vindt plaats vanuit de	Het versnellingsteam droogte pakt kansen indien die zich voordoen en waar het mogelijk is deze te realiseren.				
	Inspannen om met de TBO's structurele werkafspraken te maken om sneller van kans naar uitvoering te komen.				
	In de beoogde stimuleringsregeling landelijk gebied worden maatregelen voor aanvullen grondwater gestimuleerd.				

gebiedsgerichte aanpakgebieden (GGA's), waterschapsprojecten, terrein beherende organisaties (TBO's) en gemeenten. Ontwikkelen van instrumenten o.a. het aanpassen van wet- en regelgeving.	40 stuwen automatiseren en plaatsen (tranche 3)				
Met partners in het Grondwaterconvenant zijn afspraken gemaakt om in 2024 2 à 3 projecten met meer impact op te starten in verschillende gebieden op de koppen/flanken. De aanpak kan vervolgens breder worden uitgerold.	Drinkwaterlandschap Groote Heide vaststellen Plan van Aanpak gericht op watersysteemherstel (1.000 ha), N2000 doelstelling en hydrologische impuls Natte Natuurparel (NNP) Gijzenrooise Zegge (115 ha NNP)				
	Opstellen waterbalans Pielisboeren via GGA Bovenlopen Beerze				
	Gebiedsproces inrichting 2e fase inrichting beeklandschap Reusel de Mierden is verbreed naar systeemherstel met verdergaande vernattingsmaatregelen (uitstraling op de flanken) t.b.v. bijdrage aan Natuurdoelanalyse N2000.				
Vasthouden (winter)water conform doel BBG, ca 40-45 mln.	Totaalbeeld maatregelen water vasthouden inzichtelijk maken en uitvoeren.				

m3 water infiltreren Waterschap De Dommel	Voortgang en effectiviteit inzichtelijk maken en bijsturen.				Er is een grofstoffelijke rekentool ontwikkeld door het ontwikkelteam Informatievoorziening (scrumteam). Een extern adviesbureau heeft een opzet gemaakt naar de mogelijkheden om voorafgaand aan uitvoering de effectiviteit van maatregelen in te schatten. In 2025 gaan we verder met bestuderen wat op dit vlak mogelijk is.
	Achteruitgang voorkomen				Er zijn geen bezwaren meer van de Brabantse Waterschappen om te starten met het opstellen van een verordening gericht op geen achteruitgang. We zijn in 2024 gestart met het proces van opstellen van deze beleidsregels. Het bestuurlijke proces om te komen tot besluiten kost meer tijd en loopt door in 2025.
	Afspraken Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg (BBG) (commitment)				
Optimalisatie bestaande aanvoer en extra winteraanvoer					
In theorie zou het mogelijk zijn om extra water te infiltreren door de aanvoer van Maaswater te optimaliseren. We onderzoeken of dit daadwerkelijk mogelijk is rekening houdende met de waterkwaliteitsaspecten, ruimtevraag, beschikbaarheid van water en technische haalbaarheid.	In 2023 is samen met de provincie, een strategische studie opgestart. Het onderzoek richt zich op de kansrijkheid (beleidsmatig, bestuurlijk, beschikbaarheid) van grootschalige aanvoer van buiten ons gebied naar ons beheersgebied. Resultaat 2024: Kansen of onmogelijkheden zijn bekend en vanuit die positie bepalen we samen met het dagelijks bestuur welke richting we opgaan (afhankelijk van keuzes hier onderzoek in uitbreiden of maken Plan van Aanpak).				De strategische studie is opgeleverd. Er is gezocht naar kansen in de lopende GGA-trajecten. De mogelijkheden worden beperkt door de kwaliteit van het te infiltreren water. STOWA doet een onderzoek naar de kwaliteitseisen van het infiltratiewater. Dit onderzoek loopt nog en wordt begin 2025 verwacht. Op basis hiervan wordt met het DB de richting bepaald.
Vasthouden winterwater in beken	Verkenning uitvoeren				

Doel is om de winteraanvoer te vergroten via het bestaande aanvoersysteem van Lommel op de Beekloop.	Spoor 2: Inrichtingsplan beekloop is gereed, wordt overgedragen aan gebiedsteam GGA keersop-beekloop voor vervolg uitvoering.				
Grondwater gestuurd peilbeheer in A wateren en klimaatrobuust ingerichte beekdalen					
Spoor 1: Het vastleggen en up to date houden van de oppervlaktewater streefpeilen in de datasystemen en beheren op basis van deze streefpeilen.	Spoor 1: op koers om eind dit jaar gereed te zijn.				
Spoor 2: Klimaatrobuust ingerichte beekdalen in combinatie met systeemherstel door anders inrichten en beheren van de B en C watergangen en infiltratie in oude weijers op de koppen en flanken (zie hierboven).	Spoor 2: beleidsontwikkeling beheren B en C watergangen gestart.				Beleidsontwikkeling is (conform afspraak in Droogte convenant) gestart en loopt. Project infiltratie met Brabant Water loopt. Verder is er prioriteit gegeven aan ontwikkeling van het beleid streefpeilen. De pilot grondwater gestuurd peilbeheer is daardoor nog niet opgestart.
	Spoor 2: Herinrichting beekdalen loopt via GGA (Gebiedsgerichte aanpak).				In alle GGA-gebiedsprocessen wordt Water en Bodem als randvoorwaarde voor ruimtelijke ordening ingebracht en afhankelijk van voortgang in dit gebiedsproces worden afspraken gemaakt over de verankering in ruimtelijke procedures. Voor de gebieden waar wij trekker zijn is inmiddels krediet beschikbaar gesteld en kunnen we de planuitwerking verder gaan vormgeven. Aandachtspunt voor de gebieden waar we geen trekker zijn is wel de aanpak (projectmatige aanpak) en de capaciteit die we daarvoor beschikbaar kunnen stellen. Zeker de aanpak van de andere gebieden voldoet niet overal aan onze standaard/eisen. Wij vragen de provincie daarom om

					duidelijker te prioriteren en te sturen op de gemaakte procesafspraken. Risico's voor alle GGA's is wel de verdeling van de middelen nu het NPLG is komen te vervallen.
Gemiddeld streven we hierbij naar een peilstijging van 20 cm in de beken en A-watergangen.	Spoor 3: Concept dashboard streefpeilen en actuele peilen gereed.				Op koers.
Infiltreren stedelijk gebied (afkoppelen/ stimuleringsregeling)					
In 2027 stroomt 15% minder water af dan in 2022 naar de zuivering, waardoor lokaal wordt vastgehouden en geïnfiltreerd.	De in 2023 ontwikkelde monitoringstool is compleet en actueel (= gevuld met informatie uit 2021 (referentiejaar). Aan de hand van de monitoringstool kunnen we de resultaten van de inspanningen en de voortgang van de ambitie inzichtelijk maken.				
Vanuit Bestuursprogramma					
Stimuleringsregeling landelijk gebied	Het opstellen van een Stimuleringsregeling (van de watertransitie voor het) Landelijk Gebied. Begin 2024 eerste tranche. Eind 2024 tweede tranche.				In 2024 is er vertraging in de regeling ontstaan. Door personele, procesmatige en inhoudelijke ontwikkelingen. Het proces en de afstemming met partners en het verkrijgen van goedkeuring van BIJ12 vraagt meer tijd. In december is de regeling aan het DB aangeboden en goedgekeurd. Verwachting is dat BIJ12 de regeling in maart 2025 behandelt. Na goedkeuring van de regeling door BIJ12 en nadien het DB wordt deze opengesteld.
Verbrede grondwaterheffing (waterbesparing aantrekkelijk maken)	Overleg over interpretatie bestuursakkoord provincie en afspraken maken.				

Maatregelen bij extreme droogte; gebruik artikel 1.12	Verkenning over het gebruik van artikel 1.12. Toepassing na besluit voor/door De Dommel. Afstemmen samen met andere waterschappen.				Proces samen optrekken met buurwaterschappen is gestart maar vergt meer tijd.
	Via spoor 2 Waterschapsverordening. Oplevering begin 2024.				
Verdere achteruitgang tegengaan - waaronder Stand still nieuwe (grote) onttrekkingen					
Beleidskader actief grondwaterbeheer	Wordt meegenomen in Nieuw beleid voor watertransitie > waterschapsverordening 2024: (Beleidskader actief grondwaterbeheer Beregeningsbeleid, Drainagebeleid, Kleine onttrekkingen, Grondwatergestuurd Peilbeheer).				Er is akkoord gegeven op een opdracht vanuit de NBWB voor het opstellen van een nieuwe gezamenlijke beleidsrijke waterschapsverordening. We zijn eind 2024 gestart met de organisatie van het proces.
Beregening	Pilot beregeningsbeleid sportvelden en golfbanen, conform droogteagenda. Simulatie pilot agrarische beregening.	 	 	 	Heeft momenteel geen prioriteit gezien actuele situatie van wateroverlast.

2.3. Nadere toelichting bij Voldoende Water

Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) - algemene voortgang

De meeste gebiedsprocessen bevinden zich nu in de visiefase. Bijna alle GGA-gebieden splitsten zich op in 5-10 deelgebieden. Dit om voor de verdere uitwerking het juiste detailniveau te kunnen krijgen. Veel wordt gekeken naar de GGA Grenscorridor (deelgebied van GGA Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux), het gebiedsproces dat getrokken wordt door Waterschap De Dommel. Deze loopt voorop in voortgang en kwaliteit ten opzichte van vele andere gebiedsprocessen en krijgt daardoor veel aandacht. Ervaringen die wij daar opdoen (inrichting grondtafel, spelregels samenwerking, ruimtelijke verankering en verdere uitwerking in deelgebieden) delen wij met onze gebiedspartners.

In bijlage 2 van het bijlagenboek is een nadere toelichting opgenomen.

Stimuleringsregeling gemeentelijke uitvoeringsprogramma's klimaatadaptatie:

Waterschap De Dommel zet in op het realiseren van een leefomgeving die klaar is voor de toekomst met een watersysteem dat daarbij past. Het waterschap heeft zich ten doel gesteld om in 2027 tenminste 15% minder regenwater op onze rioolwaterzuiveringen te ontvangen. Gemeenten spelen een zeer belangrijke rol om dit te realiseren, met name in het bebouwde gebied. Een financiële bijdrage van Waterschap De Dommel (aan gemeenten) kan gemeenten stimuleren en in staat stellen extra maatregelen te treffen om de beoogde vermindering van 15% te realiseren. De Gemeenten zullen de extra maatregelen in uitvoeringsagenda's vastleggen in de gezamenlijke aanpak binnen het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA).

Waterschap De Dommel stelt tot en met 2027 in totaal € 20 miljoen beschikbaar voor cofinanciering van gemeentelijke uitvoeringsprogramma's voor klimaatadaptatie (jaarlijks € 4 miljoen). Het budget per gemeente is gebaseerd op aantal inwoners en oppervlakte van het grondgebied (gelijk aan de rijks IMPULS-regeling). Om de effecten te meten wordt een monitoringstool ontwikkeld.

Om de middelen, die vanuit een bestuurlijke afspraak reeds ter beschikking zijn gesteld aan de gemeenten, te behouden voor de doelstelling om 15% meer regenwater te infiltreren, wordt voorgesteld om voor de in een boekjaar niet uitgegeven gelden een bestemmingsreserve te vormen. Het vormen (maar ook intrekken) van een bestemmingsreserve is een bevoegdheid van het algemeen bestuur.

Overzicht stimuleringsregelingen

Bijdrageregeling	Gebiedskenmerken	Publicatie regeling
Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie	Bebouwd gebied	24 april 2024
Subsidie klimaatbuffers	Bebouwd gebied	15 maart 2022, geactualiseerd mei 2024
Stimuleringsregeling landelijk gebied	Landelijk gebied	verwachting Q2 2025

Bijdrageregeling	Realisatie 2020-2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Totaal realisatie	Totaal budget	Budget beschikt
Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie	€ -	€ 98.000	€ 621.820	€ 719.820	€ 20.000.000	€ 12.100.000
Subsidie klimaatbuffers	€ 1.963.700	€ 435.400	€ 501.200	€ 2.900.300	€ 3.900.300	€ 3.300.800
Stimuleringsregeling landelijk gebied	€ -	€ -	€ 151.900	€ 151.900	€ 12.500.000	€ -
Eindtotaal	€ 1.963.700	€ 533.400	€ 1.274.920	€ 3.772.020	€ 36.400.300	€ 15.400.800

Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie

In totaal is € 12,1 mln. beschikt, van dit bedrag is tot en met 2024 € 719.820 betaald. Er is pas sprake van een verplichting voor het waterschap wanneer de prestatie geleverd is.

Ontwikkelingen grondvoorraad

Stand van zaken voorraadrekening waterschap

De voorraadrekening toont de oppervlakte van grond die het waterschap in eigendom heeft. Dit zijn de gronden op plekken waar projecten gepland zijn en gronden die als ruilgrond kunnen worden ingezet voor projecten om grond op de juiste plek te krijgen. De voorraadrekening mag conform AB-besluit van 13 juli 2022 maximaal 600 hectare groot zijn.

In onderstaande tabel zijn de ontwikkelingen van de voorraadrekening voor 2024 opgenomen.

Gerealiseerd

	Grondvoorraad in ha.	Waarde grondvoorraad in €
Saldo grondvoorraad op 01-01-2024	321	€ 24.129.729
Aankoop (gerealiseerd)	61 (131)	€ 7.127.902
Verkoop (gerealiseerd)	-29 (-75)	€ -2.446.714
Projectmutaties (gerealiseerd)	-2 (-11)	€ -16.530
Saldo grondvoorraad actueel	351 (369)	€ 28.794.386

Onderbouwing

- Er is altijd onzekerheid over de te realiseren aankopen en verkopen gedurende een jaar. Dat geldt ook voor 2024. Vanwege de grote onzekerheid in grondtransacties en het ontbreken van goede ervaringscijfers op dat vlak (slagingspercentage e.d.) wordt periodiek naar de portefeuille gekeken. Uiteindelijk zijn minder transacties gerealiseerd dan op voorhand ingeschat (zie tussen haakjes voor de inschatting tijdens de jaareindeverwachting). Dit heeft te maken met de ondertekening van overeenkomst/afwikkeling bij de notaris. Er is wel al overeenstemming met enkele eigenaren. Het gaat onder andere om 5 dossiers in het project Bruggelaar, 1 dossier in de GGA Grenscorridor en 3 transacties in aparte projecten. Daarbij gaat het om circa 65 hectare aankoop en circa 46 hectare verkoop.

- Op dit moment geldt een werkafspraken dat de gronden circa 2 jaar voor daadwerkelijke realisatie van de VRR worden overgeboekt naar de projecten. Echter, vanwege de huidige onzekerheid in uitvoering en beroepsprocedures zijn we voornemens om deze werkafspraken te wijzigen. Dit houdt in dat de gronden pas vanaf gunning aan de aannemer (dus daadwerkelijke start van de uitvoering) worden overgeboekt naar de projecten. De meerjarenverwachting is op basis hiervan al tijdens de BB2025 aangepast.

2.4. Droge Voeten

De ambitie voor Droge Voeten in 2050 is een waterhuishouding in ons gebied die toekomstbestendig is, waarbij de functies op de juiste plaats liggen en waarbij de inrichting gericht is op het dempen van piekafvoeren en het zo lang mogelijk beschikbaar houden van water. Dat betekent dat water meer ruimte krijgt, we nattere condities accepteren daar waar het kan en dat we beschermen tegen overstromingen daar waar de schade te groot worden. Het hoogwater van eind 2023 onderstreept het belang van een klimaatrobuuste waterhuishouding, zoals beschreven in het lange termijn doel van 2050.

Resultaten uit Beleidsbegroting 2024 in één oogopslag voor Droge Voeten

De resultaten waarover gerapporteerd wordt zijn afkomstig uit de Beleidsbegroting 2024.

Legenda (afwijking alleen ingevuld indien resultaat niet gehaald):	
	= Resultaat is gehaald in 2024
	= Resultaat heeft nog aandacht, volledige realisatie vindt in 2025 plaats
	= Resultaat wordt naar verwachting niet gehaald

Resultaten 2027	Resultaten 2024	Burap 2024-1	Burap 2024-2	Burap 2024-3	Toelichting
<i>Het herstel van de keringen (regionale en overige)</i>					
Overige keringen (totaal: 86,5 km, 1 ^e fase 47,5 km): Onderzoeken en start aanpak 47,5 km Gerealiseerd /op orde gebracht 16,5 km	Realisatie 15,3 km in cluster 1: Bossche Broek Zuid, Bossche Broek Noord en Halder – Volmeer				
Alle regionale keringen voldoen aan de norm Keringenvakken Vught Zuid en A2 / Pestdijk voldoen aan normering/bescherming status (opwaardering overige kering naar regionaal) Klotputten, herstelopgave gereed	- Planvoorbereiding in cluster 4: Hoogwaterbescherming Vught e.o. (incl. situatie HoWaBo 2.0) - Planuitwerking in cluster 3: Klotputten (ontwerpen nieuw deeltracé)				

HOWABO (Hoogwateraanpak Brabant Oost)					
Hoogwaterbescherming Den Bosch en omstreken: - Voorkeursbeslissing (plan-MER) gereed -> basis voor concreet realisatieplan (inspraak doorlopen) - Meerdere projectbesluiten (project-MER) gereed -> nadere concretisering van maatregelpakketten: Definitieve ontwerpen en budgetramingen (project-MER-plichtige projecten en besluiten) - Realisatiefase gestart. Realisatie is langjarig in opeenvolgende deelprojecten (-> WBP 6)	• Notitie Reikwijdte en Detailniveau gereed (NRD = start plan-Milieueffectrapportage (MER)); • 11 deelstudies (bouwstenen) onder verkenning 70% gereed; • Kansrijke alternatieven bekend • Voorkeursbeslissing verwacht medio 2025				.

Watersysteemtoets					
Watersysteemtoets uitgevoerd (eind 2024/begin 2025)	De watersysteemtoets wordt in 2024 gedaan. Resultaat van de watersysteemtoets is een verslag van de waterstaatkundige toestand van de regionale wateren. Het geeft inzicht in het functioneren van het watersysteem, er van uitgaande dat alle keringen technisch op orde zijn. Op basis hiervan wordt bekeken of er aan de Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) norm wordt voldaan. Daar waar dit niet zo is bekijken we welke inspanningen nodig zijn om alsnog te voldoen en of dit kosteneffectief / maatschappelijk verantwoord is.				Vanwege de wateroverlast-problematiek lag de prioriteit van vakgroep Hydrologie elders. Daardoor zijn we later gestart met het bouwen van het nieuwe modelinstrumentarium. Naar verwachting wordt de watersysteemtoets voor Q2 2025 uitgevoerd. Daarnaast wordt gewerkt aan Bovenregionale Stresstesten, een opdracht vanuit het Rijk n.a.v. de overstromingen in Zuid Limburg.
Opgave en maatregelen volgend uit watersysteemtoets bepaald en programma bestuurlijk vastgesteld.	De resultaten van de watersysteemtoets en de daaruit volgende opgave (omschrijving van noodzakelijke maatregelen en termijn van realisatie) worden voorgelegd aan het dagelijks bestuur ter vaststelling. En vervolgens aan het bevoegd gezag. Dit is naar verwachting eind 2024/begin 2025.				Zie hierboven.

2.5. Nadere toelichting bij Droge Voeten

Programma Hoogwaterbescherming

Afgelopen najaar is er een samenwerkingsovereenkomst (SOK) afgesproken met de partners in het gebied betrokken bij hoogwaterbescherming Brabant Oost (HoWaBo) om samen de hoogwaterbeschermingsopgave aan te gaan. Daarnaast is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) vastgesteld. Met deze NRD wordt in de eerste helft van 2025 de milieueffectrapportage (MER) uitgevoerd. De verdiepende onderzoeken in portefeuille bij Waterschap De Dommel, lopen conform planning en begroting. De uitgaven in de deelprojecten alsook de uitgaven voor het programmamanagement, wijken (daarom) niet substantieel af van de voor BB2024 geprognoseerde uitgaven.

Wateroverlast en hoge grondwaterstanden 2024

Met gemiddeld over het land 1.055 mm tegen 865 mm normaal is 2024 opnieuw een extreem nat jaar. Na 2023 en 1998 het derde natste jaar ooit. Als gevolg hiervan waren en zijn de grondwaterstanden erg hoog in het beheergebied van De Dommel. Het waterbeheer is jaarrond erop gericht geweest op het zo veel mogelijk afvoeren van het water, op een beheerste manier om overlast elders te voorkomen.

Vanwege de hoge grondwaterstanden in het gebied rondom De Kempen heeft De Dommel in het najaar van 2024 extra onderhoudsmaatregelen getroffen om het risico op wateroverlast door inundatie te verkleinen. De verwachting is dat ook in het voorjaar van 2025 het beheergebied van De Dommel te maken heeft met natte omstandigheden. Waterschap De Dommel blijft zich richten op het afvoer van wateren totdat de omstandigheden veranderen.

Het extreem natte voorjaar en de wateroverlast in mei 2024 leidde tot een fors hoger aantal schadeclaims. Deze claims zijn toegelicht bij de niet uit de balans blijkende verplichtingen in het onderdeel jaarrekening.

Oeverafkalving

Als gevolg van de weersomstandigheden (hoogwater winter 2023-2024) zijn er veel taludafzakkingen/oeverafkalvingen in zowel agrarisch als particulier gebied ontstaan. We maken een afweging (in relatie tot ons beleid) of we dit kunnen aanvullen met grond (met groot risico op nieuwe oeverafkalving) of door beschoeiing te plaatsen (dit is erg duur en ecologisch ongewenst) of door het verflauwen van de taluds in afstemming met de aanliggende eigenaren. Door de voortdurende drukte als gevolg van de hoge (grond)waterstanden heeft het herstel van de schades vertraging opgelopen. De verwachting is eind 2^e kwartaal 2025 een inschatting te hebben van de benodigde capaciteit en financiële middelen.

In bijlage 2 van het bijlagenboek is een nadere toelichting opgenomen.

2.6. Majeure projecten beleidsveld Watersysteem

In de beleidsbegroting 2024 zijn navolgende projecten als majeur benoemd:

Majeure projecten	Totaal projectresultaat	Burap 2024-1	Burap 2024-2	Burap 2024-3	Toelichting
Klimaatrobuust Sint-Oedenrode (P051418)	Klimaatrobuuste inrichting Beneden Dommel, baggeren watergangen en versterking ecologische verbindingszone				
Beekdalinrichting Essche stroom (P016915)	Klimaatrobuuste inrichting Essche Stroom				
Programma overige en regionale keringen					
Uitvoeringsprogramma Dommeldal (P034807)					

Voor een uitgebreide rapportage over de majeure projecten zie bijlage 6 van het bijlagenboek.

3. Middelen (investeringen en exploitatie)

Exploitatie Watersysteem (bedragen x € 1.000)

Omschrijving		Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Lasten	Rentelasten	3.211	3.219	3.219
	Afschrijvingen	5.655	5.901	5.901
	Personeelslasten	30	85	85
	Goederen en diensten	26.847	30.289	30.623
Subtotaal lasten		35.743	39.494	39.828
Baten	Opbrengsten van derden	723	303	303
	Bijdragen	222	203	203
Subtotaal baten		945	506	506
Saldo baten en lasten		-34.798	-38.988	-39.322

Toelichting

Kapitaallasten (N = nadelig verschil, V= voordelig verschil)

De kapitaallasten (rentelasten en afschrijvingen) zijn € 0,3 mln. lager ten opzichte van de begroting na wijziging. Dit wordt met name veroorzaakt door vertragingen bij projecten.

Goederen en diensten

De goederen en diensten zijn totaal ca. € 3,4 mln. lager dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste verschillen zijn:

Lagere uitgaven voor uitvoeringsprogramma klimaatagenda € 3,4 mln. (V)

- In 2024 zijn diverse aanvragen beschikt (totaal beschikt tot en met 2024 ca. € 12,1 mln.). In 2024 heeft een uitbetaling van € 0,6 mln. plaatsgevonden.

Lagere uitgaven voor klimaatbuffers € 0,2 mln. (V)

- Definitieve vaststelling van klimaatbuffers lopen door naar 2025/2026. Daarnaast blijven de aanvragen van particulieren achter en zijn kleiner in omvang.

Lagere uitgaven Stimuleringsregeling landelijk gebied € 1,8 mln. (V)

- Dit jaar is de regeling voornamelijk opgesteld en heeft besluitvorming plaatsgevonden.

Lagere uitgaven beleid, innovatie en advies watersysteem € 0,6 mln. (V)

- Beleid watersysteem diverse resultaten zoals “systeemeenheden op kaart” en “modelontwikkeling voor de watersysteemtoets” zijn geheel of deels doorgeschoven naar 2025.
- Innovatie watersysteem door extreem natte winter en voorjaar is er geen kans om het project Betere bodem voor en door melkkoeien dit jaar uit te voeren. Ondernemers zijn op dit moment niet geïnteresseerd in deelname in innovatieve projecten.

Hogere maaikosten ca. € 1,4 mln. (N)

- Kostenindexering van 5,2%.
- Omvang werk contracten toegenomen.
- Veel noodzakelijk herstelwerk door natte winter en voorjaar.

Hogere kosten beheer watersysteem (knelpunten) ca € 0,8 mln. (N)

- Project tijdelijke leiding Son, agv kosten onder activeringsgrens, naar exploitatie
- Project Vislift Heeze is, agv kosten onder de activeringsgrens, als exploitatie verwerkt
- Incidentele kosten duikers Kempenbaan
- Lagere onderhoudskosten peilregulerende maatregelen omdat er minder werk gekomen is uit de inspecties t.b.v. de conservering als ook de technische veiligheid. Daarnaast zijn de problemen bij stuw ZL1-st8 opgelost met een slimme en eenvoudige oplossing.

Hogere bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP ca. € 0,2 mln. (N).

De hogere kosten hebben betrekking op de jaarlijkse prijsindexatie voor de Rijksbijdrage aan HWBP van circa € 400.000 waardoor ook de bijdrage vanuit de waterschappen wordt geïndexeerd om de verdeling Rijk/waterschappen op 50%/50% te houden. Het effect van de indexatie wordt gedeeltelijk opgevangen door een positief resultaat op de 10% Projectgebonden Eigenbijdrage van de waterschappen (voordeel circa € 200.000). Per saldo resteert een hogere bijdrage HWBP van € 200.000.

Opbrengsten van derden

De opbrengsten van derden zijn totaal ruim € 0,4 mln. hoger dan begroot.

De hogere opbrengsten worden met name veroorzaakt door gerealiseerde opbrengst op (incidentele) verkoop van gronden, meer pachtopbrengsten.

Investerings Watersysteem (bedragen x € 1.000)

<i>Beleidsveld Watersysteem Realiseren inrichtingsopgave</i>	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Uitgaven	10.622	12.902	12.902
Inkomsten	-5.020	-6.159	-6.159
Totaal netto uitgaven	5.602	6.743	6.743

<i>Beleidsveld Watersysteem Hoogwaterbescherming</i>	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Uitgaven	11.858	5.076	5.076
Inkomsten	-5.138	-2.100	-2.100
Totaal netto uitgaven	6.720	2.976	2.976

<i>Beleidsveld Watersysteem</i>	Rekening	Begroting	Begroting
--	-----------------	------------------	------------------

Overig	2024	2024	2024 na wijziging
Uitgaven	4.293	10.860	10.860
Inkomsten	-835	-1.133	-1.133
Totaal netto uitgaven	3.458	9.727	9.727

Beleidsveld Watersysteem TOTAAL	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Uitgaven	26.773	28.837	28.837
Inkomsten	-10.993	-9.392	-9.392
Totaal netto uitgaven	15.780	19.445	19.445

Toelichting

De investeringen voor het beleidsveld Watersysteem (jaarschijf 2024) zijn totaal netto circa € 3,7 mln. lager dan de begroting 2024 na wijziging, waarvan € 2,1 mln. minder uitgaven en € 1,6 mln. meer inkomsten.

In de Beleidsbegroting 2024 was het totaal voor de jaarschijf 2024	€ 19,4 mln.
De JEV Burap 2024-1 voor de jaarschijf 2024 was	€ 14,0 mln.
De JEV Burap 2024-2 voor de jaarschijf 2024 was	€ 14,3 mln.
De realisatie voor de jaarschijf 2024 is	€ 15,8 mln.

Het verschil in netto uitgaven van - € 3,7 mln. zit voor - € 6,3 mln. bij Watersysteem Overig, voor + € 3,7 mln. bij Hoogwaterbescherming en voor - € 1,1 mln. bij Watersysteem Realiseren inrichtingsopgaven.

Toelichting van de belangrijkste afwijkingen

Watersysteem Realiseren Inrichtingsopgave

De netto-investeringen zijn circa € 1,1 mln. lager dan in de begroting 2024. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Kleine Beerze traject Heuvel-Den Aard en Raamsloop Hulsel zijn vertraagd. De wateroverlast situatie uit 2023/2024 heeft ertoe geleid dat er minder capaciteit beschikbaar was voor de voorbereiding en uitvoering van projecten.
- Drinkwaterlandschap Groote Heide, Scheeken en Mortelen (initiatieven van derden) zijn vertraagd. Door capaciteitsproblemen bij onze partners (Brabants Landschap en Brabant Water) is minder voortgang geboekt. Daarnaast blijkt dat aanvullend grondinstrumentarium nodig is om tot verwerving over te kunnen gaan.
- Essche Stroom Bruggelaar. Er is sprake van een versnelde uitvoering door de aannemer. Deadline voor EU-POP subsidie van € 2,5 mln. was aanleiding om zo veel mogelijk maatregelen uit te voeren in 2024.

Hoogwaterbescherming

De netto-investeringen zijn circa € 3,7 mln. hoger dan in de begroting 2024. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Project Hoogwatermaatregelen St. Oedenrode; In verband met POP-subsidie is er veel energie gezet op het tijdig realiseren (en factureren) van werkzaamheden van het bestek. Door middel van afstandsverklaringen en strategische plannen van werkzaamheden (in overleg met de aannemer en Enexis) is dat gelukt en zijn meer uitgaven in 2024 gedaan dan eerder begroot. Hiermee is de POP-subsidie veiliggesteld en is meer voortgang geboekt dan voorzien.

Watersysteem overig

De netto-investeringen zijn circa € 6,3 mln. lager dan in de begroting 2024. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Het totaal van project waterberging Reusel bij Reusel is al bij Burap 2024-2 naar beneden bijgesteld met € 0,4 mln. Deels ter dekking van project opwaarderen gemaal Heibloemdijk en restant is doorgeschoven naar 2025.
- Project afbreken tijdelijke leiding is als kosten verwerkt agv onder de activeringsgrens.
- Stuw Nemelaer vertraagd door krapte op de arbeidsmarkt.
- Stuw afwatering Boxtel vertraagd door krapte op de arbeidsmarkt.
- Vervanging gemalen Halder in verband met bezwarenprocedure doorgeschoven naar 2025.
- Automatiseren krooshekreiniger naar voren gehaald.
- Vervangen pompgemaal Hamburg doorgeschoven naar 2025.

Beleidsveld Watersysteem Grondbank	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Uitgaven	6.527	0	0
Inkomsten	-1.848	0	0
Totaal netto uitgaven	4.679	0	0

De uitgaven hebben te maken met de aankopen van grond van derden en de inkomsten hebben te maken met de verkoop van grond aan derden of interne doorleveringen uit de grondbank/voorraad rekening naar onderhanden projecten.

Beleidsveld Waterketen en schoon water

1. Doelen van het beleidsveld

Het beleidsveld Waterketen en schoon water omvat de bouw, beheer en onderhoud van de zuiveringstechnische werken, de beheersing van lozingen en beleid, innovatie en strategie met betrekking tot zuiveringsbeheer.

2. Prestaties van het beleidsveld

2.1. Schoon Water

De ambitie voor Schoon en gezond water in 2050 is chemisch schoon en ecologisch gezond water op de goede plek voor duurzaam gebruik. Dat betekent:

- Water als grondstof voor de bereiding van drinkwater, voor proceswater en voor landbouwkundig gebruik;
- Water waarin de ecologie zich kan ontwikkelen;
- Water om in, op en langs te recreëren of om anders van te genieten.

Deze doelstelling heeft niet alleen betrekking op oppervlaktewater maar omvat het totale watersysteem, grond- en oppervlaktewater.

Resultaten uit Beleidsbegroting 2024 in één oogopslag voor Schoon Water

De resultaten waarover gerapporteerd wordt zijn afkomstig uit de Beleidsbegroting 2024.

Legenda (afwijking alleen ingevuld indien resultaat niet gehaald):	
	= Resultaat is gehaald in 2024
	= Resultaat behoeft nog aandacht, volledige realisatie vindt in 2025 plaats
	= Resultaat wordt naar verwachting niet gehaald

Schoon water (cf. Beleidsbegroting 2024):

Resultaten 2027	Resultaten 2024	Burap 2024-1	Burap 2024-2	Burap 2024-3	Toelichting
Emissiereductie N en P / Gebruik milieuvreemde stoffen beperken Eindhoven: bestaande RWZI maximaal inzetten voor nutriëntenverwijdering met aangepaste streefwaarden en vooralsnog niet de geprogrammeerde aanvullende investeringsmaatregelen nemen voor verdergaande nutriëntenverwijdering. Inzetten op een combinatie van verwijdering nutriënten en medicijnresten/microverontreinigingen voor een meer toekomstvaste investering en realisatie daarvan na 2027.	Vanaf 1 januari 2024 voor de prestatie van Rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) Eindhoven sturing op geactualiseerde en aangepaste plancijfers.				

Tilburg: beluchting naar verwachting voorjaar 2025 gereed, direct aansluitend worden de aanvullende maatregelen genomen voor aanpak van nutriënten voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) in synergie met verwijdering van nieuwe stoffen. Volledige realisatie in 2027 is niet haalbaar, afronding in 2028 en 2029. Tegelijk blijft er maximaal ingezet worden op realisatie zonder de ambities aan te passen.	Om zoveel mogelijk snelheid te maken en tegelijk de (innovatie- en realisatie-) kracht van de markt te benutten onderzoeken we of we gebruik kunnen maken van een specifieke aanbestedingsvorm (innovatie krijgt groter gewicht in de selectie) waarmee we verwachten tijdwinst te behalen ten opzichte van de traditionele trajecten. De specifieke aanbestedingsvorm gaat in 2024 van start.				
Overstorten - Inzicht in het effect van gemengde overstorten op de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en de interactie met stedelijk gebied (Stedelijke Water Opgave). - Inzicht in de eisen waar een gemengde overstort aan moet voldoen voor waterkwaliteit en Schoon Water - Zijn met de gemeenten afspraken vastgelegd over wat en wanneer zij (eventueel in samenwerking met Waterschap De Dommel) de overstorten op orde hebben gebracht.	- Er is een overzicht beschikbaar - Waarin het effect van gemengde overstorten op waterkwaliteit inzichtelijk is. - Van maatregelen t.b.v. waterkwaliteit en prioritering van aanpak overstorten t.b.v. waterkwaliteit. - Waar de SWO (Stedelijke Water Opgave) wel/niet is uitgevoerd. - Van overstorten waar sprake is van interactie. - Van overstorten/locaties waar maatregelen worden getroffen. - Van de gemaakte afspraken hierover met gemeenten. op basis van dit geactualiseerd inzicht worden bestuurlijke keuzes gemaakt voor maatregelen zodat overstorten geen beperking meer zijn voor behalen KRW.				

Directe lozingen Waterschap De Dommel heeft 38 directe lozingen vergund. Alle vergunningen voor directe lozingen zijn bezien en besloten of deze moeten worden herzien. Tijdens de actualisatie nemen we de (potentiële) Zeer Zorgwekkend Stoffen (ZZS) mee.	Alle 38 directe lozingen zijn in beeld gebracht en op basis van impact verdeeld over 3 jaar. In 2024 zullen tussen de 25 en 30 vergunningen zijn bezien en zo nodig herzien.				Complexiteit en voortschrijdend inzicht maakt dat diverse dossiers meer tijd kosten dan voorzien. We constateren dat we ons breder moeten focussen dan alleen op het bezien en herzien van de vergunningen. De KRW, ZZS en Pfas hebben hier de meeste impact op. De wet- en regelgeving en de bijhorende toetsingskaders zijn medebepalend voor de te behalen waterkwaliteit. We hebben project met een jaar verlengd en onze planning aangepast. Het DB is hierin meegenomen. We zijn met de fte's weer op sterkte maar nog niet qua kennis en ervaring. Velen volgen momenteel een opleiding. Er is weer goede focus op het project.
KRW-maatregelen watersysteem Dossiervorming KRW gereed (in samenwerking met collega waterschappen, Provincie Noord Brabant en Stroomgebied Maas).	Actualiseren KRW-dossiervorming van Waterschap De Dommel				

Vlaanderen Met Vlaanderen is een akkoord of tijdpad afgesproken op welke wijze verbetering van de waterkwaliteit plaatsvindt.	Continuering van de afspraken van 2023. In 2023 is ons netwerk, internationaal, landelijk, regionaal en lokaal) verbeterd waardoor de beïnvloedingskansen groter zijn geworden. De inspanningen worden bepaald op de geprogrammeerde maatregelen in Vlaanderen. Het gaat concreet om verbeteringen op de RWZI's, verminderde uit- en afspoeling vanuit landbouw en reductie van lozingen van bedrijven. Als kansen zich voordoen worden ze ingevuld naar voorbeeld van de Tongelreep. Vanuit het in 2023 gestart onderzoek invloed uitoefenen op de impact van Vlaanderen in de evaluatie KRW 2024 Maasstroomgebied.				
<i>Schoon en gezond water</i>					
Lange termijn visie schoon & gezond water	Wat is je ambitie als verantwoordelijk Waterkwaliteitsbeheerder. Hoe ver wil je gaan, welke rollen horen daarbij? Gericht op Oppervlaktewater én Grondwaterkwaliteit. Integrale visie vanuit Watersysteem en Afvalwaterketen. 1. Procesaanpak (Q4 2023 dagelijks bestuur en Q1 2024 algemeen bestuur).				

Afvalwaterzuiveringen: forse investeringen	De projecten voor de bestuurs- /Voorjaarsnotaperiode zijn gepland en geraamd. Uitwerking is nodig van visie en plannen voor aanpak RWZI's na 2027 en wat doen we al ter voorbereiding. Dit is onderdeel van Lange Termijn Visie schoon water. Geen separaat resultaat in 2024.				
Ondergrondse infrastructuur	Plan van Aanpak (medio 2024) risico's afvalwatertransport				Dit is meegenomen in het asset management traject en specifieke sessies Riool-Zuid. Er ligt een activiteitenplan als onderdeel van het assetmanagementplan (AMP) waarvan de eerste acties zijn gestart. Vanwege het moeizaam vinden van een projectleider op de markt is er een langere doorlooptijd. De eerste grote stap is dat Riool-Zuid als pilot wordt gebruikt voor de organisatie en Lange Termijn Asset Planning met de daarbij behorende risico's (Kosten, techniek en omgeving). Projectleider is gestart en assetmanager benoemd. De resultaten van de pilot liggen op schema (oplevering mei 2025, inclusief agendering in de Commissie WKWK) en worden gebruikt als basis voor een waterschapsbrede beschouwing.

Effluent hergebruik/decentraal zuiveren	1. Centraal hergebruik van het effluent uit de RWZI's (na het lozingspunt). Resultaten: a. Gebiedsbrede verkenning kansen effluenthergebruik vanuit de 8 RWZI's: geeft mogelijke kansen rondom Tilburg en bij Hapert b. Uitwerken grootste kansen samen met externe partners: leidt tot een of meer plannen c. Een of meer pilots in het gebied uitwerken, opzetten en uitvoeren. 2. Samenwerking met de industrie om gezuiverd bedrijfsafvalwater (effluent bedrijven) in het gebied te gebruiken (in plaats van lozen op onze RWZI's of watersysteem) a. Go/No Go Waterfabriek bedrijf Son b. Verkenning mogelijkheden bedrijf Veldhoven i.s.m. Brabant Water (levering koelwater).	 	 	 	Uitwerken pilot niet in 2024 maar later vanwege juridische barrières en verder te ontwikkelen (extern) draagvlak. Aansluiting met BBG gemaakt eind 2024. 2025 worden mogelijkheden voor infiltratie pilot onderzocht met landbouw en TBO's. a. Go/No Go Waterfabriek bedrijf Son uitgesteld. Eerst noodzakelijk wettelijke verplichting bedrijf scherp te zetten binnen actualisatie traject vergunning. Eventueel bovenwettelijke inspanning (Waterfabriek) daarna relevant. Kosten voor demo installatie zijn in beeld. b. Ontwikkeling en watervraag vanuit bedrijf Veldhoven nog niet scherp bij Brabant Water. Hiermee nog geen animo om bedrijf gezamenlijk te benaderen.
---	--	--	--	--	--

Verhoogde ambitie op bronaanpak	Verhoogde ambitie op bronaanpak – in de volgende stappen : 1. Stevige innovatieve bronaanpak doorzetten (strategie gericht op doelgroepen, bewustzijn, instrumenten en technieken). (Door)ontwikkelen instrumenten en strategische communicatie op bewustzijn. Innovaties op bronaanpak op wijkniveau. 2. Onderzoek naar inzet van bevoegdheden van het waterschap voor bronaanpak 3. Hernieuwd onderzoek naar aanpak diffuse bronnen Punten 1, 2 en 3 worden uitgewerkt in Lange Termijn Visie Schoon en Gezond Water.				
---------------------------------	---	---	---	---	--

KRW-maatregelen – Schoon Water

Zandleij

In januari 2024 zijn de resultaten van het Arbo-onderzoek gedeeld met de aanwonenden van de Zandleij en er is een algemene inloopbijeenkomst in Cromvoirt georganiseerd.

Het bestuur heeft op 23 april 2024 besloten om het traject Brede aanpak Zandleij uit te gaan voeren. De focus van het traject is onderzoeken en verbeteren van de kwaliteit van het influent, de aanpak van geur, kleur en stoffen en het verbeteren en herstellen van de ecologie van de Zandleij. Dit in goede samenwerking met de omgeving.

In het kader van dit traject zijn in 2024 verschillende onderzoeken uitgevoerd in de riolering, op RWZI Tilburg en in de Zandleij. Een project is de pilot Bronaanpak RWZI Tilburg vanuit de Schone Maaswaterketen.

De stand van zaken van deze onderzoeken zijn in december 2024 tijdens de Zandleij werkdag gedeeld met bestuurders van waterschap en gemeenten, professionals op het gebied van water en met de aanwonenden van de Zandleij.

De resultaten van de onderzoeken verwachten we in april 2025 compleet te hebben. Van deze deelonderzoeken wordt een samenvattend rapport geschreven.

Dit rapport verwachten we in juni 2025 gereed te hebben.

In februari 2025 is er een nieuwe medewerker bij het proces van beleid en innovatie watersysteem begonnen. Zij zal een deel van de taken rondom het traject Brede aanpak Zandleij oppakken.

In 2025 wordt verder gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van de Zandleij en de omgeving zal hierbij betrokken worden.

Circulariteit en effluenthergebruik

De gebiedsbrede verkenning naar hergebruik van effluent is afgerond. In strategisch overleg met de portefeuillehouder (eind Q2 2024) zijn de kansen besproken. Tot 2027 zijn er geen mogelijkheden voor hergebruik van effluent uit RWZI's bij de industrie. Daarom is de focus verlegd naar de landbouw en de aanvulling van grondwater en natuur. De verdere uitwerking van deze kansen is in gang gezet.

De impact van effluentaanvulling op grondwater in natuurgebieden nabij RWZI's is gemodelleerd en in beeld gebracht. De eerste resultaten zijn intern en met enkele externe gebiedspartners gedeeld. Draagvlak en concrete kansen worden verder ontwikkeld en verkend. In 2025 worden agrariërs in droogtegevoelige gebieden actief benaderd om draagvlak voor een pilot te ontwikkelen. De uitwerking van een pilot volgt later en is mede afhankelijk van landelijke ontwikkelingen rondom het normenkader en de vergunbaarheid. Hiervoor is aansluiting gevonden bij STOWA, de werkgroep EU-verordening hergebruik landbouw, en het BBG en Droogteagenda.

Risico: De uitwerking van de kansen en bereidheid van agrariërs en/of TBO's moet duidelijk maken of en waar het interessant is een pilot voor hergebruik uit te voeren.

Beheersmaatregel: er vindt veelvuldig bestuurlijke afstemming plaats met portefeuillehouder.

Waterschap De Dommel verkent daarnaast samen met de partners Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, provincie Noord-Brabant, Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant, gemeente Son en Breugel, Rijkswaterstaat en een industrieel bedrijf in Son of de restlozing van het bedrijf verder kan worden gezuiverd, zodat dit water in het gebied kan worden hergebruikt.

Risico: Het betreft een gevoelig traject wat zowel tot een go als no go kan leiden.

Beheersmaatregel: er vindt veelvuldig bestuurlijke afstemming plaats met portefeuillehouder.

Haalbaarheidsstudie Waterfabriek uitgevoerd en afgerond. Verdiepende studie gestart met focus op voorkeursalternatief Waterfabriek maar hierin ook aansluiting van vergunningverlener om brongerichte maatregelen te beoordelen.

Doel hiervan was tweeledig:

- Om te bepalen of er geen kleinere/goedkopere Waterfabriek mogelijk is op een deelproces
 - Te bekijken of andere technisch haalbare alternatieven mogelijk vergund kunnen worden.
- Herijkte gezamenlijke bestuurlijke opdracht vastgesteld door gezamenlijke stuurgroep. Uitkomst van deze opdracht is welke oplossingsrichtingen mogelijk zijn als input voor een trade-off matrix (TOM). Hierin worden deze gewaardeerd op minstens 4 criteria: Juridisch (inclusief 'milieutechnisch'), Maatschappelijk draagvlak, Bijdrage aan geformuleerde gebiedsbelangen, Milieu (emissie, CO₂, N-depositie, chemieverbruik, etc.). De TOM geldt als input voor verdere bestuurlijke besluitvorming.

Deze stond gepland voor december 2024 maar heeft niet kunnen plaatsvinden, omdat de beoordeling van de brongerichte maatregelen en BBT (Best Beschikbare Techniek) nog niet is afgerond. Hiermee is de juridische haalbaarheid welke oplossingsrichtingen mogelijk zijn niet bepaald. Eerst moet duidelijk zijn wat wettelijk moet, daarna kan over een bovenwettelijke oplossing verder worden gesproken.

De haalbaarheidsstudie naar een waterfabriek is voortgezet, en kosten voor een pilot zijn geraamd. Verdere stappen hangen af van de actualisatie van de lozingsvergunning, die begin 2025 wordt hervat. Hierdoor staat de waterfabriek tijdelijk 'on hold'.

Het gebiedsproces rondom de waterfabriek en de actualisatie vergunning worden nu gescheiden, met de focus op de vergunning.

2.2. Majeure projecten beleidsveld Waterketen en schoon water

In de beleidsbegroting 2024 zijn navolgende projecten als majeur benoemd:

Majeure projecten	Totaal projectresultaat	Burap 2024-1	Burap 2024-2	Burap 2024-3	Toelichting (Tijd-Geld-Doelen)
P079601 Aanpassingen RWZI Boxtel	Instandhouden RWZI. Schoon water.	 	 	 	
P069303 Aeratie + Chemicaliën Tilburg	Instandhouden RWZI. Schoon water.	 	 	 	Geld: Eind van het vierde kwartaal van 2024 is duidelijk geworden dat er aanvullende kosten zijn verbonden aan het project Aeratie & Chemicaliëndosering. Deze meerkosten hebben betrekking op onder andere bemaling, schoonmaakwerkzaamheden, grondverzet, betonherstel, versnellingsmaatregelen. Om deze kosten te kunnen dekken, wordt een kredietaanvraag ingediend bij het Dagelijks Bestuur

Majeure projecten	Totaal projectresultaat	Burap 2024-1	Burap 2024-2	Burap 2024-3	Toelichting (Tijd-Geld-Doelen)
P077201 Groot onderhoud voorbezinktanks (VBTs) RWZI Eindhoven	Waterketen instandhouden RWZI.	 	 	 	
P084701 Renovatie en uitbreiding SVI Mierlo	Waterketen instandhouden slibverwerking.	 	 	 	

Majeure projecten	Totaal projectresultaat	Burap 2024-1	Burap 2024-2	Burap 2024-3	Toelichting (Tijd-Geld-Doelen)
P069304 Mechanische zuivering Tilburg		 	 	 	Tijd: Eind maart 2025 zal een rapportage met varianten binnen het scenario nieuwbouw met ambtelijk advies aan het DB worden voorgelegd. Verwachte oplevering 2029 Geld: De BB2025 is vastgesteld. Het dashboard is echter nog oranje omdat: Voor de zandvangers wordt momenteel bekeken deze te integreren in de nieuwe mechanische zuivering op de nieuwe locatie. Mogelijk moet een gedeelte van de groengasleiding en hoofddrinkwaterleiding verlegd worden vóór aanvang van het project. Mogelijke aanpassingen in de ramingen hiervoor wordt aan het DB voorgelegd met ambtelijk advies met betrekking tot de variantkeuze.
P071208 Onderhoud Riool Zuid Tp44-Tp32		 	 	 	

Voor een uitgebreide rapportage over de majeure projecten zie bijlage 7 van het bijlagenboek.

3. Middelen (investerings en exploitatie)

Exploitatie Waterketen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Lasten Rentelasten	5.676	6.161	6.161
Afschrijvingen	14.997	15.413	15.413
Personeelslasten	33	200	200
Goederen en diensten	35.983	32.669	33.087
Subtotaal lasten	56.688	54.443	54.861
Baten Opbrengsten van derden	4.220	4.197	4.197
Bijdragen	164	42	42
Subtotaal baten	4.384	4.239	4.239
Subtotaal baten en lasten	-52.304	-50.204	-50.622
Nagekomen posten	0	0	0
Saldo baten en lasten	-52.304	-50.204	-50.622

Toelichting

Kapitaallasten (N = nadelig verschil, V= voordelig verschil)

De rentelasten en afschrijvingen zijn lager als gevolg van het doorschuiven van diverse projecten.

Personeelslasten

Deze kosten zijn circa € 0,2 mln. lager (V) dan de begroting na wijziging. Bij de personeelslasten zijn kosten begroot in verband met Arbowetgeving die grotendeels verantwoord zijn onder kostensoort Goederen en diensten.

Goederen en diensten

De goederen en diensten zijn totaal circa € 2,9 mln. hoger (N) dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste verschillen zijn:

Hogere kosten onderhoud € 0,3 mln. (N):

- Deze afwijking wordt grotendeels veroorzaakt door niet voorziene activiteiten waaronder op het gebied van Arbo, procesveiligheid (ATEX) en compliance.

Hogere kosten elektriciteit (verbruik, transport en meetdiensten) € 0,7 mln. (N):

- Het verbruik is hoger dan begroot wat een gevolg is van een record hoeveelheid verpompt regenwater in 2024.

Hogere kosten voor slibverwerking € 1,5 mln. (N):

- Het afwaarderen van een gestelde garantieregeling bij SNB € 0,3 (N).
- Het aantal tonnen slib dat verwerkt is bij SNB is hoger dan begroot (ca. 2.300 ton), dit komt door meer regenwater.
- De gemiddelde prijs per ton is (circa € 17,5 per ton) hoger dan begroot. Dit komt door:
 - Kosten externe verwerking en opslag door hogere slibaanvoer
 - Meer ammonia in afvalwater en hoger chemicaliën verbruik
 - Hogere onderhoudskosten

Investerings Waterketen (bedragen x € 1.000)

Beleidsveld Waterketen	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Uitgaven	55.744	87.994	87.994
Inkomsten	-661	-7.455	-7.455
Totaal netto uitgaven	55.083	80.539	80.539

Toelichting

De actuele realisatie per eindejaar 2024 bedraagt € 55,1 mln. Hiermee komt de financiële realisatie uit op ca. 68% van de begrote investeringen. Eind september was de actuele realisatie nog € 37 mln., dus in het laatste kwartaal van 2024 zijn er nog grote investeringen gedaan.

In de Beleidsbegroting 2024 was het totaal voor de jaarschijf 2024	€ 80,5 mln.
De JEV Burap 2024-1 voor de jaarschijf 2024 was	€ 75,0 mln.
De JEV Burap 2024-2 voor de jaarschijf 2024 was	€ 68,0 mln.
De realisatie voor de jaarschijf 2024 is	€ 55,1 mln.

Als projecten in de realisatiefase zitten, is er sprake van onzekerheid op jaarschijf-niveau. Dit wil niet zeggen dat de projectonzekerheid ook groot is. Bij de begroting maken we een schatting van deze onzekerheid en de verwachtingswaarde op programmaniveau.

De belangrijkste verklaringen voor de verschillen zijn:

- P084701 Renovatie en uitbreiding SVI Mierlo – hiervoor is in 2024 € 14 mln. minder uitgegeven dan begroot. De ontwerpfase loopt uit en daardoor start de realisatiefase later. Dit is een omvangrijk project waar we in het ontwerp steeds meer inzicht krijgen in de projectfaseringen en ook in de uitvoeringskosten. De ingebruiknamedatum is ten opzichte van de BB2024 1 jaar later op 1-6-2027.
- P072603 Influentgemaal en roostergoed RWZI Eindhoven - hiervoor is in 2024 € 4,9 mln. minder uitgegeven dan begroot. Vanwege teamcapaciteit is de voorbereiding van dit project wat verlaat, met als gevolg dat ook de realisatie is doorgeschoven. De ingebruikname is met een half jaar verschoven naar 31-12-2026.
- P080802 Warmtebalans deelstroom RWZI Tilburg - hiervoor is in 2024 € 5,2 mln. minder uitgegeven dan begroot door slimme oplossingen.

- P069304 Mechanische zuivering Tilburg – hiervoor is in 2024 € 3,5 mln. minder uitgegeven dan begroot. Er is een extra scenariostudie/onderzoek geweest welke aan het DB wordt voorgelegd (maart 2025).
- Leidingen en gemalen - hiervoor is in 2024 € 4,1 mln. minder uitgegeven dan begroot. Een aantal geprogrammeerde transportleidingen/gemalen vereist in de pré-projectfase nadere inspecties en inzichten op debiet en systeem/data. Daardoor zijn deze niet gestart.

De investeringen voor het beleidsveld Waterketen en schoon water (jaarschijf 2024) zijn totaal circa € 25,5 mln. lager dan de begroting 2024 (is ca. 32%).

Dit wordt met name veroorzaakt door herijking van de geplande investeringen in tijd en middelen. Nog immer veroorzaken externe factoren als inflatie, rentestijging, loonkostenstijgingen en tekorten aan personeel hogere investeringsvolumes voor de toekomst. Bij Burap-2 was de verwachting dat er € 9,5 mln. onzeker was, maar nu blijkt dat de daadwerkelijke realisatie nog lager is maar dat dit geen afbreuk doet aan de doelrealisatie.

Doelrealisatie:

De lagere realisatiegraad binnen het jaar 2024 doet zich vooral voor bij vervanging c.q. instandhouding. Gemiddeld gezien over de jaren is 70% van de investeringen instandhouding, 25% schoon water en 5% overig. In 2025 is een verbetertraject gestart om te komen tot een beter aansluiting bij de realisatiegraad. Naast de realisatie in enig jaar wordt hierbij ook gekeken naar de mogelijkheden om projecten anders te faseren zonder afbreuk te doen aan de doelstellingen. Een jaar later realiseren betekent voor de instandhoudingsverplichting bijvoorbeeld niet altijd dat we niet aan de doelstelling voldoen. Bij de doelstelling schoon water blijft de datum van ingebruikname in principe op de beoogde tijdstippen staan. Voor een aantal projecten in de jaren 2029 en 2030 bestaat wel een risico op latere realisatie als die in de tijd afhankelijk zijn van realisatie van een instandhoudingsinvestering.

Lagere investeringen in 2024 hebben een gering effect op de exploitatie en tarieven omdat de kapitaallasten pas in latere jaren in de exploitatie doorwerken.

Beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering

1. Doelen van het beleidsveld

Het beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering omvat bestuur en externe communicatie, heffing en invordering, opstellen WaterBeheerProgramma en de ondersteuning die betrekking heeft op de totale bedrijfsvoering van de organisatie.

2. Prestaties van het beleidsveld

2.1. Aan de slag met de Watertransitie

De resultaten waarover gerapporteerd wordt zijn afkomstig uit de Beleidsbegroting 2024.

Legenda (afwijking alleen ingevuld indien resultaat niet gehaald):	
	= Resultaat is gehaald in 2024
	= Resultaat heeft nog aandacht, volledige realisatie vindt in 2025 plaats
	= Resultaat wordt naar verwachting niet gehaald

Resultaten 2024	Inspanningen 2024	Burap 2024-1	Burap 2024-2	Burap 2024-3	Toelichting
Digitale transformatie	Een gestructureerd en goed lopend WaterKennis Centrum (WKC) met bijbehorend loket waar vraag en aanbod uit de organisatie samenkomt.			 	Voor de onderdelen advies en loketfunctie WaterKennisCentrum (WKC) loopt nog een traject t.b.v. de doorontwikkeling.

	Een Informatieplan met een heldere visie, missie en strategie voor het proces Informatievoorziening (IV), inclusief procesinrichtingsplan.				
	Een datalab waar datavragen en antwoorden samenkomen.				
	Duidelijk gedefinieerd en beschreven eigenaarschap van zowel applicaties, data als informatieproducten die gemaakt worden in het kader van de digitale transformatie (bijna alle data is hierbij van toepassing).				
	Governance op data en bijbehorende processen.				

2.2. Een toekomstbestendige leefomgeving

De resultaten waarover gerapporteerd wordt zijn afkomstig uit de Beleidsbegroting 2024.

Legenda (afwijking alleen ingevuld indien resultaat niet gehaald):	
	= Resultaat is gehaald in 2024
	= Resultaat heeft nog aandacht, volledige realisatie vindt in 2025 plaats
	= Resultaat wordt naar verwachting niet gehaald

Resultaten 2024	Inspanningen 2024	Burap 2024-1	Burap 2024-2	Burap 2024-3	Toelichting
Vanuit Bestuursprogramma					
Klimaatneutraal in 2035	Aanscherping huidige beleid, waarbij: 1. de intentie is om te komen tot een klimaatneutrale bedrijfsvoering en te versnellen (2035 i.p.v. 2050). 2. continuering energie neutrale bedrijfsvoering na 2025 (toename in het energieverbruik vraagt om een aanvullende inspanning voor de opwek van hernieuwbare energie). De toename in het energieverbruik vraagt niet alleen om aanvullende inspanning in de opwek maar ook het verlagen van het verbruik en slim werken met de huidige middelen met als doel lager verbruik van de bestaande gebruikers. Deze toename in het verbruik komt voort uit aanvullende eisen op waterkwaliteit. Plan voor de periode 2025-2028 (Klimaat- en Energie-EfficiëncyPlan; KEEP).	 	 	 	Door toenemend verbruik en vertraagde aanleg eigen opwek is energieneutraal 2025 niet haalbaar. In het voorstel van 07-01-2025 heeft het DB ingestemd met de KEEP 2025-2028. Hierbij is opgenomen bij de doelstellingen dat we verwachten in 2027 95-100% energieneutraal te zijn.

	Met een doorkijk naar 2035.				
--	-----------------------------	--	--	--	--

Circulaire economie en decentraal grijswater hergebruik	1. Aanpak Circulaire Economie op korte termijn. 2. Verkenning, ontwikkeling en besluitvorming pilots voor grijs water (Alternatief voor Brainport Smart District. Koningswei loopt).	 	 	 	
Versterken biodiversiteit en dierenwelzijn	1. Faciliteren Brabantbrede impuls biodiversiteit; methode KPI's gereed 4^e kwartaal 2023 en in 2024 hierover rapporteren. 2. Blauw Groene dooradering (GGA); loopt, geen extra acties nodig. Versterken loketfunctie en vergroten zichtbaarheid. 3. Onderzoek hoe we bij uitvoering van onze taken nog beter oog kunnen hebben voor dierenwelzijn. Gereed 2^e kwartaal 2024. 4. Optimaliseren van biodiversiteit vanuit beken/onderhoud. Analyse gereed 1^e kwartaal 2024 of we nog extensiever kunnen onderhouden.				1. Methode is gereed, rapportage volgt in 2025 2. Loopt 3. In de nieuwe gedragscode is er onder andere meer aandacht voor de natuur en de natuurontwikkeling. We passen deze gedragscode toe bij het uitvoeren van onze onderhoudswerkzaamheden. Specifiek dierenwelzijn als extra aandachtspunt staat niet in die gedragscode. Door de nieuwe gedragscode toe te passen is er indirect meer aandacht voor dierenwelzijn. Er is nog geen duidelijke opdracht gegeven voor een onderzoek naar hoe we nog beter oog kunnen hebben voor dierenwelzijn bij de uitvoering van onze werkzaamheden. 4. Idem 3.

Financiën en belastingen					
Herziening kostentoedeling	Gereed: 1 januari 2026 Nieuwe kostentoedelingsverordening (treedt in werking per 1 januari 2026 op voorwaarde dat nieuw belastingstelsel per 1 januari 2026 ingevoerd wordt). Daarvoor moet in 2025 het onderzoek worden uitgevoerd. De huidige verordening moet (dus onafhankelijk van verloop wetgevingsproces) sowieso in 2026 worden herzien in verband met looptijd van maximaal 5 jaar. <i>Inwerkingtreding nieuwe belastingwetgeving is uitgesteld tot 01-01-2026. Betekent dat voorbereiding en besluitvorming binnen De Dommel in 2024 vorm heeft als beeld- en oordeelsvormend en in 2025 besluitvormend.</i>				
Inning belastingen met toekomstbestendige organisatie	Gereed 2024. Resultaat: Doorkijk met advies inzake de visie op een toekomstige wijze van belastingheffing en belastinginning, de implementatie daarvan en de bijbehorende organisatie zodat het bestuur een principe besluit kan nemen. Het onderzoek toetst de levensvatbaarheid en/of toekomstbestendigheid van de diverse varianten. Er wordt een advies opgesteld met een doorkijk.				

Kwijtscheldings-norm 100% bijstandsniveau	Per 1-1-2024: vastgestelde kwijtscheldingsverordening voor burgers. Per 1-1-2025: kwijtscheldingsverordening (voor burgers en mogelijke overige groepen).				
Verkennen nieuwe inkomsten: leges	Opstellen en implementeren legesverordening indien (eind 2023/begin 2024) besluit genomen wordt tot invoering daarvan.				

Bestuur en organisatie					
Professionelere (strategische) advisering en ondersteuning bestuur	Dit bereiken we op 3 manieren: 1. Het versterken van de “griffiersrol”, waardoor het Algemeen Bestuur beter in staat is om de kaderstellende en richtinggevende rol te vervullen. 2. Het versterken van de adviesrol ten behoeve van de portefeuillehouders. Om dit goed te kunnen doen sluit de bestuursadviseur aan bij de portefeuillehoudersoverleggen. 3. Uitbreiden van de bestuursondersteuning om het toegenomen aantal dagelijks bestuur-leden en fracties optimaal te kunnen ondersteunen.				
Organisatie-ontwikkelingstraject	2024 staat in het teken van een andere uitwerking in deelopdrachten, medewerkers- participatie en een eerste implementatie. De vier lijnen die de verandering dragen zijn: 1. Water en omgeving 2. Mens en organisatie 3. Toekomstige bestendige bedrijfsvoering 4. Tech en data				

Wet Open Overheid (WOO)

De Wet Open Overheid (WOO) is 1 mei 2022 in werking getreden. Op grond van de WOO verplichte openbaarheidsparaagraaf wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de WOO in het verslagjaar 2024. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar zeven thema's.

1. De actieve openbaarmakingsplicht voor de verplichte categorieën documenten

De WOO verplicht overheden om – gefaseerd - actief documenten uit zeventien informatie categorieën te publiceren. Overheden richten hier een eigen platform voor in, dat wordt aangesloten op het landelijke platform, de WOO-index. We volgen minimaal de landelijke lijn rondom het gefaseerd implementeren van de informatie categorieën en werken vooruitstrevend waar mogelijk.

In onderstaande tabel wordt weergegeven welke informatie categorieën in 2024 geheel of gedeeltelijk openbaar werden gemaakt.

Cat.	Art. WOO	Omschrijving	Platform
1 - 3	3.3, 1a, 1b en 1c	Wet- en regelgeving, overige besluiten algemene strekking en ontwerpen waarover extern advies is gevraagd	Via de landelijke voorziening Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties (DROP) in het waterschapsblad op overheid.nl .
4 - 5	3.3, 1d en 1e	Inzicht in de organisatie/werkwijze, de bereikbaarheid, en de wijze waarop een informatieverzoek kan worden ingediend	Register van overheidsorganisaties https://www.dommel.nl
6 - 7	3.3, 2a en 2c	Vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur en zijn commissies en de bij het algemeen bestuur ingekomen stukken	https://www.dommel.nl/bestuur
8	3.3 b	Vergaderstukken Staten-Generaal (niet van toepassing op waterschappen)	n.v.t.
9	3.3, 2d	Agenda's en besluitenlijsten van het dagelijks bestuur	https://www.dommel.nl/dagelijks-bestuur
10	3.3, 2e	Adviezen met betrekking tot de ontwerpen uit categorie 1 en adviezen van adviescommissies die niet zien op individuele zaken	Nog in te richten
11	3.3, 2f	Convenanten	-
12	3.3, 2g	Jaarplannen en jaarverslagen	https://www.dommel.nl/begroting-en-financien
13	3.3 2h	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking (niet van toepassing op waterschappen)	n.v.t.
14	3.3, 2i	WOO-verzoeken (incl. beslissing en verstrekte informatie)	https://www.dommel.nl/openbaar-gemaakte-informatie-woo-verzoeken
15	3.3, 2j	Onderzoeksrapporten	Nog in te richten
16	3.3, 2k 3.3a	Beschikkingen	Via de landelijke voorziening Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties (DROP) in het waterschapsblad op overheid.nl .
17	3.3, 2l	Klachtoordelen	Nog in te richten

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de zeventien onder punt 1. vermelde categorieën

In 2024 zijn geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting.

3. Passieve openbaarmaking

In 2024 zijn er 15 WOO-verzoeken ingediend. Deze verzoeken zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld.

4. Informatiehuishouding

Er is beleid ontwikkeld met ondersteunende handvaten in de vorm van de documentlevenscyclus en het documentclassificatiebeleid. Implementatie hiervan loopt gelijk met de overgang naar het samenwerken binnen Teams en het uitfasen van netwerkschijven. Dit gebeurt o.a. via trainingen. Er is een tweede recordmanager aangesteld, zodat er meer sturing en regie komt op documentbeheer. Recordbeheerders dragen zorg voor monitoring van document- en archiefapplicaties. Daarnaast zijn de voorbereidingen getroffen voor de uitbreiding van het functioneel beheer van het zaakstelsel, zowel in capaciteit als in kennis. Hierdoor worden betere randvoorwaarden gecreëerd voor digitale toegankelijkheid en beschikbaarheid van documenten.

Er is in 2024 een contract afgesloten met een Learning Management System (hierna LMS). Dit LMS zal ook ingezet worden voor bewustwording en kennisdeling over de WOO.

5. De WOO-contactpersoon

In 2024 beschikte het waterschap over een formeel aangestelde WOO-contactpersoon. De WOO-contactpersoon is tevens de WOO-coördinator.

6. Eventuele andere activiteiten om de WOO te implementeren

Ten behoeve van de implementatie van de WOO is actief kennis gedeeld met andere waterschappen en collega-overheden. Vanuit Waterschap De Dommel hebben we een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van de geactualiseerde landelijke handreiking 'Actief openbaar maken doe je zo'.

In 2024 zijn verschillende disciplines betrokken om het belang en betekenis voor het werk vanuit de WOO onder de aandacht te brengen. Naast presentaties bij verschillende interne processen hebben we alle medewerkers een e-learning aangeboden ter bewustwording van de WOO.

7. Besteding subsidie

De rijksoverheid stelt incidentele en structurele middelen beschikbaar om de WOO te implementeren en om de extra uitvoeringskosten a.g.v. de WOO te dekken. In 2024 heeft het waterschap in totaal € 172.979,- aan middelen ontvangen.

De middelen zijn in 2024 als volgt ingezet:

- **Beheer en onderhoud**
Ten behoeve van de actieve en passieve bekendmaking en de verbetering van de informatiehuishouding wordt er met diverse systemen gewerkt en worden deze geoptimaliseerd waar nodig. Er is een keuze gemaakt in het publicatieplatform, waar we in 2025 invulling aan gaan geven.

- **Extra kwaliteitsmanagement**
Er is en wordt de komende jaren meer bewustwording gecreëerd. Er worden trainingen gevolgd en kennis gedeeld met collega-overheden. Vanaf 2025, wanneer het publicatieplatform actief in gebruik wordt genomen, worden afspraken gemaakt om ervoor te zorgen dat documenten consistent voldoen aan alle wet- en regelgeving. Hierbij wordt tevens aandacht besteed aan het implementeren en borgen van kwaliteitsmanagement.
- **Formatie management WOO**
Naast de WOO-coördinator zijn collega's uit de processen juridische zaken, informatievoorziening, documentaire informatievoorziening, dienstverlening en communicatie betrokken. Deze collega's vervullen structureel werkzaamheden ter ondersteuning van de uitvoering van de WOO. Daarbij combineren zij een regierol met een adviserende functie. Voor uitvoerende taken worden meer collega's betrokken. De WOO-coördinator legt verantwoording af aan het management in de informatie & technologie raad en blijft in gesprek met zowel directie als DB-bestuursleden.
- **Contactfunctionaris**
De contactfunctionaris is tevens de WOO-coördinator voor de implementatie van de WOO en besteedt hier gemiddeld 10 uur per week aan. De WOO-coördinator is ook de WOO-redacteur op het register van overheidsorganisaties.
- **Actief openbaar te maken documenten**
Structurele activiteiten om de (werk)processen te onderzoeken en waar nodig te verbeteren om de informatiehuishouding op orde te krijgen. Denk hierbij aan optimalisatie van beleid en procedures. We sluiten daarnaast aan, en maken gebruik van, de landelijke hulpmiddelen vanuit het programma Open Overheid.

In december 2024 ontvingen we ter compensatie van de uitvoeringskosten in 2019 nog € 38.000.

3. Middelen (investeringen en exploitatie)

Exploitatie Bestuur en Bedrijfsvoering (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Lasten			
Rentelasten	360	426	426
Afschrijvingen	1.741	2.062	2.062
Personeelslasten	56.416	58.001	58.001
Goederen en diensten	21.723	22.189	22.189
Toevoeging aan voorziening	427	180	180
Onvoorzien	0	752	0
Subtotaal lasten	80.667	83.610	82.858
Baten			
Baten uit salarissen/sociale lasten	1.294	849	849
Opbrengsten van derden	4.557	4.388	4.388
Bijdragen	1.679	1.608	1.608
Geactiveerde lasten	5.705	6.279	6.279
Rentebaten	2.122	825	825
Onttrekking aan voorziening	12	0	0
Dividend	918	680	680
Subtotaal baten	16.287	14.629	14.629
Subtotaal baten en lasten	-64.380	-68.981	-68.229
Bruto belastingopbrengsten	150.278	147.205	147.205
Kwijtschelding en oninbaar	-991	-2.997	-2.997
Netto belastingopbrengsten	149.287	144.208	144.208
Totaal baten en lasten	84.907	75.227	75.979
Nagekomen posten	-106	0	0
Saldo baten en lasten	84.801	75.227	75.979

Toelichting

Kapitaallasten (N = nadelig verschil, V= voordelig verschil)

De lagere kapitaallasten € 0,4 mln. (V) zijn het gevolg van het doorschuiven van diverse projecten.

*Personeelslasten **

De personeelslasten zijn ca. € 1,6 mln. lager (V) dan de begroting na wijziging. Het grootste verschil wordt veroorzaakt door de krappe arbeidsmarkt; dit zorgt voor behoorlijk langere doorlooptijden bij de invulling van vacatures. Deze vacatures zijn ontstaan door reguliere uitstroom. Hiertegenover staat dat er iets meer inhuur is geweest dan begroot om een aantal knelpunten als gevolg van openstaande vacatures op te lossen; dit past binnen de kaders van het AB. Daarnaast is er meer spaarverlof gekocht dan begroot, onder andere om voorafgaand aan pensioen eerder met verlof te kunnen. Tenslotte waren er meevallers door toegekende subsidies en een bijdrage van het UWV i.v.m. de uitbreiding van het ouderschapsverlof voor mannen.

Goederen en diensten

De goederen en diensten zijn totaal ruim € 0,5 mln. lager (V) dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste verschillen zijn:

Lagere lasten bij belastingen € 0,2 mln. (V):

- De perceptiekosten zijn lager dan de begroting na wijziging.

Hogere lasten bij facilitymanagement € 0,4 mln. (N):

- Extra leaseauto's aangevraagd voor nieuwe medewerkers.
- Extra kosten i.v.m. diverse veiligheidszaken

Lagere lasten bij personeelsmanagement € 0,4 mln. (V):

- De wettelijke aansprakelijkheidsverzekering is lager dan de begroting na wijziging, dit naar aanleiding van een nieuwe aanbesteding.

Hogere lasten bij technische infrastructuur € 0,6 mln. (N):

- Hogere licentiekosten door uitbreiding aantal medewerkers.
- De aanschaf telefoons is meer dan begroot door uitbreiding medewerkers.

Lagere lasten bij datamanagement € 0,2 mln. (V):

- Herstelwerkzaamheden meetpunt doorgeschoven naar 2025.
- Project waar aanvankelijk opdracht voor was gegeven is niet gestart en wordt intern opgepakt.

Onvoorzien

Het begrote bedrag is ingezet binnen de andere beleidsvelden voor het dekken van onvoorziene uitgaven die verband houden met de hoogwatersituatie eind 2023/begin 2024 en voor onvoorziene uitgaven voor het inzetten van een tijdelijke pompinstallatie bij calamiteit Riool-Zuid.

Baten i.v.m. salarissen/sociale lasten

De opbrengsten zijn € 0,4 mln. hoger (V) dan de begroting na wijziging.

Dit door een hogere opbrengst uitlening personeel.

Geactiveerde lasten

De geactiveerde lasten zijn € 0,6 mln. lager (N) dan de begroting na wijziging.

De geactiveerde uren zijn lager dan begroot, de belangrijkste oorzaken hiervoor zijn:

- Uren van functies die geheel of gedeeltelijk worden bekostigd uit subsidies kunnen niet worden geactiveerd. Elders lagere kosten, maar wel minder te activeren uren.
- Omdat functies pas in de loop van het jaar worden ingevuld, worden op jaarbasis minder te activeren uren geschreven.
- Op functies die niet via P-formatie worden ingevuld maar ingehuurd worden via de gecontracteerde broker, kunnen geen te activeren uren worden geschreven. Ook wordt geen P-budget aangesproken, maar direct budget van projecten. Dit speelt vooral bij projecten in de Waterketen.

Rentebaten

De rentebaten zijn € 1,3 mln. (V) hoger dan begroot. Dit wordt verklaard door het achterblijven van de investeringen waardoor minder leningen aangetrokken zijn.

Dividend

De opbrengst dividenden is ruim € 0,2 mln. hoger (V) dan begroot. Door het goede resultaat over 2023 van de Nederlandse Waterschapsbank is het dividend hoger geweest en er was geen rekening gehouden met teruggave dividendbelasting.

Waterschapsbelasting

De waterschapsbelastingen zijn totaal ca. € 3 mln. hoger (V) dan de begroting na wijziging. Dit wordt veroorzaakt door hogere opbrengsten zuiveringsheffing.

De realisatie opbrengst zuiveringsheffing bedrijven is hoger dan begroot. De oorzaak hiervan is dat een groot gedeelte van de voorlopige aanslagen 2023 te laag is opgelegd en/of door de groeiende economie hoger uitvallen. Er is een na-ijleffect van Corona in de jaren vóór 2023 waarop deze voorlopige aanslagen waren gebaseerd. Een structureel lager effect heeft zich niet doorgezet. Dat leidt tot een behoorlijke meeropbrengst in 2024 over 2023. Daarnaast betekent dit dat de begroting 2024 is gebaseerd op de voorlopige aanslagen 2023. Omdat deze te laag waren vastgesteld, is de begroting 2024 op dit punt te laag vastgesteld. Door de extra belastingopbrengsten 2023 en het opleggen van de (voorlopige) aanslagen 2024 op basis van de meer actuele waterverbruik cijfers zijn de opbrengsten 2024 hoger dan begroot. Een ander deel van de verhoging wordt veroorzaakt door een hogere opbrengst zuiveringsheffing nuts. Dit door een afloop over 2023 in 2024 van € 0,4 mln.

Ontwikkeling WOZ-waarden

De WOZ-waarden 2024 zijn op het niveau gebleven van de Beleidsbegroting 2024.

Kwijtschelding / oninbare waterschapsbelasting

De kwijtschelding/ oninbare waterschapsbelastingen zijn totaal circa € 2,0 mln. lager (V) dan de begroting na wijziging.

In 2023 heeft bestuurlijke besluitvorming plaatsgevonden om te komen tot aanpassing van de kwijtscheldingsnorm tot 100% van het bijstandsniveau. Deze norm is ingegaan per 1 januari 2024. Daarmee loopt Waterschap De Dommel in de pas met de andere waterschappen en gemeenten en geven we invulling aan de één overheidsgedachte. Tevens kunnen we de uitvoering efficiënter laten verlopen. Van een uitbreiding van het kwijtscheldingsbeleid naar ondernemers/ZZP'ers is bestuurlijk afgezien.

Op basis van de informatie van de gemeenten in ons werkgebied over de omvang van het aantal kwijtscheldingsgerechtigden in de gemeenten en het effect op de verwachte omvang van de kwijtscheldingen is er bij de raming van de omvang van het effect op de kwijtscheldingen uitgegaan dat aanpassing van de norm naar 100% zou leiden tot een aanzienlijke toename van het kwijtscheldingsbedrag. De verwachte groei in aantallen verzoeken en toekenningen kwijtschelding (automatisch of via aanvraag) als gevolg van wijziging 95% naar 100% is echter kleiner dan gedacht.

Bij het waterschap dient actief om kwijtschelding te worden verzocht. Uitzondering is als in een eerdere aanvraag voor kwijtschelding toestemming is gegeven voor automatische toetsing via Stichting Inlichtingenbureau. Dan kan het verzoek in het daaropvolgende jaar via het Inlichtingenbureau automatisch worden afgehandeld. Ondanks diverse aankondigingen, moet de bekendheid van de wijziging van 95% naar 100% wellicht nog groeien. Daarnaast geldt dat maatschappelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld lagere werkloosheid, mogelijk hebben geleid tot een lager aantal verzoeken dan verwacht.

Bij de overgang naar de BSOB vanaf 1 januari 2026 geldt dat voor de kwijtscheldingen de kwijtscheldingslijn van de gemeenten volledig wordt gevolgd en er geen afzonderlijk verzoek meer aan het waterschap moet worden gericht. Dit betekent dat vanaf 2026 de verwachte omvang van de kwijtscheldingen mogelijk weer op het niveau van de begroting 2024 zal liggen.

Verder geldt dat huishoudens die van een minimuminkomen moeten rondkomen, van het kabinet een energietoeslag ontvangen. Bij het beoordelen van de kwijtschelding wordt dit bedrag buiten beschouwing worden gelaten.

Nagekomen posten

De nagekomen baten zijn totaal circa € 0,1 mln. hoger (N) dan de begroting na wijziging. Dit wordt veroorzaakt door de prorata 2019-2023 (terug te betalen BTW).

Personeelsbudget (P-budget)		
Overzicht P-budget (bedragen * € 1.000)		
	Rekening 2024	Begroting 2024
Salaris inclusief flexibel inzetbaar	54.258	55.653
(Ver)koop verlofdagen	-662	56
Opbrengsten salaris gerelateerd	-2.914	-2.401
Opbrengsten geactiveerde uren	-5.705	-6.279
Direct/indirect salaris gerelateerd	44.977	47.029
Opleidingskosten	915	800
Overige algemene personeelskosten	1.331	1.241
Overig P-budget	2.246	2.041
Totaal personeelsbudget	47.223	49.070

Direct / indirect salarisgerelateerd circa € 2,1 mln. lager (V)

Hiervoor is al een verklaring gegeven door de met * gemerkte toelichtingen (zie blz. 56). De belangrijkste redenen zijn:

- Behoorlijk langere doorlooptijden bij de invulling van de vacatures.
- Toevoeging aan de nog te betalen verlofuren.
- Toegekende subsidies en een bijdrage van het UWV door uitbreiding van het ouderschapsverlof voor mannen.

Overig P-budget

- Meer opleidingskosten (€ 0,1 mln. N) dan begroot door extra te stimuleren in de ontwikkeling van personeel.
- Voor de werkkostenregeling bleef Waterschap De Dommel binnen de jaarruimte, waardoor het begrote bedrag voor een eventuele naheffing Loonbelasting niet nodig was. We zijn in 2024 kritisch geweest op het toepassen van deze regeling en het benutten van de mogelijkheden hierin.

Investerings (bedragen x € 1.000)

Beleidsveld Bestuur en Bedrijfsvoering	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Uitgaven	1.093	12.428	12.428
Inkomsten	0	0	0
Totaal netto uitgaven	1.093	12.428	12.428

Toelichting

De investeringen voor het beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering (jaarschijf 2024) zijn totaal ca. € 11,3 mln. lager dan de begroting 2024 na wijziging.

In de Beleidsbegroting 2024 was het totaal voor de jaarschijf 2024	€ 12,4 mln.
De JEV Burap 2024-1 voor de jaarschijf 2024 was	€ 2,2 mln.
De JEV Burap 2024-2 voor de jaarschijf 2024 was	€ 1,7 mln.
De realisatie voor de jaarschijf 2024 is	€ 1,1 mln.

De belangrijkste redenen hiervoor zijn:

De daling op de bruto investeringen wordt met name veroorzaakt door:

- Diverse projecten zijn ten laste van de exploitatie gebracht omdat er volgens ons beleid geen actief is ontstaan: WBP5 Data voor datadoelen, Gegevenslandschap, Dataverzameling WBP.
- Het budget voor Energie en klimaat is in 2024 nauwelijks gebruikt. Een deel van het budget is overgezet naar projecten die nog uitgevoerd moeten worden. De rest van het budget is doorgeschoven naar 2025 en later.
- Diverse projecten zoals huisvesting 3.0, Energieneutrale RWZI Boxtel zijn vertraagd.

3 UITGANGSPUNTEN, HOOFDLIJNEN EN VERPLICHTE PARAGRAFEN

3.1 Ontwikkelingen sinds vorig jaar

Het jaar 2024 is een bijzonder nat jaar geweest. Na de droge zomer van 2023 zijn we vanaf het najaar 2023 geconfronteerd met veel neerslag, hoogwater en zelfs wateroverlast. Dit beeld heeft zich gedurende vrijwel het gehele jaar voortgezet. Het grondwatersysteem is vrijwel het gehele jaar verzadigd geweest wat betekent dat bij nieuwe neerslag snel de dreiging van wateroverlast dreigt. Vrijwel het hele jaar 2024 heeft in het teken gestaan van het aanpakken, oplossen en voorkomen van wateroverlast.

Het belang van samenwerking met de omgeving om te komen tot maatwerk in de vorm van een gebiedsgerichte aanpak om de problematiek aan te pakken, wordt breed gevoeld en gedragen. Samen met de omgeving geven we invulling aan het behalen van (water)doelen en resultaten binnen het watersysteem maar natuurlijk ook voor de waterketen.

Binnen de Dommelorganisatie is ook in 2024 wederom sprake van een toename van de personele omvang om de ambities en doelen te kunnen (gaan) realiseren. Dit heeft geleid tot het starten van een veranderproces in de opzet en sturing van de organisatie om de continuïteit van de organisatie te borgen en de bestuurlijke doelen te kunnen blijven realiseren.

3.2 Uitgangspunten en normen

In de financieringsparagraaf wordt ingegaan op de consequenties van het aantrekken van middelen ter financiering van onder andere de investeringen. De omslagrente was in 2024 2,75% (2023 2,5%). Voor een nadere toelichting zie de financieringsparagraaf. De gemiddelde inflatie over 2024 bedroeg 3,35% (2023 3,93%).

3.3 Incidentele lasten en baten

In 2024 zijn er geen incidentele baten en lasten geweest.

3.4 Kostentoerekening

Alle kosten en opbrengsten van Waterschap De Dommel worden toegerekend naar de kostendragers Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer zoals in de beleidsbegroting is vermeld. Hierbij wordt de BBP (Beleids- en Beheer Proces)- structuur gevolgd die door de Unie van Waterschappen in samenwerking met de waterschappen is ontwikkeld.

Per 1-1-2022 is door het Algemeen Bestuur de nieuwe kostentoedelingsverordening vastgesteld. De uitgangspunten van deze kostentoedelingsverordening zijn meegenomen bij het bepalen van de tarieven en de tariefsontwikkeling.

3.5 Bestemmingsreserves en voorzieningen

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen met een vooraf bepaalde bestemming. Waterschap De Dommel kent de volgende bestemmingsreserves:

Overige bestemmingsreserves (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Bestemmingsreserve GTD	148	173
Bestemmingsreserve klimaatadaptatie	3.902	0
Totaal	4.050	173

Bestemmingsreserve GTD

Onder deze bestemmingsreserve is de financiële verrekening van de desintegratiekostenvergoeding als gevolg van de ontvlechting van de GTD per 31 december 1996 voor een totaalbedrag van € 1.335.000 verantwoord. Deze afkoopsom, ontvangen van de diverse waterschappen, is vastgesteld na extern onderzoek. Tot en met het jaar 2033 wordt rente bijgeschreven. Jaarlijks valt een deel van de afkoopsom vrij ten gunste van de exploitatie. Mutaties in 2024 conform de door u vastgestelde resultaatbestemming 2023 zijn:

- Rentetoevoeging + € 12.112 mln.
- Vrijval - € 37.210 mln.

Bestemmingsreserve klimaatadaptatie

Conform bestuurlijke afspraak is een stimuleringsregeling gemaakt voor de doelstelling om 15% meer regenwater te infiltreren. Om bij te dragen aan deze doelstelling is in totaal € 20 miljoen beschikbaar verdeeld over 5 jaar, ofwel € 4 miljoen per jaar vanaf 2023. Het totaalbedrag van € 20 miljoen is verdeeld over de gemeenten met een plafondbedrag per gemeente.

Mutaties in 2024 conform de door u vastgestelde resultaatbestemming 2023 zijn:

- Toevoeging + € 4 mln.
- Onttrekking - € 0,098 mln.

Voorzieningen

Voorzieningen zijn voornamelijk verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar die wel redelijkerwijs zijn in te schatten.

Pensioenen niet-gepensioneerde (oud-)bestuurders

Per 1-1-2022 is er een wijziging geweest in de uitvoering van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). Op basis hiervan heeft Waterschap De Dommel besloten om het opgebouwde pensioen over te laten maken naar de lopende rekening. Dit om het risico voor Waterschap De Dommel te verlagen.

3.6 Waterschapsbelastingen

De waterschapsbelastingen (tarieven) zijn gelijktijdig met de Beleidsbegroting 2024 vastgesteld. Ontwikkelingen in de belastingeenheden en de daaruit voortvloeiende afwijkingen in de belastingopbrengsten worden in het beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering weergegeven.

Watersysteemheffing

Dit is de belasting voor het bestrijden van kosten verbonden aan de zorg voor het watersysteem. Binnen de watersysteemheffing wordt een onderscheid gemaakt in vier belastingcategorieën met elk een eigen aandeel in de op te brengen watersysteemheffing.

Dit aandeel wordt aan de hand van de kostentoedelingspercentages bepaald:

- Ingezetenen
- Ongebouwd (niet zijnde natuur)
- Natuur
- Gebouwd

Zuiveringsheffing

Dit is de belasting voor het bestrijden van kosten voor het zuiveren van afvalwater dat direct of indirect afgevoerd wordt op een zuiveringstechnisch werk dat in beheer is bij het waterschap.

Verontreinigingsheffing

Dit is de belasting voor het bestrijden van kosten voor maatregelen tot het tegengaan en voorkomen van verontreiniging van het oppervlaktewater als gevolg van het direct lozen vanuit een woon/bedrijfsruimte op het oppervlaktewater.

3.7 Weerstandsvermogen

Deze paragraaf bevat:

- 1) Het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's;
- 2) Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, met een beschouwing over de stand aan het begin, de mutaties en de eindstand van het begrotingsjaar van de algemene reserves en de voorzieningen;
- 3) Een inventarisatie van de risico's.

ad 1) Beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Een te laag weerstandsvermogen betekent dat bij elke financiële tegenvaller een (begrotings-)wijziging volgt in de vorm van tariefsverhoging of bezuinigingsmaatregel, waardoor doelstellingen onder druk kunnen komen te staan.

De basis voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit is een actueel risicoprofiel van Waterschap De Dommel. Per risico zijn de financieringsvormen bepaald en zijn de schadescenario's vastgesteld.

Met behulp van een statistisch model (Monte Carlo-simulaties) zijn de risicoscenario's gemodelleerd, waarmee een uitspraak gedaan kan worden over de financiële gevolgen van de gedefinieerde risico's voor Waterschap De Dommel. De impact van alle individuele risico's is bepaald, maar ook van alle risicoscenario's gezamenlijk. Met behulp van het model kan een uitspraak worden gedaan over de gemiddelde verwachte schade en ook van de verwachte schadelast in een extreem slecht schadejaar (bijvoorbeeld eens in de 25 jaar of eens in de 100 jaar).

Het weerstandsvermogen vormt een onderdeel van de taakreserves dat specifiek gereserveerd wordt voor dit doel. Het verhoudingsgetal voor verdeling over de taakreserves watersysteembeheer en zuiveringsbeheer wordt bepaald door de verhouding van exploitatielasten van enig begrotingsjaar van die taken.

ad 2) Weerstandscapaciteit

In 2024 heeft actualisatie van de weerstandscapaciteit door een extern bureau plaatsgevonden. Naar aanleiding van deze actualisatie is in de bestuursvergadering van februari 2024 een nieuw voorstel over de benodigde weerstandscapaciteit vastgesteld. In 2024 bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit na indexatie € 10,6 mln. (2023 € 6,80). Daarbij kan met een zekerheid van 99% worden gezegd dat de totale schade in een willekeurig jaar lager is dan € 10,6 mln.

Hierna wordt ingegaan op risico's waar geen specifieke voorziening voor is getroffen. Indien deze risico's optreden, worden deze uit de weerstandscapaciteit gedekt.

Ad 3) Een inventarisatie van de risico's.

Risico's en risicoparagraaf

Mede als gevolg van de aanhoudende druk op de organisatie vanuit de dreiging van de wateroverlast is de aandacht voor risicomanagement in de brede algemene zin binnen het Dagelijks Bestuur en de directie onder druk komen te staan. De focus van risicomanagement was gericht op het actuele risico van wateroverlast. Voor de komende periode zal Risicomanagement in de algemene brede zin van het woord tegen het licht worden gehouden waarbij gekeken wordt hoe risicomanagement en risicobeheersing anders gestructureerd vorm en inhoud kunnen gaan krijgen. De aandacht voor risicomanagement zal in deze beschouwing - naast aandacht voor risico's op het gebied van financiële risico's en risico's in relatie tot de verbonden partijen (o.a. bedrijfsrisico's, governance) - in een breder perspectief worden geplaatst, zoals strategische risico's, cybersecurityrisico's en het risicoprofiel van de organisatie in relatie tot de omgeving. Rekening houdend met het ambitieniveau van het (dagelijks) bestuur wordt een voorstel voorbereid om concrete verbetervoorstellen te doen voor een bredere inbedding van risicomanagement in de organisatie, waaronder het frequenter opstellen van een risico-analyse en het jaarlijks laten vaststellen van het weerstandsvermogen.

Risico's

Cybersecurity

Binnen Waterschap De Dommel, ook in de samenwerkingsrelatie met het Waterschapshuis (en van het Waterschapshuis met het Rijk voor monitoring van externe cyberdreigingen), is veel aandacht voor de beveiliging van de digitale werkomgeving van het waterschap. Er wordt periodiek een externe audit uitgevoerd (opdrachtgever: het Waterschapshuis) op de mate waarin de waterschappen zich ontwikkelen op het gebied van de mate van volwassenheid in relatie tot informatieveiligheid.

Voor het personeel wordt gewerkt aan het verhogen van de bewustwording van de verschillende risico's door middel van het aanbieden van verschillende trainingsmodules waarin een veelheid aan bedreigingen, nieuwe ontwikkelingen, etc. voorbijkomen.

Gronden

Door de werking van het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) kan de waardedaling van in te richten gronden binnen de ecologische hoofdstructuur (EHS) vergoed worden.

In geval we de gronden na afronding van een project niet door kunnen leveren, is de restwaarde van de gronden 15% van de oorspronkelijke landbouwkundige waarde.

Aanbesteding

In het inkoop- en aanbestedingsbeleid wordt gewerkt met een bundeling van kennis door het werken met een inkoopteam. Binnen de Dommel-organisatie heeft het inkoopteam haar positie verworven en wordt de weg naar het inkoopteam ook steeds beter gevonden. Dit team inkoop wordt op afroep aangevuld met (aanbestedings-)juristen die de budgethouders/ projectleiders ondersteunen bij de aanbestedingstrajecten. Door deze kennisbundeling, de gestructureerde inzet van deze kennis, de opgedane ervaringen met het werken met inkoopteams binnen de processen en de positie van het inkoopteam binnen het proces van inkopen en aanbesteden binnen de Dommel-organisatie zijn de risico's met betrekking tot de aanbestedingen verminderd.

Risico's op het gebied van aanbestedingen kunnen bestaan uit het verkeerd toepassen van wet- en regelgeving of uit het maken van ondoelmatige keuzes, waardoor de mededinging onvoldoende zijn werk doet en/of het waterschap niet tegen de beste prijs/ kwaliteits-verhouding inkoop. Marktpartijen kunnen dan ook worden benadeeld. Zij kunnen eventueel een klacht of juridische procedure opstarten om tegen een beslissing van het waterschap in te gaan. In de inkoopteams wordt o.a. gewerkt met bepaalde standaarden in onze aanbestedingen en worden vaststaande juridische kaders ingebed in onze systemen.

Een ander belangrijk middel om risico's van een niet-succesvolle aanbesteding te verkleinen is om tijdig en terugkerend met de markt in gesprek te zijn over onze aanbestedingen. Dit kan bijvoorbeeld door signalen vanuit de markt tijdig te verwerken in onze aanbestedingen, de markt te consulteren, een marktdag te houden of achteraf onze aanbestedingen te evalueren. Dat draagt eraan bij dat vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd worden en we tijdig kunnen bijsturen.

Andere omstandigheden die risico's kunnen vormen voor het slagen van onze aanbestedingen, zijn bijvoorbeeld de grondstoftekorten, stijgende brandstofprijzen of een tekort aan personeel. Hierdoor zijn er onvoldoende gegadigden of is er te weinig belangstelling voor onze opdrachten. We moeten dan aanbestedingen uitstellen of opdrachten vallen duurder uit dan geraamd. De beheersing van deze risico's hierop is lastiger omdat dit risico's zijn die buiten de invloedssfeer van het waterschap liggen. Belangrijk aandachtspunt hierbij is om de gemaakte keuzes en/of afwegingen expliciet vooraf vast te leggen en bij twijfel te escaleren. Zo kunnen de afwegingen/ overwegingen breed gedeeld worden. Waar nodig kunnen beslissingen worden voorgelegd aan deskundigen en/of leidinggevende(n).

Omzetbelasting anti-afhaakovereenkomsten

De ontwikkelingen op het gebied van anti-afhaakovereenkomsten zijn onderwerp van overleg op waterschapsbreedniveau (Unie van Waterschappen – Ministerie – Europese Commissie) om te kunnen blijven voldoen aan de (Europese) wet- en regelgeving. De uitkomsten van het overleg zijn eind 2023 bekend geworden. Het resultaat is dat de anti-afhaakregeling wordt toegepast binnen het marktconformiteitsbeginsel en dat er geen sprake is van staatssteun als wordt gehandeld conform de vastgestelde werkwijze. Deze werkwijze is inmiddels binnen de organisatie geïmplementeerd.

Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

- Terugwinnen van grondstoffen

Terugwinnen van grondstoffen op de zuivering heeft (mogelijk) gevolgen voor de verduurzamingsstrategie van SNB ten aanzien van de slibeindverwerking. Terugwinnen van grondstoffen is een belangrijk onderdeel om te komen tot een verdere verduurzaming van de totale afvalwaterketen. In de keten blijven partijen zoeken naar afstemming om sub-optimalisaties in de keten te vermijden. SNB is met haar aandeelhouders continu in overleg om te komen tot een visie c.q. nadere afspraken over verduurzaming en de rol van SNB en de individuele aandeelhoudende waterschappen in dit proces.

Extra aandachtspunt is het gebruik van de teruggewonnen grondstoffen. Binnen de wet- en regelgeving wordt aandacht besteed aan de mogelijkheden om deze grondstoffen ook daadwerkelijk te kunnen c.q. te mogen (her)gebruiken. In sommige gevallen is het hergebruik van deze grondstoffen moeilijker, omdat het grondstoffen betreft met een “besmet etiket” die worden teruggewonnen uit afvalstromen.

In het kader van de terugwinning van grondstoffen door SNB worden verschillende nieuwe ontwikkelingen verkend. Voor sommige ontwikkelingen geldt dat deze in een vergevorderde onderzoeksfase zitten en er wordt verkend op welke wijze (techniek, organisatievorm met bijbehorende governancestructuur, etc.) vervolgstappen kunnen worden gezet. Hierbij spelen risicoafweging en –beheersing een belangrijke rol. In het traject rondom de organisatievorm en bijbehorende governancestructuur wordt een nadere verkenning uitgevoerd en zullen de resultaten met de overwegingen van de keuzes ter besluitvorming worden voorgelegd aan de algemeen besturen van de deelnemende waterschappen.

- Wijzigingen in wet- en regelgeving

De positie van SNB is mede afhankelijk van bestaande wet- en regelgeving, met name op het gebied van milieu, waarbij de vrijstelling belasting voor zuiveringsslib ter discussie staat. Wijzigingen daarin, en ook de toepassing ervan, kunnen consequenties hebben voor de bedrijfsvoering.

- Kostenverdeelsleutels SNB (mede in relatie tot fiscaliteiten)

Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 SNB is bestuurlijk ingestemd met de verdeling van de kosten van slibverwerking tussen de aandeelhoudende waterschappen onder de voorwaarde dat er voor het jaar 2018 een nieuwe, gewijzigde kostenverdelingsmethodiek wordt overeengekomen.

In het bestuurlijk overleg van de portefeuillehouders Waterketen van de aandeelhoudende waterschappen op 28 februari 2019 is een voorlopige overeenstemming bereikt over een nieuwe methodiek van kostenverdeling en de bijbehorende wijze van compensatie tussen de waterschappen. Deze voorlopige overeenkomst vormt de basis voor de verrekening van de slibverwerkingskosten in de jaren 2018 en latere jaren.

De voorlopige overeenkomst is destijds bekrachtigd in alle nieuwe algemeen besturen van de individuele waterschappen onder de voorwaarden van instemming van de Belastingdienst met de aangepaste werkwijze. Eind 2023 is het bericht van de Belastingdienst ontvangen dat zij instemmen met de aangepaste basis voor kostenverdeling en de bijbehorende BTW-vrijstelling.

Ten aanzien van de fiscaliteiten rondom de Wet op de Vennootschapsbelasting kan worden opgemerkt dat SNB afspraken heeft gemaakt met de Belastingdienst over de handelwijze inzake de vennootschapsbelasting.

3.8 Financiering

3.8.1 Algemeen

Vanuit wetgeving zijn kaders gesteld voor een verantwoorde professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van de decentrale overheden, zoals in de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO), de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (RUDDO), Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (UFDO), Besluit lening voorwaarden decentrale overheden en Regeling schatkistbankieren decentrale overheden.

Deze wetgeving en de daarin opgenomen bepalingen over kasgeldlimiet en renterisiconorm zijn het uitgangspunt in het treasurybeleid van Waterschap De Dommel.

3.8.2 Invloed van de economische en financiële crisis op de rente

In 2024 is de inflatie flink gedaald na de piek van 2022. Deze piek kwam door hogere energieprijzen en door problemen aan de aanbodkant van de economie. Om de hoge inflatie af te remmen, werd de rente verhoogd. In 2023 en 2024 zijn acties uitgezet om de inflatie te verlagen. Hierdoor nam ook de rente af.

Korte termijnrente

De 3-maands-Euribor-rente was op 1-1-2024 3,905% en is gedurende 2024 gedaald naar 2,736% eind 2024.

Lange termijnrente

De lange termijnrente was op 1-1-2024 circa 2,61% en is gedurende 2024 met kleine schommelingen eind 2024 uitgekomen op circa 2,398%.

3.8.3 Financieringsstructuur

Binnen het waterschap is de financieringsstructuur van de kapitaalbehoefte voornamelijk ongewijzigd gelaten. Langlopende leningen worden aangetrokken voor projecten en investeringen. Schommelingen in liquiditeitsbehoefte worden opgevangen via het rekening-courantkrediet en kasgeldleningen, rekening houdend met de bepalingen van de kasgeldlimiet.

3.8.4 Schatkistbankieren en Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (Wet HOF)

Het wetsvoorstel Schatkistbankieren is geïntegreerd in de werkwijze van Waterschap De Dommel. Schatkistbankieren houdt in dat alle gemeenten, provincies en waterschappen hun vermogens bij het Ministerie van Financiën onderbrengen, waarvoor ze een rentevergoeding ontvangen. In 2024 hebben we geen structureel overtollige liquiditeiten gehad en is er daarom geen geld bij het Ministerie van Financiën ondergebracht.

Ook over de Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (Wet HOF) zijn afspraken gemaakt tussen de Rijksoverheid en lagere overheden. De Wet HOF houdt in dat gemeenten, provincies en waterschappen in een jaar niet meer mogen uitgeven dan ze binnenkrijgen met inachtneming van bepaalde grenzen en een afbouw van het bestaande tekort. In 2024 bleef Waterschap De Dommel binnen de kaders (zie EMU-saldo i.r.t. maximum tekort) van de Wet HOF.

3.8.5 Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet (= het saldo van vlottende middelen en de vlottende schuld) is een percentage (ministeriële norm 23%) van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. Dit betekent voor Waterschap De Dommel dat de kortgeld-schuld in 2024 maximaal € 39,4 mln. mag bedragen. Deze limiet is gericht op het beperken van het renterisico op de kortlopende financiering.

De regelgeving bepaalt dat de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet niet mag overschrijden. De ruimte die de kasgeldlimiet biedt, benut het waterschap steeds in overleg met de Treasurycommissie. Dit houdt in dat de kredietfaciliteit bij de Nederlandse WaterschapsBank (rood staan) en kasgeldleningen als financieringsmiddel blijvend wordt ingezet zolang dit rentevoordelen biedt. Waterschap De Dommel bleef in 2024 binnen de kaders van de kasgeldlimiet.

Saldo kortlopende vorderingen (+) en kortlopende schulden (-), boekjaar 2024

Bedragen in € 1.000

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Gemiddeld	-21.964	-2.654	-2.870	-12.826
Kasgeldlimiet (norm 23%)	-39.400	-39.400	-39.400	-39.400
Ruimte onder de kasgeldlimiet	-17.436	-36.746	-36.530	-26.574
In % kasgeldlimiet	44%	93%	93%	67%

3.8.6 Renterisiconorm

De renterisiconorm (= het risico dat voort kan vloeien uit renteherziening en/of herfinanciering van lopende leningen), mag niet hoger zijn dan 30% van het begrotingstotaal (één momentopname per begrotingsjaar). Voor Waterschap De Dommel betekent dit dat de norm € 51,4 mln. bedraagt voor het jaar 2024. Door een spreiding in de looptijden van de leningen, werken veranderingen in de rente vertraagd door in de rentelasten, en dus in het totaal van de exploitatielasten. Hierdoor is het waterschap minder gevoelig voor rentewijzigingen.

Onderstaand is de norm en de realisatie van het renterisico opgenomen.

Variabelen renterisico (norm)			
<i>Bedragen in € 1.000</i>	Boekjaar 2024	Boekjaar 2023	
Renteherzieningen	€ -	€ -	
Aflossingen	€ 14.473	€ 25.855	
Renterisico	€ 14.473	€ 25.855	
Renterisiconorm (max 30% begrotingstotaal)	€ 51.400	€ 46.845	
Ruimte onder renterisiconorm	€ 36.927	€ 20.990	
Ruimte in procenten renterisiconorm	72%	45%	

3.8.7 Rekening-courant

Waterschap De Dommel heeft een rekening courant krediet bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) van € 50 mln. In 2024 is € 330.000 aan korte rente betaald.

3.8.8 Leningen

Het saldo langlopende leningen van Waterschap De Dommel is gestegen van € 336,8 mln. op 1-1-2024 naar € 371 mln. op 31-12-2024.

Er zijn 5 langlopende leningen afgesloten in 2024. Twee leningen zonder en drie met jaarlijkse aflossingen. De rentepercentages waren tussen de 2,39% en 3,08%.

3.8.9 Renteresultaat

Het renteresultaat is het saldo tussen de aan externe partijen (bank) betaalde rente en de intern aan producten/projecten toegerekende rente. Het renteresultaat is in de ideale situatie 0. Dit ideaal wordt in de praktijk niet bereikt vanwege:

- Verschillen tussen externe rente en (interne) rekenrente;
- Financiering met eigen vermogen (reserves);
- Tijdsverschillen in geplande en gerealiseerde investeringsuitgaven;
- Verschillen in begrote en gerealiseerde exploitatie- en investeringsuitgaven.

Het renteresultaat bedroeg in 2024 € 2,1 miljoen.

3.8.10 Liquiditeit

Tijdens het opstellen van de BeleidsBegroting 2024 in september 2023 was de verwachting dat de langlopende leningen per 1-1-2024 € 347 mln. en per 31-12-2024 € 441 mln. zouden bedragen. Het beginsaldo per 1-1-2024 bedroeg in werkelijkheid € 337 mln. en het eindsaldo op € 402 mln.

Plannen inzake het risicobeheer

Het risicoprofiel van Waterschap De Dommel kan als laag worden geschat. Krediet-, koers- en valutarisico's worden niet gelopen. Slechts forse mutaties in de renteniveaus voor lange termijngeld zouden de voorliggende meerjarenraming in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden.

Plannen inzake de waterschapsfinanciering

Uit de liquiditeitsbegroting blijkt dat de financieringsbehoefte aanwezig zal blijven. Om adequaat in te kunnen spelen op de ontwikkeling op de kapitaalmarkt en de financieringsbehoefte van het waterschap, is een Treasurycommissie actief die de markt nauwgezet volgt en voorstellen in dit verband formuleert.

Plannen inzake het kasbeheer

Het eventueel aantrekken of het uitzetten van kortetermijngelden gebeurt naast de wettelijke kaders volgens de voorschriften zoals zijn vastgelegd in het Treasurystatuut.

3.9 Verbonden partijen

In navolging van de implementatie van de Nota Verbonden partijen wordt het Algemeen Bestuur periodiek geïnformeerd over de ontwikkelingen van de verbonden partijen.

SNB

Rechtsvorm: Naamloze Vennootschap

Vestigingsplaats: Moerdijk

De deelname van Waterschap De Dommel aan de oprichting van de NV SNB was gericht op het realiseren van het op duurzame wijze verwerken van slib, waarbij de continuïteit van de slibverwerking een van de belangrijkste argumenten was. Door de toetreding van 2 nieuwe aandeelhouders is de bezetting en daarmee continuïteit geborgd. De nadruk is de laatste jaren meer en meer komen te liggen op het verlagen van de risico's, het borgen van de bezetting en het beheersen (verlagen) van de kosten van de slibverwerking. Binnen de SNB is continu aandacht voor het verhogen van de efficiency c.q. verlagen van de kostprijs en voor het verder ontwikkelen van de duurzaamheid in het brede proces (ketengedachte) van de slibverwerking. In het vastgestelde ondernemingsplan is de strategische visie omtrent slibverwerking en de positie van SNB in de slibketen bepaald en de ontwikkelingen in het kader van grondstoffenterugwinning en de verkenning van nieuwe technieken en samenwerkingsvormen om te realiseren moeten in dit perspectief worden beschouwd.

Waterschap De Dommel is vanaf het jaar 2023, na toetreding van de nieuwe aandeelhouders, voor 17,01% aandeelhouder in N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB).

De jaarstukken over het jaar 2024 van SNB waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2023 opgenomen.

Het eigen vermogen van SNB bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2023 € 15,3 mln. en op 31-12-2023 € 14,7 mln. en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2023 € 30,0 mln. en op 31-12-2023 € 34,6 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2023 bedroeg na belasting volgens de definitieve jaarstukken € 1,6 mln. negatief.

Aquon

Rechtsvorm: Gemeenschappelijke regeling

Vestigingsplaats: Houten

Waterschap De Dommel is een van de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling van Aquon. Doelstelling van deze gemeenschappelijke regeling is het verzekerd zijn van een kwalitatief goede dienstverlening op het gebied van laboratoria-onderzoeken. Doelstelling is om naast de prestaties ten aanzien van de geleverde kwaliteit ook ten aanzien van de kostenontwikkeling op een meer dan voldoende niveau te presteren.

De structuur qua governance en overleggen (platform voor eigenaren, opdrachtgevers en gebruikers) en de bijbehorende informatiestromen is geëvalueerd en doorontwikkeld, maar is qua structuur in hoofdlijnen ongewijzigd gebleven.

De centralisatie van de huisvesting van Aquon is in 2024 afgerond.

Waterschap De Dommel is voor 8,41% aandeelhouder in Aquon.

De jaarstukken over het jaar 2024 van Aquon waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2023 opgenomen.

Het eigen vermogen van Aquon bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2023 € 1,7 mln. (bestemmingsreserve) en op 31-12-2023 € 2,7 mln. (bestemmingsreserve) en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2023 € 20,0 mln. en op 31-12-2023 € 46,1 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2023 bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 0.

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

Rechtsvorm: Naamloze Vennootschap

Vestigingsplaats: Den Haag

Waterschap De Dommel is een van de waterschappen die aandelen heeft in de NWB. Deze aandelen zijn en blijven vooralsnog in eigen handen. Ten aanzien van het bezit van deze aandelen zijn geen wijzigingen in de visie te verwachten. Ook zijn er geen beleidsvoornemens om de verhouding te wijzigen.

Van de verschillende Europese kapitaaleisen vanuit de Europese Centrale Bank (ECB) voor de NWB heeft met name de eis ten aanzien van de leverage ratio effect op de bedrijfsvoering richting de aandeelhouders. Voor de NWB geldt dat zij aangemerkt is als promotional bank in plaats van systeembank, waardoor bij het bepalen van de leverage ratio de dienstverlening aan de publieke sector buiten beschouwing mag worden gelaten. De NWB voldoet ruimschoots aan de aangepaste eisen van deze leverage ratio van 3.

Waterschap De Dommel bezit 533 aandelen A à € 115 en 360 aandelen B à € 460.

De jaarstukken over het jaar 2024 van de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2023 opgenomen.

Het eigen vermogen van de Waterschapsbank bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2023 € 2,0 miljard en op 31-12-2023 € 2,1 miljard. Het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2023 € 71,3 miljard en op 31-12-2023 € 73,8 miljard.

Het financiële nettoresultaat over het jaar 2023 bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 126 mln. positief.

Het Waterschapshuis (HWH)

Rechtsvorm: Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats: Amersfoort

Het Waterschapshuis heeft als doel om door en voor het collectief van alle waterschappen en voor clusters van individuele waterschappen (met vergaande samenwerkingsovereenkomsten) ICT-toepassingen te ontwikkelen en het bewustzijn met betrekking tot gegevensbescherming en informatieveiligheid (AVG, Cybercriminaliteit en Privacy) te vergroten. Deze samenwerking (schaalvergroting) is gericht op het realiseren van efficiencyvoordelen. Hierbij kan gedacht worden aan efficiency- en inkoopvoordelen bij de ontwikkeling en inkoop van ICT-toepassingen.

De ontwikkeling van Het Waterschapshuis is een continue proces, waarbij door het gebruik maken van het inlenen van personeel van de individuele waterschappen getracht wordt de verbinding met de (individuele) waterschappen te vergroten.

Waterschap De Dommel is voor 4,46% aandeelhouder in Het Waterschapshuis.

De jaarstukken over het jaar 2024 van Het Waterschapshuis (HWH) waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2023 opgenomen.

Het eigen vermogen van HWH bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2023 € 0 en op 31-12-2023 € 0 en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2023 € 10,2 mln. en op 31-12-2023 € 11,5 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2023 bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 0.

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)

Rechtsvorm: Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

Waterschap De Dommel neemt samen met het Rijk, Waterschap Aa en Maas en diverse Brabantse gemeenten deel aan het BHIC. Het BHIC is ontstaan uit een fusie van het Rijksarchief in Noord-Brabant, het Streekarchief Brabant Noordoost en het Streekarchief Langs Aa en Dommel. Het BHIC verzorgt de archieftaak van het waterschap.

De voortschrijdende digitalisering en het effect op de (toekomstige) taak en positie van het BHIC en de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling zijn als gevolg van de ontwikkelingen rondom het nieuwe archiefstelsel, het Nationaal Archief en het uittreden van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap als aandeelhouder in BHIC (en de andere Regionale Historische Centra) bijzondere aandachtspunten.

Het uittreden van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen als aandeelhouder (ze blijven wel verbonden met het BHIC als afnemer van (niet-digitale) archiefdiensten) heeft consequenties voor de gemeenschappelijke regeling en de bestuurlijke samenstelling. Een en ander heeft in 2023 de nodige aandacht gevraagd en zal zijn beslag krijgen in 2025 (verwachte ingangsdatum 1 januari 2026).

Waterschap De Dommel neemt, inclusief de kosten van de dienstverleningsovereenkomst, 4,59% van de kosten van BHIC voor zijn rekening.

De jaarstukken over het jaar 2024 van BHIC waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2023 opgenomen.

Het eigen vermogen van BHIC bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2023 € 1,6 mln. en op 31-12-2023 € 1,6 mln. en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2023 € 4,6 mln. en op 31-12-2023 € 5,1 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2023, na toevoegingen en onttrekkingen uit de bestemmingsreserves, bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 124.539 positief.

Aquaminerals

Rechtsvorm: BV zonder winstoogmerk

Vestigingsplaats: Nieuwegein

Waterschap De Dommel is één van de deelnemers in de Besloten Vennootschap zonder winstoogmerk Aquaminerals. Doelstelling van deze BV zonder winstoogmerk is het ontzorgen van haar aandeelhouders van afvoer, verwerking, ontwikkeling en vermarkten van reststoffen. Aquaminerals heeft zelf geen verwerkingscapaciteit maar verbindt producenten aan de markt.

In 2022 is Waterschap De Dommel toegetreden als aandeelhouder om een volgende stap te kunnen zetten in het vermarkten van restproducten vanuit het zuiveren van afvalwater.

De jaarstukken over het jaar 2024 van Aquaminerals waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2023 opgenomen.

Waterschap De Dommel is voor 3,94% aandeelhouder in Aquaminerals. Waterschap De Dommel heeft 607 aandelen met een aanschafwaarde van in totaal € 66.764.

Het eigen vermogen van Aquaminerals bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2023 circa € 1,70 mln. en op 31-12-2023 circa € 1,77 mln. en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2023 circa € 3,49 mln. en op 31-12-2023 circa € 4,01 mln. Het financiële resultaat over het jaar 2023 (voor belastingen) bedroeg circa € 23.000.

3.10 Bedrijfsvoering

De ontwikkeling van de organisatie is een continue doorontwikkeling van de sturing op het behalen van doelen en resultaten en het afleggen van verantwoording over de behaalde doelen en resultaten. Dit betreft de eigen doelen en resultaten maar ook steeds meer het behalen van doelen, die door of samen met derden moeten worden gerealiseerd. Deze continue ontwikkeling van de organisatie heeft effect op de gehele bedrijfsvoering van de organisatie.

Naast de verdere ontwikkeling op de sturing op doelen en resultaten blijven de sturing op tijd en capaciteit en op financiën (rechtmatigheid en doelmatigheid) bijzondere aandachtspunten. Vanuit de sturing op doelen, resultaten en financiën wordt gewerkt aan het verder verbeteren van de waarde van de ramingen van de inkomsten en uitgaven van de exploitatie en de investeringen (begroting, jaareindeverwachting). Door continu te blijven werken aan het kostenbewustzijn, het werk met werk maken en het slim samenwerken met onze omgeving. De ontwikkeling op het gebied van de rechtmatigheid betekent dat we de ingezette lijn van het verder verbeteren van het inkoop- en aanbestedingsproces door hebben getrokken. Hierbij houden we al rekening met de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving op het gebied van de rechtmatigheidsverantwoording/rechtmatigheidsverklaring waar de waterschappen met ingang van boekjaar 2025 aan moeten voldoen.

Naast de samenwerking met andere waterschappen wordt ook steeds meer aandacht besteed aan het samenwerken met gemeenten, met maatschappelijke organisaties en met overige derden. Dit alles gericht op het verlagen van de maatschappelijke kosten van activiteiten en/of het verhogen van de resultaten bij gelijkblijvende kosten. Deze focus op de samenwerking met derden betekent ook extra aandacht voor de fiscale aspecten / risico's (o.a. BTW) die samenhangen met samenwerking.

Naast het voldoen aan de wet- en regelgeving en het voorbereiden op de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving (rechtmatigheid, rechtmatigheidsverklaring en het instellen van een onafhankelijke (volledig extern bemenste) rekenkamer) is het verbeteren van doelmatigheid en doeltreffendheid een continu proces. Het uitvoeren van rekenkameronderzoeken, verbijzonderde interne controles en (interne en externe) audits, deelname aan diverse benchmarks, het bij elkaar in de (waterschaps-)keuken kijken en andere vormen van kennisdelen zijn voorbeelden waarmee getracht wordt de verbeteringen te realiseren.

3.11 Investeringsen

Voor de investeringen geldt dat er voor de sturing van de beleidsvelden een onderscheid wordt gemaakt tussen bruto uitgaven en bruto-inkomsten, waardoor per saldo de netto uitgaven voor Waterschap De Dommel overblijven.

Samenvatting investeringen per beleidsveld (bedragen x € 1.000)	uitgaven	inkomsten	t.l.v. de Dommel
Beleidsveld watersysteem	26.773	10.993	15.780
Beleidsveld waterketen	55.744	661	55.083
Beleidsveld Bestuur en Bedrijfsvoering	1.093	0	1.093
Subtotaal investeringen	83.609	11.654	71.955
Beleidsveld watersysteem grondbank	6.527	1.848	4.679
Totaal investeringen	90.136	13.502	76.634

3.12 EMU-saldo

Deelnemers aan de Economische en Monetaire Unie (EMU) hebben in het Verdrag van Maastricht afgesproken dat het overheidstekort van een lidstaat in principe niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. In dit kader is afgesproken dat het EMU-saldo wordt opgenomen in de financiële cijfers. Voor Waterschap De Dommel betekent dit een toegestaan tekort van € 24,9 mln. in 2024.

Met een tekort in 2024 van € 100 mln. overschrijding begroot, overschrijden we de norm. Consequenties worden zichtbaar op lidstaatniveau en zijn niet individueel bekend. Wanneer Nederland de norm overschrijdt, kan er een boete uitgedeeld worden aan Nederland. De Nederlandse Staat kan op zijn beurt boetes opleggen aan lagere overheden, waaronder waterschappen.

Opbouw EMU-saldo (Bedragen x € 1.000)	Boekjaar 2024 Realisatie	Boekjaar 2024 Begroot	Boekjaar 2024 Verschil	Boekjaar 2023 Realisatie
1. EMU-exploitatiesaldo	-2.301	-7.665	5.364	1.022
2. Invloed investeringen (obv staat vaste activa)				
- / - bruto-investeringsuitgaven	-87.602	-141.672	54.070	-74.043
+ investeringssubsidies	9.120	25.982	-16.862	11.318
+ verkoop (im-) materiële vaste activa	2.138	0	2.138	0
+ afschrijvingen	22.103	23.375	-1.272	20.151
3. Invloed voorzieningen (obv staat voorzieningen)				
+ toevoegingen aan voorzieningen	181	180	1	50
- / - onttrekkingen aan voorzieningen	-12	-125	113	-82
- / - betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-178	0	-178	-167
+ evt. externe vermeerderingen van voorzieningen	351	0	351	91
4. Invloed reserves (obv staat reserves)				
- / - opnamen rechtstreeks uit eigen vermogen	0	0	0	0
+ evt. externe vermeerderingen van reserves	0	0	0	0
5. Deelnemingen en aandelen				
- / - boekwinst	0	0	0	0
+ boekverlies	0	0	0	0
EMU-saldo Waterschap de Dommel	-56.200	-99.925	43.725	-41.660
EMU-saldo verbonden partijen				
EMU-saldo inclusief verbonden partijen	-56.200	-99.925	43.725	-41.660

Verschil 43.725 (+ is positief en - is negatief)

Het bedrag EMU-Saldo van de verbonden partijen is nog niet bekend. Informatie hierover volgt nadat het Algemeen Bestuur van de betrokken onderneming de jaarstukken heeft behandeld. De hoogte is zodanig dat het niet of nauwelijks invloed heeft op het EMU-saldo van Waterschap De Dommel.

Referentiewaarde EMU-saldo volgens Wet HOF 2024 -24.900 (2023: -19.700).

JAARREKENING 2024

1 EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTENDRAGERS

1.1 Exploitatierekening naar kostendrager Watersysteembeheer

Watersysteembeheer	Rekening	Begroting na wijziging	Begroting (primitief)	Rekening
(Bedragen x € 1.000)	2024	2024	2024	2023
11000 Eigen plannen	961	1.504	1.504	1.135
12000 Plannen van derden	1.315	4.009	4.009	938
21000 Beheersinstrumenten watersystemen	151	269	269	249
22000 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	13.832	12.105	12.105	11.157
23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	343	321	321	282
24000 Beheer hoeveelheid water	2.643	2.892	2.892	2.556
25000 Calamiteitenbestrijding watersystemen	497	487	153	189
26000 Monitoring watersystemen	815	896	896	629
27000 Inrichten en onderhoud waterkeringen	11.802	11.564	11.564	11.599
32000 Gezuiverd afvalwater	25	50	50	0
42000 Vergunningen en keurontheffingen	139	179	179	86
43000 Handhaving keur	0	-1	-1	-2
52000 Handhaving WVO	149	114	114	111
53000 Rioleringsplannen en subsidies lozingen	408	408	408	510
54000 Aanpak diffuse emissies derden	34	34	34	34
61000 Belastingheffing	2.499	2.966	2.966	2.536
62000 Invordering	209	279	279	185
02000 Kwaliteit	-9	0	0	0
71000 Bestuur	315	300	300	417
72000 Externe communicatie	321	389	389	259
80000 Ondersteunende beheerproducten	6.657	6.703	6.703	5.509
P-lasten en overig indirect	22.893	23.778	23.801	20.215
Correctie onzekerheden		-2.835	-2.835	
TOTAAL NETTOLASTEN BELEIDSPRODUCTEN	65.998	66.411	66.100	58.593

Watersysteembeheer	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening
(Bedragen x € 1.000)	2024	na wijziging	(primitief)	2023
	2024	2024	2024	2023
Opbrengst ongebouwd	5.226	5.350	5.350	5.002
Opbrengst ongebouwd, natuur	165	160	160	146
Opbrengst gebouwd	37.535	37.629	37.629	35.434
Ingezetenenomslag	22.556	22.547	22.547	20.821
Vervolgingskosten watersysteembeheer	522	350	350	197
Opbrengst verontreinigingsheffing	449	373	373	393
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Bruto)	66.453	66.409	66.409	61.994
Kwijtschelding	-252	-722	-722	-205
Oninbaar	-93	-114	-114	-74
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Netto)	66.109	65.574	65.574	61.714
Dividenden	358	265	265	358
Overige algemene baten	828	322	322	428
TOTAAL DEKKINGSMIDDELEN	67.294	66.161	66.161	62.500
Onvoorzien	0	0	333	0
Nagekomen posten	50			-145
TOTAAL OVERIGE LASTEN/BATEN	50	0	333	-145
RESULTAAT WATERSYSTEEMBEHEER VOOR BESTEMMING ("-" is nadeel)	1.246	-250	-272	4.052
Resultaatbestemming	0			0
NOG TE BESTEMMEN RESULTAAT WATERSYSTEEMBEHEER ("-"=nadeel)	1.246	-250	-272	4.052

12000 Plannen van derden:

In totaal zijn de kosten € 2,7 mln. lager (V) dan de begroting na wijziging, de belangrijkste oorzaken zijn:

- Lagere uitgaven voor uitvoeringsprogramma klimaatagenda € 1,7 mln. In 2024 zijn diverse aanvragen beschikt (totaal beschikt tot en met 2024 ca. 12,1 mln.). In 2024 heeft een uitbetaling van € 0,6 mln. plaatsgevonden.
- Lagere uitgaven Stimuleringsregeling landelijk gebied € 0,9 mln. Dit jaar is de regeling voornamelijk opgesteld en heeft besluitvorming plaatsgevonden.

22000 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen

In totaal zijn de kosten € 1,7 mln. (N) hoger dan de begroting na wijziging, de belangrijkste oorzaken zijn:

- Diverse projecten zijn naar de exploitatie gegaan.
- Hogere maaikosten, dit door kostenindexering van 5,2%, omvang werk contracten toegenomen en veel noodzakelijk herstelwerk door natte winter en voorjaar.

P-Lasten en overig indirect

In totaal zijn de kosten voor P-lasten en overig indirect voor Watersysteembeheer € 0,9 mln. lager dan de begroting na wijziging. In totaal zijn de kosten voor P-lasten en overig indirect voor Zuiveringsbeheer € 0,5 mln. lager dan de begroting na wijziging. Samen zorgt dit voor een voordeel van € 1,4 mln. ten opzichte van de begroting na wijziging.

De P-lasten worden op basis van het aantal gewerkte uren verdeeld over de kostendragers Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Vacatureruimte als gevolg van reguliere uitstroom. Het invullen hiervan kost meer tijd dan voorheen als gevolg van de krappe arbeidsmarkt. Om knelpunten als gevolg hiervan op te lossen is iets meer ingehuurd dan begroot.
- Een toevoeging aan de reservering in verband met het toegenomen kopen van verlof.
- De geactiveerde lasten zijn lager dan de begroting na wijziging. Ook dit wordt veroorzaakt door langer openstaande vacatures.

Kwijtschelding

In totaal zijn de kosten € 0,5 mln. lager (V) dan de begroting na wijziging, de belangrijkste oorzaken zijn:

In 2023 heeft bestuurlijke besluitvorming plaatsgevonden om te komen tot aanpassing van de kwijtscheldingsnorm tot 100% van het bijstandsniveau. Deze norm is ingegaan per 1 januari 2024. Daarmee loopt Waterschap De Dommel in de pas met de andere waterschappen en gemeenten en geven we vorm aan de één overheidsgedachte. Tevens kunnen we de uitvoering efficiënter laten verlopen. Van een uitbreiding van het kwijtscheldingsbeleid naar ondernemers/ZZZ's is bestuurlijk afgezien.

Op basis van de informatie van de gemeenten in ons werkgebied over de omvang van het aantal kwijtscheldingsgerechtigden in de gemeenten en het effect op de verwachte omvang van de kwijtscheldingen is er bij de raming van de omvang van het effect op de kwijtscheldingen uitgegaan dat aanpassing van de norm naar 100% zou leiden tot een aanzienlijke toename van het kwijtscheldingsbedrag. De verwachte groei in aantallen verzoeken en toekenningen kwijtschelding (automatisch of via aanvraag) als gevolg van wijziging 95% naar 100% is echter kleiner dan gedacht.

Bij het waterschap dient actief om kwijtschelding te worden verzocht. Uitzondering is als in een eerdere aanvraag voor kwijtschelding toestemming is gegeven voor automatische toetsing via Stichting Inlichtingenbureau. Dan kan het verzoek in het daaropvolgende jaar via het Inlichtingenbureau automatisch worden afgehandeld. Ondanks diverse aankondigingen, moet de bekendheid van de wijziging van 95% naar 100% wellicht nog groeien. Daarnaast geldt dat maatschappelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld lagere werkloosheid, mogelijk hebben geleid tot een lager aantal verzoeken dan verwacht.

Bij de overgang naar de BSOB vanaf 1 januari 2026 geldt dat voor de kwijtscheldingen de kwijtscheldingslijn van de gemeenten volledig wordt gevolgd en er geen afzonderlijk verzoek meer aan het waterschap moet worden gericht. Dit betekent dat vanaf 2026 de verwachte omvang van de kwijtscheldingen mogelijk weer op het niveau van de begroting 2024 zal liggen.

Verder geldt dat huishoudens die van een minimuminkomen moeten rondkomen, van het kabinet een energietoeslag ontvangen. Bij het beoordelen van de kwijtschelding wordt dit bedrag buiten beschouwing worden gelaten.

1.2 Exploitatierekening naar kostendrager Zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer (Bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting na wijziging 2024	Begroting (primitief) 2024	Rekening 2023
11000 Eigen plannen	1.995	1.959	1.959	1.608
12000 Plannen van derden	1.009	3.949	3.949	629
23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	714	697	697	862
25000 Calamiteitenbestrijding watersystemen	9	20	20	1
26000 Monitoring watersystemen	2.172	2.543	2.543	1.976
31000 Getransporteerd afvalwater	6.826	7.187	6.769	7.680
32000 Gezuiverd afvalwater	29.885	28.910	28.910	24.919
33000 Verwerkt slib	11.658	10.136	10.136	10.054
61000 Belastingheffing	426	325	325	384
62000 Invordering	201	239	239	186
02000 Kwaliteit (derden: Aa en Maas en Brabantse Delta)	-2.458	-2.384	-2.384	-2.039
71000 Bestuur	473	450	450	625
72000 Externe communicatie	481	584	584	389
80000 Ondersteunende beheerproducten	9.338	9.455	9.455	7.702
P-lasten en overig indirect	25.794	26.362	26.339	21.927
Correctie onzekerheden		-3.465	-3.465	
TOTAAL NETTOLASTEN BELEIDSPRODUCTEN	88.523	86.967	86.526	76.903

Zuiveringsbeheer (Bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting na wijziging 2024	Begroting (primitief) 2024	Rekening 2023
Zuiveringsheffing	83.678	80.661	80.661	69.280
Vervolgingskosten zuiveringsbeheer	147	135	135	157
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Bruto)	83.825	80.796	80.796	69.437
Kwijtschelding	-588	-1.929	-1.929	-445
Oninbaar	-59	-233	-233	-77
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Netto)	83.178	78.634	78.634	68.916
Dividenden	560	415	415	560
Overige algemene baten	1.295	503	503	669
TOTAAL DEKKINGSMIDDELEN	85.033	79.552	79.552	70.145
Onvoorzien	0	0	419	0
Nagekomen posten	56			-3.696
TOTAAL OVERIGE LASTEN/BATEN	56	0	419	-3.696
RESULTAAT ZUIVERINGSBEHEER VOOR BESTEMMING ("-" is nadeel)	-3.547	-7.415	-7.392	-3.061
Resultaatbestemming	0	0	0	0
NOG TE BESTEMMEN RESULTAAT ZUIVERINGSBEHEER ("-"=nadeel)	-3.547	-7.415	-7.392	-3.061

12000 plannen van derden

In totaal zijn de kosten € 3,0 mln. lager (V) dan de begroting na wijziging, de belangrijkste oorzaken zijn:

- Lagere uitgaven voor uitvoeringsprogramma klimaatagenda € 1,7 mln. In 2024 zijn diverse aanvragen beschikt (totaal beschikt tot en met 2024 ca. 12 mln.). In 2024 heeft een uitbetaling van € 0,6 mln. plaatsgevonden.
- Lagere uitgaven Stimuleringsregeling landelijk gebied € 1 mln. Dit jaar is de regeling voornamelijk opgesteld en heeft besluitvorming plaatsgevonden.

32000 Gezuiverd afvalwater

In totaal zijn de kosten voor gezuiverd afvalwater € 1,0 mln. hoger (N) dan de begroting na wijziging. De belangrijkste oorzaken zijn:

- Hogere kosten elektriciteit verbruik, transport en meetdiensten door een hoger verbruik dan begroot. Het verbruik is hoger dan begroot wat een gevolg is van een record hoeveelheid verpompt regenwater.
- Hogere onderhoudskosten. Deze afwijking wordt grotendeels veroorzaakt door niet voorziene activiteiten waaronder op het gebied van Arbo, procesveiligheid (ATEX) en compliance.
- De rentelasten en afschrijvingen zijn lager als gevolg van het doorschuiven van diverse projecten.

33000 Verwerkt Slib

In totaal zijn de kosten voor verwerkt slib € 1,5 mln. hoger (N) dan de begroting na wijziging. De belangrijkste oorzaken zijn:

- Het afwaarderen van een gestelde garantieregeling bij SNB € 0,3 (N).
- Het aantal tonnen slib dat verwerkt is bij SNB is hoger dan begroot (ca. 2.300 ton). De gemiddelde prijs per ton is hoger (ca € 17,5 per ton) dan begroot. Dit komt o.a. door de kosten van externe verwerking en opslag door hogere slibaanvoer. Ook zat er meer ammonia in afvalwater en waardoor er een hoger chemicaliën verbruik is.

99999 P-lasten en overig indirect

In totaal zijn de kosten voor P-lasten en overig indirect voor Zuiveringsbeheer € 0,5 mln. lager ten opzichte van de begroting na wijziging. Voor de verklaring zie de toelichting bij 1.1 Exploitatierkening naar kostendrager Watersysteembeheer

Zuiveringsheffing

In totaal zijn de opbrengsten € 3,0 mln. (V) hoger dan de begroting na wijziging, de belangrijkste oorzaken zijn:

Een groot gedeelte van de voorlopige aanslagen 2023 is te laag opgelegd en/of door de groeiende economie hoger uitvallen. Er is een na-ijleffect van Corona in de jaren vóór 2023 waarop deze voorlopige aanslagen waren gebaseerd. Een structureel lager effect heeft zich niet doorgezet. Dat leidt tot een behoorlijke meeropbrengst in 2024 over 2023.

Daarnaast betekent dit dat de begroting 2024 is gebaseerd op de voorlopige aanslagen 2023. Omdat deze te laag waren vastgesteld, is de begroting 2024 op dit punt te laag vastgesteld. Door de extra belastingopbrengsten 2023 en het opleggen van de (voorlopige) aanslagen 2024 op basis van de meer actuele waterverbruik cijfers zijn de opbrengsten 2024 hoger dan begroot.

Een ander deel van de verhoging wordt veroorzaakt door een hogere opbrengst zuiveringsheffing nuts. Dit door een afloop over 2023 in 2024 van € 0,4 mln.

Kwijtschelding

In totaal zijn de kosten € 1,3 mln. lager (V) dan de begroting na wijziging. Voor de verklaring zie de toelichting bij 1.1 Exploitatierekening naar kostendrager Watersysteembeheer

Overige algemene baten

In totaal zijn de kosten € 0,8 mln. hoger (V) dan de begroting na wijziging, de belangrijkste oorzaken zijn:

Het renteresultaat is hoger dan begroot. Dit wordt verklaard door het achterblijven van de investeringen waardoor minder leningen aangetrokken zijn.

2 EXPLOITATIEREKENING NAAR BELEIDSVELDEN

Voor een toelichting tussen de realisatie 2024 en de begroting 2024 na wijziging wordt verwezen naar hoofdstuk 2 Beleidsvelden binnen het jaarverslag. In paragraaf 3.3 van de jaarrekening wordt een toelichting gegeven op de rechtmatigheid binnen de beleidsvelden.

Watersysteem (bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Subtotaal lasten	35.743	39.494	39.828
Subtotaal baten	945	506	506
Saldo baten en lasten	-34.798	-38.988	-39.322

Toelichting verschil tussen begroting 2024 en begroting 2024 na wijziging:

De aanpassing van de begroting m.b.t. de lasten betreft het saldo uit onvoorzien voor de hoogwatersituatie eind 2023/begin 2024

Waterketen en schoon water (bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Subtotaal lasten	56.688	54.443	54.861
Subtotaal baten	4.384	4.239	4.239
Subtotaal baten en lasten	-52.304	-50.204	-50.622
Nagekomen posten	0	0	0
Saldo baten en lasten	-52.304	-50.204	-50.622

Toelichting verschil tussen begroting 2024 en begroting 2024 na wijziging:

De aanpassing van de begroting m.b.t. de lasten betreft het saldo uit onvoorzien voor het inzetten van een tijdelijke pompinstallatie bij calamiteit Riool-Zuid

Bestuur en Bedrijfsvoering (bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Subtotaal lasten	80.667	83.610	82.858
Subtotaal baten	16.287	14.629	14.629
Subtotaal baten en lasten	-64.380	-68.981	-68.229
Bruto belastingopbrengsten	150.278	147.205	147.205
Kwijtschelding en oninbaar	-991	-2.997	-2.997
Netto belastingopbrengsten	149.287	144.208	144.208
Totaal baten en lasten	84.907	75.227	75.979
Nagekomen posten	-106	0	0
Saldo baten en lasten	84.801	75.227	75.979

Toelichting verschil tussen begroting 2024 en begroting 2024 na wijziging:

De aanpassing van de begroting m.b.t. de lasten betreft het saldo uit onvoorzien voor de calamiteit bij golfbaan Eindhoven en voor het inzetten van een tijdelijke pompinstallatie bij calamiteit Riool-Zuid.

Totaal beleidsvelden (bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging
Subtotaal lasten	173.099	177.546	177.546
Subtotaal baten	21.617	19.373	19.373
Subtotaal baten en lasten	-151.482	-158.173	-158.173
<i>Correctie onzekerheden (4%)</i>	0	6.300	6.300
Netto lasten (gecorrigeerd)	-151.482	-151.873	-151.873
Bruto belastingopbrengsten	150.278	147.205	147.205
Kwijtschelding en oninbaar	-991	-2.997	-2.997
Netto belastingopbrengsten	149.287	144.208	144.208
Totaal baten en lasten	-2.195	-7.665	-7.665
Nagekomen baten en lasten	-106	0	0
Saldo baten en lasten	-2.301	-7.665	-7.665

3 EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN

3.1. Exploitatierekening van baten en lasten (Bedragen * € 1.000)

Bedragen (x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijz.	Rekening 2023
Lasten:				
Rentelasten	9.247	9.806	9.806	7.948
Afschrijvingslasten	22.393	23.375	23.375	20.151
Personeelslasten	56.479	58.286	58.286	49.315
Goederen en diensten derden	84.552	85.147	85.899	75.318
Toevoeging aan voorzieningen	427	180	180	66
Onvoorzien	0	752	0	0
Subtotaal lasten	173.099	177.546	177.546	152.799
Baten:				
Rentebaten/dividend	3.040	1.505	1.505	290
Opbrengsten van derden	12.860	11.589	11.589	12.589
Vrijval voorzieningen	12	0	0	82
Geactiveerde lasten	5.705	6.279	6.279	6.358
Subtotaal baten	21.617	19.373	19.373	19.319
Totaal Nettolasten	-151.482	-158.173	-158.173	-133.480
<i>Correctie onzekerheden (4%)</i>		6.300	6.300	
Totaal Nettolasten (gecorrigeerd)	-151.482	-151.873	-151.873	-133.480
Waterschapsbelastingen:				
Waterbeheersingsomslag	43.448	43.489	43.489	40.780
Ingezetenenomslag	22.556	22.547	22.547	20.821
Zuiverings- en verontreinigingsheffing	84.274	81.169	81.169	69.830
Kwijtschelding en oninbaar	-991	-2.997	-2.997	-800
Netto belastingopbrengsten	149.287	144.208	144.208	130.630
Totaal baten en lasten	-2.194	-7.665	-7.665	-2.850
Nagekomen baten en lasten	-106	0	0	3.841
Saldo baten en lasten	-2.301	-7.665	-7.665	990
Resultaatbestemming	0	0	0	0
Resultaat voor bestemming	-2.301	-7.665	-7.665	990

De bedragen in de tabellen zijn afgerond op € 1.000 waardoor in de optellingen van alle tabellen afrondingsverschillen kunnen ontstaan.

3.2. WNT-verantwoording (P en O)

Wet Normering Topinkomens (WNT) verantwoording 2024 Waterschap De Dommel

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Waterschap De Dommel van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2024 voor Waterschap De Dommel is € 233.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

Gegevens 2024	
bedragen x € 1	H. Kielenstijn
Functiegegevens	Secretaris-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 166.714
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.282
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 189.996</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 233.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	€ 189.996
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

Gegevens 2023	
bedragen x € 1	H. Kielenstijn
Functiegegevens	Secretaris-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 158.334
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.414
<i>Subtotaal</i>	€ 180.748
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	€ 180.748
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2024 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens) of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2024 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

3.3 Begrotingsrechtmatigheid

Rechtmatigheid en Beleidsvelden

Programma (bedragen x € 1.000)	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	JaarEinde Verwachting Burap 2024-2
Bestuur en bedrijfsvoering	80.667	83.610	82.858	82.355
Waterketen	56.688	54.443	54.861	57.826
Watersysteem	35.743	39.494	39.828	37.754
Totaal Lasten	173.099	177.546	177.546	177.935
<i>Correctie onzekerheden</i>	<i>0</i>	<i>-6.300</i>	<i>-6.300</i>	<i>-3.200</i>
Totaal Lasten (gecorrigeerd)	173.099	171.246	171.246	174.735

Voor het boekjaar 2024 geldt dat bij de rechtmatigheid een onderscheid wordt gemaakt in lasten en baten. De rechtmatigheid van het begrotingscriterium wordt voor het boekjaar 2024 specifiek getoetst op lasten en niet op baten. De vraag bij rechtmatigheid is daarom of de lasten per beleidsveld binnen de begrote lasten zijn gebleven, onafhankelijk van het feit of een mogelijke kostenoverschrijding wordt gedekt door hogere baten.

Uit de opsomming van de beleidsveldkosten blijkt dat er ten opzichte van de begroting na wijziging respectievelijk de Jaareindeverwachting Burap 2024-2 alleen ten opzichte van de begroting na wijziging sprake is van een overschrijding van de lasten voor beleidsvelden:

Afwijking ten opzichte van:

- Beleidsveld Waterketen

Begroting na wijz.

€ 1.827.000

JEV Burap 2024-2

€ 0

Tot op heden is de lijn gevolgd om bij het opstellen van de 1^e bestuursrapportage te komen met een begrotingswijziging en bij de 2^e bestuursrapportage het algemeen bestuur te informeren omtrent de ontwikkelingen van kosten en opbrengsten, maar om dit niet te doen in de vorm van een begrotingswijziging.

In de 2^e bestuursrapportage is het algemeen bestuur geïnformeerd over de ontwikkeling van de jaareindeverwachtingen, waarbij de belangrijkste afwijkingen per beleidsveld zijn opgenomen. De stukken zijn aan het Algemeen Bestuur aangeboden. Deze zijn behandeld in de vergaderingen van de commissies van 13 november 2024 en het Algemeen Bestuur van 27 november 2024.

De gerealiseerde lasten van beleidsveld Waterketen zijn hoger dan de begroting na wijziging maar lager dan de jaareindeverwachting bij de 2^e bestuursrapportage. Deze overschrijding komt door hogere kosten voor energie (energiebelastingen, elektra en netwerkkosten), hogere kosten SNB (slibverwerking en afwaardering garantieregeling vanuit afspraken bij herziening kostenverdeelsleutel) en hogere overall onderhoudskosten.

De overschrijdingen zijn dus te relateren aan uitgaven passend binnen de reguliere beleidsuitgangspunten.

Rechtmatigheid en Beleidsvelden na toerekening van de correctie naar de programma's op basis van het aandeel in de totale lasten per programma.

Qua begrotingsrechtmatigheid behoeft de post "Correctie onzekerheid" enige toelichting. Deze correctie is opgenomen in verband met de ervaringen uit het verleden waar de ramingen van de kosten te hoog zijn opgenomen waardoor er teveel waterschapsbelasting werd opgenomen ter dekking van de (netto) lasten. Deze correctie is niet toegerekend aan de verschillende programma's. Als we de correctie naar verhouding van de lasten per programma ontstaat het onderstaande beeld.

Programma	Rekening 2024	Begroting 2024	Begroting 2024 na wijziging	JaarEinde Verwachting Burap 2024-2
(bedragen x € 1.000)				
Bestuur en bedrijfsvoering	80.667	80.643	79.918	80.874
Waterketen	56.688	52.511	52.914	56.786
Watersysteem	35.743	38.092	38.414	37.075
Totaal Lasten	173.099	171.246	171.246	174.735
<i>Correctie onzekerheden</i>				
Totaal Lasten (gecorrigeerd)	173.099	171.246	171.246	174.735

Uit de opsomming van de beleidsveldkosten blijkt dat er ten opzichte van de begroting na wijziging respectievelijk de Jaareindeverwachting Burap 2024-2 dat wederom alleen ten opzichte van de Beleidsbegroting sprake is van een overschrijding van de lasten voor beleidsvelden:

<i>Afwijking ten opzichte van:</i>	<i>Begroting na wijz.</i>	<i>JEV Burap 2024-2</i>
• Beleidsveld Waterketen	€ 3.774.000	€ 0
• Beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering	€ 750.000	€ 0

De gerealiseerde lasten van beleidsveld Waterketen zijn hoger dan de begroting na wijziging maar lager dan de jaareindeverwachting bij de 2^e bestuursrapportage. Deze verklaring van de overschrijding ten opzichte van de begroting na wijziging is gelijk aan de verklaring van de afwijkingen voor de toerekening van de correctie. De overschrijdingen zijn dus te relateren aan uitgaven passend binnen de reguliere beleidsuitgangspunten.

De gerealiseerde lasten van beleidsveld Bestuur en Bedrijfsvoering zijn hoger dan de begroting na wijziging maar lager dan de jaareindeverwachting bij de 2^e bestuursrapportage. Deze overschrijding is een gevolg van hogere lasten onderhoud software, overboeking project gegevenslandschap van project (investering) naar exploitatie en toename van kosten advisering door derden in verband met implementatie omgevingswet. De overschrijdingen zijn dus te relateren aan uitgaven passend binnen de reguliere beleidsuitgangspunten.

Kredieten:

Ten aanzien van de kredieten voor de lopende en in 2024 afgesloten investeringsprojecten geldt dat er voor enkele (deel)projecten sprake is van een afwijking van het beschikbaar gestelde krediet:

- 8 (deel-) projecten met een minimale overschrijding (< € 1.000)
- 3 (deel-) projecten met een beperkte overschrijding (€ 1.000 - € 10.000)
- 5 (deel-) projecten met een overschrijdingen > € 10.000.

Projectbudgetoverschrijding 2024, aanvullend krediet toegekend in 2025

Bij 5 projecten was het beschikbaar gestelde krediet overschreden met meer dan € 10.000. In januari 2025 is voor 2 projecten aanvullend krediet aangevraagd en toegekend. Voor de andere 3 projecten geldt dat:

- Eén project de grens van kredietoverschrijding van € 10.000 marginaal heeft overschreden;
- Eén (deel)project is ondergebracht onder ander hoofdproject. Het krediet, budget en realisatie zijn overgeboekt naar het nieuwe project. Daarna is oude deelproject afgesloten;
- Eén krediet/budgetoverschrijding heeft betrekking op reeds afgesloten deelprojecten. Deze deelprojecten zijn reeds jaren afgesloten, doch op het hoofdproject is sprake van een overschrijding en op dit hoofdprojecten is nog sprake van kosten voor onderhanden werk.

De projecten, de kredieten en de stand van de uitnutting van de kredieten is in de bijlage (staat H) nader toegelicht.

Op basis van het begrotingscriterium is autorisatie van de hogere kosten door het algemeen bestuur noodzakelijk. In de aanbestedingsbrief wordt daarom expliciet aan het algemeen bestuur gevraagd om deze kostenoverschrijding te autoriseren.

4 BALANS EN TOELICHTING

ACTIVA		
(Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	26.435	23.123
Materiële vaste activa	431.999	381.071
Financiële vaste activa	2.784	2.926
Totaal vaste activa	461.218	407.120
VLOTTENDE ACTIVA		
Liquide middelen	8	8
Kortlopende vorderingen	4.298	10.782
Overlopende activa	22.775	9.898
Totaal vlottende activa	27.081	20.688
Totaal activa	488.299	427.808

PASSIVA		
(Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
VASTE PASSIVA		
<i>EIGEN VERMOGEN</i>		
Algemene reserves	31.364	34.250
Bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie	0	0
Overige bestemmingsreserves	4.050	173
Nog te bestemmen resultaat	-2.301	990
Totaal eigen vermogen	33.113	35.413
<i>VOORZIENINGEN</i>		
Voorzieningen	2.543	2.201
Totaal voorzieningen	2.543	2.201
<i>VASTE SCHULDEN</i>		
Vaste schulden	402.364	336.836
Totaal vaste schulden	402.364	336.836
Totaal vaste passiva	438.020	374.451
<i>VLOTTENDE PASSIVA</i>		
Netto vlottende schulden	26.108	34.382
Overlopende passiva	24.171	18.975
Totaal vlottende passiva	50.279	53.357
Totaal passiva	488.299	427.808

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de verslaggevingsregels uit het Waterschapsbesluit en de daarbij behorende ministeriële regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen. In 2024 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan.

Waarderings- activerings- en afschrijvingsbeleid

In 2022 is het waarderings-, activerings- en afschrijvingsbeleid geactualiseerd. Het activeren van uren is beperkt tot enkel de uren van medewerkers die direct betrokken zijn bij het tot stand komen van een materieel vast actief en derhalve een directe bijdrage leveren aan de waarde van het materieel vast actief.

Uren Activeren:

- Uren die op projecten worden verantwoord door medewerkers vanuit de primaire processen die vanuit een projectgroep op directe wijze een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het actief en het toekomstig economisch nut.
- ICT-uren primair proces.

Uren niet activeren:

- Uren van medewerkers die zich bezig houden met de coördinatie van projecten of programma's (zoals opdrachtgevers, procesmanagers, subsidie-adviseurs, administratieve ondersteuning).
- Projecten op het gebied van vervangingsinvesteringen (zoals tractoren en machines) en bijdrageregelingen.
- Overige ICT uren en uren door Overhead processen
- Projecten met alleen eigen uren worden niet geactiveerd.

Uren van medewerkers die verantwoord worden op projecten en die vanuit een subsidieregeling geheel of gedeeltelijk gesubsidieerd worden, worden geactiveerd tegen een uurtarief van € 0,00. De ontvangen subsidie (opbrengst) zal in deze gevallen rechtstreeks in de exploitatie (als onderdeel van het P-budget) worden verantwoord.

Immateriële vaste activa

Dit zijn activa die niet stoffelijk zijn en evenmin onder de financiële vaste activa worden begrepen. De activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de hierop plaatsgevonden afschrijvingen.

De door ons gehanteerde afschrijvingstermijnen van bijdragen zijn gekoppeld aan de onderliggende activa waarvoor de bijdragen zijn ontvangen.

Afschrijvingstermijnen	Ondergrens Activeren boven	Jaren
<i>Immateriële vaste activa:</i>		
Rente van geldleningen (I10)	€ 100.000	Looptijd van de lening
Onderzoek en ontwikkeling (I20)	€ 100.000	5
Software (I99)	€ 100.000	5, tenzij economische levensduur korter
Subsidies en bijdragen aan activa in eigendom derden (I30)	€ 200.000	Afhankelijk van onderliggend activum, met een maximum van 40 jaar
Afkoopsommen (I40)	€ 200.000	Wordt per investering voorgelegd

Materiële vaste activa

Afschrijvingstermijnen	Ondergrens Activeren	Jaren
Materiële vaste activa:		
Gronden (M10)	€ 100.000	30 / niet
Vervoermiddelen (M20)	€ 25.000	
Auto's		5
Trekkers		8
Kranen		8
Maai- en veegboten		8
Overig		5
Overige bedrijfsmiddelen (M30)	€ 100.000	
Hardware (m.u.v. Pc's, tablets, laptops, telefoons)		5 tenzij de economische levensduur korter wordt geschat
Inbraakbeveiliging		10
Storingsapparatuur en meetapparatuur		10
Overige bedrijfsmiddelen		5
Kantoren, woningen etc. (M40)	€ 100.000	
Kantoren en dienstwoningen		40
Werkplaats		25
Open loods		10
Inrichting		10
Renovatie/restauratie		levensduurverlenging
Wegen (M50)	€ 200.000	10
Waterkeringen (M55)	€ 200.000	30
Watergangen en kunstwerken (M60)	€ 100.000	
Poldergemalen		25
Stuwen/vistrappen		25
Duikers/maaigangen		25
Watergangen		30
Bruggen		20
Baggeren	€ 400.000	5
		Bij investeringen in saneren van waterbodems en baggeren is de basis afschrijvingsperiode 7 jaar. Wanneer de verwachte opeenvolgende baggercyclus afwijkt van de genoemde 7 jaar, dan wordt deze opeenvolgende baggercyclus als afschrijvingsperiode gehanteerd met een maximum van 40 jaar. Bij het investeringsvoorstel dient de afschrijvingstermijn te worden opgenomen en

Afschrijvingstermijnen	Ondergrens Activeren	Jaren
		afwijkingen van de richtlijn moet worden toegelicht / onderbouwd.
Transportgemalen en –leidingen (M70)	€ 200.000	
Rioolgemalen (droog) bwk		40
Rioolgemalen (droog) mech		18
Rioolgemalen (nat) bouwk		25
Rioolgemalen (nat) mech		10
Persleiding bouwkundig en transportleiding bouwkundig		40
Persleidingen en transportleidingen (mechanisch/elektrisch)		18
Zuiveringsinstallaties (M80)	€ 200.000	
Bouwkundig		40
Mechanisch		18
Slibverwerkingsinstallaties (M90)	€ 200.000	
Bouwkundig		40
Mechanisch		18
Energiefabriek		15
Overigen (M99)	€ 200.000	Afhankelijk van levensduur

Materiële vaste activa

Hieronder worden begrepen gronden, vervoermiddelen en werktuigen, overige bedrijfsmiddelen, kantoren, dienstwoningen en centrale werkplaatsen, waterkeringen, watergangen en kunstwerken, gemalen ten behoeve van het waterkwantiteitsbeheer, transportgemalen en -leidingen, zuiveringsinstallaties, slibverwerkingsinstallaties, wegen en overige. De activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de hierop plaatsgevonden afschrijvingen.

Grondbank

De grondbank is grond in het bezit van het waterschap, die ingekocht, verkocht of geruild wordt. De in de grondbank opgenomen percelen betreffen gronden die niet aan een specifiek project kunnen worden toegerekend, waaronder ruilgronden. De gronden zijn gewaardeerd tegen de historische kostprijs of de actuele marktaande, wanneer deze lager is dan de oorspronkelijke verkrijgingsprijs.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn voor de nominale waarde op de balans opgenomen. Hier worden afzonderlijk opgenomen: deelnemingen en effecten, verstrekte vaste geldleningen en vorderingen.

Afschrijvingen

Burap 2024-3

De afschrijvingskosten worden berekend vanaf het moment van daadwerkelijke ingebruikname van projecten.

Vlottende activa

De vlottende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het nog te bestemmen resultaat.

De reserves zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde op basis van de laatst bekende inzichten. Pensioenen en wachtgeld worden jaarlijks op basis van actuariële berekeningen bepaald.

Langlopende leningen

Hier zijn opgenomen de schulden met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer.

De schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

De schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten;
- Lasten zijn toegerekend aan de periode waarin ze thuishoren;
- Baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd;
- Verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn;

Toelichting op de balansposten

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële en materiële vaste activa

Het verloop in de vaste activa is in de volgende tabel weergegeven

Verloop (in)materiële vaste activa (Bedragen x € 1.000)	Ultimo 2023	Investering	Subsidies	Afschrijving	Desinvest. Verkoop Ruil	Ultimo 2024
Immateriële vaste activa:						
<i>Uitgaven ivm afsluiten geldleningen</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Uitgaven ivm onderzoek/ontwikkeling</i>	748	1.742	0	525	0	1.964
<i>Verstrekte subsidies/bijdragen Bedrijven</i>	153	722	0	31	0	844
<i>Verstrekte subs./bijdr. ov openbare lichamen</i>	18.775	245	0	1.130	0	17.890
<i>Verstrekte subsidies/bijdragen Rijk</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Verstrekte subsidies/bijdragen overige</i>	143	0	0	12	0	132
<i>Betaalde afkoopsommen openbare lichamen</i>	217	0	0	20	0	197
<i>Betaalde afkoopsommen Rijk</i>	2.125	0	0	82	0	2.043
<i>Uitgaven verkiezingen</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Overige immateriële vaste activa</i>	962	3.477	0	1.074	0	3.366
Totaal Immateriële vaste activa	23.123	6.185	0	2.873	0	26.435
Materiële vaste activa:						
<i>Gronden</i>	5.203	801	44	188	0	5.771
<i>Vervoermiddelen</i>	9	0	0	9	0	0
<i>Machines, apparaten en werktuigen</i>	2.084	683	0	607	0	2.160
<i>Overige duurzame bedrijfsmiddelen</i>	4.799	1.565	0	779	0	5.585
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	6.859	0	0	446	0	6.413
<i>Woonruimten</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Wegen</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Waterkeringen</i>	10.817	273	0	427	0	10.663
<i>Watergangen, kunstwerken en gemalen</i>	59.800	4.392	347	3.744	0	60.101
<i>Transportgemalen en -leidingen</i>	37.703	2.454	0	2.584	0	37.573
<i>Zuiveringsinstallaties</i>	119.453	18.810	0	7.335	290	130.638
<i>Slibverwerkingsinstallaties</i>	32.197	0	0	3.090	0	29.107
<i>Overige materiële vaste activa</i>	169	0	0	21	0	148
Subtotaal materiële vaste activa	279.093	28.978	391	19.231	290	288.160
<i>Correctie vaste activa (uit te voeren)</i>	-755	-1.119	0			-1.873
 Gronden in de grondbank	24.130	6.527			1.848	28.808
 Onderhanden werk (OHW)	78.602	47.031	8.729			116.904
<i>Correctie onderhanden werk</i>	0					0
Totaal Materiële vaste activa	381.071	81.417	9.120	19.231	2.138	431.999
Totaal	404.193	87.602	9.120	22.103	2.138	458.434

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
<i>Kapitaalverstrekingen aan:</i>		
- bedrijven	2.682	2.825
- overige	101	101
<i>Leningen aan:</i>		
- overige	0	0
Totaal	2.784	2.926

Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar bijlage C Staat van financiële vaste activa in het bijlagenboek.

VLOTTENDE ACTIVA

Liquide middelen

Liquide middelen (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Kas	2	2
Bankrekeningen	6	6
Totaal	8	8

Kortlopende vorderingen

Kortlopende vorderingen (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Vorderingen op belastingdebiteuren	1.863	1.635
Overige vorderingen	2.435	9.147
Totaal	4.298	10.782

De kortlopende vorderingen zijn per 31-12 direct opeisbaar.

De post Vorderingen op belastingdebiteuren betreft een bedrag van € 1.910.000 vorderingen door eigen aanslagen op debiteuren waterschapsbelastingen. Op deze vorderingen is de voorziening voor dubieuze belastingdebiteuren van € 47.000 in mindering gebracht. Deze voorziening wordt voldoende geacht om de per 31 december 2024 uitstaande dubieuze belastingvorderingen te dekken.

In 2023 is de afrekening december Brabant Water opgenomen onder de post overige vorderingen, dit ging om een bedrag van € 6,6 mln., in 2024 is de afrekening opgenomen onder overlopende activa.

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren is geïntegreerd in de werkwijze van Waterschap De Dommel. Dit houdt in dat alle gemeenten, provincies en waterschappen middelen die zij tijdelijk niet voor hun publieke taak nodig hebben bij het Ministerie van Financiën onderbrengen. Hierover wordt rente verrekend. De drempel in 2024 voor Waterschap De Dommel bedroeg € 3.425.000. De drempel is 2% van de bruto exploitatielasten van de oorspronkelijke begroting.

In 2024 hebben we geen structureel overtollige liquiditeiten gehad. Er is daarom geen geld bij het Ministerie van Financiën ondergebracht.

Tabel schatkistbankieren (x € 1.000)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten de schatkist Rijk aangehouden middelen	0	581	1.737	724
<i>Drempelwaarde</i>	3.425	3.425	3.425	3.425
Ruimte onder het drempelbedrag	3.425	2.844	1.687	2.701
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

Overlopende activa

Overlopende activa (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Nog te ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of provincies	8.851	2.710
Nog te ontvangen Brabant Water	8.048	334
Overige nog te ontv.bedragen en vooruitbetaalde bedragen	5.876	6.854
Totaal	22.775	9.898

Verloopoverzicht overlopende activa, nog te ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk, Provincies, of overige Openbare Lichamen:

Omschrijving uitkering (Bedragen x € 1.000)	Saldo 01-01-2024	Toevoegingen 2024	Vrijgevallen 2024	Saldo 31-12-2024
Europese Unie	0	12	0	12
Provincie	2.710	6.504	376	8.839
Totaal	2.710	6.516	376	8.851

PASSIVA

EIGEN VERMOGEN

Algemene reserves

Algemene reserves (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Taakreserve watersysteembeheer	12.554	10.442
Taakreserve zuiveringsbeheer	18.809	23.808
Totaal	31.364	34.250

In het financieel beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen is in 2020 bepaald dat de ondergrens van dit weerstandsvermogen € 5,8 mln. is, jaarlijks te verhogen met het consumentenprijsindex (CPI)-inflatiepercentage. Voor 2024 bedraagt de inflatie 3,35% (2023 3,93%) en het weerstandsvermogen 2024 € 10,6 mln. (2023 € 6,8 mln.).

De verdeling van de reserves over watersysteembeheer en zuiveringsbeheer vindt naar rato plaats op basis van de netto lasten per taak. De reserves die deze ondergrens (watersysteembeheer 2024 > 4,5 miljoen, zuiveringsbeheer 2024 > 6,1 miljoen) te boven gaan, kunnen aangewend worden voor tariefsegalisatie om de tarieven over de vastgestelde planperiode gelijkmatig te laten stijgen.

In onderstaande tabellen is voor beide reserves deze splitsing aangegeven.

Taakreserve watersysteembeheer (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Algemene reserve watersysteemheffing	4.524	2.944
Overige reserve watersysteemheffing	8.030	7.498
Totaal	12.554	10.442

Taakreserve zuiveringsbeheer (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Algemene reserve zuiveringsheffing	6.073	3.864
Overige reserve zuiveringsheffing	12.736	19.944
Totaal	18.809	23.808

Taakreserve watersysteembeheer

Balansbedrag per 31 december 2023	10.442
Bij: Saldo 2023 (conform uw besluit d.d. 15 mei 2024)	2.112

Balansbedrag per 31 december 2024	12.554
-----------------------------------	--------

Taakreserve zuiveringsbeheer

Balansbedrag per 31 december 2023	23.808
Af: Saldo 2023 (conform uw besluit d.d. 15 mei 2024)	4.999

Balansbedrag per 31 december 2024	18.809
-----------------------------------	--------

Overige bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen met een vooraf bepaalde bestemming.

Voor een nadere specificatie en een overzicht van de bestemmingsreserves wordt verwezen naar bijlage 8 van het bijlagenboek van het jaarverslag.

Overige bestemmingsreserves (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Bestemmingsreserve GTD	148	173
Bestemmingsreserve klimaatadaptatie	3.902	0
Totaal	4.050	173

Bestemmingsreserve GTD

Onder deze bestemmingsreserve is verantwoord de financiële verrekening van de desintegratiekostenvergoeding als gevolg van de ontvlechting van de GTD per 31 december 1996 voor een totaalbedrag van € 1.335.000.

Balansbedrag per 31 december 2023	173
Bij: Rentetoevoeging (conform uw besluit d.d. 15 mei 2024)	12

	185
Af: Vrijval afkoopsom (conform uw besluit d.d. 15 mei 2024)	-37

Balansbedrag per 31 december 2024	148

Nog te bestemmen resultaat (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Nog te bestemmen resultaat	-2.301	990
Totaal	-2.301	990

Voorzieningen (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Wachtgeldverplichtingen	18	66
Voorziening pensioen gepensioneerde bestuurder	1.235	1.185
Voorziening pensioen niet gepensioneerde bestuurder	1.289	950
Totaal	2.543	2.201

(Bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari				Stand per 31 december	
		Vrijval	Dotatie			
Wachtgeldverplichtingen	€ 66	57	10	€	19	
Voorziening pensioen gepensioneerde bestuurder	€ 1.185	121	171	€	1.235	
Voorziening pensioen niet gepensioneerde bestuurder	€ 950		339	€	1.289	
Totaal	€ 2.201	€ 178	€ 520	€	2.543	

VASTE SCHULDEN

Langlopende schulden

Deze post is als volgt te specificeren:

Vaste schulden (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	397.354	331.827
Onderhandse leningen van buitenlandse instellingen, banken e.d.	5.000	5.000
Waarborgsommen	9	9
Totaal	402.364	336.836

De aflossingsverplichting binnen een jaar bedraagt € 31,3 miljoen (2023 14,5 miljoen).
Voor schulden zijn geen zakelijke zekerheden aan derden gesteld.

Waarborgsommen

Vanaf 2017 is een deel van het hoofdkantoor verhuurd. Als zekerheid is een waarborgsom van € 9.375 ontvangen. Gezien de looptijd van de huurovereenkomst is dit bedrag als langlopende schuld opgenomen.

VLOTTENDE PASSIVA

Vlottende schulden

Vlottende schulden (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Negatieve bank- en girosaldi	12.099	17.768
Schulden aan leveranciers	10.822	14.121
Schulden i.v.m. te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies	3.115	2.422
Overige kortlopende schulden	72	72
Totaal	26.108	34.382

Negatieve bank- en girosaldi betreft de rekening-courant van Waterschap De Dommel bij de Nederlandse Waterschapsbank.

Overlopende passiva

Overlopende passiva (Bedragen x € 1.000)	31-12-2024	31-12-2023
Renteverplichtingen leningen o/g	5.801	4.019
Overige nog te betalen bedragen	8.876	7.767
Ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of Provincies	6.169	2.846
Overige vooruitontvangen bedragen	3.326	4.342
Totaal	24.172	18.975

De belangrijkste posten uit de Nog te betalen bedragen zijn de nog niet opgenomen verlofdagen personeel. Een deel van de niet opgenomen verlofdagen personeel betreft IKB-koopverlof zonder vervalltermijn. Ondanks dat dit onderdeel geheel onder de overlopende passiva staat, kan in de praktijk een relevant deel pas over enkele jaren opgenomen gaan worden. Wanneer opname daadwerkelijk plaats gaat vinden is in de meeste gevallen nog niet bekend.

Verloopoverzicht overlopende passiva, ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk, Provincies, of overige Openbare Lichamen:

Omschrijving uitkering (Bedragen x € 1.000)	Saldo 01-01-2024	Toevoegingen 2024	Vrijgevallen 2024	Saldo 31-12-2024
Europese Unie	254	70	83	241
Het Rijk	188	2.334	798	1.725
Provincie	2.362	5.634	3.891	4.104
Overige Openbare Lichamen	43	100	43	100
Totaal	2.846	8.138	4.815	6.169

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Garantstellingen

Aquon

De Gemeenschappelijke regeling Aquon heeft bij de Nederlandse Waterschapsbank en bij de Bank Nederlandse Gemeenten een aantal leningen afgesloten t.b.v. de overname van de panden in Leiden en Tiel. Daarnaast zijn leningen afgesloten ten behoeve van de financiering van de nieuwbouw in Houten.

Het saldo van de leningen bedraagt per 31-12-24 € 42,8 mln. (2023 € 37,5 mln.).

In 2024 is er geen aanspraak gemaakt op deze garantstelling.

In de Gemeenschappelijke Regeling AQUON is artikel 38 Borgtocht opgenomen met betrekking tot de benodigde middelen en het aangaan van geldleningen:

Artikel 38 Borgtocht

De deelnemers dragen er steeds zorg voor dat AQUON te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen en in geval van aan AQUON verstrekte geldleningen is iedere deelnemer hiervoor per geldlening jegens betreffende geldgever rechtstreeks aansprakelijk conform zijn kostenaandeel in AQUON, op basis van de laatst vastgestelde verdeelsleutel.

Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank aan de Gemeenschappelijke regeling Aquon een kredietfaciliteit verleend van € 7 mln. De garantstelling van Waterschap De Dommel hierin is 8,41%. In 2024 en voorgaande jaren is er geen aanspraak gemaakt op deze garantstellingen door de Gemeenschappelijke regeling AQUON.

SNB

SNB heeft bij de Nederlandse Waterschapsbank leningen afgesloten, waarvoor Waterschap De Dommel garant staat tot maximaal de hoogte van het aandelenbezit van 17,01%.

Tegenover deze garantiestelling heeft Waterschap De Dommel een recht van hypotheek ontvangen van SNB op de grond, gebouwen en installaties in Moerdijk.

Het saldo van de leningen bedraagt per 31-12-24 € 31,3 mln. (2023 € 28,3 mln.).

Leningnummer	aanvang	hoofdsom	rente %	looptijd	saldo	aflossing	saldo	aflossing	saldo
					31-12-2022	2023	31-12-2023	2024	31-12-2024
Lening NWB 30818*	23-12-2020	€ 27.000.000,00	0%	6 jaar	€ 18.000.000,00	€ 4.500.000,00	€ 13.500.000,00	€ 4.500.000,00	€ 9.000.000,00
Lening NWB 31505	15-4-2022	€ 6.000.000,00	1,39%	8 jaar	€ 5.562.500,00	€ 750.000,00	€ 4.812.500,00	€ 750.000,00	€ 4.062.500,00
Lening NWB 31769	2-2-2023	€ 6.000.000,00	3,06%	14 jaar		€ -	€ 6.000.000,00	€ 428.571,42	€ 5.571.428,58
Lening NWB 31768	2-10-2023	€ 4.000.000,00	3,04%	14 jaar		€ -	€ 4.000.000,00	€ 285.714,28	€ 3.714.285,72
Lening NWB 31767	2-4-2024	€ 4.000.000,00	2,99%	13 jaar					€ 4.000.000,00
Lening NWB 32012	5-11-2024	€ 5.000.000,00	2,855%	13 jaar					€ 5.000.000,00
Totaal					€ 23.562.500,00	€ 5.250.000,00	€ 28.312.500,00	€ 5.964.285,70	€ 31.348.214,30

* In feite is het rentepercentage -0,218%, doordat de rente vooraf in één keer is uitbetaald door een hoger bedrag dan de hoofdsom gestort te krijgen.

In 2024 is de garantieregeling afgeboekt in overleg met betrokken partijen.

Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen heeft in 2017 een 25-jarige lineaire lening ad € 6.013.268 afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank onder borgstelling van de waterschappen. Het aandeel van Waterschap De Dommel hierin is 3,63%.

Het saldo van de lening bedraagt per 31-12-24 € 4,3 mln. (2023 € 4,5 mln.).

In 2024 is er geen aanspraak gemaakt op deze borgstelling.

Burap 2024-3

Pagina 106 van 114

Borgstellingen medewerkers

In het verleden heeft Waterschap De Dommel een regeling gehad waarbij medewerkers via of bij het waterschap een hypothecaire lening konden afsluiten. De regeling van afsluiten van hypothecaire leningen door of via het waterschap is sinds enkele jaren niet meer van toepassing.

Het saldo van de lening bedraagt per 31-12-24 € 552.000 (2023 € 0,6 mln.).

In 2024 is er geen aanspraak gemaakt op deze borgstelling.

Fiscale eenheid – SNB

Er is gebleken dat er een fiscale eenheid BTW is tussen de SNB en Waterschap De Dommel. Hieruit kunnen financiële consequenties volgen. De Belastingdienst kan bij naheffingen BTW één van de onderdelen van de fiscale eenheid aanspreken. Waterschap De Dommel is dan hoofdelijk aansprakelijk voor alle BTW-schulden van SNB.

Claims

Hoogwater 2023

Medio 2024 is een evaluatie hoogwater 2023 uitgevoerd. In de evaluatie is naar alle beschikbare informatie gekeken en hieruit valt geen causaal verband te leggen tussen de uitgevoerde projecten en de wateroverlast (enkele locaties uitgezonderd). De waargenomen overstromingen komen overeen met de voorspelde contouren. De gemeten oppervlaktewaterstanden en grondwaterstanden zijn hoog, maar het beeld wijkt niet af van het algemene beeld voor ons hele beheergebied. De resultaten van de evaluatie worden gebruikt voor de afhandeling van de schadeclaims.

Hoogwater 2024

We hebben in totaal 54 meldingen gekregen n.a.v. de wateroverlast in mei/juni 2024. (In totaal zijn er 66 schademeldingen in behandeling):

- 24 van de 54 zaken hebben we intern afgehandeld.
- 9 van de 54 zaken hebben we doorgestuurd naar de verzekeraar.
- De overige zaken zijn nog in behandeling.

Schadeclaims nadeelcompensatie

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening staan op dit moment 35 meldingen (nadeelcompensatie) geregistreerd waarin een verband wordt gelegd met een project of waterconserveringsmaatregel.

- 14 meldingen hebben betrekking op de eerste wateroverlastperiode van 2023. 6 zaken zijn afgehandeld met een besluit in primo.
- 19 meldingen hebben betrekking op de tweede wateroverlastperiode in 2024 waarvan enkele voor de tweede keer een melding doen van schade door wateroverlast maar dan in 2024.
- Meldingen hebben betrekking op een collectieve schadeclaim die aangekondigd is. In deze meldingen wordt 'doorgelust' naar 26 deelnemers die zich inmiddels zouden hebben aangesloten bij de mogelijke collectieve claim. Enkele hiervan hebben ook afzonderlijk een schademelding ingediend.

Personele verplichtingen

IKB

Conform cao is per 1-1-2021 PBB (Persoonlijk Basis Budget) toegekend voor een periode van 5 jaar. Een eventueel budget uit het verleden werd toen aangevuld tot het saldo van € 6.000. Onder bepaalde voorwaarden kan tijd voor vitaliteit worden gekocht over (een deel) van dit PBB met ingang van 2021.

Langdurig zieken

Er is in beperkte mate sprake van langdurig zieken. Hiervoor is geen voorziening opgenomen gezien de aard en omvang van het ziekteverzuim.

Meerjarige verplichtingen

Gesloten operationele leasecontracten:

Wagenpark:

- J&T Autolease, resterende te vervallen leasekosten bedragen totaal € 1.572.475.
- Oostendorp, resterende te vervallen leasekosten bedragen in totaal € 971.362.

Kopieerapparaten, printers:

- De resterende leasekosten bedragen ongeveer € 46.000.

Goederen en diensten:

- Volgende jaren voor een totaalbedrag van € 71,7 mln. De contractperiode per contract varieert tot 10 jaar.

Projecten:

- Overeenkomsten voor een totaalbedrag van ongeveer € 64,2 mln.

5 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die invloed hebben op de waardering van de gepresenteerde cijfers.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AB	Algemeen Bestuur Waterschap De Dommel
AI	Artificiële intelligentie
AMP	Asset management plan
Appa	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWR	Afvalwaterriolering
BB	Beleidsbegroting
BBG	Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg
BBP	Beleids- en Beheer Proces
BBT	Best Beschikbare Techniek
BBVW	Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
BHIC	Brabants Historische Informatie Centrum
BHS	Beekherstel
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOK	Bestuursovereenkomst
BPLG	Brabants Programma Landelijk Gebied
	Brainport Smart District
BSD	
BTW	Belasting op toegevoegde waarde
BURAP	Bestuursrapportage
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZV	Biologisch zuurstofverbruik
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CO2	Koolstofdioxide
CPI	Consumentenprijsindex
CZV	Chemisch zuurstofverbruik
DB	Dagelijks Bestuur Waterschap De Dommel
DHZ	Deltaplan Hoge Zandgronden
DO	Definitief Ontwerp
DPRA	Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie
DROP	Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EBP	Emissie Beheer Plan
ECB	Europese Centrale Bank
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EMU	Economische Monetaire Unie
EU	Europese Unie
EWS	Early Warning Score
FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
FTE	Full Time Equivalent
GEO	Geografisch
GGA	Gebiedsgerichte aanpak
GGI	Groengasinstallatie
GHG	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
GLG	Gemiddeld laagste grondwaterstand
GOB	Groen Ontwikkelfonds Brabant

GS	Gedeputeerde Staten
GTD	Gemeenschappelijke Technologische Dienst
GVO	Garantie van Oorsprong
GWW	Grond-, Weg- en Waterbouw
HEEL	Herleidbaar, Eenduidig en Expliciet samenwerken over de hele Levenscyclus
HOF	Wet Houdbare OverheidsFinanciën
HOVK	Herstel overige keringen
HOWABO	Hoogwateraanpak 's-Hertogenbosch
HWB	Hoogwaterbescherming
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWH	Het Waterschapshuis
H2S	Waterstofsulfide
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IKB	Individueel Keuzebudget
IV	Informatievoorziening
IPS	Innovatief Partnerschap
JEV	JaarEindeVerwachting
KEEP	Klimaat- en Energie EfficiencyPlan
KIWI	Kennismakings- en Introductieprogramma Waterschappen Internationaal
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KRW	Kaderrichtlijn Water
LMS	Learning Management Systeem
MER	Milieueffectrapportage
MOK	Maatwerkovereenkomst
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
N	Stikstof
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NNB	Natuurnetwerk Brabant
NNP	Natte Natuurparel
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NRD	Notitie Reikwijdte en Detailniveau
NWB	Nederlandse WaterschapsBank
N2000	Natura 2000
OB	Overige Bezinkbare stoffen
OHW	Onderhanden werk
O&M	Onderhoud en monitoring
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PBB	Persoonlijk Basis Budget
PDCA	Plan, Do, Check, Act
PHA	PolyHydroxyAlkanoaten
PHARIO	PHA bioplastics
POP	Plattelandsontwikkelingsprogramma
PPLG	Provinciaal Programma Landelijk gebied
PSU	Project Start Up
PvA	Plan van aanpak
P-budget	Personeelsbudget
P-lasten	Personeelslasten
RE(K)S	Regionale Energie- (en Klimaat)strategie
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

RI&E	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RTLГ	Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied
RUDDO	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
RVS	Roestvrijstaal
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SBB	Staatsbosbeheer
SGBP	Stroomgebiedbeheerplan
SISA	Single information, Single audit
SMWK	Schone Maaswaterketen
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
SOK	Samenwerkingsovereenkomst
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SVI	Slibverwerkingsinstallatie
SWO	Stedelijke WaterOpgave
SWOM	Studeren & Werken Op Maat
TBO	Terrein beherende organisaties
TBT	ThrowBack Thursday
TCO	Total Costs of Ownership
TOM	Trade-off matrix
UFDO	Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden
UvW	Unie van Waterschappen
UWV	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
VBT	Voorbezinktank
VJN	Voorjaarsnota
VKA	Verdonck, Klooster & Associates
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
WAM	Waterschap Aa en Maas
WBD	Waterschap Brabantse Delta
WBP	WaterBeheerProgramma
WDD	Waterschap De Dommel
WKC	WaterKennisCentrum
WNT	Wet normering topinkomens
WOO	Wet Open Overheid
WOPT	Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WVO	Wet Verontreiniging Oppervlaktewater
ZZS	Zeer Zorgwekkende stoffen

Bijlage 1 SISA verantwoording

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 7-01-2025								
Verstrekk	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
IenW	E107	Subsidieregeling stimulering uitvoering maatregelen Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	Beschikingsnummer	Totale bestedingen (t/m jaar T-1)	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E107/01	Aard van controle R Indicator: E107/02	Aard controle R Indicator: E107/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E107/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E107/05	
			1 5000007180	€ 0	€ 181.154	€ 181.154	Nee	
			2					
			3					

Samen naar een hoger niveau.

Audit *à la Crowe*

Accountantsverslag
Waterschap De Dommel

19 maart 2025 - CONCEPT
Eindhoven

Aanbiedingsbrief

Waterschap De Dommel
t.a.v. het algemeen bestuur
Bosscheweg 56
5283 WB Boxtel

Eindhoven, 19 maart 2025 CONCEPT

Betreft: **Accountantsverslag boekjaar 2024**

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Hierbij bieden wij u het accountantsverslag aan naar aanleiding van onze jaarrekeningcontrole bij Waterschap De Dommel. Onze opdracht is het controleren van de jaarrekening op de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid.

In het kader van onze opdracht hebben wij in oktober 2024 een interim controle uitgevoerd. De bevindingen hieruit zijn reeds in een separate management letter gerapporteerd.

Aansluitend zijn wij in februari 2025 gestart met de jaareindecontrole die wij onlangs hebben afgerond. De jaareindecontrole is gericht op het vormen van een oordeel over getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening in overeenstemming met de Nederlandse regels voor financiële verslaggeving voor Waterschappen en het vastgestelde normenkader.

Dit accountantsverslag bevat de belangrijkste bevindingen naar aanleiding van de jaareindecontrole. Waar mogelijk doen wij aanbevelingen gericht op verdere verbetering. Deze aspecten doen geen afbreuk aan ons oordeel omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2024.

Wij hebben dit verslag in concept besproken met de manager Financiën, Planning en Control, de concerncontroller, de directeur watersysteem- en keringen en de portefeuillehouder Financiën waarna het verslag is toegelicht aan de audit commissie.

Het proces van de controle is naar ons idee minder efficiënt verlopen als gewenst. Desondanks ervaren wij de samenwerking met de medewerkers als plezierig en constructief. We hebben afspraken met het ambtelijk apparaat gemaakt om voor de controle van volgend jaar de verbeterpunten concreet te bespreken.

Wij vertrouwen erop u middels onze rapportage voldoende geïnformeerd te hebben. Tot het geven van een nadere toelichting op dit verslag zijn wij uiteraard gaarne bereid.

Met vriendelijke groet, namens ons hele team,

H.A.C.M. Vissers RA MSc
Extern accountant

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	4
2. Ons oordeel	7
3. Bevindingen jaarrekening 2024	
1. Begrotingsrechtmatigheid lasten	10
2. Begrotingsrechtmatigheid investeringen	11
3. Materiële vaste activa	12
4. Aanbestedingsrechtmatigheid	14
5. Baten belastingheffing	15
6. Overige bevindingen	16
4. Overige aspecten	18

5. Bijlage 1 – Tabel fouten en onzekerheden SiSa	20
Totaal aantal pagina's:	21

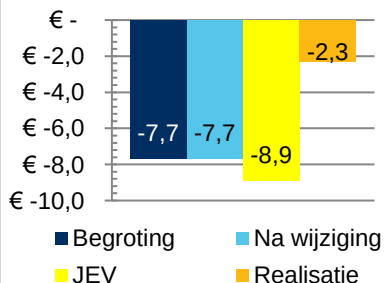
1. Samenvatting – ons oordeel

Ons oordeel				
Onderwerp	Goedkeurend	Afkeurend	Anders	Toelichting
Getrouw beeld		-	-	De jaarrekening 2024 geeft een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van zowel de baten en lasten over 2024 als van de activa en passiva per 31 december 2024 in overeenstemming met de Waterschapswet.
Rechtmatigheid		-	-	De verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in de jaarrekening 2024 zijn rechtmatig tot stand gekomen en zijn in overeenstemming met de wet- en regelgeving zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur vastgestelde normenkader.
Onderwerp	Geen bevindingen	Wel bevindingen	Anders	Toelichting
WNT verantwoording		-	-	Wij hebben vastgesteld dat de WNT-verantwoording zoals opgenomen in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen .
SiSa bijlage		-	-	Wij hebben de SiSa-bijlage zoals opgenomen in de jaarrekening gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2024. Op grond hiervan melden wij dat geen fouten en/of onzekerheden zijn geconstateerd boven de voor de SiSa geldende rapporteringstoleranties.
Wij verstrekken onze controleverklaring in de bestuursvergadering van 21 mei.				

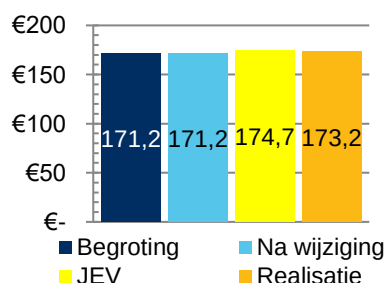
1. Samenvatting – financiële analyse

Financiële analyse 2024

Resultaat in € mln

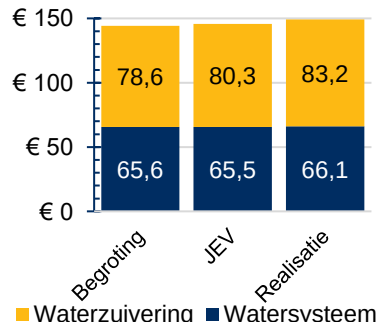
Lasten in € mln

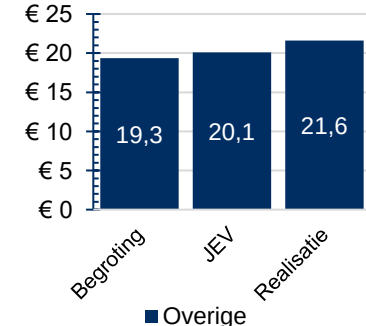
Het **resultaat** bedraagt circa € 2,3 mln negatief. Ten opzichte van de bijgestelde begroting is het resultaat circa € 5,4 mln voordeliger. Dit wordt veroorzaakt door een combinatie van hogere lasten (-/- € 2,0 mln), hogere belastingopbrengsten (+ € 5,1 mln), hogere overige baten (+ € 2,3 mln).

Wat opvalt is dat het werkelijke resultaat € 6,6 mln positiever is dan de **jaareindeverwachting (JEV)**. Dit hangt samen met hogere overige baten (zoals hogere geactiveerde lasten) en hogere belastingbaten als gevolg van de zuiveringsbaten voor bedrijven. Daarnaast wordt dit veroorzaakt door lagere lasten welke veroorzaakt door lagere uitgaven klimaatagenda.

Belastingbaten in € mln

Overige baten in € mln

De **lasten** ad € 173,2 mln zijn € 2,0 mln hoger dan geraamd in de gewijzigde begroting. De belangrijkste afwijkingen betreffen:

- Hogere maaikosten (€ 1,4 mln) door het herstelwerk door de natte periode en indexatie van de kosten.
- Hogere kosten slibverwerking (€ 1,1 mln) door hogere aanvoer slib tegen een hoge tarief.

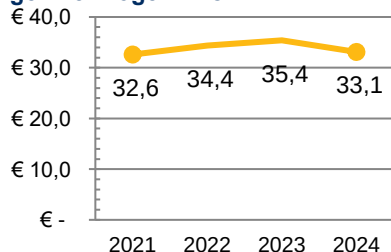
De **belastingbaten** ad € 149,3 mln zijn € 5,1 mln hoger dan begroot door:

- Hogere baten zuiveringsheffing (€ 1,7 mln) vanwege hogere afloop 2023 nuts en tabel- en meetbedrijven.
- Hogere baten zuiveringsheffing tabel- en meetbedrijven (€ 1,1 mln) door hogere vervuilingseenheden, zie bevinding 3.5.
- Lagere kwijtscheldingen € 1,8 mln watersysteem- en zuiveringsheffing doordat kwijtscheldingen individueel aangevraagd dienen te worden en er minder aanvragen zijn geweest.

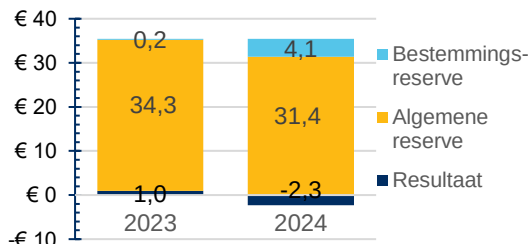
1. Samenvatting – financiële analyse (vervolg)

Financiële analyse 2024

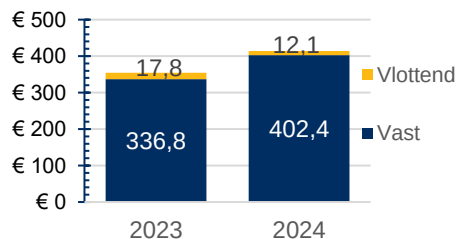
Eigen vermogen in € mln

Opbouw eigen vermogen in € mln

Externe financiering in € mln

Het **eigen vermogen** van Waterschap De Dommel neemt af met € 2,3 mln naar € 33,1 mln eind 2024. Dit vermogen bestaat voornamelijk uit de algemene reserves (€ 31,3 mln voor bestemming resultaat 2024) en zijn verdeeld naar de taakreserves watersysteembeheer (€ 12,5 mln) en zuiveringsbeheer (€ 18,8 mln). Voor de niet bestede middelen van de klimaatagenda uit 2023 (€ 3,9 mln) is in 2024 een bestemmingsreserve gevormd. Tot 2027 is hiervoor aanvullend € 4 mln per jaar beschikbaar, waarbij de uitgaven afhankelijk zijn van de timing in aanvragen en uitvoering door derde partijen, vooral gemeenten. Om schommelingen in de lasten te voorkomen hebben wij geadviseerd de wijze van verwerking in de begroting en jaarrekening te herzien.

In 2024 heeft een actualisatie van de weerstandscapaciteit plaatsgevonden en daarmee is het weerstandsvermogen toegenomen met € 6,8 mln naar € 10,6 mln. Op basis van de analyse in de desbetreffende paragraaf is het **weerstandsvermogen** voldoende. Voor het **inzicht in het vermogen** kan het zinvol zijn om een duidelijker onderscheid te maken naar bestemmingsreserves (gelabeld voor een specifiek doel), egalisatiereserves (ter afdekking van schommelingen in tarieven) en overige vrije reserves (ter afdekking van risico's). Wij hebben geadviseerd dit te evalueren.

De totale **externe financiering** neemt toe met € 59,9 mln en bedraagt eind 2024 € 414,5 mln. Dit hangt met name samen met de gedane investeringen in de vaste activa gedurende 2024. De totale rentelast bedraagt circa € 9,4 mln in 2024. Wij hebben tijdens de controle vastgesteld dat aan de wettelijke voorschriften voor financiering wordt voldaan. In 2024 is voor een bedrag van € 80 mln aan nieuwe leningen aangegaan met een gemiddelde rentepercentage van circa 2,9%. Dit zal komende jaren zichtbaar worden in een stijging van de rentelasten.

2. Ons oordeel

Onderwerp	Toelichting																
Gehanteerde controle en rapporterings-tolerantie	Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2024 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in het controleprotocol en wettelijke voorschriften. Indien de geconstateerde fouten en onzekerheden het bedrag van de goedkeuringstolerantie niet overschrijden kan in beginsel een goedkeurende controleverklaring worden afgegeven. <table><tr><th></th><th>Grondslag</th><th>Omvang</th><th>Tolerantie</th></tr><tr><td>Fouten</td><td>1% van de lasten incl. dotatie reserves</td><td>€ 173.284.000</td><td>€ 1.733.000</td></tr><tr><td>Onzekerheden</td><td>3% van de lasten incl. dotatie reserves</td><td>€ 173.284.000</td><td>€ 5.199.000</td></tr><tr><td>Rapporteringstolerantie</td><td>-</td><td>-</td><td>€ 100.000</td></tr></table>		Grondslag	Omvang	Tolerantie	Fouten	1% van de lasten incl. dotatie reserves	€ 173.284.000	€ 1.733.000	Onzekerheden	3% van de lasten incl. dotatie reserves	€ 173.284.000	€ 5.199.000	Rapporteringstolerantie	-	-	€ 100.000
	Grondslag	Omvang	Tolerantie														
Fouten	1% van de lasten incl. dotatie reserves	€ 173.284.000	€ 1.733.000														
Onzekerheden	3% van de lasten incl. dotatie reserves	€ 173.284.000	€ 5.199.000														
Rapporteringstolerantie	-	-	€ 100.000														
Controleverschillen	In de jaarrekening 2024 resteren geen ongecorrigeerde controleverschillen met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid. Gedurende de controle zijn er door het waterschap zelf verschillende correcties doorgevoerd en daarnaast hebben wij diverse controleverschillen geconstateerd welke zijn gecorrigeerd. De totale impact op het resultaat hiervan is € 806.000, waarvan € 707.000 de controleverschillen betreffen die wij tijdens onze controle hebben geconstateerd.																

2. Ons oordeel

Onderwerp	Toelichting
Jaarverslag verenigbaar	Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig de Waterschapswet is opgesteld en, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening . De programmaverantwoording hebben wij marginaal getoetst wat zoveel betekent als het signaleren van mogelijke tegenstrijdigheden. De accountantscontrole omvat derhalve geen oordeel over de inhoudelijke juistheid en/of volledigheid van de informatieverstrekking opgenomen in de programmaverantwoording.
Schattingen	De opstelling van de jaarrekening vereist dat het dagelijks bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van de baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen zijn in het kader van onze controleopdracht op aanvaardbaarheid beoordeeld. Hierbij hebben wij geen belangrijke tekortkomingen geconstateerd. In uw jaarrekening zijn in bijzonder de volgende schattingen verwerkt: • Nog op te leggen en terug te betalen belastingen die toezien op 2024 bedragen per saldo € 0,5 mln (te betalen). Bestaande uit € 2,3 mln nog op te leggen aanslagen en € 2,8 mln terug te betalen voorschotten aan Brabant Water. • Voorzieningen (wachtgelden en pensioen (voormalig) bestuurders) ad € 2,5 mln. Deze voorziening ziet bijna volledig toe op de pensioenvoorziening voor bestuurders. Deze voorziening is gebaseerd op een actuariële berekening door een externe partij. • De overige nog te ontvangen btw ad € 0,2 mln ziet toe op nog in te dienen suppleties over 2020-2024 inzake de pro rata. • In de nog te betalen bedragen is voor de klimaatagenda een bedrag van € 216.000 op basis van een inschatting van de reeds door derden gerealiseerde projecten.
SiSa-bijlage	De SiSa-bijlage en bijbehorende stukken dienen door uw organisatie voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. De tabel in de bijlage voor 'fouten en onzekerheden' kunt u gebruiken voor het aanleveren van gegevens aan het CBS.

2. Ons oordeel

Onderwerp	Toelichting
Verbonden partijen	In uw jaarrekening zijn diverse bijdragen aan verbonden partijen verwerkt. De (vanwege de financiële impact) belangrijkste partijen betreffen: • SNB: bijdrage van € 5,9 mln • Aquon: bijdrage van € 3,0 mln • Het Waterschapshuis: bijdrage van € 1,6 mln De bovengenoemde bedragen zijn verwerkt op basis van de voorlopige jaarcijfers zoals opgeleverd door de verbonden partij. Wij hebben kennis genomen van deze jaarcijfers en stemmen in met de huidige verwerking in uw jaarrekening. Wij adviseren om voor vaststelling van de jaarrekening door het AB kennis te nemen van de laatst bekende cijfers. Eventuele afwijkingen met een materiele impact op uw jaarrekening kunnen dan alsnog verwerkt danwel toegelicht worden.
Interne beheersing	Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen significante tekortkomingen in de interne beheersing geconstateerd. In onze management letter hebben wij enkele belangrijke aandachtspunten opgenomen voor de verdere verbetering van de processen. De belangrijkste bevindingen voor het waterschap zien toe op monitoring van projecten en de doorontwikkeling van de VIC in combinatie met rechtmatigheidsverantwoording. Aanvullend merken wij, op basis van de jaarrekeningcontrole, op dat er binnen de administratie veel correctieboekingen zijn doorgevoerd. Dit leidt tot een moeizamer jaarrekeningproces.
Jaarrekeningproces	De jaarrekeningcontrole is minder efficiënt verlopen als gewenst. Dit hangt deels samen met de afwezigheid van een aantal medewerkers die onderdeel uitmaken van het jaarrekeningproces. Daarnaast hebben wij geconstateerd dat diverse brondocumentatie zoals bevestigingen van derden en prestatieleveringen welke als onderbouwing dienen voor financiële mutaties vaak niet aanwezig zijn. Deze dienen dan achteraf nog onderbouwd te worden wat regelmatig niet mogelijk is waardoor er correctieboekingen volgen. Wij hebben geadviseerd de werkwijze hierop aan te passen.

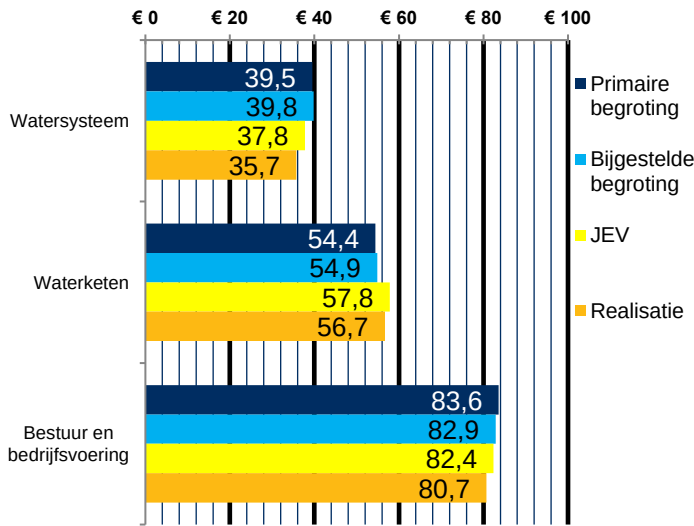
3.1 Begrotingsrechtmatigheid lasten

Begrotingsrechtmatigheid lasten

Algemeen

Bevinding

Lasten per beleidsveld in € mln

In het kader van de controle hebben wij onderzoek verricht op overschrijdingen van lasten ten opzichte van de gewijzigde begroting. In de begroting is op totaalniveau een correctie van 4% op de lasten opgenomen waardoor de analyse in het jaarverslag toeziet op het niveau vóór correctie.

De lasten op beleidsveld **Watersysteem** zijn ca. € 4,1 mln lager dan begroot en € 2,1 mln lager dan de JEV. Dit wordt veroorzaakt door de achterblijvende uitgaven op het budget van de klimaatagenda. Dit hangt vooral samen met het moment van aanvraag en uitvoering door derden.

De overschrijding op beleidsveld **Waterketen** bedraagt ca. € 1,8 mln. Dit wordt grotendeels veroorzaakt vanwege hogere energiekosten door het verpompen van meer regenwater en hogere kosten SNB vanwege meer slibafvoer. Deze hogere uitgaven zijn passend binnen de reguliere beleidsuitgangspunten en bovenal tijdens de JEV al gemeld. Derhalve zijn wij er vanuit gegaan dat er geen begrotingsoverschrijding in ons oordeel betrokken dient te worden.

Ten aanzien van het programma **Bestuur en bedrijfsvoering** zijn de uitgaven ca. € 2,2 mln lager dan begroot en € 1,7 mln lager dan de JEV. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere personeelskosten door vacatureruimte welke niet is ingevuld.

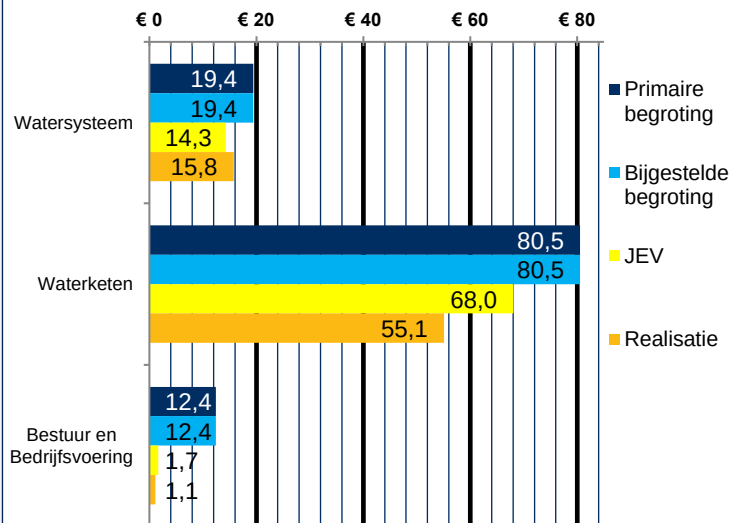
3.2 Begrotingsrechtmatigheid investeringen

Begrotingsrechtmatigheid investeringen

Algemeen

Bevinding

Netto investeringen per beleidsveld in € mln

In het kader van de controle hebben wij onderzoek verricht op overschrijdingen van investeringen ten opzichte van de gewijzigde begroting en de investeringskredieten.

Op **Watersysteem** blijkt dat de gerealiseerde projectinvesteringen achterblijven op de bijgestelde begroting. Dit wordt met name veroorzaakt door minder capaciteit bij bijvoorbeeld Kleine Beerze vanwege wateroverlast en stuw Nemelaer door krapte op de arbeidsmarkt. De realisatie was uiteindelijk weer hoger dan de JEV.

Op **Waterketen** zijn de investeringen fors lager dan de bijgestelde begroting en de JEV. Deze trend was afgelopen jaren reeds zichtbaar. Dit wordt veroorzaakt doordat investeringen doorschuiven naar de toekomst. Wij hebben geadviseerd om de onzekerheden realistischer in te schatten.

Op **Bestuur en Bedrijfsvoering** zijn de investeringen fors lager dan begroot waar in de JEV rekening mee was gehouden. Dit komt met name door het doorschuiven van projecten zoals Energie en klimaat.

Wij hebben gecontroleerd of de projecten uitgevoerd zijn binnen het vastgestelde krediet. Bij twee projecten is sprake van een overschrijding (totaal € 671.000) waar tegenover de bijdragen van derde staan of in 2025 aanvullend krediet is ontvangen. Derhalve zijn er geen kredietoverschrijdingen die meetellen in ons oordeel.

3.3 Materiële vaste activa

Materiële vaste activa				
Immateriële en materiële vaste activa	Bevinding			
	Ultimo 2024 bedragen de geactiveerde immateriële en materiële vaste activa samen circa € 458 mln (2023: ca. € 404 mln). Gedurende het jaar is voor circa € 78 mln geïnvesteerd (netto na (subsidie)bijdragen derden) en is voor € 24 mln afgeschreven, afgewaardeerd en gedesinvesteerd. Wij hebben de investeringen in 2024 gecontroleerd en vastgesteld dat activering conform de verslaggevingsregels heeft plaatsgevonden. De afschrijvingen zijn getoetst aan het vastgestelde afschrijvingsbeleid. Tijdens onze controle zijn geen materiële afwijkingen van dit beleid geconstateerd.			
Onderhanden werk	Onze aandacht gaat vooral uit naar het onderhanden werk aangezien hierop de investeringen plaatsvinden. Het saldo onderhanden werk bedraagt € 116,5 mln (2023: € 78,6 mln). Wij hebben hierbij de volgende opmerkingen: In 2024 is voor € 34,8 aan projecten afgerond en financieel afgesloten Vanaf 2025 wordt op deze projecten afgeschreven. De grootste (deel)projecten betreffen:			
	Code	Omschrijving	OHW 2023	Geactiveerd 2024
	P019801	Beekherstel Reusel-De Mierden Noord	2.383.063	1.856.795
	P064106	GOO inw landmeetgeg waterg en duiker	2.708.375	2.708.375
	P063105	Aanpas en uitbreid sliblijn rwzi EHV	548.066	4.059.847
	P079603	RWZI Boxtel Fase 2 4 t/m9, 11, 14 en 15	3.654.058	12.769.349
	Totaal		9.293.562	21.394.367
	In 2024 is voor Beekherstel Reusel-De Mierden een bijdrage BOK vanuit de Provincie Noord-Brabant € 526.000 ontvangen en in mindering gebracht op het project. Daarnaast is op het project GOO niets meer geïnvesteerd in 2024 en vervolgens afgesloten.			

3.3 Materiële vaste activa

Materiële vaste activa

Bevinding

- De belangrijkste onderhanden werken zijn:

Code	Omschrijving	OHW 2023	OHW 2024
P051418	Hoogwatermaatregelen St. Oedenrode	4.469.233	8.437.792
P069301	Kernteam raamovereenkomst	6.039.300	7.415.737
P069303	Aeratie + chemicaliën Tilburg	17.207.151	33.289.461
P071207	Inprikkers Riool zuid	2.387.320	6.754.459
P085501	Nieuwe stoffen Hapert	7.951.541	11.021.339
		38.054.545	66.918.788

Daarin schuilen volgens ons de volgende financiële risico's: niet functioneren naar behoren vanwege een ozonlekkage waarbij het nog niet mogelijk was om deze te dichten (Nieuwe Stoffen Hapert) en niet tijdig behalen van doelstellingen (Aeratie + Chemicaliën Tilburg).

In 2024 is er in totaal € 1 mln van de onderhanden projecten naar de exploitatie gebracht. Dit zijn onder andere het project afbreken van de tijdelijke leiding aangezien dit niet aan de activeringsvereisten voldoet en het project demo oppervlaktewaterbeluchting omdat deze niet naar behoren werkt.

3.3 Materiële vaste activa

Materiële vaste activa

Bevinding

- In de management letter hebben wij geadviseerd de wijze van projectmonitoring te verbeteren. Een en ander hangt ook samen met de nauwkeurigheid van de onderliggende (financiële) projectadministratie. Dit wordt onderkend door de directie en hierop wordt actie ondernomen.
- Tijdens de eindejaarscontrole hebben wij geconstateerd dat er meerdere verwerkingswijzen worden gehanteerd voor het activeren van lasten. Dit wordt veroorzaakt doordat het aantal uitzonderingen inmiddels zo hoog is dat hiervoor een structurele aanpak nodig is. Wij hebben geadviseerd het activeringsbeleid te vernieuwen en daarbij de diverse situaties uit te werken zodat er uniforme werkwijze ontstaat.
- In voorgaande jaren is gedurende de uitvoering van een project weinig tot geen aandacht besteed aan het voldoen aan de subsidievereisten. Dit dient achteraf alsnog vastgesteld te worden en hierover dient nog verantwoording afgelegd te worden aan de subsidieverstrekker. Doordat er onvoldoende inzicht is in de subsidievoorwaarden ontstaat het risico dat er mogelijk subsidies terugbetaald dienen te worden. Dit wordt onderkend door de directie en hierop wordt actie ondernomen.

3.4 Aanbestedingsrechtmatigheid

Aanbestedingsrechtmatigheid	
Inkoop en aanbesteding	Bevinding
	In het kader van de rechtmatigheidscontrole zijn onze controlewerkzaamheden op inkopen en aanbestedingen gericht op het voldoen aan de Europese aanbestedingswetgeving. Dit betekent dat wij primair controleren op inkopen boven de Europese drempel 2024 van € 221.000 (exclusief BTW) voor leveringen en diensten en € 5,538 mln (exclusief BTW) voor werken en dat enkel constateringen op het gebied van de Europese aanbestedingswetgeving een effect hebben op ons rechtmatigheidsoordeel. Tijdens de jaareindecontrole hebben wij de inkoopanalyse over het gehele boekjaar 2024 ontvangen en hierop onze eigen controlewerkzaamheden verricht. Wij hebben op basis van onze werkzaamheden geen onrechtmatigheden geconstateerd.

3.5 Baten belastingheffingen

Baten belastingheffingen

Belastingheffingen	Bevinding
	Per jaareinde maakt het waterschap een inschatting van de nog op te leggen belastingbaten. Voor zuiveringsheffing van bedrijven dient deze inschatting gemaakt te worden op basis van het aantal vervuilingseenheden. Tijdens de interimcontrole hebben wij geconstateerd dat de baten voor de zuiveringsheffing voor bedrijven over 2023 € 1,3 mln hoger zijn dan vorig jaar ingeschat. Dit wordt veroorzaakt doordat de aanslag opgelegd wordt op basis van de laatste definitieve gegevens. Dat betekent dat de inschatting van 2023 voor een groot aantal bedrijven gebaseerd is op de definitieve gegevens van 2021. Per jaareinde werd niet gecontroleerd of er op dat moment recentere gegevens beschikbaar waren. De afdeling belastingen heeft voor dit jaar deze analyse wel uitgevoerd voor tabelbedrijven en op basis hiervan de inschatting van de nog op te leggen belastingbaten bijgesteld. Dit heeft geleid tot inschatting van hogere zuiveringsheffing tabelbedrijven van € 374.000. De zuiverings- en watersysteemheffing voor ingezetenen (nuts) worden geïnd door Brabant Water en doorgestort aan de Dommel. Het waterschap heeft in 2024 over 2023 € 643.000 meer belastingbaten ontvangen dan voorgaand jaar ingeschat. Om dit verschil te verklaren heeft het waterschap de belastingbaten volgens de eigen administratie vergeleken met de afdrachten vanuit Brabant Water. Volgens de Dommel zouden de hogere belastingbaten € 433.000 dienen te zijn. Voorzichtigheidshalve heeft het waterschap voor het verschil een reservering opgenomen. De nog op te leggen belastingbaten nuts zijn voor 2024 bepaald op basis van de eigen belastingadministratie om de inschatting te verbeteren. Hierdoor is de inschatting € 298.000 hoger dan de informatie verkregen vanuit Brabant Water. Wij stemmen in met deze verwerkingswijze. Daarnaast hebben wij het waterschap geadviseerd om deze afrekensystematiek met Brabant Water te evalueren.

3.5 Overige bevindingen

Nagekomen baten	
	Bevinding
SNB	In 2019 en 2020 heeft het Waterschap € 333.000 betaald aan de zogenoemde 'garantieregeling'. De afspraak was dat dit bedrag terugvloeit aan de Dommel indien de afspraken rondom de tariefontwikkeling bij SNB worden behaald. Op basis van de laatste calculaties is het onwaarschijnlijk dat deze afspraken worden behaald. Het Waterschap heeft in 2024 het garantiekapitaal afgeboekt. Aangezien deze garantieregeling formeel in 2027 wordt afgewikkeld is dit in de niet uit de balans blijkende rechten toegelicht.
BTW positie	Het fiscale karakter van een Waterschap is – in tegenstelling tot het reguliere bedrijfsleven – vaak onderhevig aan complexe vraagstukken en veranderingen. Gedurende 2024 zijn de suppleties over 2019 tot en met 2023 voor de pre pro rata's ingediend bij de belastingdienst. Deze suppleties zijn verantwoord in de jaarrekening van 2023 voor € 338.000. De Belastingdienst heeft niet ingestemd met de berekeningswijze waarna deze door het Waterschap is aangepast. Hierdoor blijkt de positie voorgaand jaar € 139.000 te hoog te zijn verantwoord. De vorderingspositie met betrekking tot voorgaande jaren bedraagt ultimo 2024 € 206.000. Wij merken het volgende op: • De suppletie over 2019 is afgewikkeld, de baten zijn € 9.000 lager dan vorig jaar verantwoord. • Voor de jaren 2020 tot en met 2022 is dezelfde berekening opgesteld en de bijbehorende suppleties dienen nog ingediend te worden. De baten bedragen € 116.000 en is € 99.000 lager dan vorig jaar verantwoord. • Voor 2023 en 2024 heeft het waterschap een inschatting gemaakt op basis van voorgaande jaren. Voor 2023 is € 50.000 ingeschat wat € 31.000 lager is dan vorig jaar verantwoord en voor 2024 is € 40.000 ingeschat. Wij hebben geadviseerd om de suppleties zo snel mogelijk af te wikkelen zodat er zekerheid ontstaat over de opgenomen posities.

3.5 Overige bevindingen

Overige bevindingen

	Bevinding
Verlofsaldo	Het openstaande verlofsaldo van medewerkers wordt binnen de jaarrekening van Waterschap De Dommel gewaardeerd als kortlopende verplichting op basis van een consistente methodiek. Deze verplichting is in 2024 toegenomen met € 1,1 mln naar een totaalbedrag van € 8,9 mln. In totaal staan er 175.000 verlofuren open bij 619 medewerkers. Wij stemmen in met de opgenomen positie. De toename van de reservering wordt met name veroorzaakt door de toename van het IKB spaarverlof. Het aantal uren in spaarverlof is toegenomen van 47.000 naar 67.000. De hoogte van het openstaande verlofsaldo leidt – naast een financiële verplichting – ook tot risico's in de bedrijfsvoering. Bij opname van verlof moet die functie mogelijk immers op een andere wijze worden ingevuld. Ondanks dat de financiële risico's zijn afgedekt hebben wij geadviseerd te evalueren vanuit bedrijfsvoering hoe om te gaan met dit verlof.

4. Overige aspecten in relatie tot onze controle

Onderwerp	Toelichting
Geen sprake van beperkingen in de reikwijdte van onze controle	Er zijn geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle opgetreden. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door de medewerkers van het waterschap de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad
Fraude	De verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude ligt primair bij het bestuur. Onze rol als accountant is om vast te stellen dat de jaarrekening vrij is van materiële afwijkingen door fouten of fraude. Bij fraude is het risico dat een afwijking niet ontdekt wordt groter dan bij fouten, omdat fraude vaak samen gaat met activiteiten om de fraude te verhullen. Onze werkzaamheden ten aanzien van fraude bestaan onder andere uit: • Alertheid op fraudesignalen gedurende de controle; • Evalueren en bespreken van mogelijkheden tot fraude en fraudesignalen met het management. • Het uitvoeren van een analyse op handmatige journaalposten, onder andere om ingrijpen van het bestuur in de interne beheersing te kunnen identificeren. • Het uitvoeren van controlewerkzaamheden op schattingsposten, onder andere om oneigenlijke beïnvloeding door het bestuur te kunnen identificeren. • Het beoordelen van rechten in de financiële administratie en de bankapplicatie alsmede het uitvoeren van een bankanalyse, met als doel om fouten en fraude in de uitgaande betalingen te kunnen identificeren (nog onderhanden). Er zijn gedurende 2024 door ons geen materiële fraudegevallen geconstateerd en er zijn ons eveneens geen vermoedens van fraude bekend. Daarnaast heeft uw dagelijks bestuur aan ons geen melding gemaakt van geconstateerde fraudegevallen of andere fraudesignalen. Wij hebben in de management letter geadviseerd om een fraudebeleid op te stellen.
Claims en juridische procedures	Er zijn geen belangrijke (dreigende en niet gewaardeerde) claims en/of juridische procedures met een mogelijke materiële impact op de cijfers per ultimo 2024, anders dan toegelicht in het jaarverslag.

4. Overige aspecten in relatie tot onze controle

Onderwerp	Toelichting
Gebeurtenissen na balansdatum	Er zijn geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum anders dan hetgeen opgenomen in de niet uit de balans blijkende verplichtingen.
Geautomatiseerde gegevensverwerking	Wij hebben vanuit onze controle op de jaarrekening geen belangrijke bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.
Onafhankelijkheid	Wij zijn onafhankelijk van uw Waterschap en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels (Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (VIO)) ten aanzien van onafhankelijkheid.
Openstaande punten	• Definitief maken jaarrekening • Teken en bevestiging bij de jaarrekening (LOR): 21 mei 2025 • Afgeven controleverklaring: 21 mei 2025 • Vaststellen jaarrekening door het AB: 21 mei 2025

5. Bijlage 1 – Tabel fouten en onzekerheden SiSa

Nummer	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in €	Toelichting fout / onzekerheid
E107	Subsidieregeling stimulering uitvoering maatregelen Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	-	-	n.v.t.
Strekking controleverklaring				
Strekking controleverklaring rechtmatigheid:		Goedkeurend		
Strekking controleverklaring getrouwheid:		Goedkeurend		

Smart decisions. Lasting value.

Beeldvormende bijeenkomst Algemeen Bestuur

Doel van de bijeenkomst

Wat bespreken we nu?

Informatiedeling omtrent het afgelopen boekjaar

Verhelderende vragen bespreken

Wat bespreken we later?

Oordeelsvormend in commissies 7 mei

Besluitvormend in Algemeen Bestuursvergadering 21 mei

Jaarverslag 2024 Waterschap de Dommel

Burap 2024-3 en jaarrekening

Interne en externe rapportage

Bestuur en organisatie leggen hiermee verantwoording af aan het Algemeen Bestuur met betrekking tot de bereikte doelen en resultaten, de uitgevoerde acties en de daarvoor ingezette middelen.

Onderdelen

1 het jaarverslag (burap 2024-3): programmaverantwoording

2 de jaarrekening: de cijfers, realisatie ten opzichte van de begroting (en waar mogelijk met vergelijkende cijfers vorig boekjaar)

3 Bijlagen: nadere details

NB

Jaarlijkse accountantscontrole

Verplichte onderdelen in jaarrekening

Financiële samenvatting: Exploitatie

Resultaat van negatief € 2,3 miljoen t.o.v. een begroot resultaat van negatief € 7,7 miljoen

Opvallende zaken:

- Netto lasten correctie ad 4% realistische inschatting
- Achterblijven liquiditeitenstroom stimuleringsregeling klimaatadaptatie ten opzichte van afgegeven beschikkingen
- Hogere bruto belastingopbrengsten (en lagere kosten kwijtschelding en oninbaar) fors hoger dan begroot

Exploitatie (blz 86)

Totaal beleidsvelden	Rekening 2024	Begroting 2024
(bedragen x € 1.000)		na wijziging
Subtotaal lasten	173.099	177.546
Subtotaal baten	21.617	19.373
Subtotaal baten en lasten	-151.482	-158.173
Correctie onzekerheden (4%)	0	6.300
Netto lasten (gecorrigeerd)	-151.482	-151.873
Bruto belastingopbrengsten	150.278	147.205
Kwijtschelding en oninbaar	-991	-2.997
Netto belastingopbrengsten	149.287	144.208
Totaal baten en lasten	-2.195	-7.665
Nagekomen baten en lasten	-106	0
Saldo baten en lasten	-2.301	-7.665
Resultaat zuiveringsbeheer	-3.501	-7.400
	<u>1.200</u>	<u>-0.300</u>
Resultaat watersysteembeheer	-2.301	-7.700

Resultaat boekjaar

Investerings

Samenvatting investeringen per beleidsveld	uitgaven	inkomsten	t.l.v. de Dommel
(bedragen x € 1.000)			
Beleidsveld watersysteem	26.773	10.993	15.780
Beleidsveld waterketen	55.744	661	55.083
Beleidsveld Bestuur en Bedrijfsvoering	1.093	0	1.093
Subtotaal investeringen	83.609	11.654	71.955
Beleidsveld watersysteem grondbank	6.527	1.848	4.679
Totaal investeringen	90.136	13.502	76.634

Balans (blz 86)

BALANS

Bedragen in € 1.000	31-12-2024	31-12-2023		31-12-2024	31-12-2023
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	26.435	23.123	Eigen vermogen		
Materiële vaste activa	431.999	381.071	Algemene reserves	31.364	34.250
Financiële vaste activa	2.784	2.926	Bestemmingsreserves	4.050	173
			Nog te bestemmen resultaat	-2.301	990
			Totaal eigen vermogen	33.113	35.413
			Voorzieningen		
			Voorzieningen	2.543	2.201
			Totaal voorzieningen	2.543	2.201
			Vaste schulden		
			Vaste schulden	402.364	336.836
			Totaal vaste schulden	402.364	336.836
Totaal vaste activa	461.218	407.120	Totaal vaste passiva	438.020	374.450
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Liquide middelen	8	8	Netto vlottende schulden	26.108	34.382
Kortlopende vorderingen	4.298	10.782	Overlopende passiva	24.171	18.976
Overlopende activa	22.775	9.898			
Totaal vlottende activa	27.081	20.688	Totaal vlottende passiva	50.279	53.358
Totaal activa	488.299	427.808	Totaal passiva	488.299	427.808

Vervolg

Verhelderende vragen bespreken

Vervolg besprekingen:

- Oordeelsvormend: Commissies 7 mei
- Besluitvormend: Algemeen Bestuur 21 mei